

Hallituksen esitys Eduskunnalle etsintä- ja pelastuspalvelua merellä koskevan vuoden 1979 kansainvälisen yleissopimuksen muutosten hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä meripelastuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi etsintä- ja pelastuspalvelusta merellä Hampurissa 27 päivänä huhtikuuta 1979 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen 18 päivänä toukokuuta 1998 tehtyt muutokset. Eduskunnan hyväksyttäväksi ehdotetaan myös laki edellä mainittuun sopimukseen tehtyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi meripelastuslaki, joka korvaisi nykyisin voimassa olevan meripelastuspalvelusta annetun lain. Meripelastuslailla pantaisiin muun ohella täytäntöön edellä mainitun sopimuksen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Samalla muutettaisiin eräitä muitakin meripelastustoimeen liittyviä lakeja.

Tavoitteena on, että meripelastuslaki muodostaisi mahdollisimman selkeän meripelastustoimen tehtäviä koskevan kokonaisuuden. Meripelastuslailla säädettäisiin nimenomaan ihmisten pelastamisesta merihädästä. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät näin ollen edelleen pelkkää omaisuutta, kuten haaksirikkoutunutta alusta, koskevat pelastustoimet. Merellä tapahtuneen ympäristövahingon torjunnasta säädettäisiin niin ikään muualla.

Vastuu meripelastustoimen järjestämisestä on tarkoitus säilyttää rajavartiolaitoksella. Rajavartiolaitos vastaisi meripelastustoimen suunnittelusta, kehittämisestä, valvonnasta ja tehtävien yhteensovittamisesta. Rajavartiolaitos myös johtaisi etsintä- ja pelastustoimintaa sekä osallistuisi meripelastustoimen johtavana viranomaisena etsintä- ja pelastustoimintaan alus- ja ilma-aluskalustollaan. Eräille

muillekin viranomaisille säädettäisiin tehtäväksi osallistua meripelastustoimen tehtäviin hyödyntäen niille kuuluvaa kalustoa ja niiden erityisasantunemusta. Meripelastustoimeen osallistuvien vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen asemaa esitetään samalla vahvistettavaksi nykyisestään.

Meripelastustoimeen osallistuvien viranomaisten sekä vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen toiminnan yhteensovittamista varten ehdotetaan perustettavaksi meripelastustoimen neuvottelukunta. Yhteistoiminnan tehostamiseksi ehdotetaan vastaavasti perustettavaksi meripelastuslohkon ja tarvittaessa myös onnettomuuspaikan johtoryhmä. Johtoryhmiä koskevan säännöksen lisäämistä ehdotetaan myös alusöljy- ja aluskemikaalivahingon torjuntaa koskevaan lainsäädäntöön.

Meripelastuslailla ja sen nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin edellä mainitun sopimuksen edellyttämällä tavalla meripelastustoimen perusteista sekä etsintä- ja pelastustehtävien johtamisen ja niiden suorittamisen käytännön järjestelyistä. Meripelastustoimen vaaratilanteiden radioviestintä tulisi edellä mainitun sopimuksen määräysten johdosta rajavartiolaitoksen vastuulle. Muilta osin merenkulun turvallisuusradioviestinnästä huolehtisi nykyiseen tapaan merenkululaitos.

Meripelastuslailla kiellettäisiin kansainvälisten hätämerkkien käyttäminen ilman lupaa muuten kuin hätätilanteessa. Merilakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan aluksen päällikön on viivytyksettä ilmoitettava meripelastusviranomaisille, jos alus on

vaarassa joutua merihätään, josta voi aiheutua vaaraa aluksessa oleville. Yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annettua lakia muutettaisiin, jotta oikeustila merellä ja muuallakin hädässä olevan matkaviestimen käyttäjän paikallistamiseksi olisi nykyistä selkeämpi. Samalla tarkistettaisiin vastaavasti eräitä muitakin tunnistamis- ja paikantamistietojen luovut-

tamista koskevia muussa lainsäädännössä olevia säännöksiä.

Esitykseen sisältyvät lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu sekä samanaikaisesti kuin yleissopimuksen muutokset tulevat Suomen osalta voimaan.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	3
YLEISPERUSTELUT	5
1. Nykytila.....	5
1.1. Lainsäädäntö.....	5
1.2. Hampurin sopimus	6
1.3. Muut meripelastusta koskevat kansainväliset sopimukset	7
1.4. Käytäntö	9
1.5. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	11
1.6. Nykytilan arviointi.....	14
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	15
2.1. Esityksen tavoitteet.....	15
2.2. Keskeiset ehdotukset	16
<i>Hampurin sopimuksen muutokset</i>	16
<i>Meripelastustoimen viranomaiset</i>	17
<i>Tehtävien yhteensovittaminen</i>	18
<i>Vapaaehtoistoiminta</i>	18
<i>Valmiusvaatimukset</i>	19
<i>Oikeus tietojen saamiseen ja henkilörekisterit</i>	19
<i>Velvollisuus ilmoittaa alusta koskevasta vaarasta</i>	21
3. Esityksen vaikutukset	21
3.1. Taloudelliset vaikutukset	21
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	24
3.3. Ympäristövaikutukset	24
4. Asian valmistelu	25
4.1. Hampurin sopimuksen muutosten valmistelu.....	25
4.2. Meripelastuslain valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	25
4.3. Lausunnot.....	26
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	28
5.1. Riippuvuus muista esityksistä.....	28
5.2. Esityksen suhde Ahvenanmaan maakunnan itsehallintoon.....	29
5.3. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista.....	29
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	30
1. Hampurin sopimuksen muutokset	30
2. Lakiehdotusten perustelut	32
2.1. Laki etsintä- ja pelastuspalvelua merellä koskevan vuoden 1979 kansainvälisen yleissopimuksen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.....	32
2.2. Meripelastuslaki.....	33
2.3. Merilaki	66
2.4. Laki aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä	67

2.5.	Laki yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvas- ta	67
2.6.	Hätäkeskuslaki	69
2.7.	Pelastustoimilaki	69
2.8.	Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.....	70
3.	Tarkemmat säännökset	70
4.	Voimaantulo	70
5.	Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	70
6.	Säätämisjärjestys	71
LAKIEHDOTUKSET		74
	etsintä- ja pelastuspalvelua merellä koskevan vuoden 1979 kansainvälisen yleisso- pimuksen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.....	74
	Meripelastuslaki	75
	merilain 6 luvun muuttamisesta	84
	aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muutta- misesta	85
	yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annetun lain 7 ja 18 §:n muuttamisesta.....	86
	häätäkeskuslain 8 §:n muuttamisesta	88
	pelastustoimilain 43 §:n muuttamisesta.....	89
	viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	90
LIITE		91
RINNAKKAISTEKSTIT		91
	yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annetun lain 7 ja 18 §:n muuttamisesta.....	91
	häätäkeskuslain 8 §:n muuttamisesta	93
	pelastustoimilain 43 §:n muuttamisesta.....	94
	viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	95
MUUTOKSET VUODEN 1979 KANSAINVÄLISEEN YLEISSOPIMUKSEEN ET- SINTÄ- JA PELASTUSPALVELUSTA MERELLÄ		96

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö

Meripelastuspalvelusta säädetään meripelastuspalvelusta annetussa laissa (628/1982), jäljempänä *meripelastuspalvelulaki*. Meripelastuspalvelulain 1 §:ssä määritellään mainitun lain soveltamisala. Niiden toimien muodostama kokonaisuus, joilla tähdätään ihmishengen pelastamiseen merihädästä tai uhkaavasta vaarasta merellä, kutsutaan *meripelastuspalveluksi*. Meripelastuspalvelulakia koskevan hallituksen esityksen (HE 41/1982 vp) perusteluissa todetaan nimenomaisesti, että omaisuuden pelastaminen, jota suorittavat kaupalliset yhteisöt, jää meripelastuspalvelulain soveltamisalan ulkopuolelle.

Meripelastuspalvelulain 2 §:n mukaan rajavartiolaitos johtaa meripelastuspalvelua ja osallistuu muiden laissa mainittujen valtion ja kunnan viranomaisten ohella käytännön pelastustoimiin. Muina viranomaisina on meripelastuspalvelulain 3 §:ssä mainittu merenkululaitos, poliisi, puolustusvoimat, tullilaitos, tie- ja vesirakennuslaitos, posti- ja telelaitos sekä ilmailu-, palo- ja terveydenhuoltoviranomaiset. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan edellä mainituista viranomaisista muut osallistuvat pelastustoimiin merialueella lukuun ottamatta posti- ja telelaitosta sekä ilmailu- ja terveydenhuoltoviranomaisia, joiden on tarkoitettu osallistuvan maissa suoritettaviin meripelastuspalveluun liittyviin tehtäviin.

Edellä mainittujen viranomaisten tarkemista tehtävistä meripelastuspalvelussa on säädetty meripelastuspalvelusta annetussa asetuksessa (661/1982), jäljempänä *meripelastuspalveluasetus*. Tehtävät ovat meripelastuspalveluasetuksen mukaan seuraavat:

1) rajavartiolaitos suorittaa meripelastuspalvelua sekä huolehtii meripelastuspalvelun suunnittelusta, johtamisesta ja valvonnasta samoin kuin meripelastuspalveluun osallistuvien viranomaisten ja yhteisöjen toiminnan yhteensovittamisesta;

2) puolustusvoimat valvoo merialuetta häätapausten havaitsemiseksi ja paikanta-

miseksi sekä osallistuu etsintä- ja pelastustoimintaan;

3) poliisi, tullilaitos, tielaitos ja paloviranomaiset osallistuvat etsintä- ja pelastustoimintaan;

4) terveydenhuoltoviranomaiset huolehtivat lääkinnällisestä pelastustoiminnasta;

5) merenkululaitos huolehtii hätä- ja turvallisuusviestinnästä ja siihen osallistuvien viranomaisten, laitosten ja yhteisöjen toiminnan yhteensovittamisesta sekä osallistuu etsintä- ja pelastustoimintaan;

6) ilmailuviranomaiset osallistuvat meripelastuspalveluun käyttäen ilmailun pelastuspalvelujärjestelmää.

Meripelastuspalvelulain 5 §:n mukaan on jokaisen merivartioston toimintapiirissä oleskelevan työkykyisen henkilön merivartioston komentajan määräyksestä avustettava meripelastustehtävässä, jollei pätevä syy ole esteenä. Jokaisen on lain 6 §:n 2 momentin mukaan luovutettava merivartioston komentajan määräyksestä meripelastustehtävässä käytettäväksi viestivälineitä, pelastuskalustoa ja vastaavia välineitä sekä poltto- ja voiteluaineita.

Meripelastustehtävään määrätty henkilö saa meripelastuspalvelulain 8 §:n 1 momentin mukaan valtiolta kohtuullisen palkkion tehtävään käytetystä ajasta. Sille, jolta on pelastustoiminnassa turmeltunut tai hävinnyt vaatteita, varusteita ja työvälineitä, maksetaan meripelastuspalvelulain 8 §:n 2 momentin mukaan korvaus valtion varoista. Lain 9 §:n mukaan korvauksen saa niin ikään se, jolle on sattunut pelastustoiminnassa tapaturma.

Meripelastuspalvelulain 4 §:ään sisältyy yleinen velvoite järjestää meripelastuspalvelu siten, että pelastustoimet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Lain 11 §:n mukaan meripelastuspalveluun liittyviä tehtäviä voidaan antaa vapaaehtoisten järjestöjen suorittavaksi. Tehtävistä aiheutuvia kustannuksia on mahdollista mainitun pykälän mukaan korvata valtion varoista.

Käytännössä merkittävä asiakirja meripelastuspalvelun järjestämisessä on ollut sisäasiainministeriön antama meripelastusohje. Ohje on alun perin annettu järjestelyistä

pelastuspalvelun kehittämiseksi 15 päivänä maaliskuuta 1973 annetun valtioneuvoston päätöksen nojalla. Ohjetta on muutettu useita kertoja. Nykyisin sen antaminen perustuu meripelastuspalveluasetuksessa oleviin valtuussäännöksiin. Ohjeen valmistelu on tapahtunut yhteistoiminnassa viranomaisten ja pelastuspalvelun vapaaehtoisten järjestöjen kanssa. Tällä hetkellä voimassa oleva meripelastusohje on annettu vuonna 1985. Ohjeeseen sisältyy tietoja meripelastuspalvelun perusteista, meripelastusjärjestelmästä, järjestelmän toiminnasta ja eri tahojen yhteistoiminnasta.

Yleiset säännökset aluksen päällikön velvollisuudesta huolehtia aluksesta ja siinä olevien ihmisten turvallisuudesta sisältyvät merilakiin (674/1994). Merilaki koskee kokonaisuudessaan vain kauppamerenkulkuun käytettäviä aluksia. Sellaiseen alukseen, jota ei käytetä kauppamerenkulkuun, sovelletaan merilain säännöksiä vain, mikäli ne kulloinkin siihen soveltuvat.

Merilain 6 luvun 3 §:n mukaan aluksen päällikön on ennen matkan aloittamista huolehdittava siitä, että alus on matkaan ja vuodenaikaan nähden merikelpoinen. Matkan aikana päällikön on valvottava, että alus pidetään asianmukaisessa kunnossa. Merilain 6 luvun 11 §:n mukaan aluksen päällikkö, joka tapaa merihädässä olevan, on velvollinen, jos se käy päinsä aiheuttamatta vakavaa vaaraa omalle alukselle tai laivaväelle taikka muille aluksissa oleville, antamaan kaiken mahdollisen ja tarpeellisen avun hädänalaisen pelastamiseksi. Jos päällikkö muutoin on saanut tietää jonkun olevan merihädässä tai jos hän on saanut tietää jostakin meriliikennettä uhkaavasta vaarasta, on hän velvollinen ryhtymään toimenpiteisiin hädässä olevan pelastamiseksi tai vaaran torjumiseksi.

Vesiliikennelakiin (463/1996) sisältyy säännöksiä jokaisen velvollisuudesta noudattaa olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta ja varovaisuutta onnettomuuden välttämiseksi. Vesiliikennelaki koskee periaatteessa kaikkia vesillä liikkuvia, mutta varsinaisia onnettomuus- tai hätätilanteita koskevia säännöksiä siinä ei ole.

Merialueilla sattuvien ympäristövahinkojen torjunta kuuluu sekä valtion että kuntien viranomaisille. Ympäristövahinkojen torjun-

taa koskevia säännöksiä on merensuojelulaissa (1415/1994) ja aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetussa laissa (300/1979). Ympäristövahinkojen torjuntaa toteutetaan yleensä tapauskohtaisesti perustettujen organisaatioiden avulla. Näihin organisaatioihin voi kuulua useita sekä valtion että kuntien viranomaisia.

Pelastustoimilain (561/1999) säännökset koskevat yleissäännöksinä pelastustoimia kuntaan kuuluvalla merialueella. Pelastustoimilain 1 §:n 3 momentin mukaan mainittua lakia ei sovelleta meripelastuspalvelulaissa tarkoitettuun toimintaan.

Yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annetun lain (565/1999), jäljempänä *televiestinnän tietosuojalaki*, pelastustoimilain ja hätäkeskuslain (157/2000) mukaan hätäilmoituksen vastaanottaneelle viranomaiselle voidaan luovuttaa hätäilmoitusta koskevia liittymän tunnistamis- ja muita tietoja. Voimassa olevat säännökset eivät kuitenkaan oikeuta hätätilanteessa luovuttamaan matkaviestimen paikantamistietoja.

1.2. Hampurin sopimus

Hampurissa tehtiin 27 päivänä huhtikuuta 1979 Kansainvälisen Merenkulkujärjestön (*International Maritime Organization, IMO*) puitteissa kansainvälinen yleissopimus etsintä- ja pelastuspalvelusta merellä (*International Convention on Maritime Search and Rescue*, jäljempänä *Hampurin sopimus*). Suomi liittyi sopimukseen 6 päivänä joulukuuta 1986 ja sopimus saatettiin voimaan asetuksella.

Etsintä- ja pelastustoimen järjestämistä koskevat merkitykselliset toiminnalliset määräykset sisältyvät Hampurin sopimuksen liitteeseen, joka on osa sopimusta. Sopimuksessa ja sen liitteessä luodaan kansainvälinen perusta ja määritellään suoritevaatimukset rannikkovaltioiden meripelastusjärjestelmille, vaikka eri maiden kansallinen lainsäädäntö ja toteutus poikkeavatkin toisistaan. Esimerkiksi Itämeren alueen maissa ei ole kahta täysin samanlaista meripelastusjärjestelmää.

Hampurin sopimuksessa kehoitetaan sopimuspuolia tekemään naapurivaltioidensa

kanssa sopimuksia meripelastuspalvelun vastuuraajojen määrittämiseksi sekä yhteistoiminnan järjestämiseksi merionnettomuuksien pelastustoiminnassa. Sopimuksessa veloitetaan sopimuspuolet ryhtymään kaikkiin lainsäädännöllisiin tai muihin tarkoituksenmukaisiin toimiin sopimuksen ja sen olennaisena osana olevan liitteen täytäntöön panemiseksi. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että sopimuspuolen tulee taata, että sen rannikkovesillä järjestetään tarpeelliset ja asianmukaiset etsintä- ja pelastuspalvelut häädässä olevien ihmisten pelastamiseksi.

Hampurin sopimukseen sisältyy lisäksi määräyksiä muun muassa meripelastustehtävien johtamisesta, vaaratilanteiden luokittelemisesta niiden vakavuuden perusteella, vaaratilanteiden edellyttämistä toimenpiteistä sekä toimintasuunnitelmista ja -järjestelmistä.

Hampurin sopimuksen liitettä on muutettu 18 päivänä toukokuuta 1998. Muutokset tulivat kansainvälisesti voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000. Liitteen muutoksen yhteydessä sopimuksen soveltamisala muuttui. Liitteen 1 luvussa otettiin uusina määritelmänä käyttöön muun muassa käsitteet ”etsintä”, ”pelastus” sekä ”etsintä- ja pelastuspalvelu”. Etsintä- ja pelastuspalvelun -käsitteen piiriin sisällytettiin aiemmasta poiketen merellä sattuneita vaaratilanteita koskevan viestinnän järjestäminen. Mainitun käsitteen ja näin ollen myös sopimuksen soveltamisalan piiriin tuli lisäksi lääkinnällisen neuvonnan antaminen, lääkinnällinen ensiapu sekä vaarasta pelastettujen kuljettaminen turvaan.

Muutoksissa korostetaan lukuisissa kohdissa sitä, että sopimuspuolen tulee tehdä meripelastustoimen järjestelyt joko aiemmin edellytetyn mukaisesti yksin tai vaihtoehtoisesti yhteistyössä muiden valtioiden kanssa. Aiemmasta poiketen liitteeseen sisällytettiin veloite, jonka mukaan sopimusvaltion pelastuskeskuksen tulee olla toimintavalmiudessa ympäri vuorokauden. Lisäksi pelastuskeskuksessa on oltava koko ajan koulutettu henkilöstö, joka kykenee työskentelemään englannin kielellä. Sopimuksessa liitteeseen ei aiemmin ole edellytetty englanninkielen taitoa.

Sopimuksen liitteeseen sisällytettiin muutoksen yhteydessä määräys, jonka mukaan

sopimuspuolen tulee varmistaa, että sen pelastuskeskukset pyydettyä antavat apua toisille pelastuskeskuksille. Aiemmin voimassa olleen määräyksen mukaan sopimuspuolten tuli pyrkiä mainittuun asiantilaan. Muutoksena aiempaan nähden pelastuskeskuksilla ja pelastuslohkokeskuksilla tulee olla yksityiskohtaiset toimintasuunnitelmat etsintä- ja pelastustoiminnan suorittamista varten. Lisäksi aiemmasta poiketen edellytetään, että pelastuskeskuksilla ja pelastuslohkokeskuksilla on asianmukainen ja nopea pääsy viestivälineitä koskeviin rekistereihin.

1.3. Muut meripelastusta koskevat kansainväliset sopimukset

Meripelastusta koskeva lainsäädäntömme nojautuu Hampurin sopimuksen lisäksi osaksi myös muihin kansainvälisiin sopimuksiin, jotka on saatettu kansallisesti voimaan joko lailla tai asetuksella. Jäljempänä on mainittu tässä yhteydessä keskeisimmät Suomea sitovista meriturvallisuutta, meripelastusta ja meriympäristön suojelua koskevista muista kansainvälisistä yleissopimuksista. Myös viimeksi mainittujen sopimusten mainitseminen on perusteltua, sillä vaikei niissä olekaan kysymys meripelastustoimesta, sisältyy esitykseen ehdotus johtoryhmää koskevan säännöksen lisäämisestä aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemistä annettuun lakiin.

Lontoossa tehtiin 1 päivänä marraskuuta 1974 kansainvälinen yleissopimus ihmishengen turvallisuudesta merellä (*International Convention for the Safety of Life at Sea*), jäljempänä *SOLAS -sopimus*, johon Suomi liittyi vuonna 1981 (SopS 11/1981). SOLAS -sopimuksen määräykset on jo otettu huomioon kansallisissa säädöksissämme. Huomionarvoinen määräys on kuitenkin tässä yhteydessä sopimuksen V luvun sääntö 9, jonka mukaan kansainvälisen hätämerkin käyttö muuhun tarkoitukseen kuin osoittamaan aluksen tai ilma-aluksen olevan häädässä, niin myös muun merkin käyttö, jota voidaan erehdyksessä luulla kansainväliseksi hätämerkiksi, on kielletty jokaisessa aluksessa ja ilma-aluksessa. Muun ohella edellä mainittuun määräykseen liittyen on rikoslain (39/1889) 34 luvun 10 §:ssä säädetty rangais-

tavaksi perättömän vaarailmoituksen antaminen. Perätön ilmoitus voi pykälän mukaan koskea muun hädän ohella merihätää.

SOLAS -sopimukseen sisältyy myös yleinen velvoite meripelastustoimen järjestämisestä. Sopimuksen V luvun 15 säännön mukaan sopimusvaltio sitoutuu siihen, että se ryhtyy kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin rannikon valvomiseksi ja oman maan rannikolla merihädässä olevien henkilöiden pelastamiseksi. Näihin toimenpiteisiin tulee kuulua sellaisten meriturvallisuusjärjestelyjen luominen, käyttäminen ja ylläpitäminen, jotka meriliikenteen vilkkaus ja merenkulun vaarat huomioon ottaen katsotaan mahdollisiksi ja välttämättömiksi. Toimenpiteiden tulee sopimuksen mukaan olla riittäviä merihädässä olevien henkilöiden paikallistamiseksi ja pelastamiseksi.

SOLAS -sopimukseen vuonna 1995 tehtyjen muutosten yhteydessä lisättiin sopimuksen V luvun 15 sääntöön uusi c kohta. Tämän määräyksen mukaan säännöllistä reittiliikennettä harjoittavalla matkustaja-aluksella on oltava suunnitelma yhteistoiminnasta niiden meripelastuspalveluiden kanssa, joiden vastualueiden kautta reitti kulkee. Suunnitelma on laadittava yhteistoiminnassa meripelastuspalvelun ja aluksen edustajien kesken, ja sen tulee olla merenkulkuhallinnon hyväksymä. Suunnitelman tulee sisältää perusteet määräjain järjestettävälle harjoituksille yhteistointasuunnitelman toimivuuden testaamiseksi.

Lontoossa tehtiin 20 päivänä lokakuuta 1972 yleissopimus kansainvälisistä säännöistä yhteentörmäämisen ehkäisemiseksi merellä (*meriteiden säännöt*). Meriteiden säännöt tulivat Suomessa voimaan 15 päivänä heinäkuuta 1977 (SopS 30/1977). Sopimuksen sisältyy muun ohella määräyksiä kansainvälisistä hätämerkeistä ja niiden käyttämisestä.

Suomi on liittynyt vuonna 1983 alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen (*International Convention for the Prevention of Pollution from Ships*), jäljempänä *MARPOL -sopimus*. Se on saatettu kansallisesti voimaan alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 1978 pöytäkirjan

voimaansaattamisesta annetulla asetuksella (SopS 51/1983). Suomi on liittynyt Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskevaan yleissopimukseen (SopS 12/1980), jonka on sittemmin korvannut 17 päivänä tammikuuta 2000 voimaan tullut uusi yleissopimus (SopS 2/2000).

Suomi on tehnyt myös kahdenvälisiä ja muita yleissopimuksia suppeampia sopimuksia yleisestä pelastustoiminnasta ja meripelastustoiminnasta. Jäljempänä on mainittu merkittävimmät tällaisista sopimuksista.

Suomi on tehnyt Venäjän kanssa Moskovaossa 5 päivänä maaliskuuta 1993 sopimuksen yhteistyöstä merenkulun ja ilmailun etsintä- ja pelastuspalvelun alalla (SopS 28/1994). Sopimuksen mukaan Suomi ja Venäjä sitoutuvat pitämään merenkulun ja ilmailun etsintä- ja pelastuspalvelualueidensa välisenä rajana maiden lentotiedotusalueiden (*Flight Information Region, FIR*) välistä rajaa, jäljempänä *FIR -raja*. Lisäksi sopimuspuolet sitoutuvat kehittämään pelastuspalvelujensa välistä yhteistyötä. Yhteistyö käsittää muun muassa yhteisiä etsintä- ja pelastusharjoituksia, säännöllisiä valtioiden välisten viestiyhteyksien kokeiluja, etsintä- ja pelastuspalvelun asiantuntijoiden keskinäisiä vierailuja sekä etsintä- ja pelastuspalvelua koskevien tietojen ja kokemusten vaihtoa. Kumpikin sopimuspuoli myös takaa omalla etsintä- ja lentopelastuspalvelualueellaan riittävät meri- ja lentopelastusjärjestelyt.

Tukholmassa 17 päivänä marraskuuta 1993 tehtiin Suomen ja Ruotsin välillä sopimus yhteistyöstä meri- ja lentopelastuspalvelun alalla (SopS 27/1994). Tässäkin sopimuksessa sovittiin FIR -rajan käyttämisestä merenkulun ja ilmailun etsintä- ja pelastuspalvelualueiden välisenä rajana. Sopimuksen sisältö vastaa Venäjän kanssa tehdyn edellä mainitun sopimuksen sisältöä.

Suomen ja Viron välillä on tehty Tallinnassa 9 päivänä syyskuuta 1998 sopimus merellä ja ilmassa tapahtuvasta yhteistyöstä etsintä- ja pelastuspalvelussa (SopS 53/1999). Sopimuspuolet pitävät Tampereen ja Tallinnan lentotiedotusalueiden välistä rajaa etsintä- ja pelastuspalvelualueidensa välisenä rajana merellä ja ilmassa. Tämäkin sopimus on hyvin samansisältöinen kuin Suomen Venäjän kanssa tekemä sopimus.

Yleisen pelastuspalvelun osalta voidaan mainita Tukholmassa 20 päivänä tammikuuta 1989 Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä tehty valtakunnanrajojen yli ulottuvaa yhteistyötä onnettomuustapauksissa ihmisiin, omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvien vahinkojen estämiseksi tai rajoittamiseksi koskeva sopimus (SopS 21/1992). Mainittu sopimus on alan muita pohjoismaisia monenvälisiä tai kahdenvälisiä sopimuksia koskeva puitesopimus.

1.4. Käytäntö

Meripelastusjärjestelmämme rakentuu rajavartiolaitoksen organisaatioon ja aluejakoon. Kuten edellä on todettu, ovat Hampurin sopimukseen tehdyt muutokset vielä kansallisesti lakitasolla voimaan saatamatta. Käytännössä suuri osa Hampurin sopimuksen määräyksistä ja muut kansallisista syistä tarpeelliset muutokset meripelastusjärjestelmään, erityisesti sen johtamisjärjestelmään, on kuitenkin pyritty toteuttamaan niin pitkälle kuin mahdollista hallinnollisin keinoin. Keskeisessä asemassa on ollut meripelastusohje siihen tehtyine muutoksineen.

Sisäasiainministeriön 30 päivänä marraskuuta 1995 tekemällä päätöksellä (2751/42/30) muutettiin meripelastusohjetta ja päätettiin eräistä meripelastuspalvelun organisointiin liittyvistä asioista. Päätöksen mukaan rajavartiolaitoksen esikunta johtaa, koordinoi ja valvoo meripelastuspalvelun yhteistoimintaa apunaan meripelastuspalvelun valtakunnallinen johtoryhmä. Johtoryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen meripelastuspalveluun osallistuvien viranomaisten ja vapaaehtoisten järjestöjen meripelastustoiminta sekä osallistua meripelastuspalvelun suunnitteluun ja kehittämiseen valtakunnallisella tasolla. Tämän rajavartiolaitoksen esikunnan asettaman johtoryhmän muodostavat rajavartiolaitoksen, merenkululaitoksen, sisäasiainministeriön pelastusosaston ja poliisiosaston, puolustusvoimien, Ilmailulaitoksen, tullilaitoksen, sosiaali- ja terveysministeriön sekä Suomen Meripelastusseura ry:n edustajat.

Suomen meripelastustoimen vastuualue on jaettu kolmen merivartioston vastuulla oleviin Suomenlahden, Saaristomeren ja Poh-

janlahden meripelastusalueisiin. Meripelastuspalveluun osallistuvien viranomaisten ja vapaaehtoisten järjestöjen toiminta sovitetaan meripelastusjärjestelmään niiden organisaatiota ja aluejakoa muuttamatta. Ne osallistuvat näin ollen meripelastuspalveluun ensisijaisesti omalla toiminta-alueellaan. Yhteistoiminta yleisen pelastuspalvelun kanssa tapahtuu lääni-, yhteistoiminta-alue- ja kuntatasolla. Käytännössä yhteistoiminta tapahtuu suoraan pelastustoimen hätäkeskusten kanssa. Yhteistoiminta lentopelastuspalvelun kanssa hoidetaan Ilmailulaitoksen ylläpitämien lentopelastuskeskusten kautta.

Edellä mainitulla, vuoden 1996 alussa voimaan tulleella sisäasiainministeriön päätöksellä muodostettiin yhden meripelastuskeskuksen ja kaksi -lohkokeskusta käsittävä johtamisjärjestelmä. Saaristomeren merivartioston esikunnan yhteydessä Turussa toimiva meripelastuskeskus (*Maritime Rescue Co-ordination Centre, MRCC*) sekä Suomenlahden ja Pohjanlahden merivartiosten esikuntien (Helsinki ja Vaasa) yhteydessä toimivat meripelastuslohkokeskukset (*Maritime Rescue Sub-centre, MRSC*) vastaavat itsenäisesti meripelastuspalvelun käytännön johtamisesta meripelastusalueillaan.

Järjestelmän muutoksella parannettiin näiden johtamispaikkojen toimintaedellytyksiä erityisesti hätäilmoitusten vastaanotossa ja hälytysten suorittamisessa sekä tilannekuvan ylläpidossa ja johtamistoiminnassa. Johtamisjärjestelmän uudistamisella poistettiin myös voimavaroja kuluttaneita johtamistoimintojen alueellisia päällekkäisyyksiä. Merivartioalueiden johtopaikkojen toiminta meripelastuslohkokeskuksina päättyi, mutta tilanteenmukainen suoritusvalmius sekä toiminnallinen yhteistoiminta paikallisella tasolla säilytettiin.

Vaasan meripelastuslohkokeskusta lukuun ottamatta edellä mainituissa johtokeskuksissa on jo jonkin aikaa ollut aikaisemman yhden virkemiehen sijasta ympäri vuorokauden kaksi johtamistoimintaan ja viestiliikennejärjestelyihin perehtynyttä virkamiestä. Myös Vaasan meripelastuslohkokeskuksessa on lokakuusta 2000 alkaen ollut kahden henkilön peruskokoonpano. Muutos perustuu osittain tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta

yhteisillä rajoilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 Benelux-talousliiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamista koskevassa, Schengenissä 19 päivänä kesäkuuta 1990 tehdystä yleissopimuksessa tarkoitettujen sisärajarakenteiden poistamisesta johtuviin rajavartiolaitoksen toiminnallisiin tarpeisiin. Muutos perustuu osittain myös alusliikenteen ohjaus- ja tukipalvelutoiminnat käsittävän alusliikennepalvelujärjestelmän (*Vessel Traffic Service, VTS*) tehtäviin. Edellä lausutuista muista kuin varsinaiseen meripelastuspalveluun kuuluvista tehtävistä huolimatta uusi päivystäjä on johtamistoimintaan ja viestiliikennejärjestelyihin perehtynyt opistoupseeri, joka on saanut myös meripelastusjohtajan koulutuksen. Meripelastustilanteen sattuessa hänet irrotetaan alkutoimenpiteiden ajaksi muista töistään meripelastuspalvelun tehtäviin.

Pääosa meripelastustapahtumista johdetaan meripelastuskeskuksen ja -lohkokeskusten edellä kuvatun vakiohenkilöstön avulla siten kuin merivartioston komentajan hyväksymässä meripelastussuunnitelmassa tarkemmin määrätään. Keskusten johtamisorganisaatioita voidaan vakavimmissa onnettomuustilanteissa vahvistaa tarvittavalla lisähenkilöstöllä. Lisäksi paikalle voidaan hälyttää meripelastusalueen johtoryhmä tai osia siitä. Merivartioston komentajan asettamassa meripelastuslohkon johtoryhmässä ovat edustettuina meripelastuspalveluun osallistuvien viranomaisten ja vapaaehtoisjärjestöjen edustajat. Merivartioston komentaja voi tarvittaessa kutsua johtoryhmään myös muiden alojen asiantuntijoita.

Meripelastuspalvelussa Suomen kansainvälisenä yhteyspisteenä toimii Turussa sijaitseva meripelastuskeskus, joka huolehtii pelastusyhteistyön edellyttämien toiminnallisten yhteyksien ylläpidosta muiden valtioiden meripelastusjärjestelmiin sekä ulkomaille suunnattavan tai sieltä pyydettyä avun käytännön järjestelyistä. Helsingin meripelastuslohkokeskus huolehtii Suomenlahden meripelastuslohkolla vastaavasta yhteydenpidosta Pietarin ja Tallinnan meripelastuskeskuksiin.

Hampurin sopimuksen liitteessä vaaratilan-

teet jaotellaan epävarmuus-, hälytys- ja hätätilanteisiin. Meripelastuspalvelussa on Suomessakin siirrytty jo toiminnallisesti käyttämään mainittua jaotusta. Sitä on noudatettu myös meripelastustehtävien tilastoinnissa. Rajavartiolaitoksen pitämien tilastojen mukaan vuosina 1997-1999 on Suomen meripelastustoimen vastuualueella ollut mainitun luokituksen mukaisiin ryhmiin kuuluvia meripelastustehtäviä vuosittain keskimäärin noin 1 235 kappaletta. Vuonna 1997 niitä oli 1 277, vuonna 1998 1 195 ja vuonna 1999 1 234 kappaletta.

Hälytyksen tekotapa on vuosina 1997-1999 jakaantunut siten, että ehdottomasti yleisin hälytyksentekoväline on ollut puhelin. Puhelimella tarkoitetaan tässä yhteydessä sekä kiinteään verkkoon liitettyjä puhelimia että erilaisia matkaviestimiä. Näillä välineillä annettujen hälytysten osuus on ollut seurantaajakson aikana noin 78 prosenttia kaikista hälytyksistä. Noin kolmessa prosentissa kaikista hälytyksistä hälytyksen tekovälineenä on ollut hätäraketti. Radiopuhelimella, kuten meri-VHF -puhelimella, annettuja hälytyksiä on ollut keskimäärin hieman yli yhdeksän prosenttia kaikista hälytyksistä.

Satelliittiperusteisten viestijärjestelmien kautta annettuja hälytyksiä on ollut alle viisi prosenttia kaikista tapauksista. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta nämä tapaukset ovat osoittautuneet virrehälytyksiksi. Ilkivaltaisia etsintä- ja pelastustoimintaan johtaneita virrehälytyksiä on ollut vuosittain keskimäärin kymmenen kappaletta. Ilkivaltaisissa hälytyksissä hälytyksen tekovälineenä on yleensä ollut hätäraketti.

Vuosina 1997-1999 on meripelastustehtäviin osallistuneiden etsintä- ja pelastusyksiköiden toiminta-aika vuositasolla ollut keskimäärin noin 4 203 tuntia. Tästä toiminta-ajasta rajavartiolaitoksen yksiköiden osuus on ollut 2 636 tuntia eli yli 62 prosenttia. Suomen Meripelastusseura ry:n yksiköiden keskimääräinen toiminta-aika on mainittuna ajanjaksona rajavartiolaitoksen keräämien tietojen mukaan ollut keskimäärin 940 tuntia vuodessa eli yli 22 prosenttia yhteenlasketusta toiminta-ajasta. Pelastuslaitosten osuus toiminta-ajasta on ollut 264 tuntia (6,3 prosenttia), poliisin 137 tuntia (3,2 prosenttia),

merenkululaitoksen 55 tuntia (1,3 prosenttia), puolustusvoimien 23 tuntia (0,55 prosenttia), tullin 7 tuntia (0,15 prosenttia) ja muiden tahojen yhteensä 141 tuntia (3,4 prosenttia). Tämän lisäksi rajavartiolaitoksen ylläpitämät meripelastuskeskus ja -lohkokeskukset ovat käyttäneet vuositasolla keskimäärin noin 2 327 tuntia etsintä- ja pelastustehtävien johtamiseen.

Kuten yllä olevista tiedoista ilmenee, on Suomen Meripelastusseura ry merkittävä meripelastustehtävien suorittaja. Se osallistuu meripelastuspalvelun tehtäviin omien sääntöjensä ja toimintansa luonteen mukaisesti. Vapaaehtoinen meripelastuspalvelu onkin rajavartiolaitoksen jälkeen merkittävin meripelastuspalvelun tehtävien suorittaja.

Pääosa meripelastustapahtumista koostuu huvialusten etsintä- ja pelastustehtävistä. Vuosina 1997-1999 keskimäärin 76 prosenttia meripelastuspalvelun suoritteista kohdistui huvialuksiin.

Rajavartiolaitoksen vuosia 1995-2000 koskevien tilastojen mukaan hätätilanteissa, eli tilanteissa, joissa ihmishenki on varmuudella ollut vaarassa, on etsintä- ja pelastustoimet kyetty käynnistämään lähes poikkeuksetta alle tunnin kuluessa hälytyksestä. Meripelastuspalvelun suoritteiden kohteena on seurantajakson aikana vuositasolla ollut keskimäärin 3 372 ihmistä. Menehtyneenä löytyneitä pelastettavia on ollut keskimäärin 25 ja todennäköisesti menehtyneitä, eli kadonneita, pelastettavia henkilöitä keskimäärin 11 vuodessa. Tapauksia, joissa todellista avuntarvetta ei hälytyksestä huolimatta ole ollut, on ollut vuositasolla noin 390 kappaletta.

Meripelastuspalveluasetuksen mukaan merenkululaitos huolehtii hätä- ja turvallisuusviestinnästä. Käytännössä tehtävät on jo nykyisin jaettu siten, että radioliikenteen seuranta ja vaaratilanteen edellyttämät toimenpiteet hoidetaan ensisijaisesti meripelastuskeskuksessa ja -lohkokeskuksissa. Merenkululaitoksen ylläpitämä Turku Radio huolehtii merenkulun muusta turvallisuusradioviestinnästä ja varmentaa toimenpiteet hätäliikenteen osalta. Sekä vaaratilanteiden radioviestinnässä että muussa merenkulun turvallisuusradioviestinnässä käytetään hyväksi Suomen Erillisverkot Oy:n ylläpitämää

rannikkoradioverkkoa. Samaa verkkoa käytetään myös merenkulun maailmanlaajuisen kansainvälisen hätä- ja turvallisuusjärjestelmän (*Global Maritime Distress and Safety System, GMDSS*) tarpeisiin. Verkon käyttö perustuu merenkululaitoksen ja Suomen Erillisverkot Oy:n väliseen kaupalliseen sopimukseen.

1.5. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Jäljempänä on lyhyt kuvaus meripelastustoimen järjestelyistä erässä Euroopan valtiossa.

Ruotsi. Ruotsissa meripelastuksesta vastaa merenkululaitos. Pelastuspalvelulain mukaisesti merenkululaitos vastaa merihätään joutuneiden ihmisten etsinnästä ja pelastamisesta sekä aluksilta suoritettavista sairaankuljetuksista.

Meripelastustehtäviin osallistuvat kaikki rannikon viranomaiset, joista keskeisimmät ovat rannikkovartiosto, puolustusvoimat, ilmailulaitos ja kunnalliset pelastuslaitokset. Ruotsin meripelastuksen johtamisjärjestelmää uusittiin huhtikuussa 1995. Järjestelmän ydin on tällä hetkellä meripelastuskeskus Göteborgissa. Aiemmin Tukholmassa toiminut meripelastuskeskus toimii nykyisin varmistavana meripelastuslohkokeskuksena. Gotlannissa aiemmin toiminut meripelastuslohkokeskus on lakkautettu.

Göteborgin meripelastuskeskus toimii samoissa tiloissa Ruotsin valtakunnallisen lentopelastuskeskuksen kanssa. Tarkoituksena onkin ollut yhdistää mainitut keskuksat sekä hallinnollisesti että operatiivisesti yhteiseksi meri- ja lentopelastuskeskukseksi. Tähän tavoitteeseen ei olla vielä päästy, mutta siihen liittyvä selvitystyö jatkuu edelleen.

Meripelastuskeskuksessa toimii tällä hetkellä ympäri vuorokauden vähintään kaksi henkilöä. Vuoden 2001 aikana meripelastuskeskuksessa siirrytään kolmen päivystäjän järjestelmään. Lisäksi samoissa tiloissa työskentelevät muiden viranomaisten edustajat ovat käytettävissä pelastustilanteen johtamiseen tilanteen niin vaatiessa.

Meripelastuskeskus voi vaaratilanteessa

käskä pelastustehtävään minkä tahansa viranomaisen yksiköitä, meripelastusseuran veneitä ja myös alueella olevia siviilialuksia. Meripelastushelikopterien toimintavalmius perustuu sopimukseen merenkulkulaitoksen ja puolustusvoimien välillä. Sopimuksen mukaisesti Etelä-Ruotsin alueella päivystää jatkuvasti neljä helikopteria. Näiden helikopterien sijoituspaikat ovat Säve, Ronneby, Visby ja Berga. Pohjanlahden alueella Sundsvallissa on yksi helikopteri noin tunnin lähtövalmiudessa.

Viro. Meripelastuspalvelusta Virossa vastaa pelastuslain mukaisesti Viron rajavartiolaitos. Myös öljyntorjuntavastuu siirtyi Virossa rajavartiolaitokselle vuoden 2001 alusta lukien.

Meripelastusjärjestelmä perustuu rajavartiolaitoksen organisaatioon. Meripelastuskeskus sijaitsee Tallinnassa. Meripelastuslokkokeskukset ovat Narva-Jõesuussa, Hiidenmaalla (*Kärdla*) ja Saarenmaalla (*Kuressaare*). Viron meripelastusjärjestelmä on kehittynyt varsin nopeasti sekä johtamisjärjestelmän että pelastusyksiköiden valmiuden osalta. Meripelastustehtäviin käytetään pääasiassa rajavartiolaitoksen, merenkulkulaitoksen ja merivoimien pinta-alusyksiköitä. Tallinnassa päivystää jatkuvasti yksi meripelastustoimintaan soveltuva rajavartiolaitoksen helikopteri ja lentokone, jotka ovat tunnin lähtövalmiudessa.

Venäjä. Meripelastuspalvelun vastuuviranomaisena on liikenneministeriön meriliikenneosasto. Sen alaisena toimii Venäjän valtion meripelastuskeskus, joka koordinoi meripelastuspalvelua koko maassa. Se ei kuitenkaan osallistu operaatioiden johtamiseen. Liikenneministeriö on myös vastuussa merenkulun turvallisuudesta ja omaisuuden pelastamisesta merellä. Venäjällä on Itämeren rannikolla meripelastuskeskus Pietarissa. Lohkokeskuksia ei ole. Meripelastustehtäviin tarvittavat ilma-alukset pyydetään yleensä Moskovassa sijaitsevalta lentopelastuskeskuksetta.

Latvia. Meripelastuspalvelu on ollut Latviassa liikenneministeriön meriliikenneosaston alaisen merenkulkulaitoksen järjestämä hallinnonala. Vuoden 2001 alussa meripelastuksen vastuuviranomaiseksi tuli kuitenkin Latvian merivoimat.

Meripelastuskeskus on Riiasa. Lohkokeskuksat sijaitsevat Liepajassa ja Ventspilsissä. Meripelastuspalvelua koskevan kansallisen lainsäädännön valmistelu on kesken. Meripelastustoiminta perustuu tällä hetkellä maan hallituksen antamaan päätökseen ja merenkulkulaitoksen ohjeisiin, jotka on hyväksytty vuonna 1994. Meripelastusyksiköinä käytetään eri viranomaisten alusyksiköitä, joita on laivaston lisäksi ainakin ympäristöministeriön, rajavartiolaitoksen ja merenkulkulaitoksen käytössä. Osa meripelastuskalustosta on saatu meripelastustoimen lähialueetukena Ruotsista, Tanskasta ja Suomesta.

Liettua. Meripelastuspalvelua johtaa Liettuan liikenneministeriön alaisuudessa Klaipedan satamahallinto. Klaipedan satamapäällikkö on samalla Klaipedan meripelastuskeskuksen johtaja. Lohkokeskuksia ei ole.

Puola. Meripelastuspalvelun järjestelyistä vastaa Puolassa kaupallinen valtiollinen yritys, Polish Ship Salvage Company. Sen tehtäviin kuuluu myös omaisuuden pelastaminen sekä merellisten ympäristövahinkojen torjunta. Toiminta perustuu mainitun yrityksen sekä liikenne- ja meritalousministeriön väliseen sopimukseen. Meripelastuspalvelun järjestelyjä ja toimintaa valvoo merenkuluhallinto.

Meripelastuskeskus on Gdyniassa. Sen alaisuudessa on lohkokeskus Swinoujscissa. Keskuksissa on aina paikalla pelastusjohtaja ja tämän apulainen. Lukuisat pelastus-alusyksiköt on sijoitettu rannikon eri osiin pelastusasemien yhteyteen. Pelastustehtäviin voidaan käyttää laivaston helikoptereita ja ilmavoimien lentokoneita, jotka toimivat neljästä rannikon läheisyydessä olevasta tukikohdasta. Kokonaisuutena arvioiden Puolan meripelastusjärjestelmä on varsin nykyaikainen ja sen pelastusyksiköiden valmius on hyvä.

Saksa. Saksan Liittotasavallan liikenne- ja puolustusministeriöt sopivat vuonna 1979 yhteistyöstä pelastuspalvelun järjestämiseksi. Vuonna 1982 liikenneministeriö valtuutti virallisesti vapaaehtoisen yhdistyksen, Saksan meripelastusseuran (*Deutsche Gesellschaft zur Rettung Schiffbrüchiger, DGzRS*), järjestämään meripelastuspalvelun Saksassa. Saksan meripelastusseura on yksityinen ja it-

senäinen järjestö, jonka toiminta perustuu yksityisiin rahoittajiin. Se ei saa valtion tukea. Meripelastusseuralla on käytössään pelastustehtäviin yli 50 omaa pinta-alusyksikköä. Ilma-aluksin tapahtuva pelastustoiminta merialueella perustuu liikenne- ja puolustusministeriön väliseen sopimukseen, ja sitä toteutetaan pääasiassa Saksan merivoimien helikopterikalustolla. Helikopterit hälytetään tehtäviinsä lentopelastuskeskuksen kautta.

Saksojen yhdistymisen jälkeen on järjestelmä toiminut edellä kuvatulla periaatteella. Saksan Demokraattisen Tasavallan aikainen meripelastuskeskus Rostockissa lakkautettiin Saksojen yhdistämisen jälkeen. Meripelastustoimintaa johdetaan nykyisin Saksan meripelastusseuran meripelastuskeskuksesta käsin, joka sijaitsee Bremenissä. Lohkokeskuksia ei ole. Meripelastuskeskuksessa on ympäri vuorokauden kaksi pelastusjohtajaa. Suurten onnettomuuksien yhteydessä voidaan perustaa erillinen katastrofiesikunta, joka vastaa kokoonpanoltaan suomalaista meripelastusalueen johtoryhmää.

Saksan meripelastuspalvelun järjestelyt poikkeavat oleellisesti muiden Euroopan valtioiden järjestelyistä, koska Saksassa meripelastuspalvelun järjestämisestä ja johtamisesta vastaa vapaaehtoinen yhdistys.

Tanska. Tanskassa etsintä- ja pelastuspalvelusta vastaavat puolustusministeriön alaisuudessa Tanskan meri- ja ilmavoimat. Johtamistoimintaa varten on käytössä kaksi pelastuskeskusta. Toinen on merivoimien johdossa oleva meripelastuskeskus Aarhusissa. Ilmavoimien johdossa toimii toinen pelastuskeskus, joka on lentopelastuskeskus Karupissa. Kaikki operatiiviset yhteydet pelastuspalvelujärjestelmään otetaan Aarhusin meripelastuskeskuksen kautta.

Tanskan merivoimat käynnistää etsintä- ja pelastustoimenpiteet sekä ohjaa ja koordinoi niitä vastuualueellaan. Vuoden 2000 alusta lukien merivoimat on vastannut myös merellisten ympäristövahinkojen torjunnasta. Meripelastuskeskuksessa on aina pelastusjohtaja, jolla on käytössään esikunta johtamista ja viestitoimintaa varten. Johtokeskus kuuluu merivoimien esikunnan operatiiviseen osastoon. Pelastustehtävien

niin vaatiessa voidaan jokin kolmesta vakituisesti miehitetystä merivoimien alajohtoportasta määrätä lohkokeskukseksi. Jopa rannikkoradioasema voi toimia meripelastustehtävän lohkokeskukseksi.

Meripelastuskeskuksen käytössä ovat pelastustehtävien hoitamisen sitä edellyttäessä kaikki Tanskan valtion omistukseen kuuluvat yksiköt. Ilma-alukset pyydetään pelastustehtäviin yleensä lentopelastuskeskuksen kautta. Pelastushelikopterit on sijoitettu tuki-kohtiin Aalborgissa, Skrydstrupissa ja Vaerløssessa.

Meripelastuskeskus voi käyttää merivoimien viestiverkkoa. Viestiliikenteessä siviiliyksiköiden ja vaarassa olevan aluksen kanssa käytetään rannikkoradioverkkoa.

Norja. Norjan pelastuspalvelua johtaa oikeus- ja poliisiministeriö apunaan kansallinen neuvoo-antava komitea, jossa ovat edustettuina pelastustoiminnan kannalta keskeiset ministeriöt.

Meripelastuksen operatiivista toimintaa varten on kaksi pääpelastuskeskusta, joista eteläinen sijaitsee Stavangerissa ja pohjoinen Bodøssä. Näiden keskusten vastuualueiden rajana on pohjoinen 65. leveyspiiri. Pelastustoiminta on kokonaisuudessaan yhdistetty käsittäen meri- ja lentopelastuspalvelun sekä pelastuspalvelun maa-alueilla. Eri viranomaisten toiminnan yhteensovittamisesta ja pelastustoiminnan johtamisesta vastaa poliisi.

Pääpelastuskeskuksissa on ympäri vuorokauden kaksi pelastusjohtajaa. Pelastuskeskusten apuna toimii tarvittaessa poliisimestarin johtama johtoryhmä, johon kuuluvat merivoimien, ilmavoimien, ilmailulaitoksen, telelaitoksen ja sairaanhoidon edustajat. Muitakin asiantuntijoita voidaan tarvittaessa kutsua paikalle laajasta yhteistoimintaviranomaisten ja elinkeinoelämän muodostamasta neuvoo-antavasta ryhmästä.

Pääpelastuskeskusten alaisuudessa toimii 55 paikallista pelastuskeskusta poliisiasemien yhteydessä. Näihin on kutsuttavissa vastaava viranomais- ja asiantuntiryhmä kuin pääpelastuskeskuksiinkin. Paikallisia pelastuskeskuksia ei kuitenkaan yleensä käytetä meripelastustilanteissa. Suurimpien lentoasemien yhteydessä on lisäksi kaikkiaan 16 lentopelastuslohkokeskusta.

Pelastuskalustona käytetään pääasiassa eri

viranomaisten yksiköitä. Pelastustoimintaan soveltuvat helikopterit on ryhmitetty neljään rannikon tukikohtaan siten, että koko Norjan pitkä rannikko voidaan saavuttaa kahden tunnin kuluessa hälytyksestä.

Iso-Britannia. Meri- ja lentopelastuspalvelun ylin johto kuuluu ympäristö-, alue- ja liikenneministeriölle. Sen alaisuudessa toimii neuvottelukunta, joka koordinoi meri- ja lentopelastuspalvelua. Siviilimerenkulun meripelastuksen käytännön johto ja toiminnan yhteensovittaminen kuuluu ministeriön alaiselle merenkulku- ja rannikkovartiostolaitokselle (*Maritime and Coastguard Agency, MCA*).

Puolustusministeriö johtaa lentopelastuspalvelua käyttäen apunaan ilmavoimien pelastuskeskuksia. Keskuksat johtavat ilmavoimien yksiköitä niiden osallistuessa pelastus- ja etsintätoimiin. Ne johtavat myös siviili-ilma-alusten toimintaa liikenneministeriön erikseen tekemien sopimusten mukaisesti. MCA voi pyytää suurten onnettomuuksien yhteydessä ilmavoimien lentopelastuskeskusta johtamaan lentoyksiköiden etsintä- ja pelastustoimia.

MCA:lla on kuusi meripelastuskeskusta, joiden apuna toimii yhteensä 15 lohkokeskusta. Kaikissa meripelastuskeskuksissa ja lohkokeskuksissa on jatkuva päivystys. Rannikkovartioston avustavan organisaation (*Auxiliary Coastguard*) asemat on ryhmitetty meripelastuslohkojen alaisiksi sektoreiksi.

Vapaaehtoisella meripelastusseuralla (*Royal National Lifeboat Institution, RNLI*) on Iso-Britanniassa merkittävä asema. Järjestöllä on seitsemän osastoa ja 209 venetukikohtaa. Erilaisia pelastusaluksia on kaikkiaan 260 kappaletta. RNLI:n toiminta-alueeksi on sovittu 50 meripeninkulmaa rannikosta merelle päin. Tällä ryhmityksellä on taattu se, että hyvällä säällä voidaan mikä tahansa kohde, joka on alle 30 meripeninkulman etäisyydellä rannikosta, saavuttaa alle kahdessa tunnissa. Huonossa säässä saavutetaan vastaavalla etäisyydellä olevat kohteet vähintään kolmessa tunnissa.

Laivaston ja ilmavoimien pelastushelikopterit ovat virka-aikana 15 minuutin lähtövalmiudessa kolmessa tukikohdassa. Muuna aikana lähtövalmius on 45 minuuttia. Lisäksi rannikkovartiostolla on kahdessa tu-

kikohdassa pelastushelikoptereita, joiden toiminta perustuu yksityisen yrityksen kanssa tehtyyn vuokrasopimukseen.

1.6. Nykytilan arviointi

Hampurin sopimuksen uudistaminen on aikaansaanut tarpeen voimassa olevan meripelastuslainsäädännön muuttamiseen. Hampurin sopimuksen liitteeseen tehtyjen lainsäädännön alaan kuuluvien muutosten voimaansaattaminen edellyttää muun muassa meripelastustoimen soveltamisalaa koskevia uusia säännöksiä. Meripelastusta koskevan lainsäädännön uudistaminen on tarpeellista myös muista syistä kuin Hampurin sopimuksen uudistamisen takia.

Merialueella tapahtuvien vahinkojen sekä vaaratilanteiden pelastus- ja torjuntatoimista on säädetty useissa eri laeissa. Säädösten keskinäinen etusijajärjestys on joissakin tilanteissa epäselvä. Joissakin säädöksissä on useita viranomaisia sidottu yhden viranomaisen johdettavaksi, kun taas joissakin toisissa säädöksissä osittain tai täysin samoja viranomaisia on samaa onnettomuus- tai vaaratilannetta koskien sijoitettu jonkin muun viranomaisen johdettaviksi. Pelastus- ja torjuntatoimenpiteitä koskevien säädösten ja niiden perusteella suoritettavien toimenpiteiden yhteensovittaminen onkin ollut eräissä onnettomuus- tai vaaratilanteissa hankalaa.

Ongelmat korostuvat monialaonnettomuuksissa, joissa vahinko uhkaa tai koskee samanaikaisesti ihmishenkeä, omaisuutta ja ympäristöä. Meripelastuspalvelu ja merialueella tapahtuvien ympäristövahinkojen torjuntajärjestelyt nojautuvat korostetusti viranomaistoimenpiteisiin omaisuuden pelastamisen pohjautuessa puolestaan kaupalliseen toimintaan. Pelkästään omaisuuden pelastamiseen tähtäävät toimenpiteet merellä kuuluvatkin tätä toimintaa harjoittavien elinkeinonharjoittajien tehtäviin. Kun omaisuuden pelastuspalkkioita koskevat kysymykset osaksi kuitenkin riippuvat siitä, onko omaisuus edelleen asianmukaisesti aluksen päällikön määräysvallassa vai onko alus hylätty, kytkeytyvät ihmishengen pelastamiseen tähtäävät toimenpiteet usein myös omaisuuden pelastamiseen.

Vapaaehtoiset pelastusyksiköt voivat saada

omistajalta vapaaehtoisuuteen perustuvan korvauksen pelastus- tai avustustoimenpiteistä. Viranomaisten pelastusyksiköt suorittavat myös ihmishengen pelastamisen yhteydessä omaisuuden pelastamista, esimerkiksi veneen irrottamisen karilta, tai sen hinaamisen lähimpään suojapaikkaan. Näistä toimenpiteistä ei peritä omistajalta korvauksia.

Merionnettomuuksissa kauppa-alusten lastina oleva öljy ja muut kemikaalit sekä alusten omat polttoaineet uhkaavat ympäristöä. Tästä syystä ympäristövahinkojen torjumiseen kohdistuvat toimenpiteet liittyvät usein myös omaisuuden pelastamiseen. Aluksissa tapahtuvissa tulipaloissa saattaa pelastustoiminta tosiasiaa kohdistua samanaikaisesti sekä ihmishengen että omaisuuden pelastamiseen ja lisäksi ympäristövahinkojen torjuntaan. Tämän vuoksi käytännössä esiintyykin tapauksia, joissa on kysymys samalla ihmishengen pelastamisesta, ympäristövahinkojen torjunnasta ja omaisuuden pelastamisesta. Meripelastuspalvelulaissa tai muuallakaan lainsäädännössämme ei kuitenkaan määritellä riittävän selvästi eri viranomaisten yhteistoimintaa ja vastuunjakoja edellä kuvatun tyyppisissä monialaonnettomuuksissa.

Meripelastuspalvelulaki ja sen nojalla annettu meripelastuspalveluasetus ovat osin vanhentuneita sen vuoksi, että meripelastuspalvelulain voimaantulon jälkeen osa laissa tarkoitetuista viranomaisista on muutettu liikelaitoksiksi tai yhtiöiksi.

Pääosa meripelastustoimenpiteistä kohdistuu huviveneisiin. Hälytyksentekovälineenä on yhä useammin matkaviestin. Matkaviestimen paikantamiseksi tarpeellista tekniikkaa kehitetään jatkuvasti. Matkaviestimen käyttäjän sijaintipaikan nopea ja tarkka selvittäminen on niin meripelastusviranomaisten kuin hätäkeskustenkin kannalta yhä tärkeämpää. Matkaviestimen hätä- ja vaaratilanteessa suoritettavaan paikantamiseen liittyvä lainsäädäntö on kuitenkin eräiltä osin puutteellinen ja tulkinnanvarainen.

Kansainvälisiä hätämerkkejä koskeva lainsäädäntömme ei tällä hetkellä täysin vastaa Suomen tekemien kansainvälisten sopimusten sisältöä. Hätäraketti on lisäksi usein ollut ikkivaltaisen hälytyksen tekovälineenä.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Esityksen tavoitteet

Uudistuksella on kaksi keskeistä tavoitetta. Esityksen tarkoituksena on ensinnäkin saattaa voimaan Hampurin sopimukseen tehdyt lainsäädännön alaan kuuluvat muutokset. Suomi on ainoa Hampurin sopimuksen sopimusvaltio, joka on ilmoittanut, ettei se vielä pysty panemaan täytäntöön Hampurin sopimukseen vuonna 1998 tehtyjä ja vuoden 2000 alussa kansainvälisesti voimaan tulleita muutoksia.

Esityksen toisena pääasiallisena tavoitteena on mahdollisimman yhtenäisen, selkeän, tehokkaan ja käytettävissä oleviin voimavaroihin nähden mahdollisimman tarkoituksenmukaisen meripelastustoimen eri tehtäviä koskevan järjestelmän käyttöönotaminen. Ehdotetuilla säännöksillä selkeytettäisiin eri viranomaisten tehtäviä, niiden välistä vastuunjakoja sekä toiminnan yhteensovittamista merellä tapahtuvien onnettomuus- ja vaaratilanteiden pelastustoimissa. Ehdotetussa meripelastuslaissa määriteltäisiin selkeästi pelastustoimien tärkeysjärjestys tilanteissa, joissa vaara uhkaa ihmishengen lisäksi myös taloudellisia arvoja tai ympäristöä.

Jatkuvan meripelastusvalmiuden ja sen edellyttämän johtamisjärjestelmän ylläpitämisen on oltava viranomaistoimintaa. Keskeisimpänä meripelastusviranomaisena olisi edelleen rajavartiolaitos, jolla on tehtävään sopiva johtamisjärjestelmä, kalusto ja henkilöstö. Koska rajavartiolaitoksen voimavarat eivät kuitenkaan yksin riitä laajan merialueemme kaikkien meripelastustehtävien hoitamiseen, kytkettäisiin muut meripelastusviranomaiset mukaan meripelastusjärjestelmään niiden kaluston ja erityisasiantuntemuksen asianmukaisesti hyödyntämiseksi kulloisenkin vaaratilanteen edellyttämällä tavalla.

Tavoitteena on myös vapaaehtoisen meripelastusjärjestelmän liittäminen tarkoituksenmukaisella tavalla viranomaisten ylläpitämään meripelastustoimen järjestelmään. Vapaaehtoisen meripelastusjärjestelmän toimivuutta varmistettaisiin sen jäsenistölle

annettavalla meripelastustoimen johtamiskoulutuksella ja mahdollisuuksien mukaan tarvittaessa muullakin koulutuksella. Rajavartiolaitos voisi esityksen mukaan antaa meripelastustoimen alalla toimivan yhdistyksen ja muun yhteisön tehtäväksi meripelastustoimen tehtäviä, kuten etsintä- ja pelastustehtäviä, ja muitakin tehtäviä, kuten koulutus- ja valistustehtäviä.

Ehdotuksella täsmennettäisiin kansainvälisiä hätämerkkejä koskevia säännöksiä ja parannettaisiin merellä sattuvien ympäristövahinkojen torjunnan toimintaedellytyksiä. Ehdotetuilla laeilla mahdollistettaisiin hädässä tai vaarassa olevan matkaviestimen käyttäjän paikallistaminen ja selkeytettäisiin tunnistamistietojen luovuttamiseen liittyvää lainsäädäntöä muutenkin.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Hampurin sopimuksen muutokset

Hampurin sopimuksen liitteeseen tehty muutokset saatettaisiin voimaan mainittujen määräysten voimaansaattamisesta annettavalla lailla. Esitykseen sisältyvällä meripelastuslailla pantaisiin lisäksi täytäntöön sopimuksen muutokseen sisältyviä lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Sellaiset määräykset, jotka eivät kuulu lainsäädännön alaan, saatettaisiin voimaan yleissopimuksen voimaansaattamisasetuksella ja otettaisiin huomioon meripelastustoimea koskevassa valtioneuvoston asetuksessa tai muissa alemman asteisissa säädöksissä.

Soveltamisala

Meripelastusta koskevan lain nimi olisi jo vakiintuneen kielenkäytön mukaisesti *meripelastuslaki*. Meripelastuslaissa säädettäisiin merellä vaarassa olevien ihmisten etsimisestä ja pelastamisesta. Vaikka laissa ilmaistaisiinkin avuntarve muun muassa Hampurin sopimuksen liitteeseen sisältyvän käsitteistön takia käyttäen sanaa "vaara", olisi kyse käytännössä nimenomaan merihädästä. Toisaalta ihminen voi olla merellä vaarassa myös muusta syystä kuin alusta kohdanneen onnettomuuden takia. Lain soveltamisalan piiriin

kuuluisivatkin siten myös merellä sattuneita sairaskohtauksia ja vastaavia tilanteita koskevat pelastustoimet.

Edellä kuvattua tehtäväkokonaisuutta kutsuttaisiin *meripelastustoimeksi*. Meripelastustoimen -käsite olisi mahdollisimman yhdenmukainen pelastustoimilaissa säädetyn pelastustoimen -käsitteen kanssa. Pelastustoimilaissa pelastustoiminta ja väestönsuojelu yhdessä muodostavat pelastustoimeksi kutsutun kokonaisuuden.

Meripelastuspalvelulaista poiketen meripelastustoimen -käsitteeseen ja näin muodoin meripelastuslain soveltamisalaan kuuluisi Hampurin sopimuksen liitteeseen sisältyvien velvoitteiden mukaisesti myös pelastetuille annettava ensiapu ja vaaratilanteeseen liittyvän radioviestinnän hoitaminen. Meripelastuslailla säädettäisiin myös rajavartiolaitoksen velvollisuudesta ylläpitää päivystävässä meripelastushelikopterissa valmiutta tarjota merellä hädässä olleille ihmisille perustason sairaankuljetusta.

Merellä sattuneeseen onnettomuuteen liittyvä omaisuuden pelastaminen jäisi edelleen meripelastuslainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle. Meripelastuslaissa määriteltäisiin merenkulun turvallisuusradioviestinnän vastuuviranomaiset. Pelastustoimilain ja ehdotetun meripelastuslain soveltamisalojen välinen raja määriteltäisiin mahdollisimman tarkasti.

Käsitteet ja määritelmät

Meripelastuslaissa esitetään määriteltäväksi meripelastustoimeen liittyvät keskeiset käsitteet käyttäen suurelta osin apuna Hampurin sopimuksen liitteessä olevia vastaavia määritelmiä. Jotkin esitetyistä määritelmistä eivät sisälly Hampurin sopimukseen, mutta ovat muutoin kansainvälisesti yleisesti käytettyjä ja käytössä vakiintuneita.

Hampurin sopimuksessa vaaratilanteet jaotellaan epävarmuus-, hälytys- ja hätätilanteeseen. Meripelastuslailla ja sen nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin vaaratilanteiden edellyttämistä toimenpiteistä. Esitykseen sisältyy myös eräitä käsitteitä ja määritelmiä, jotka ovat tarpeen Suomen meripelastustoimen kansallisten erityispiirteiden takia. Nämä käsitteet

liittyvät muun muassa meripelastustoimen johtamisjärjestelmään ja meripelastustoimen vastuualueiden jakamiseen.

Ehdotetussa meripelastuslaissa on pyritty käyttämään eri käsitteitä kuvaamaan meripelastustoimen hallinnollisten ja toiminnallisten tehtävien välistä eroa. Kun kyse on nimenomaan toiminnallisista tehtävistä, kuten esimerkiksi meripelastusjohtajan toimenkuvan osalta on asianlaita, on mainitusta tehtäväkokonaisuudesta pyritty esityksessä käyttämään ilmaisua ”etsintä- ja pelastustoimi” tai konkreettisemmassa muodossaan ”etsintä- ja pelastustoiminta”. Kun kyse taas on lain soveltamisalasta yleensä, tai kun on haluttu painottaa nimenomaan meripelastustoimen hallinnollista puolta, on käytetty ilmaisua ”meripelastustoimi”.

Meripelastustoimen viranomaiset

Meripelastustoimen keskeisin vastuuviranomainen ja näin muodoin myös *johtava meripelastusviranomaisen* olisi nykyisin voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaten rajavartiolaitos. Vaikka meripelastustoimi kuuluisi lakisääteisenä tehtävänä useille muillekin viranomaisille, olisi rajavartiolaitos meripelastustoimen yleisestä järjestämisestä vastaava taho. Tämä ei tarkoittaisi sitä, että rajavartiolaitoksen tulisi edelleenkin kyetä selviytymään yksin kaikkien Suomen meripelastustoimen vastuualueella sattuvien vaaratilanteiden etsintä- ja pelastustoimista. Rajavartiolaitoksella olisi kuitenkin selkeästi vastuu siitä, että meripelastustoimi järjestetään käytettävissä olevilla voimavaroilla tarkoituksenmukaisimmalla tavalla, ja että sitä muun muassa johdetaan asianmukaisesti. Käytännössä rajavartiolaitoksen yksiköt huolehtisivat edelleen meripelastustoimen johtamistehtävän lisäksi myös suuresta osasta merellä tapahtuvista etsintä- ja pelastustehtävistä.

Rajavartiolaitoksen tehtäviin ehdotetut keskeiset lisäykset nykyiseen nähden ovat meripelastustoimen vaaratilanteiden radioviestinnästä ja siihen liittyvästä valmiuden ylläpitämisestä huolehtiminen, meripelastustoimen kehittäminen ja meripelastustoimeen liittyvän johtamiskoulutuksen antaminen. Tarvittaessa rajavartiolaitos voisi antaa muu-

takin meripelastustoimen koulutusta kuin alan johtajakoulutusta sekä alaan liittyvää valistusta.

Meripelastustoimen tehtäviin osallistuisivat tarpeen mukaan useat muutkin sellaiset viranomaiset, joille kyseinen tehtävä luonnollisesti soveltuisi. Näitä viranomaisia kutsuttaisiin *muiksi meripelastusviranomaisiksi*. Meripelastustoimen tehtävään osallistuminen ei kuitenkaan saisi merkittävästi vaarantaa mainittujen viranomaisten laissa säädettyjen tärkeiden tehtävien suorittamista. Meripelastustoimen osallistumisvelvoite nostettaisiin asetuksesta lakitasolle.

Meripelastuspalvelulain perusteella meripelastuspalvelun tehtäviin osallistuneet viranomaiset osallistuisivat pääsäännön mukaan meripelastustoimen tehtäviin myös uuden lain mukaan. Poikkeuksena voimassa olevasta osallistumisvelvoitteesta ehdotetaan, että tie- ja vesirakennuslaitos, sittemmin tielaitos, poistettaisiin meripelastustoimeen osallistumaan velvollisten viranomaisten luettelosta, koska tielaitoksen organisaatiouudistuksen yhteydessä tielaitoksen aluskalusto on siirtynyt pois viranomaisen hallusta. Nykyisestä poiketen ehdotetaan lisäksi, että muiden meripelastusviranomaisien joukkoon lisättäisiin hätäkeskuslaitos, Ilmatieteen laitos, Merentutkimuslaitos ja ympäristöviranomaiset.

Kukin muista meripelastusviranomaisista osallistuisi meripelastustoimeen käyttäen sille kuuluvaa henkilöstöä, kalustoa tai asiantuntemusta. Meripelastustoimen tehtäviin osallistuminen ei siten edellyttäisi muilta meripelastusviranomaisilta esimerkiksi kaluston hankkimista vain meripelastustoimen tehtäviin varautumista varten.

Ympäristöviranomaiset on tarpeen sitoa mukaan erityisesti meripelastustoimen suunnitteluun ja kehittämiseen. Lisäksi on tarkoituksenmukaista, että ympäristöviranomaiset ovat meripelastustoimessa ja sen yhteistyöelimissä mukana sen vuoksi, että meripelastustoimen tehtävänä alkanut tapahtuma voi jatkua ympäristönsuojelutehtävänä.

Vaikka rajavartiolaitos vastaisikin vaaratilanteiden radioviestinnästä ja siihen liittyvän valmiuden ylläpitämisestä, tulisi yleinen vastuu merenkulun turvallisuusradioviestinnästä merenkulkulaitoksen lakisääteiseksi tehtä-

väksi. Merenkulkulaitos vastaa mainitusta tehtävästä nykyisinkin meripelastuspalvelu-asetuksessa olevan säännöksen perusteella.

Tehtävien yhteensovittaminen

Meripelastustoimen tehtävistä vastaisi esityksen mukaan laaja joukko eri viranomais- ja vapaaehtoistahoja. Useiden viranomaisten sekä vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen toiminnan yhteensovittamiseksi esitetään asetettavaksi eritasoisia yhteistyöelimiiä.

Rajavartiolaitoksen apuna meripelastustoimen suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa toimisi muiden meripelastusviranomaisten ja vapaaehtoisten tahojen edustajista koottu meripelastustoimen neuvottelukunta. Sen asettaisi valtioneuvoston asetuksessa olevan säännöksen perusteella sisäasiainministeriö. Neuvottelukunta olisi pysyvä valtakunnallisen tason yhteistyöelin.

Merivartioston apuna meripelastustoimen suunnittelussa toimisi meripelastuslohkon johtoryhmä. Vaaratilanteen sitä edellyttäessä johtoryhmän tehtävänä olisi meripelastusjohtajan apuna sovittaa yhteen viranomaisten, vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen sekä muiden tahojen meripelastustoimen alaan kuuluvat tehtävät. Tarvittaessa meripelastuslohkon johtoryhmää voitaisiin laajentaa viranomaisten sekä vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen valtakunnallisen johdon edustuksella, jos onnettomuuden laajuus tai onnettomuuden muu erityinen vakavuus sitä edellyttää. Käytännössä kyse olisi tällaisissa tapauksissa suuronnettomuudesta.

Eräiden merionnettomuuksien pelastus- ja torjuntatoimien johtamisessa saatujen myönteisten kokemusten perusteella ehdotetaan myös yhteistyön kolmatta tasoa koskevaa säännöstä. Esityksen mukaan onnettomuuspaikan johtajan avuksi voitaisiin tarvittaessa perustaa erillinen onnettomuuspaikan johtoryhmä.

Esityksen tavoitteena on kehittää johtamistoimintaa mahdollisimman joustavaksi ja tehokkaaksi monialaonnettomuuksien pelastustoimissa, joihin liittyy ihmishenkien pelastamisen lisäksi myös aluksen ja sen lastin pelastustehtäviä sekä alusöljy- ja

aluskemikaalivahingon torjuntatöitä. Tähän tavoitteeseen liittyen aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jonka mukaan alusöljy- ja aluskemikaalivahingon torjuntatöiden johtajan avuksi voitaisiin perustaa edellä mainittuja yhteistyöelimiiä asiallisesti vastaava torjuntatöiden johtoryhmä.

Vapaaehtoistoiminta

Kuten edellä esityksen jaksosta 1.4. on ilmennyt, on vapaaehtoinen meripelastussektori merkittävä meripelastustoimen palvelujen tuottaja. Ehdotetussa meripelastuslaissa vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen asemaa onkin pyritty tämentämään nykyisestäään.

Meripelastustoimeen osallistuvista vapaaehtoisista yhdistyksistä keskeisin on tällä hetkellä Suomen Meripelastusseura ry. Sen jäsenyhdistysten etsintä- ja pelastusyksiköiden osuus merellä suoritetuista etsintä- ja pelastustehtävistä on toimintaajassa mitattuna toiseksi suurin heti rajavartiolaitoksen yksiköiden jälkeen. Suomen Meripelastusseura ry:n yksiköiden käyttö etsintä- ja pelastustehtäviin saaristo- ja rannikkoalueilla on saatujen kokemusten mukaan tarpeellista ja perusteltua etenkin siellä, missä huvialusliikenne on vilkasta, tai missä viranomaisten yksiköiden ryhmitys on tavanomaista harvempi.

Esityksen mukaan rajavartiolaitokselle annettaisiin toimivalta antaa meripelastusalalla toimivalle yhdistykselle meripelastustoimen alaan kuuluvia tehtäviä. Tehtävät eivät kuitenkaan saisi sisältää merkittävää julkisen vallan käyttöä. Ehdotettu järjestely olisi tarpeellinen erityisesti sellaisilla merialueilla, joissa se kyseessä olevan yhdistyksen toimintamahdollisuudet ja -alue huomioon ottaen on tarkoituksenmukainen. Käytännössä meripelastustoimen tehtävien jakamisesta meripelastustoimen viranomaisten sekä vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen kesken on jo eri tasoilla pitkään sovittukin. Tällä tavoin viranomaisten voimavarat on voitu jakaa tarkoituksenmukaisesti.

Vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yh-

teisöjen osallistuminen meripelastustoimen tehtäviin voitaisiin sovittaa yhteen viranomaisten meripelastustehtävien kanssa nykyisen käytännön mukaisesti muun muassa siten, että vapaaehtoisen meripelastuspalvelun voimavarat otettaisiin huomioon alueellisia meripelastussuunnitelmia laadittaessa. Vapaaehtoisen meripelastuspalvelun jäsenistö voisi lisäksi olla myös varteenotettava voimavara meripelastustoimen alan koulutus- ja valistustehtävissä. Kansalaisille suunnatulla valistustoiminnalla pyrittäisiin asennekasvatukseen ja tätä kautta meripelastustapahtumien vähentymiseen.

Valmiusvaatimukset

Meripelastuslakiin sisältyisi yleisluontoinen säännös, jonka mukaan meripelastusvalmiuden ylläpitäminen on suunniteltava ja järjestettävä siten, että meripelastustoimen tehtävät voidaan suorittaa viivyttyksettä ja mahdollisimman tehokkaasti. Lakiin sisältyisi myös säännös, jonka mukaan rajavartiolaitoksella on lakisääteinen velvoite ylläpitää muiden etsintä- ja pelastusyksiköiden, eli partioveneidä, vartiolaivojen ja ilma-alusten, lisäksi sille osoitettujen voimavarojen sallimissa rajoissa meripelastushelikoptereita. Päivystysvalmiudessa olevan meripelastushelikopterin olisi kyettävä etsintä- ja pelastustehtävään liittyvän perustason sairaankuljetuksen suorittamiseen.

Meripelastuslakiin ehdotetaan sisällytettäväksi uudentyyppinen säännös, joka koskisi etsintä- ja pelastustehtäviin käytettävissä olevien voimavarojen tarkoituksenmukaista jakamista. Käytännössä säännös koskisi erityisesti rajavartiolaitoksen meripelastushelikopterien lentoajan jakamista. Säännöksen mukaan käytettävissä oleva, eri syistä johtuen hyvinkin rajallinen lentoaika, olisi pyrittävä jakamaan siten, ettei kaikkia käytettävissä olevia voimavaroja käytettäisi yhden vaaratilanteen edellyttämiin etsintä- ja pelastustoimenpiteisiin, jollei tämä ole selkeästi perusteltavissa. Säännöksen tarkoituksena olisi antaa etsintä- ja pelastustoimista käytännössä päättävälle meripelastusjohtajalle lakiin perustuva oikeus jättää osa kaikista periaatteessa käytettävissä olevista voimavaroista tarvittaessa käyttämättä. Tämä

koskisi erityisesti tilanteita, joissa toivo häädässä olevien ihmisten pelastumisesta on jo vähentynyt ratkaisevasti. Laille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ei näin ollen ehdotetun sääntelyn takia vaarantuisi.

Oikeus tietojen saamiseen ja henkilörekisterit

Nykyisin voimassa olevasta meripelastuspalvelulaista puuttuu säännökset, jotka koskevat viranomaisen oikeutta meripelastustoimen tehtävien kannalta tarpeellisten tietojen saantiin. Laista puuttuvat niin ikään säännökset tarvittavista henkilörekistereistä. Kun tämänkaltaisia tietoja joka tapauksessa tarvitaan meripelastustoimen tehtävien asianmukaiseksi hoitamiseksi, ja koska tietoja on käytännössä talletettava muun muassa etsintä- ja pelastustoimenpiteitä koskeviin myöhempiin oikeudellisiin vaateisiin varautumiseksi, ei nykytilanne ole tyydyttävä sen paremmin asianomaisen viranomaisen kannalta kuin sen henkilökään kannalta, jonka yksityiselämän piiriin kuuluvasta tiedosta kulloinkin on kysymys.

Esityksen mukaan rajavartiolaitokselle annettaisiin oikeus meripelastustoimen tehtävässä välttämättömien tietojen saantiin. Tietoja tarvitaan usein muun muassa vaarassa olevan aluksen kunnosta, miehityksestä, matkustajista ja lastista. Nämä tiedot voivat olla joko viranomaisen tai yksityisen tahon hallussa.

Etsintä- ja pelastustoiminnassa tarvittavat tiedot koskevat usein käytännössä myös hätäilmoituksen kohteen paikantamisen mahdollistavia tietoja. Edellä jaksossa 1.4 on todettu, että yhä useammin etsintä- ja pelastustoimien kohteena on huvialus, jota koskeva hätäilmoitus on tehty matkaviestimellä. Tarvittava tieto voi koskea liittymän tilaajaa, käyttäjää tai asennusosoitetta taikka liittymän tunnistamistietoja. Myös sellaisesta matkaviestimestä, josta ei ole tehty hätäilmoitusta, mutta jonka käyttäjän voidaan perustellusti arvioida olevan vaarassa merellä, voidaan tarvita paikantamistietoja. Edellä mainittuihin seikkoihin liittyen esityksellä pyritäänkin antamaan rajavartiolaitokselle riittävät ja selkeät oikeudelliset mahdollisuudet häädässä olevan matkaviestimen käyttäjän

nopeaksi paikallistamiseksi sillä tarkkuudella, kuin se käytettävissä olevan tekniikan perusteella on mahdollista. Vastaavat muutokset tehtäisiin myös muuhun lainsäädäntöön siltä osin kuin se koskee hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten oikeutta saada asianomaisia tietoja.

Meripelastustoimen viranomaisen on usein tarpeen tallettaa hätäilmoituksen vastaanottamiseen sekä etsintä- ja pelastustoimien käynnistämiseen ja johtamiseen liittyviä tietoja tavalla, joka merkitsee henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyä. Rajavartiolaitos, jolle jo muun lainsäädännön nojalla kuuluu runsaasti henkilörekistereihin liittyviä velvoitteita, olisi kyseisistä tiedoista koostuvan henkilörekisterin, *meripelastusrekisterin*, vastuullinen rekisterinpitäjä. Muut meripelastusviranomaiset saisivat tarpeellisessa laajuudessa käyttää mainitun rekisterin tietoja. Esityksessä on pyritty turvaamaan meripelastustoimen toimenpiteiden kohdehenkilöiden yksityisyyden suoja rajoittamalla oikeus meripelastustoimeen liittyvien henkilötietojen saantiin pääsäännön mukaan vain rajoitetulle määrälle viranomaisia.

Hätämerkit

SOLAS -sopimuksen mukaan kansainvälisen hätämerkin käyttö muuhun tarkoitukseen kuin osoittamaan aluksen tai ilma-aluksen olevan hädässä, niin myös muun merkin käyttö, jota voidaan erehdyksessä luulla kansainväliseksi hätämerkiksi, on kielletty jokaisessa aluksessa ja ilma-aluksessa. Kansainväliset hätämerkit on lueteltu meriteiden säännöissä. Meriteiden sääntöjen mukaan on kiellettyä käyttää tai näyttää mitään meriteiden säännöissä mainituista hätämerkeistä tai niihin sekoitettavissa olevaa merkkiä avomereillä olevalla aluksella muuten kuin osoittamaan hätää ja avun tarvetta. Rikoslain 34 luvun 10 §:ssä säädetään rangaistus merihätää tai muuta vastaavaa hätää koskevasta perättömästä ilmoituksesta. Lainsäädäntöömme ei sen sijaan sisälly yleistä kieltoa, joka koskisi kansainvälisen hätämerkin käyttämistä sen paremmin aluksessa tai ilma-aluksessa kuin muuallakaan.

Edellä lausutun perusteella on periaatteessa mahdollista, että edellä tarkoitettuja hätämerkkejä käytetään esimerkiksi saaristossa ilman, että kyseessä on hätätilanne. Tämä ei nykyisen sääntelyn mukaan ole laitonta, kunhan kyse ei ole sellaisesta ilkeävaltaisesta hätäilmoituksesta, joka yleisten toimintatapojen mukaan johtaa pelastustoimien aloittamiseen.

Nykytila on meripelastusjärjestelmän toiminnan ja erityisesti käytännön valvontatyön kannalta epätarkoituksenmukainen. Toisaalta esimerkiksi huviveneilijät eivät tällä hetkellä koe olevan mahdollista harjoitella laillisesti eräiden hätämerkinantovälineiden käyttämistä. Käytännössä merkitykselliset hätämerkinantovälineet tässä suhteessa ovat erilaiset punaiset hätäraketit ja käsisoihdut sekä oranssin väristä savua kehittävät välineet. Niiden käyttämiseen harjaannuttaminen valvotuissa oloissa on kuitenkin perusteltua, sillä esimerkiksi voimakastehoisen laskuvarjohätäraketin laukaiseminen on käytännössä tarkoituksenmukaista opetella etukäteen mahdolliseen merihätään joutumisen varalta. Vaikka asiaan kuuluva harjoittelu voidaan erityisesti viranomaistoiminnassa toteuttaa myös muun värisillä hätämerkinantovälineillä, on kohtuullista varata nimenomaan huviveneilijöille mahdollisuus tuhota vanhenemassa olevat merkinantovälineet hallitusti ja hyödyllisellä tavalla.

Nykytila ei siis ole edellä mainittujen hätämerkkien käytön sääntelyn osalta tyydyttävä. Tämän vuoksi esitykseen sisältyy ehdotus, jonka mukaan meriteiden säännöissä mainittujen hätämerkkien ja niitä erehdyttävästi muistuttavien merkkien käyttäminen muuten kuin hätätilanteessa annettuna hätämerkkinä olisi lähtökohtaisesti kiellettyä. Merivartiostot valvonta-alueellaan sekä siihen välittömästi liittyvien rannikkokuntien alueella ja poliisi muualla maassa voisivat kuitenkin antaa luvan valtioneuvoston asetuksessa säädettävien hätämerkkien käyttämiseen muualla kuin aluksessa tai ilma-aluksessa mainittujen hätämerkkien käyttämiseen harjaannuttamiseksi. Käytännössä tämä koskisi hätäraketteja, käsisoihduttajia ja oranssin väristä savua kehittäviä merkinantovälineitä.

Velvollisuus ilmoittaa alusta koskevasta vaarasta

Merilain 6 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 11 a §, jonka mukaan aluksen päällikön on viivytyksettä ilmoitettava meripelastuskeskukselle tai -lohkokeskukselle, jos alus on vaarassa joutua merihätään, josta voi aiheutua vaaraa aluksessa oleville ihmisille. Ehdotus perustuu eräisiin lähivesillämme tapahtuneisiin merionnettomuuksiin, joissa vaaratilanteesta ilmoittamisen on todettu merkittävästi viivästyneen.

Tavoitteena on meripelastustoimen toimintaedellytysten parantaminen siten, että meripelastusyksiköiden valmiutta voitaisiin ilmoituksen perusteella kohottaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa välittömän toimintakyvyn saavuttamiseksi tilanteen pahenemisen varalta. Jos alusta uhkaava vaara kyetään torjumaan ilman ulkopuolista apua, meripelastusyksiköiden valmius palautettaisiin jälleen perustasolle.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Vastuu meripelastustoimeen ja sen etsintä- ja pelastustehtäviin osallistumisesta ehdotetaan jaettavaksi suurin piirtein nykyisellä tavalla. Pääosa meripelastustoimesta aiheutuvista kustannuksista kohdistuisi näin ollen rajavartiolaitokselle, jolle johtavana meripelastusviranomaisena kuuluisi nykyistä sääntelyä vastaten vastuu meripelastustoimen järjestämisestä. Meripelastustoimen järjestäminen ehdotetulla tavalla edellyttää, että kukin laissa mainituista muista meripelastusviranomaisista ottaa meripelastuslailla sille säädetyt tehtävät huomioon omassa toiminta- ja taloussuunnittelussaan toimenkuvaansa sisältävänä, lakiin perustuvana tehtävänä. Esityksellä ei kuitenkaan annettaisi millekään viranomaiselle kokonaan uusia tehtäviä, eikä esityksellä siten lisättäisi viranomaisten eikä meripelastustoimen vapaaehtoisjärjestöjen kustannuksia ainakaan mainittavasti nykyisestäään. Jäljempänä keskitytäänkin uudistuksesta ja meripelastustoimen yleisestä kehittämisestä rajavartiolaitokselle aiheutuviin kustannuksiin.

Meripelastustoimen tehtäviin käytetyn työajan osuus rajavartiolaitoksen henkilöstön koko käytettävissä olevasta työajasta on ollut vuosina 1995-2000 keskimäärin noin 1,3 prosenttia. Meripelastustoimen tehtäviin osoitetun kaluston käytöstä ja kaluston käyttöön liittyvistä sisäisistä toiminnoista aiheutuvat menot voidaan kohdentaa meripelastustoimeen suhteessa henkilöstön tähän tehtävään käyttämään työaikaan. Näin suoritettun laskennan perusteella voidaan todeta, että meripelastustoimesta aiheutuvat kustannukset rajavartiolaitokselle ovat vuositasolla noin 12 miljoonaa markkaa. Kustannuksiin sisältyy meripelastustoimeen käytettävän kaluston hankintamenot. Kaluston kertaluontoisia hankintakustannuksia ei ole tässä esityksessä tarkoituksenmukaista kuvata seikkaperäisemmin, koska vain pieni osa rajavartiolaitoksen kalustosta hankitaan yksinomaan meripelastustoimen tehtävien suorittamista varten. Pääasiallisesti rajavartiolaitoksen alus- ja ilma-aluskalusto hankitaan muita tehtäviä varten. Voitaneen kuitenkin mainita, että yhden meripelastustoimen tehtäviin soveltuvan helikopterin pelkkä hankintakustannus on tällä hetkellä noin 40—50 miljoonaa markkaa. Rajavartiolaitoksella on näitä helikoptereita kahdeksan kappaletta.

Merkittävin esitykseen sisältyvä rajavartiolaitokselle aiheutuva kustannus johtuisi merenkulun turvallisuusradioviestinnän uudesta vastuunjaosta. Rajavartiolaitos vastaisi esityksen mukaan vaaratilanteiden radioviestinnän hoitamisesta, kun taas muu turvallisuusradioviestintä jäisi edelleen merenkululaitoksen vastattavaksi. Tämä edellyttäisi uutta kustannusten jakoa merenkululaitoksen ja rajavartiolaitoksen välillä. Merenkululaitoksen ja rajavartiolaitoksen kesken on jo käyty alustavia keskusteluja rannikkoradioverkon yhteiskäytöstä ja uudesta kustannusten jaosta. Neuvottelut ovat vielä kesken.

Turvallisuusradioviestintää toteutetaan rannikkoradioverkossa, jonka teknisestä järjestelmästä vastaa tällä hetkellä Suomen Erillisverkot Oy merenkululaitoksen kanssa laaditun sopimuksen mukaisesti. Rannikkoradioverkon ylläpidosta aiheutuu nykyisin 7,9 miljoonan markan vuotuiset kustannuk-

set. Tästä summasta merenkulkulaitos maksaa noin 7,7 miljoonaa markkaa ja rajavartiolaitos noin 200 000 markkaa vuodessa. Rannikkoradioverkon ylläpidosta aiheutuvien kustannusten lisäksi merenkulkulaitokselle aiheutuu noin 2,5 miljoonan markan vuotuiset kulut turvallisuusradioviestintää hoitavan Turku Radion palkkamenoina ja yleiskuluina. Turku Radiosta aiheutuvat kustannukset jäisivät edelleen merenkulkulaitoksen vastattavaksi.

Etsintä- ja pelastustoimien johtamisen edellyttämän viestiliikenteen tehostamiseksi olisi tarpeen kehittää rannikkoradioverkkoa lisäämällä siihen yksi tai kaksi kaukokäyttöistä työskentelykanavaa. Tällä hetkellä meripelastuskeskuksella ja -lohkokeskuksilla on vain kaksi koko rannikon kattavaa kanavaa käytettävissään. Nämä kanavat ruuhkautuvat nopeasti laajemmissa etsintä- ja pelastustilanteissa. Rannikkoradioverkon lisäkanavista aiheutuisi rajavartiolaitoksen arvioiden mukaan 1,6—2,4 miljoonan markan vuotuiset kustannukset. Tämän lisäksi viranomaisradioverkon (VIRVE) edellyttämän liitännän toteuttaminen rannikkoradioverkkoon merkitsee noin 800 000 markan kertaluonteista kustannuserää. Vastuunotto vaaratilanteiden radioviestintään liittyvistä tehtävistä edellyttäisi rajavartiolaitokselta puolen henkilötyövuoden eli noin 125 000 markan vuotuista lisäpanostusta rannikkoradioverkosta aiheutuviin teknisiin tehtäviin.

Teleyritykset kehittävät parhaillaan erilaisia kaupallisia sovelluksia, jotka mahdollistavat tulevaisuudessa matkaviestimen paikantamistietojen tarkan selvittämisen ja välittämisen. Näiden tietojen hyödyntäminen olisi niiden kaupallisen päätarkoituksen ohella mahdollista myös hätäilmoituksia vastaanottaville viranomaisille.

Telehallintokeskuksen 31 päivänä tammikuuta 2000 asettaman työryhmän, jonka tehtävänä oli käytännön järjestelyjen selvittäminen tunnistamistietojen antamiseksi hätäpuheluissa, 4 päivänä heinäkuuta 2000 päivätyssä allekirjoittamattomassa loppuraportissa suositellaan, että pitkän tähtäimen ratkaisuna hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten tarpeisiin toteutettaisiin keskitetty tietokanta. Tästä tietokannasta saataisiin muun muassa liittymän tunnistamistiedot.

Päätöstä tällaisen huomattavia kustannuksia merkitsevän järjestelmän rakentamisesta ei kuitenkaan ole tehty, eikä sitä myöskään esityksessä ehdoteta. Tämä ei ole perusteltua ainakaan ennen asiaan liittyvien kustannusten ja niiden jakautumisen tarkkaa selvittämistä.

Jo tähän mennessä hätäilmoituksia vastaanottavat hätäkeskukset ovat sekä pelastustoimilain että hätäkeskuslain mukaan olleet oikeutettuja saamaan teleyrityksiltä maksutta hätäilmoitusta koskevan liittymän tunnistamis- ja muita tietoja. Tähän asiantilaan ei esitetä muutosta. Esityksessä ehdotetaan vastaavan sääntelyn ulottamista koskemaan myös meripelastuskeskuksia ja -lohkokeskuksia. Samalla ehdotetaan, että edellä mainitut viranomaiset saisivat niin ikään maksutta matkaviestimien paikantamistiedot.

Vaikka teleyrityksillä olisikin esityksen mukaan velvollisuus antaa niillä käytettävissä olevat tiedot maksutta, olisi viranomaisen nykytilanteen mukaisesti vastattava omista kustannuksistaan halutessaan rakentaa itselleen järjestelmän, joka mahdollistaa mainittujen tietojen automaattisen vastaanottamisen. Järjestelystä ei voine aiheutua teleyrityksille mainittavia eikä ainakaan kohtuuttomia lisäkustannuksia ottaen huomioon tarvittavien paikantamistietojen pienen lukumäärän ja sen, että teleyritysten tulee joka tapauksessa jo kaupallisten päämääriensä takia kyetä paikantamistiedot hyvin tarkasti ja tehokkaasti selvittämään. Toisaalta uusien vastaanottojärjestelmien toteuttaminen viranomaisten tarpeisiin ei myöskään aiheuttane viranomaisille merkittäviä lisäkuluja.

Liikenne- ja viestintäministeriö on 11 päivänä huhtikuuta 2001 asettanut työryhmän selvittämään tällä hetkellä käytössä olevien telelaitteiden ja -palveluiden korvauskäytännön ja sen kehittämistarpeet. Tässä yhteydessä tulee arviotavaksi, olisiko esimerkiksi Telehallintokeskuksen asettaman työryhmän suosittelema pitkän tähtäyksen ratkaisu kustannuksiinsa nähden perusteltu vaihtoehto. Samalla selvitetään kustannusten jakautuminen eri osapuolten kesken.

Rajavartiolaitoksen käytössä olevaan rajavartiotoiminnan tietojärjestelmään sisältyy rajavartiolaitoksen lakisääteisen toiminnan kannalta tarpeellisia teknisiä käyttösovelluksia ja henkilörekistereitä. Rajavartiolaitoksen

henkilörekistereistä säädetään rajavartiolaitoksesta annetussa laissa (320/1999), jäljempänä *rajavartiolaitolaki*. Edellä mainittuun tietojärjestelmään ollaan parhaillaan kehittämässä myös erilaisia meripelastustoimen tehtävien kannalta tarpeellisia sovelluksia. Näiden sovellusten käyttöönotto ei edellytä lainsäädännön muuttamista. Lainsäädännön muuttamista edellyttää sen sijaan meripelastustoimen pysyvien henkilörekistereiden käyttöönotto. Esitykseen sisältyykin meripelastusrekisteriä koskevat säännökset. Tällä hetkellä tapauskohtaisesti pidettävien meripelastuksen henkilörekistereiden käsitteleminen perustuu rajavartiolaitoslain 34 §:ään. Mainitussa pykälässä säädetään työryhmän taikka yhden tai useamman rajavartiolaitoksen yksikön käyttöön tarkoitettuja henkilörekistereistä.

Rajavartiotoiminnan tietojärjestelmän meripelastussovellukseen sisältyy muun muassa hälytysten vastaanottamista, yksiköiden hälyttämistä, tilannekuvan ylläpitoa ja etsinnän suunnittelua helpottavia toimintoja, jotka on tarkoitettu ottaa käyttöön ehdotetusta meripelastuslaista huolimatta.

Meripelastussovelluksen osuuden koko rajavartiotoiminnan tietojärjestelmän perustamisen hinnasta voidaan arvioida olevan muutamia miljoonia markkoja. Henkilörekisterien osuus koko meripelastussovelluksen kokonaishinnasta on kuitenkin hyvin pieni. Voidaan arvioida, että järjestelmään sisältyvien henkilörekisterien käyttöönotto ja siihen liittyvät toimenpiteet aiheuttaisivat rajavartiolaitokselle vuonna 2001 noin sadan tuhannen markan kertaluonteiset kustannukset. Tämän summan voidaan siten katsoa kuuluvan esityksestä aiheutuviin taloudellisiin vaikutuksiin.

Meripelastuslaissa esitetään, että rajavartiolaitos voisi antaa meripelastustoimen alalla toimivien yhdistysten ja muiden yhteisöjen suoritettavaksi meripelastustoimen alaan kuuluvia tehtäviä sekä koulutus- ja valistus-tehtäviä. Vapaaehtoisten tahojen osallistumisesta meripelastustoimeen maksettaisiin kohtuullinen palkkio ja korvattaisiin siitä aiheutuvat välittömät kulut.

Vuonna 1999 rajavartiolaitos maksoi Suomen Meripelastusseura ry:n jäsenyhdistyksille yhteensä noin 200 000 markkaa

palkkioina ja korvauksina osallistumisesta meripelastuskeskuksen tai -lohkokeskusten niille osoittamiin etsintä- ja pelastustehtäviin. Kun meripelastusyhdistysten yksiköille mainittuna vuonna kertyi toiminta-aikaa tällaisissa tehtävissä noin 700 tuntia, saadaan meripelastusyhdistyksen suoritteiden keskimääräiseksi hinnaksi noin 270 markkaa tunnissa. Koska jotkin meripelastusyhdistykset ovat kuitenkin jättäneet suoritteitaan laskuttamatta, on mainittu tuntihinta ilmeisesti liian alhainen. Todellinen laskutettava suoritehintana lienee keskimäärin noin 350 markkaa tunnissa.

Toiminta-ajan säilyessä vuoden 1999 tasolla saattaisi etsintä- ja pelastustehtäviin osallistumisesta vapaaehtoisille yhdistyksille ja muille yhteisöille maksettavien palkkioiden ja korvausten muodostama kokonaiskustannus nousta noin 250 000 markkaan vuodessa. Palkkioina ja korvauksina osallistumisesta koulutus- ja valistus-tehtäviin saattaisi kulu arviolta 100 000 markkaa vuodessa. Näin ollen rajavartiolaitokselle voisi koitua palkkioina ja korvauksina vapaaehtoiselle meripelastuspalvelulle maksettavista maksuista yhteensä noin 350 000 markan vuotuiset kustannukset. Tämän summan ja nykyisin keskimäärin maksettavan summan erotuksen, 150 000 markkaa, voidaan katsoa kuuluvan esityksestä rajavartiolaitokselle aiheutuviin kustannuksiin.

Perustason sairaankuljetukseen liittyvän hallinnollisen valvonta-, seuranta- ja ohjausjärjestelmän toteuttaminen merkitsisi rajavartiolaitokselle muutamien kymmenien tuhansien markkojen vuosittaisia lisäkustannuksia. Pintapelastajien koulutukseen ei lähtökohtaisesti tarvitsisi osoittaa nykyisestä poikkeavia varoja. Lisäksi valtiolle aiheutuisi muutamien kymmenien tuhansien markkojen vuosittaiset lisäkustannukset meripelastustoimen neuvottelukunnan jäsenille komiteoiden kokouspalkkiosta 10 päivänä huhtikuuta 1991 annetun valtiovarainministeriön päätöksen (666/1991) nojalla maksettavista kokouspalkkioista. Yhteenlaskettuna edellä mainitut kustannukset olisivat enintään 100 000 markkaa.

Ottaen huomioon kaikki edellä esitetyt seikat aiheutuisi rajavartiolaitokselle tästä esityksestä alle miljoonan markan kertakus-

tannukset. Tähän arvioon on sisällytetty rannikkoradioverkkoon toteutettavan VIRVE -liitännän aiheuttamat kustannukset ja henkilörekisterien perustamiskustannukset. Lisäksi valtiolle aiheutuisi yhteensä alle 500 000 markan vuotuiset lisäkustannukset rannikkoradioverkon ylläpitämiseen liittyvistä teknisistä tehtävistä, vapaaehtoiselle meripelastuspalvelulle maksettavien korvausten määrän lisääntymisestä, perustason sairaankuljetusta koskevista järjestelyistä ja meripelastustoimen neuvottelukunnan kokouspalkkioista

Turvallisuusradioviestinnän uudelleenjärjestely aiheuttaisi edellä lausutun lisäksi rajavartiolaitokselle uusia vuosittaisia kustannuksia, joiden suuruus ei siis vielä ole tiedossa. Järjestely ei kuitenkaan lisäisi valtion menoja, koska se vähentäisi vastaavasti merenkululaitoksen menoja. Rannikkoradioverkon kehittäminen paremmin vastaamaan etsintä- ja pelastustoimien johtamisen asettamia vaatimuksia aiheuttaisi sen sijaan valtiolle lisäkustannuksia. Tämä kustannus ei puolestaan suoranaisesti liity esitykseen.

Todettakoon vielä, etteivät läheskään kaikki edellä selostetuista meripelastustoimen kehittämistä aiheutuvista kustannuksista johdu ehdotetusta meripelastuslaista, vaan ne liittyvät meripelastustoimen yleiseen kehittämiseen. Edellä selostettujen kustannuksia lisäävien vaikutusten lisäksi käsillä olevalla lakiesityksellä saattaa olla myös rahaa säästäviä vaikutuksia. Esityksellä pyritään antamaan lainsäädännölliset perusteet entistä tehokkaammin hoidetulle meripelastustoimelle. Tehokkaasti johdetulla meripelastustoimella ja kitkattomasti sujuvalla yhteistoiminnalla voidaan säästää merkittäviä summia rahaa etenkin monialaonnettomuuksien pelastustöissä.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä organisaatio- ja henkilövaikutuksia.

Esityksestä ehdotetaan, että eräiden meripelastuspalvelulain voimaantulon jälkeen liikelaitoksiksi muutettujen tai yhtiöitettyjen viranomaisten osallistumisvelvollisuus meripelastustoimeen poistettaisiin. Ilmatieteen

laitos, Merentutkimuslaitos ja ympäristöviranomaiset sen sijaan ehdotetaan sisällytettäväksi meripelastustoimeen osallistumaan velvollisten viranomaisten joukkoon.

Vapaaehtoiset yhdistykset ja muut yhteisöt on tarkoitus liittää entistä kiinteämmäksi osaksi valtakunnan meripelastusjärjestelmää siellä, missä se yhdistysten ja muiden yhteisöjen toimintamahdollisuudet huomioon ottaen on tarkoituksenmukaista.

Turvallisuusradioviestintään liittyvät tehtävät ehdotetaan jaettaviksi rajavartiolaitoksen ja merenkululaitoksen kesken. Tällä toimenpiteellä ei kuitenkaan olisi oleellisia organisaatio- ja henkilöstövaikutuksia nykytilanteeseen, sillä käytännössä turvallisuusradioviestinnän järjestelyt on jo toteutettu esityksen sisältämien periaatteiden mukaisesti. Sama koskee merivartiostojen organisoitua meripelastuslaissa ehdotetulla tavalla. Maassamme on jo vuodesta 1995 lähtien toiminut sisäasiainministeriön antamien hallinnollisten määräysten perusteella meripelastuskeskus ja kaksi -lohkokeskusta. Esityksellä ei muutenkaan ole vaikutusta esimerkiksi merivartioasemien sijaintiin ja vastaaviin seikkoihin.

Rajavartiolaitos on jo pitkään pitänyt meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtävien hoitamiseksi vähintään yhtä helikopteria jatkuvassa päivystysvalmiudessa. Mainitun meripelastushelikopterin pintapelastajat ovat jo tähän mennessäkin saaneet pääsääntöisesti sellaisen koulutuksen, jota ehdotetussa meripelastuslaissa edellytetään. Jonkinasteisen lisäkoulutuksen antaminen joillekin pintapelastajista sekä perustason sairaankuljetukseen liittyvän hallinnollisen valvonta-, seuranta- ja ohjausjärjestelmän toteuttaminen olisi kuitenkin tarpeellista.

3.3. Ympäristövaikutukset

Esityksen tarkoituksena on tehostaa viranomaisten yhteistoimintaa monialaonnettomuuksien pelastustoimissa, joihin liittyy sekä ihmishengen ja omaisuuden pelastamista että ympäristövahinkojen torjuntaa. Muun muassa meripelastustoimen neuvottelukunnan perustamisella ja viranomaisten yhteistoiminnan tiivistämisellä pyrittäisiin ennen kaikkea johtamistoiminnan joustavuuteen

monialaonnettomuuksissa. Kun ihmishenkien pelastamiseen tähtäävät toimenpiteet on suoritettu, jatkuisi operaatio sujuvasti ympäristönvahinkojen torjuntaoperaationa. Merellisten ympäristövahinkojen torjuntatoimien yhteensovittamiseksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 31 a §, jonka mukaan alusöljy- ja aluskemikaalivahingon torjuntatöiden johtajan avuksi voidaan tarvittaessa perustaa torjuntatoimien johtoryhmä.

Erityisesti monialaonnettomuuden kyseessä ollessa esityksellä on oletettavasti hyvin myönteinen vaikutus ympäristönsuojeluun.

4. Asian valmistelu

4.1. Hampurin sopimuksen muutosten valmistelu

IMO:n puitteissa valmistellun Hampurin sopimuksen uudistamisen tavoitteena on ollut selkeyttää sopimusvaltioiden sopimusperusteiset velvoitteet sekä saattaa sopimuksen sisältö vastaamaan nykytilannetta ottaen huomioon myös 1 päivänä helmikuuta 1999 käyttöön otetun GMDSS:n asettamat vaatimukset.

Muutokset on valmisteltu IMO:n radio- ja meripelastus-alakomiteassa (*Sub-Committee on Radiocommunication and Search and Rescue, COMSAR*) ja sen alaisissa työryhmissä. IMO:n meriturvallisuuskomitea (*Maritime Safety Committee, MSC*) hyväksyi 68. istunnossaan toukokuussa 1997 COMSAR:n esittämät muutokset sopimuksen liitteeseen ja vahvisti ne päätöslauselmalla MSC.70(69) 69. istunnossaan toukokuun 18 päivänä 1998. Varsinaista sopimusta ei tässä yhteydessä muutettu, mutta velvoittavuudeltaan mainittu liite on osa Hampurin sopimusta. Yleissopimuksen uudistettu liite tuli kansainvälisesti voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

Koska Suomen meripelastusta koskevan lainsäädännön sisältö ei ole kaikin osin ollut yhdenmukainen Hampurin sopimukseen sisällytettyjen uusien velvoitteiden kanssa, on Suomi ilmoittanut IMO:lle kahdella nootilla, ettei se toistaiseksi ole valmis hyväksymään muutoksia. Samalla on myös ilmoitettu, että Suomen tarkoituksena on hyväksyä muutok-

set, kun eduskunnan hyväksyntä niille on saatu.

4.2. Meripelastuslain valmisteluvaiheet ja -aineisto

Viime vuosina on valtionhallinnon piirissä työskennellyt useita selvitystyöryhmiä, jotka ovat käsitelleet meriturvallisuuteen, meripelastustoimeen ja merellisten ympäristövahinkojen torjuntaan liittyviä asioita sekä mainittujen tehtäväkokonaisuuksien viranomaistoimintaan liittyviä yhteistoimintakysymyksiä.

Liikenneministeriön asettama rannikkoviranomaistyöryhmä (liikenneministeriön julkaisu 43/90) selvitti merionnettomuuksiin liittyvää pelastustoimintaa, merellistä ympäristön suojelua ja merialueella toteutettavaa viranomaisten valvontatoimintaa. Se kiinnitti huomiota muun muassa tarpeisiin järjestää viranomaisten keskinäiset vastuukysymykset nykyistä selkeämmin. Työryhmä katsoi, että Suomen Meripelastusseura ry:n asema ja tehtävät meripelastusorganisaatioissa tulisi järjestää lainsäädännön keinoin.

Valtion merellisten viranomaistoimintojen edelleen kehittämistä ja viranomaisorganisaatioiden keventämistä selvittänyt työryhmä esitti selvityksessään (sisäasiainministeriön julkaisu 3/1994), että merellisten viranomaistoimintojen edelleen kehittäminen edellyttää merionnettomuuksien torjuntaa ja pelastustoimia koskevan lainsäädännön uudistamista.

Liikenneministeriön asettama Meriturvallisuus-95 -niminen työryhmä kartoitti meriturvallisuuteen kuuluvia seikkoja laajahkosti. Se ehdotti yhtenä osana selvitystään (liikenneministeriön julkaisu L 39/95) meripelastusta koskevaa lainsäädäntöä tarkistettavaksi sillä tavoin, että meripelastustoimiin osallistuvien tahojen tehtäviä ja johtamista koskevia säännöksiä selkeytetään. Lainsäädäntöä kehitettäessä tulisi säännellä myös aluksen päällikön ja pelastusviranomaisten toimivaltuuksien etusijajärjestys.

Valtioneuvosto teki 2 päivänä marraskuuta 1995 Meriturvallisuus-95 -työryhmän selvitystyön pohjalta meriturvallisuusohjelmaa koskevan periaatepäätöksen, jossa edellytettiin asetettavaksi riittävän laaja-alainen valmistelualue valmistelemaan meripelastus-

lainsäädännön uudistusta. Tämän periaatepäätöksen mukaisesti sisäasiainministeriö asetti 20 päivänä toukokuuta 1996 toimikunnan (*meripelastuslainsäädäntötoimikunta*), jonka tehtäväksi annettiin valmistella meripelastusta koskevan lainsäädännön uudistus. Toimikunta antoi mietintönsä (sisäasiainministeriön julkaisu 15/1998) 29 päivänä toukokuuta 1998.

Toimikunta ehdotti säädettäväksi uuden meripelastuslain, joka olisi korvannut meripelastuspalvelulain. Toimikunta ehdotti, että tavoitteeksi tuli asettaa mahdollisimman yhtenäinen meripelastuspalvelua käsittelevä kokonaisuus, joka selkeyttäisi eri viranomaisten tehtäviä, niiden välistä vastuunjakoa sekä toiminnan yhteensovittamista merellä tapahtuvien onnettomuus- ja vaaratilanteiden pelastustoimissa. Meripelastuspalvelun suunnittelu-, johto- ja valvontavastuu säilytettäisiin edelleen rajavartiolaitoksella. Tehtävien yhteensovittamista varten ehdotettiin perustettavaksi erilaisia yhteistyöelimiä. Muutoksia ehdotettiin myös alusöljy- ja aluskemikaalivahingon torjuntaa koskevaan lainsäädäntöön. Meripelastuspalveluun osallistuvien vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen asemaa esitettiin vahvistettavaksi.

Toimikunnan mietinnön antamisen jälkeen uuden meripelastusta koskevan lainsäädännön valmisteleminen on ollut keskeytyksissä, kunnes valmistelu aloitettiin uudelleen sisäasiainministeriössä toimikunnan mietinnön pohjalta lokakuussa 2000.

4.3. Lausunnot

Meripelastuslainsäädäntötoimikunnan mietinnöstä pyydettiin lausunto 25 taholta. Lausuntoa pyydettiin liikenneministeriöltä, oikeusministeriöltä, puolustusministeriöltä, sisäasiainministeriön kunta- pelastus- ja poliisiosastoilta, sosiaali- ja terveysministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Ahvenanmaan maakuntahallitukselta, Ilmailulaitokselta, Ilmatieteen laitokselta, merenkululaitokselta, Merentutkimuslaitokselta, onnettomuustutkintakeskukselta, pääesikunnalta, Telehallintokeskukselta, tielaitokselta, tullihallitukselta, Suomen Kuntaliitolta, Suomen Meripelastus-

seura ry:ltä, Suomen Punaiselta Ristiltä, Suomen Varustamoyhdistys ry:ltä, Ålands Redarforening rf:ltä ja Ålands Sjöräddningsällskap rf:ltä. Lausunto saatiin lisäksi sitä erikseen pyytämättä meripelastuspalvelun valtakunnalliselta johtoryhmältä.

Toimikunnan mietintöön suhtauduttiin pääsääntöisesti erittäin myönteisesti. Valtiovarainministeriö ja tullihallitus katsoivat, että tullilaitos tulisi toimikunnan esityksestä poiketen sisällyttää muiden meripelastusviranomaisten joukkoon muun muassa sille kuuluvan kaluston ja tullin merialueella suorittamien muiden tehtävien vuoksi. Telehallintokeskus katsoi, että olisi syytä selvittää, tulisiko merenkulun turvallisuusradioviestintä keskittää samalle viranomaiselle. Ahvenanmaan maakuntahallitus piti epäselvänä sitä seikkaa, kuuluuko lainsäädäntövalta meripelastuksen osalta Suomen valtiolle vai Ahvenanmaan maakunnalle. Maakuntahallitus edellytti, että asia selvitetään uudistuksen yhteydessä. Meripelastuspalvelun valtakunnallinen johtoryhmä esitti eräitä hätämerkinantovälineitä koskevan sääntelyn lisäämistä lakiluonnokseen.

Toimikunnan mietinnön jättämisen jälkeen esitysluonnoksen valmistelua jatkettiin syksyllä 2000 sisäasiainministeriössä. Esitystä tarkennettiin ja osittain laajennettiin toimikunnan ehdotukseen nähden. Esitysluonnokseen muun muassa lisättiin eräitä hätämerkkejä ja perustason sairaankuljetusta koskevat säännökset. Henkilörekistereitä koskevia säännösehdotuksia tarkennettiin. Esitykseen lisättiin säännökset, jotka mahdollistavat hätätilanteessa matkaviestimien tunnistamis- ja paikantamistietojen luovuttamisen. Toimikunnan esitykseen tehtiin myös joitakin perusoikeusnäkökohtien aiempaa täsmällisempää huomioon ottamista koskevia muutoksia. Lisäksi esitysluonnoksessa pyrittiin ottamaan huomioon muu muuttunut lainsäädäntö.

Toimikunnan mietinnön pohjalta jatkovalmisteltu hallituksen esityksen luonnos lähetettiin lausuntokierrokselle joulukuussa 2000. Lausuntopyyntö osoitettiin kaikille niille tahoille, jotka olivat saaneet myös meripelastuslainsäädäntötoimikunnan mietintöä koskevan lausuntopyynnön. Lisäksi lausuntoa pyydettiin kauppa- ja teollisuusminis-

teriöltä, ulkoasiainministeriöltä, hätäkeskuslaitokselta, meripelastuspalvelun valtakunnalliselta johtoryhmältä, poliisin tietohallintokeskukselta, tietosuojavaltuutetulta, terveydenhuollon oikeusturvakeskukselta, turvatekniikan keskukselta, Finnet-liitto ry:ltä, Merivartioliitto ry:tä, Päälystöliitto ry:ltä, Rajavartioliitto ry:ltä, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto ry:ltä, Upseeriliitto ry:n rajaosastolta, Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto VAL ry:ltä, Ericsson LM Oy Ab:ltä, Nokia Mobile Phones:lta, Nokia Networks:lta, Oy Radiolinja Ab:ltä, Sonera Oyj:ltä, Suomen Erillisverkot Oy:ltä, Suomen Numeropalvelu Oy:ltä ja Telia Finland Oy:ltä.

Lausuntopyyntö osoitettiin yhteensä 48:lle taholle. Sisäasiainministeriölle toimitettiin 39 lausuntoa. Lainsäädännön uudistamisen lähtökohtana oleva tavoite yhtenäisen ja selkeän meripelastustoimen järjestelmän luomisesta katsottiin yleisesti pystytyn lainsäädännön valmistelussa hyvin saavuttamaan. Esitystä pidettiin tavoitteiltaan ja pääosin myöskin keinoiltaan myönteisenä. Meripelastusta koskevan lainsäädännön uudistaminen nähtiin yleisesti ottaen tarpeelliseksi muistakin syistä kuin Hampurin sopimukseen tehtyjen muutosten takia. Ehdotettuihin keinoihin ja joihinkin muihin yksityiskohtiin kohdistettiin myös parannusehdotuksia ja kritiikkiä. Lausuntojen pääasiallinen linja oli kuitenkin myönteinen.

Liikenne- ja viestintäministeriö suhtautui uudistukseen myönteisesti todeten sen selkeyttävän eri viranomaisten tehtäviä ja niiden välistä vastuunjakoja. Toisaalta liikenne- ja viestintäministeriö katsoi muun muassa Telehallintokeskuksen edellä mainitun työryhmän loppuraporttiin viitaten, että on kohtuutonta jättää teleyritysten yksinään vastattavaksi tunnistamistietojen luovuttamisesta hätäilmoituksia vastaanottaville viranomaiselle aiheutuvat kustannukset. Lausunnonantajina olleet teleyritykset olivat asiassa hyvin yhdenmukaisesti samoilla linjoilla. Toisaalta päinvastaista kantaa edustivat pelastustoimilakiin ja hätäkeskuslakiin viitaten sekä sisäasiainministeriön pelastusosasto että hätäkeskuslaitos.

Oikeusministeriö keskittyi lausunnossaan lähinnä perusoikeuksien kannalta oleellisten

toimivaltasäännösten arviointiin. Se totesi, etteivät esitetyt toimivaltuudet ja velvollisuudet olleet pääsääntöisesti valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisia. Oikeusministeriö esitti kuitenkin jatkovalmistelun yhteydessä täsmennettäväksi julkista tehtävää hoitavien henkilöiden rikosoikeudellista vastuuta koskevia kysymyksiä ja vapaaehtoisille yhdistyksille ehdotettavien tehtävien laatua. Se kehotti lisäksi selventämään meripelastustoimen tehtävään osallistumisvelvoitteen alueellista soveltamisalaa koskevaa säännöstä. Oikeusministeriö ja tietosuojavaltuutettu esittivät myös monia muutoksia tehtäväksi meripelastusrekisteriä ja meripelastustoimen viranomaisten tiedonsaanti-oikeutta koskeviin pykäliin.

Puolustusministeriö totesi yleisarvionaan uudistuksen olevan tarpeellinen. Se katsoi kuitenkin muun muassa pelastustoimilakiin viitaten, ettei meripelastustoimen tehtävä saisi vaarantaa puolustusvoimien päätehtävän, eli maanpuolustuksen, hoitamista. Samalla kannalla oli pääesikunta, joka katsoi lisäksi, ettei ehdotetulle järjestelylle, jonka mukaan meripelastusjohtaja voisi suoraan määrätä vaaratilanteissa puolustusvoimien yksikköjen käyttämisestä, ole perusteita. Pääesikunta esitti niin ikään joitakin ehdotetun meripelastusrekisterin tietojen salassa pitämiseen liittyviä näkökohtia.

Sisäasiainministeriön pelastusosasto ja poliisiosasto pitivät ehdotettua uudistusta pääosin onnistuneena. Pelastusosasto esitti joitakin täsmennyksiä tehtäväksi ehdotetun meripelastuslain ja pelastustoimilain väliseen rajanvetoon. Lisäksi pelastusosasto katsoi, että kunnallisten palokuntien tehtävistä tulisi suunnitellun valtioneuvoston asetuksen sijasta säätää lakitasolla. Poliisiosasto katsoi esityksen selkiyttävän aikaisemmin jossakin määrin epäselväksi jäänyttä vastuukysymystä merialueella kadonneen henkilön etsinnästä. Poliisiosasto piti esitystä hyvin valmisteltuna ja perusteiltaan selkeänä. Se piti niin ikään tervetulleina uudistuksina ehdotuksia perustason sairaankuljetuksesta ja hätämerkinantovälineiden harjoituskäytön luvanvaraisuudesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoi ehdotetuilla säännöksillä selkiytettävän viranomaisten tehtäviä, vastuunjakoja ja toiminnan

yhteensovittamista. Sillä ei ollut huomautettavaa perustason sairaankuljetusta koskevista säännöksistä. Valtiovarainministeriö totesi, ettei sillä ole huomautettavaa ehdotetun lain sisältöön. Se kuitenkin painotti, että esityksestä aiheutuvat lisäkustannukset tulee hoitaa sisäasiainministeriön hallinnonalan määrärahaehyksen puitteissa. Ympäristöministeriö puolestaan piti meripelastusta koskevan lainsäädännön uudistamista tarpeellisenä ja perusteltuna.

Ulkoasiainministeriö katsoi, ettei sillä ole toimialansa puitteissa huomautettavaa varsinaisiin lainsäädäntömuutoksiin. Se kuitenkin totesi, että Hampurin sopimukseen tehdyille muutoksille olisi hankittava asiasisältöisen lain muuttamisen lisäksi eduskunnan nimenomainen hyväksyminen. Asiasisältöistä voimaansaattamislakia käytettäessä on myös asianomaisen velvoitteen hyväksymisestä päätettävä eduskunnassa ponsilausekkeella. Asiaan otti vastaavasti kantaa myös oikeusministeriö.

Ahvenanmaan maakuntahallitus totesi meripelastuslainsäädäntötoimikunnan mietinnöstä antamaansa lausuntoon viitaten, että kysymys meripelastuslainsäädäntöä koskevan lainsäädäntövallan jakautumisesta valtakunnan ja maakunnan välillä on epäselvä. Se totesi, että koska rajavartiolaitoksen esikunta on pyytänyt asiassa Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnon, ja koska asian käsittely on parhaillaan kesken, se ei katso aiheelliseksi lausua asiassa enempää.

Hätäkeskuslaitos esitti lausunnossaan muutoksia tehtäväksi joihinkin tunnistamis- ja paikantamistietojen luovuttamista koskeviin ehdotettuihin pykäliin. Merenkululaitos katsoi esityksen selkeyttävän eri viranomaisten tehtäviä, niiden välistä vastuunjakoja sekä toimintojen yhteensovittamista merellä tapahtuvien onnettomuus- ja vaaratilanteiden pelastustoimissa. Ehdotettua turvallisuusradioviestinnän vastuunjakoja se piti perusteltuna. Telehallintokeskus esitti joitakin turvallisuusradioviestinnän määritelmiin liittyviä täsmennyksiä. Tullihallitus piti myönteisenä sitä, että se oli lisätty meripelastustoimeen osallistumaan velvollisten viranomaisten luetteloon. Eri viranomaiset pitivät yleensäkin niille esityksessä ehdotettuja tehtäviä tarkoituksenmukaisina.

Vapaaehtoisen meripelastuspalvelun lausunnonantajat sekä Suomen Punainen Risti pitivät esitettyä uudistusta myönteisenä.

Lausunnoista on laadittu rajavartiolaitoksen esikunnassa yhteenvedo.

Lausuntokierroksen jälkeisessä jatkovalmistelussa on esitykseen pyritty tekemään edellä mainituista lausunnoista aiheutuvat korjaukset. Ilmeisesti ainoa merkittävä kysymys, jota ei ole voitu esittää ratkaistavaksi kaikkia osapuolia täysin tyydyttävällä tavalla, on tunnistamis- ja paikantamistietojen luovuttamista koskeva kustannusten jakaminen teleyritysten ja hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten välillä.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

5.1. Riippuvuus muista esityksistä

Rikosoikeudellinen virkamieskäsite on selvästi hallinto-oikeudellista virkamieskäsitettä laajempi. Tämä asiantila on ollut omiaan aiheuttamaan epätietoisuutta virkarikossääntösten soveltamisalasta. Muun ohella tämän epäkohdan korjaamiseksi oikeusministeriössä valmistellaan parhaillaan hallituksen esitystä eräiden virkarikoksia ja niihin liittyviä rikoksia koskevien sääntösten muuttamisesta. Uudella sääntelyllä rikosoikeudellisen virkavastuun piiriin saatettaisiin sellaisia julkisen vallan käytön tehtäviä, joihin nykyisten sääntösten soveltaminen on tulkinnanvaraista tai perustuu rikoslain ulkopuoliseen, osaksi epäjohtomukaiseen sääntelyyn.

Meripelastuslakiehdotuksen mukaan sekä onnettomuuspaikan johtaja että lentotoiminnan koordinaattori selkeästi käyttäisivät tehtävissään julkista valtaa. Molemmissa tehtävissä voisi esityksen mukaan tilapäisesti toimia muukin kuin virkamies, milloin se etsintä- ja pelastustehtävien nopean käynnistämisen vuoksi olisi perusteltua. Koska virkarikoksia koskevan lainsäädännön uudistamisen voimaantulon ajankohta on vielä epäselvä, ehdotetaan meripelastuslakiin sisällytettäväksi nimenomainen säännös onnettomuuspaikan johtajan ja lentotoiminnan koordinaattorin rikosoikeudellisesta virkavastuusta.

Liikenne- ja viestintäministeriössä valmistellaan parhaillaan uutta radiolakia, jolla korvattaisiin voimassa oleva radiolaki (517/1988). Uusi radiolaki koskisi radiotaajuuksia ja radiolaitteita, niiden olennaisia vaatimuksia, hallussapitoa ja käyttöä sekä radioviestinnän suojaamista häiriöiltä. Laissa määriteltäisiin myös turvallisuusradioviestintä. Ehdotetussa meripelastuslaissa on otettu huomioon valmisteltavana olevassa radiolaissa käytetyt määritelmät. Ehdotettuun meripelastuslakiin sisältyisi säännös, jonka mukaan rajavartiolaiteksella olisi vaaratilanteessa oikeus saada Telehallintokeskukselta radiolaitetta ja sen sijaintia koskevia tietoja.

5.2. Esityksen suhde Ahvenanmaan maakunnan itsehallintoon

Jo meripelastuslainsäädäntötoimikunnan ehdotuksen lausuntokierroksen yhteydessä Ahvenanmaan maakuntahallitus otti kantaa Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991), jäljempänä *itsehallintolaki*, mukaiseen lainsäädäntövaltaan pitäen kysymystä meripelastusta koskevan lainsäädäntövallan jakautumisesta maakunnan ja valtakunnan välillä epäselvänä. Maakuntahallitus edellytti, että asia selvitetään uudistuksen jatkovalmistelun yhteydessä.

Kysymys eduskuntalain soveltamisesta Ahvenanmaalla on oikeudellinen tulkintakysymys, joka viime kädessä ratkaistaan yksittäistapauksissa. Ratkaisun tekee itsehallintolain 60 §:n 2 momentin nojalla korkein oikeus konkreettisen hallintoriita-asian yhteydessä. Kysymys lainsäädäntövallan jakautumisesta valtakunnan ja maakunnan välillä voi saada ratkaisun myös siten, että maakuntapäivät säätää maakuntalain. Tällöin tasavallan presidentillä on, pyydettyään asiassa korkeimman oikeuden lausunnon, mahdollisuus käyttää veto-oikeutta, eli määrätä maakuntalaki raukeamaan, jos maakuntapäivät on säätänyt maakuntalain valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvassa asiassa.

Sisäasiainministeriön lähtökohtana on ollut, että meripelastuslainsäädäntö kuuluu itsehallintolain mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Tämän kannan mukaisesti rajavartiolaite on vastannut meripelastuksesta Ahvenanmaan maakunnan alueella samalla tavoin kuin muuallakin valtakunnassa.

Koska asiaa ei kuitenkaan lausuntokierroksen perusteella näyttänyt täysin selvältä, ja koska asia ole itsehallintolaissa yksiselitteisesti ilmaistu, pyysi sisäasiainministeriö 11 päivänä joulukuuta 2000 asiassa lausunnon itsehallintolain 5 §:ssä tarkoitettulta Ahvenanmaan valtuuskunnalta. Asian merkityksellisyyttä lisää se, että Ahvenanmaan maakunnalla on erittäin keskeinen sijainti merialueellamme.

Ahvenanmaan valtuuskunta katsoi 14 helmikuuta 2001 antamassaan lausunnossa, että meripelastustoimen alaa koskeva lainsäädäntö kuuluu itsehallintolain 27 §:n 42 kohdan nojalla valtakunnan toimivaltaan.

5.3. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Kuten edellä on jo todettu, on Suomi ainoa Hampurin sopimuksen sopimusvaltio, joka on ilmoittanut IMO:lle, ettei se vielä pysty hyväksymään Hampurin sopimukseen tehtyjä muutoksia. Tavoitteena on, että esitykseen

sisältyvien lakien tultua hyväksytyksi Suomi voisi tehdä ilmoituksen IMO:lle Hampurin sopimuksen muutosten hyväksymisestä.

Hampurin sopimuksen lisäksi esityksellä ei ole välittömiä liittymäkohtia kansainvälisiin sopimuksiin, joskin edellä esityksessä mainitut kansainväliset sopimukset on otettu valmistelussa huomioon. Myöskään Euroopan unionin säännöstössä ei tällä hetkellä ole velvoitteita, jotka suoraan liittyisivät esitykseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Hampurin sopimuksen muutokset

1 luku. Käsitteet ja määritelmät. Sopimuksen liitteen käsitteitä ja määritelmiä koskevaan 1.3 kohtaan on tehty muutamia keskeisiä meripelastustoimen soveltamisalaan liittyviä muutoksia. Joitakin käsitteitä on poistettu sopimuksesta, ja joitakin uusia on siihen lisätty.

Uutena asiana on luvun 1.3.1 kohtaan otettu etsinnän -määritelmä. Määritelmän piiriin kuuluu merellä hädässä olevien ihmisten paikantamiseen tähtäävä toiminta, jota tavallisesti koordinoi pelastuskeskus tai -lohkokeskus käyttäen hyväksi käytettävissä olevia henkilöitä ja resursseja. Toisena hyvin keskeisenä uutena määritelmänä 1.3.2 kohtaan sisältyy pelastamisen -määritelmä. Sen mukaan pelastaminen käsittää toiminnan hädässä olevien ihmisten pelastamiseksi, lääkinnällisen ensiavun antamiseksi ja muiden tarpeiden täyttämiseksi sekä henkilöiden saattamiseksi turvalliseen paikkaan ("*provide for their initial medical or other needs* - - -"). Lääkinnällistä ensiapua ja vastaavia toimenpiteitä koskeva vaatimus on sopimukseen aikaisemmin sisällymätön.

Uutena asiana luvun 1.3.3 kohtaan sisältyy etsintä- ja pelastuspalvelun -määritelmä. Sen piiriin kuuluu valvonta hätätapausten havaitsemiseksi, viestintä, koordinointi sekä etsintä- ja pelastustoiminnot. Määritelmän piiriin kuuluvat tässäkin kohdin lääkinnällisen neuvonnan antaminen ja lääkinnällisen ensiapu ("*including provision of medical advice, initial medical assistance* - - -"). Lisäksi sen piiriin kuuluu sairaiden kuljettaminen julkisia ja yksityisiä resursseja hyväksi käyttäen, mukaan lukien yhteistyössä toimivat ilma-alukset, laivat ja muut alukset ja laitteet ("*or medical evacuation* - - -"). Lääkinnällisen ensiavun ja lääkinnällisen neuvonnan antamista koskeva vaatimus on tässäkin kohdin uusi.

Pelastuslohkokeskuksen tehtäväksi määriteltiin aiemmin pelastustoiminnan avustaminen etsintä- ja pelastusalueen määri-

tellyllä osa-alueella. Muutetun, luvun 1.3.6 kohtaan sisältyvän määritelmän mukaan sen tehtävänä on täydentää pelastuskeskuksen toimintaa erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

Luvusta on poistettu aiemmin sen 1.3.4 kohtaan sisältynyt rannikkovartioyksikköä koskeva määritelmä. Luvusta ja samalla koko sopimuksesta on niin ikään poistettu aiemmin 1.3.7 kohtaan sisältynyt pintaetsinnän johtajaa koskeva määritelmä ja kohtaan 1.3.12 sisältynyt hätälaskun -määritelmä.

Luvun 1.3.6 kohtaan aiemmin sisältynyt onnettomuuspaikan johtajaa koskeva määritelmä on siirretty luvun 1.3.14 kohtaan. Aiemmasta poiketen onnettomuuspaikan johtajan ei enää välttämättä tule olla pelastusyksikön päällikkö, vaan henkilön, joka on määrätty koordinoimaan etsintä- ja pelastustoimia tietyllä alueella.

Luvun 1.3.11-1.3.13 kohtaan sisältyvät aiemmin luvun 1.3.9-1.3.11 kohdassa olleet eri vaaratilanteiden määritelmät. Muutoksena aiempaan nähden on sanan "muu alus" lisääminen kyseisiin määritelmiin. Näin olen sopimuksen soveltamisalan piiriin kuuluu selkeästi myös muulle alukselle kuin laivalle sattunut vaaratilanne.

2 luku. Organisaatio ja koordinointi. Sopimuksen muutoksen yhteydessä on yhteistyötä muiden sopimusvaltioiden kanssa monin paikoin painotettu. Tätä seikkaa on korostettu muun muassa luvun 2.1.1 kohdassa. Mainitussa kohdassa määrätään velvollisuudesta osallistua etsintä- ja pelastuspalvelun kehittämiseen. Tarvittavat järjestelyt voidaan toteuttaa joko yksin tai yhdessä muiden sopimusvaltioiden taikka IMO:n kanssa.

Luvun 2.1.11 kohtaan on lisätty uusi määräys, joka koskee sopimuspuolen velvollisuutta ilmoittaa pääsihteerille tietoja etsintä- ja pelastuspalvelustaan. Uusi 2.1.12 kohtaan sisältyvä määräys velvoittaa puolestaan pääsihteerää ilmoittamaan eräitä meripelastuspalvelun järjestelyjä koskevat asiat muille sopimuspuolille.

Luvun 2.4 kohdan määräys, joka koskee etsintä- ja pelastusresurssien määrittämistä, on

siirretty kohtaan 2.5. Uudeksi 2.4. kohdaksi on otettu meri- ja lentopelastuspalvelun välistä koordinaatiota koskevat määräykset. Luvun 2.4.1 ja 2.4.2 kohdassa kehoitetaan sopimuspuolia varmistamaan mahdollisimman tiivis yhteistyö meri- ja lentopelastuspalvelun välillä sekä mahdollisuuksien mukaan perustaa yhteisiä pelastuskeskuksia ja pelastuslohkokeskuksia vastaamaan sekä merenkulun että ilmailun tarpeisiin.

Etsintä- ja pelastusresurssien määrittämistä koskevaan, nyt luvun 2.5 kohdassa olevaan, määräykseen on tehty lähinnä sanonnallisia muutoksia. Aiemmin luvun 2.5 kohdassa ollut, etsintä- ja pelastusyksiköiden varusteistoa ja välineistöä koskeva määräys on siirretty 2.6 kohtaan. Samalla osia siitä on kumottu. Aiempien melko yksityiskohtaisten määräysten sijasta 2.6.1 kohtaan on otettu yleisluontoinen määräys, jonka mukaan jokaisella etsintä- ja pelastusyksiköllä tulee olla sen tehtäviin soveltuva varustus.

3 luku. Valtioiden välinen yhteistyö. Luvun otsikko on muuttunut. Sen aiempi otsikko oli "Yhteistyö".

Varsin merkittävä muutos sisältyy luvun 3.1.7 kohtaan, jonka vanhan sananmuodon mukaan sopimuspuolen tulisi ("*should*") varmistaa, että sen pelastuskeskukset antamaan pyydetessä apua toisille pelastuskeskuksille. Tähän apuun voi sisältyä aluksia, ilma-aluksia, henkilöstöä ja kalustoa. Muutetun sananmuodon mukaan sopimuspuolen tulee ("*shall*") varmistaa, että sen pelastuskeskukset pyydetessä antavat mainittua apua.

Lukuun aiemmin sisältynyt 3.2 kohdan yhteistoimintaa ilmailun pelastuspalvelun kanssa koskeva määräys on poistettu. Vastaava määräys sisältyy nyt 2 luvun kohtaan 2.4.

4 luku. Toimintamenetelmät. Luvun otsikko on muuttunut. Luvun otsikko oli ennen muutosta "Valmistautumistoimenpiteet".

Luvun 4.1.1 kohtaa on muutettu siten, että nyt jokaisella pelastuskeskuksella ja -lohkokeskusella edellytetään olevan käytettävissään ajantasaiset tiedot erityisesti niistä etsintä- ja pelastusresursseista ja käytettävissä olevista viestintäyhteyksistä, joilla on merkitystä etsintä- ja pelastustoiminnalle sen alueella. Aiemmin luvun 4.1.1.1-4.1.1.9

kohtaan sisältynyt yksityiskohtainen luettelo niistä välineistä ja varusteista, joka pelastuskeskuksella ja -lohkokeskusella edellytettiin olevan tiedossaan, on poistettu.

Aiemmin luvun 4.1.2 kohdassa olevassa määräyksessä edellytettiin, että pelastuskeskuksella ja -lohkokeskusella on tieto alueellaan olevista sellaisista aluksista, joita voidaan käyttää etsintä- ja pelastustoimissa. Asianomaisessa kohdassa edellytetään siihen tehdyn muutoksen jälkeen, että pelastuskeskuksen ja -lohkokeskuksen tulisi helposti päästä käsiksi tietoihin, jotka koskevat sellaisten sen alueella olevien alusten asemaa, reittiä ja nopeutta, jotka voivat auttaa merihätään joutuneita henkilöitä, laivoja tai muita aluksia. Lisäksi mainittujen keskusten tulisi helposti saada tiedot siitä, miten kyseisiin aluksiin saa yhteyden. Nämä tiedot tulisi joko säilyttää pelastuskeskuksessa tai -lohkokeskuksessa taikka pitää muuten helposti saatavilla. Uutena asiana lukuun on lisätty kohta 4.1.4, jossa edellytetään, että pelastuskeskukselle ja -lohkokeskukselle ilmoitetaan etsintä- ja pelastusyksiköiden toimintavalmiudesta.

Luvun 4.2.1 kohdassa edellytettiin ennen muutosta, että pelastuskeskukset ja -lohkokeskukset laativat yksityiskohtaiset ohjeet etsintä- ja pelastustoimien suorittamisesta alueellaan. Mainitussa kohdassa edellytetään muutoksen jälkeen, että sopimusvaltiot joko yksinään tai yhteistyössä muiden valtioiden kanssa kykenevät nopeasti ja luotettavasti vastaanottamaan hätähälytyksiä tähän tarkoitukseen käytettävistä laitteista toimintalueellaan 24 tuntia vuorokaudessa. Vaatimus ympärivuorokautisesta päivystyksestä on uusi.

Luvun 4.2.2 ja 4.2.3 kohdassa olleet yksityiskohtaiset määräykset etsintä- ja pelastussuunnitelmiin sisällytettävistä alus-, ilma-alus- ja vastaavista tiedoista on poistettu. Lukuun on sen sijaan sisällytetty uusi 4.2.2 kohta, jossa edellytetään, että viestintävälineiden rekisteröinnin ja vaaratilanteisiin vastaamisen edellyttämät järjestelyt on hoidettu tehokkaasti. Tämän tarkoituksena on mahdollistaa se, että pelastuskeskus ja -lohkokeskus pääsevät nopeasti käsiksi asiaankuuluvaan rekisteriin.

Luvun 4.3.1 kohdassa ollut pelastus-

yksiköiden valmiutta koskeva määräys on poistettu. Muutetut kohdat 4.2.3 ja 4.2.4 sekä niitä täydentävä uusi 4.3 kohta vastaavat asiallisesti aiemmin voimassa ollutta 4.3.1 kohdan määräystä. Edellä mainituissa kohdissa veloitetaan etsintä- ja pelastusyksiköt vaaratilanteen havaittuaan ilmoittamaan asiasta viipymättä pelastuskeskukselle tai -lohkokeskukselle toimenpiteitä varten.

Luvun 4.4 kohtaan sisältyy toiminnalliselta kannalta hyvin tärkeitä määräykset eri vaaratilanteiden luokittelemisesta epävarmuus-, hälytys- ja hätätilanteisiin niiden vakavuuden perustella. Näihin, ennen muutosta 5 luvun 5.2 kohdassa olleisiin määräyksiin ei ole tullut merkittäviä asiallisia muutoksia.

Luvun 4.5.1-4.5.3 kohtaan on otettu ennen 5 luvun 5.3 kohdassa olleet määräykset niistä toimenpiteistä, joihin pelastuskeskus ja -lohkokeskus ovat velvollisia ryhtymään vaaratilanteissa, eli epävarmuus-, hälytys- ja hätätilanteissa. Hätätilanteita koskevat yksityiskohtaiset 5.3.3 kohdassa ennen olleet määräykset on poistettu. Hätätilanteessa edellytetään uuden 4.5.3 kohdan mukaan toimittavan vahvistetun toimintasuunnitelman mukaisesti.

Luvun 4.5.4-4.7.3 kohdassa on aiemmin liitteen muissa kohdissa olleita määräyksiä. Nämä määräykset koskevat muun muassa etsintä- ja pelastustoimien aloittamista tilanteissa, joissa etsinnän kohteen sijainti on tuntematon sekä tietojenvaihtoa vaaratilanteissa, onnettomuuspaikan johtajaa ja toimenpiteiden yhteensovittamista useamman sopimuspuolen ollessa mukana etsintä- ja pelastustoimissa. Näihin määräyksiin ei ole tullut merkittäviä asiallisia muutoksia.

Etsintä- ja pelastustoimien päättämistä ja keskeyttämistä koskeva, muutoksen jälkeen luvun 4.8 kohtaan sisällytetty määräys on uusittu kokonaan. Aiempien yksityiskohtaisten määräysten sijasta sopimukseen on nyt sisällytetty aiempaa yleisemmät määräykset asiasta. Pääsäännön mukaan etsintä- ja pelastustoimia tulee jatkaa, kunnes ei enää ole toivoa hengissä olevien pelastettavien löytämisestä.

5 luku. *Alusten ilmoitusjärjestelmät.* Aiemmin liitteen 5 luvussa olleet yksityiskohtaiset etsintäalueita, etsintäkuvoio-

ta sekä tuloksellista ja tuloksetonta etsintää koskevat määräykset on kumottu. Tämän kaltaiset määräykset on muiltakin osin koottu nyt liitteen 4 lukuun. Lukuun on sen sijaan sisällytetty alusten ilmoitusjärjestelmää, jota tässä esityksessä on aiemmin kutsuttu alusliikennepalvelujärjestelmäksi, koskevat määräykset. Luvun 5.1.1 kohdan määräyksen mukaan sopimuspuoli voi joko yksin tai yhdessä muiden sopimuspuolien kanssa perustaa alusten ilmoitusjärjestelmiä helpottamaan etsintä- ja pelastustoimia. Sitovia määräyksiä ei aseteta. Määräykset vastaavat asiallisesta aiemmin 6 lukuun sisällytyneitä määräyksiä.

2. Lakiehdotusten perustelut

2.1. Laki etsintä- ja pelastuspalvelua merellä koskevan vuoden 1979 kansainvälisen yleissopimuksen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

1 §. Pykälällä ehdotetaan saatettavaksi voimaan ne Hampurin sopimuksen muutoksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan.

Hallituksen esitykseen sisältyy myös ehdotus meripelastuslaiksi, johon sisältyy säännöksiä, joilla pantaisiin täytäntöön sopimusmuutoksen lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Valtiosopimustyöryhmän (UM 1/2000) mietinnön mukaan kansainvälisiin sopimukseen sisältyvien veloitteiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattaminen toteutettaisiin ainoastaan poikkeuksellisesti yksinomaan asiasisältöisellä lailla. Laista olisi tällöinkin käytävä selvästi ilmi sen luonne tietyn yksilöidyn veloitteen voimaansaattamislakina.

Koska uuden meripelastuslain säännökset koskevat Hampurin sopimuksen muutoksia vain vähäisessä määrin, lakia ei ole tarkoituksenmukaista yksilöidä voimaansaattamislakiksi. Pääsäännön mukaisesti ehdotukseen on siten sisällytetty blankettilaki, joka koskee sopimusmuutosten lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä.

2 §. Pykälässä olisi säännös, jonka mukaan lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tar-

kempia säännöksiä tasavallan presidentin asetuksella.

3 §. Laki on tarkoitus saattaa voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana sen jälkeen, kun Suomi on ilmoittanut Hampurin sopimuksen tallettajalle sopimusmuutosten hyväksymisestä.

2.2. Meripelastuslaki

1 §. *Lain soveltamisala.* Meripelastuslailla säädettäisiin ensinnäkin merellä vaarassa olevien ihmisten etsimisestä ja heidän pelastamisestaan. Vaikka Hampurin sopimuksen sananmuodon mukaan kyse onkin eräissä mainitun sopimuksen kohdissa merihädässä olevasta aluksesta eikä ihmisistä, on sopimuksessa kuitenkin tarkoitettu sisällytettäväksi soveltamisalan piiriin nimenomaan ihmisten eikä alusten pelastaminen. Näin ollen myös meripelastuslain selkeänä lähtökohtana olisi hädässä olevan ihmisen pelastaminen. Pelkän aluksen tai sen lastin pelastaminen ei siten kuuluisi ehdotetun lain soveltamisalaan. Tältä osin nykyisin voimassa olevaa sääntelyä ei siis ehdoteta muutettavaksi.

Meripelastuspalvelulaista poiketen meripelastuslain soveltamisalan piiriin kuuluisi Hampurin sopimuksen 1.3.2 ja 1.3.3 kohtaan sisältyvien velvoitteiden mukaisesti myös pelastetuille annettava ensiapu. Suomessa ensiavuksi yleisesti kutsuttu toimenpidekokonaisuus on osa-alue, jonka sisällyttäminen meripelastusjärjestelmään Hampurin sopimuksessa vähimmillään edellytetään. Lisäksi laissa säädettäisiin merellä sattuneeseen vaaratilanteeseen liittyvän radioviestinnän hoitamisesta. Edellä mainittujen tehtävien muodostamaa kokonaisuutta kutsuttaisiin meripelastuslaissa meripelastustoimeksi.

Meripelastustoimen käsitteeseen ja Hampurin sopimuksen soveltamisalaan kuulumattomana asiana ehdotetussa laissa säädettäisiin myös turvallisuusradioviestinnän vastuuviranomaisista. Kuten edellä on todettu, on Hampurin sopimuksen 1.3.3 kohdan vuoksi tullut ajankohtaiseksi säätää merenkulun hätätilanteisiin liittyvästä radioviestinnästä siten, että vastuu sen hoitamisesta annetaan keskeisen meripelastusviranomaisen eli rajavartiolaitoksen

tehtäväksi. Muu merenkulun turvallisuusradioviestintä jäisi sen sijaan edelleen merenkululaitoksen vastuulle. Asiasta ei ole tällä hetkellä lakitasoisia säännöksiä. Sen sijaan meripelastuspalveluasetuksen 1 §:n 4 kohdan mukaan merenkululaitos huolehtii hätä- ja turvallisuusviestinnästä. Uudesta merenkulun turvallisuusradioviestinnän vastuunjaosta säädettäisiin ehdotetun lain 24 §:ssä.

Meripelastustoimen käsitteeseen sisällyttämättömänä asiana meripelastuslailla ehdotetaan säädettäväksi myös kansainvälisten hätämerkkien käyttämisestä. Asiaa on jo käsitelty edellä esityksen yleisperustelujen jaksossa 2.2.. Rikoslain 34 luvun 10 §:ssä säädetään rangaistus merihätää tai muuta vastaavaa hätää koskevasta perättömästä ilmoituksesta, mutta lukuun ottamatta edellä mainittuja SOLAS -sopimuksen ja meriteiden sääntöjen kansallista täytäntöönpanoa koskevia asetuksia, ei kansainvälisiä hätämerkkejä koskevia säännöksiä ole Suomessa annettu. Mainittujen hätämerkkien aiheutonta käyttämistä koskevasta kiellostä ja asiaan liittyvästä luvanvaraisuudesta ehdotetaan nyt säädettäväksi lakitasolla. Asiasta säädettäisiin meripelastuslain 25 §:ssä. Sääntely on asianmukaista toteuttaa nimenomaan lain tasolla ottaen huomioon muun ohella myös rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asetamat vaatimukset. Asiallisesti sääntely soveltuu voimassa ja valmisteilla oleva lain-säädäntö huomioon ottaen parhaiten juuri meripelastusta koskevaan lainsäädäntöön.

Kuten edellä on Hampurin sopimukseen tehtyjä muutoksia koskevista jaksoista ilmennyt, sisältyy Hampurin sopimukseen määräyksiä, jotka koskevat merihädästä pelastetuille henkilöille annettavaa hoitoa ja erilaisia lääkinnällisiä toimenpiteitä. Näiden määräysten soveltuminen voimassa olevaan kansalliseen lainsäädäntöömme on osoittautunut jossakin määrin ongelmalliseksi. On toisaalta selvää, että sopimuksessa edellytetään meripelastustoimen etsintä- ja pelastusyksiköiltä vähintään valmiutta ensiavun antamiseen pelastetuille.

Jotta Hampurin sopimuksen veloitteet varmuudella täytettäisiin kaikilta osin, ehdotetaan, että rajavartiolaitoksen päivystävälle meripelastushelikopterille asetettaisiin vaatimus merellä vaarassa olleille pelastetuille

annettavaan perustason sairaankuljetukseen. Käytännössä vaatimus merkitsisi sitä, että kyseinen helikopteri tulisi varustaa tarkoitukseensa sopivaksi ja sen miehistölle tulisi antaa asetettujen vaatimusten mukainen koulutus.

Perustason sairaankuljetuksen määritelmä on sairaankuljetuksesta annetun asetuksen (565/1994) 2 §:n 3 kohdassa. Lakitasolla ei vastaavaa määritelmää ole. Koska ehdotetun meripelastuslain soveltamisala ei voi määräytyä asetuksen tasoisesta säännöksestä käsin, sisällytettäisiin meripelastuslain 2 §:n 11 kohtaan perustason sairaankuljetuksen määritelmä, joka olisi yhdenmukainen sairaankuljetusasetuksessa olevan määritelmän kanssa. Sisällytettäessä meripelastustoimelle velvoite merihädästä pelastetuille henkilöille annettavasta perustason sairaankuljetuksesta tulisivat Hampurin sopimuksen velvoitteet varmuudella täytetyiksi. Asiasta ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin meripelastuslain 8 §:n 2 momentissa.

Meripelastuslakia sovellettaisiin vain merialueilla. Ehdotettua meripelastuslakia ei näin ollen sovellettaisi sisävesialueilla. Sisävesialueella tarkoitetaan järviä, jokia ja kanavia. Pelastustoimilain 4 §:n mukaan kunta vastaa pelastustoimesta alueellaan, ja sen tulee siinä tarkoituksessa muun muassa huolehtia pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä. Kunnan tulee siten huolehtia ihmisten pelastamisesta myös alueeseensa kuuluvalla sisävesialueella. Pelastustoimilain 1 §:n 3 momentissa todetaan, ettei pelastustoimilakia sovelleta muun muassa meripelastuspalvelulaissa tarkoitettuun toimintaan.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi soveltamisalaa koskeva rajaussäännös, jonka mukaan meripelastuslakia ei sovellettaisi ihmishengen pelastamiseen satama-alueella maihin kiinnitettynä olevalla aluksella. Tämä on perusteltua, sillä ihmishengen pelastamiseen tähtäävät työt on niissä tapauksissa, joissa kulku alukseen on mahdollinen suoraan maista käsin, tarkoituksenmukaista hoitaa pelastusviranomaisen toimesta. Rannassa kiinnitettynä olevalla aluksella ihmishengen pelastustoimet ovat myös tarkoituksenmukaisemmin pelastusviranomaisen kuin rajavartiolaitoksen johdettavissa. Kunta olisikin kuvatuissa tilan-

teissa suoraan pelastustoimilain nojalla pelastustoimien johtovastuussa. Luonnollisesti rajavartiolaitoksen ja muiden meripelastusviranomaisten yksiköt antaisivat tällaisissakin tapauksissa tarvittaessa virka-apua palokunnille. Käytännön kannalta säännös merkitsisi toisaalta sitä, että satama-alueellakin sattuneiden vaaratilanteiden etsintä- ja pelastustoimet suoritettaisiin rajavartiolaitoksen johdolla, jollei kyseessä ole laiturissa kiinnitettynä oleva alus, vaan esimerkiksi satamaan ankkuroitunut tai poijuun kiinnittynyt alus.

Vastuu pelastustoimista sisävesialueella kuuluisi siis pelastusviranomaisille. Pelastusviranomaisella voi olla sisävesialueilla apunaan vapaaehtoisia yhdistyksiä ja muita yhteisöjä. Esimerkiksi meripelastuksen keskeinen vapaaehtoisorganisaatio, Suomen Meripelastusseura ry, toimii myös sisävesialueella.

Meri- ja sisävesialueella kadonneiden henkilöiden etsintä jäisi meripelastuslain säätämisen jälkeenkin poliisiasetuksen (1112/1995) 14 §:n 1 momenttiin viitaten poliisiin tehtäväksi. Milloin poliisille tai valtion hätäkeskukselle on tehty ilmoitus henkilön katoamisesta merialueella, olisi pääsäännön mukaan rajavartiolaitoksen tehtävänä suorittaa etsintätehtävä ja ilmoittaa poliisille sen tuloksesta. Rajavartiolaitos olisi kuitenkin velvollinen suorittamaan etsintätehtävää vain niin kauan kuin perustellusti voidaan olettaa merialueella kadonneen henkilön olevan hengissä. Kun kadonneen ei voida enää perustellusti olettaa olevan hengissä, vastuu etsinnästä siirtyisi poliisille. Rajavartiolaitos ja muut meripelastusviranomaiset voisivat luonnollisesti näissäkin tapauksissa nykytilannetta vastaten avustaa poliisia käyttäen etsinöissä apunaan muun muassa niille kuuluvaa erityiskalustoa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaussäännös, jonka mukaan aluksen ja siinä olevan lastin pelastamisesta sekä alusöljy- ja aluskemikaalivahingon torjumisesta säädetään erikseen. Tärkeimmät säännökset aluksen ja siinä olevan lastin pelastamisesta ovat merilain 16 luvussa. Myös merilain muissa luvuissa on eräitä säännöksiä asiasta. Aluksen ja sen lastin pelastamisesta huolehtivat merenkulussa perinteisen tavan

mukaan pääsääntöisesti kaupalliset pelastusyhtiöt. Niillä on oikeus saada pelastamisesta merilain 16 luvun mukaan määräytyvä pelastuspalkkio.

Alusöljy- ja aluskemikaalivahingon torjunnasta säädetään aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetussa laissa. Alusöljyvahingolla tarkoitetaan mainitun lain 12 §:n 1 momentin mukaan aluksista aiheutuvaa öljyvahinkoa ja aluskemikaalivahingolla 27 b §:n 1 momentin mukaan aluksista Suomen aluevesillä aiheutuvaa, muiden vahingollisten aineiden kuin öljyn aiheuttamaa ympäristövahinkoa.

Alusöljy- ja aluskemikaalivahingon torjunnasta vastaavat ylimpänä viranomaisena ympäristöministeriö sekä Suomen ympäristökeskus, alueelliset ympäristökeskukset ja kunnat. Kunnan on huolehdittava alueellaan ympäristövahinkojen torjunnasta. Kunnalla on oltava torjuntasuunnitelma, joka on alistettava ympäristöviranomaisten vahvistavaksi. Suunnitelmassa määrätään myös torjuntaviranomainen, joka käytännössä aina on kunnan pelastusviranomainen.

2 §. *Käsitteet ja määritelmät.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi meripelastuslaissa käytettävät keskeisimmät käsitteet ja määritelmät. Edellä olevista meripelastuksen kansainvälisiä sopimuksia sekä kansainvälistä kehitystä ja alan ulkomaalaista lainsäädäntöä koskevista jaksoista 1.3 ja 1.5 ilmenee, että meripelastustoimen järjestäminen on hyvin kansainvälinen asia. Suomalaisten ammattimerenkulkijoiden, ja yhä lisääntyvässä määrin myös ulkomailla veneilevien suomalaisten huviveneilijöiden, on tarkoituksenmukaista omaksua meripelastustoimen alaa koskevat kansainväliset käsitteet ja niiden kirjainlyhenteet. Lisäksi omilla merialueillamme saattaa sattua onnettomuus- tai vaaratilanteita, joissa tarvitaan kansainvälistä apua. Vastaavasti suomalaiset etsintä- ja pelastusyksiköt voivat joutua avustamaan ulkomaalaisia meripelastusviranomaisia. Edellä selostetusta syistä johtuen on tarkoituksenmukaista, että meripelastuslain käsitteisiin ja määritelmiin liitetään asiaa koskevat englanninkieliset ilmaisut ja kirjainlyhenteet. Kaikki ehdotetut käsitteet eivät kuitenkaan kielellisesti vastaa aivan täysin niiden alkuperäistä sananmuo-

toa, sillä niitä on jouduttu sopeuttamaan kansalliseen oikeusjärjestelmäämme. Järjestelmän kokonaisvaltaisen hahmottamisen helpottamiseksi on tarkoituksenmukaista, että meripelastustoimen alaan kuuluvat keskeiset käsitteet ja määritelmät ilmenevät mahdollisuuksien rajoissa ehdotetusta meripelastuslaista.

Vaaratilanne. Vaaratilanteella tarkoitettaisiin pykälän 1 kohdassa yhdenmukaisesti Hampurin sopimuksen 1.3.10 kohdan kanssa yleiskäsitteenä tilannetta, jossa on kysymys ihmishengelle merellä aiheutuneesta vaarasta. Vaaratilanne olisi yleiskäsite, johon sisältyisivät Hampurin sopimuksessa tarkoitettut epävarmuus-, hälytys- ja hätätilanteet. Meripelastuslain nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin yksityiskohtaisesti niistä Hampurin sopimuksessa edellytetyistä toimenpiteistä, joihin vaaratilanteessa sen asteesta riippuen on ryhdyttävä.

Pykälän 1 kohdan a alakohdan mukaan vaaratilanteesta olisi ensinnäkin kyse silloin, kun käsillä on Hampurin sopimuksen 1.3.11 ja 4.4.1 kohdassa tarkoitettu epävarmuustilanne. Epävarmuustilanteessa ei vielä ole varmuutta siitä, että ihminen on merellä vaarassa, mutta yleisen elämäkokemuksen nojalla tulisi olla pääteltävissä, että todennäköisyys sille on tavanomaisesta tilanteesta kasvanut. Pelkkä epäily asiasta ei siis vielä olisi riittävä edellytys epävarmuustilanteelle, vaan epävarmuustilanteen tulisi perustua johonkin objektiivisesti todettavissa olevaan tosiseikkaan. Arvio voisi perustua esimerkiksi siihen, että henkilö on selvästi myöhästynyt sovittuun paikkaan saapumisesta, tai että aiemmin nimenomaisesti sovittu yhteydenotto on jäänyt tekemättä. Viime kädessä sen seikan, onko kyseessä ylipäätään vaaratilanne vai ei, ratkaisisi meripelastuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen nojalla pykälän 7 kohdassa tarkoitettu meripelastusjohtaja. Hän myös tekisi päätöksen vaaratilanteen luokittelemisesta sen vakavuusasteen mukaan.

Hampurin sopimuksen edellä viitatussa 1.3.11 kohdassa mainitaan epävarmuustilanteessa vaaran mahdollisena kohteena myös laiva tai muu alus. Koska sopimuksessa ei kuitenkaan ole tarkoitettu sisällyttää sen so-

veltamisalan piiriin tyhjänä ajelehtivaa laivaa tai muuta tyhjää alusta taikka miehittämätöntä ilma-alusta, on meripelastuslaissa omaksuttu perusratkaisuna se, että vaaratilanteessa on pohjimmiltaan aina kyse ihmiselle aiheutuneesta vaarasta. Tämä koskee kaikkia ehdotettuja vaaratilanteen asteita.

Vaaratilanteesta olisi kysymys pykälän 1 kohdan b alakohdan mukaan myös silloin, kun kyse on Hampurin sopimuksen 1.3.12 ja 4.4.2 kohdan mukaisesta hälytystilanteesta. Vaaratilanne olisi tämän alakohdan mukaan käsillä joko silloin, kun epävarmuustilanteessa on jo ryhdytty tarkoituksenmukaisiin tiedustelutoimiin mahdollisen vaaratilanteen selvittämiseksi, ja nämä toimet ovat olleet tuloksettomia, tai silloin, kun muuten voidaan selkeästi olettaa ihmisen olevan vaarassa merellä. Vaaratilannetta koskevan epäilyksen tulee siis olla selkeästi suurempaa kuin a alakohdassa tarkoitettussa vaaratilanteessa. Täydellistä varmuutta vaaratilanteesta ei kuitenkaan b alakohdassa tarkoitettussa tilanteessa voisi vielä olla käsillä, koska muussa tapauksessa kyseessä olisi jo pykälän 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu tilanne.

Yleispäteviä sääntöjä sen paremmin a alakohdan kuin b alakohdankaan mukaisen vaaratilanteen käsillä olosta ei voida antaa. Ratkaisun tekee yksittäistapauksessa aina meripelastusjohtaja esille tulleiden tosiseikkojen, vallitsevien olosuhteiden ja meripelastusjohtajan meripelastustoimen alalla hankkiman kokemuksen perusteella. Todettakoon kuitenkin, että Hampurin sopimuksen 4.5.1 ja 4.5.2 kohdan mukaan pelastuskeskuksen tai -lohkokeskuksen tulee hälytystilanteessa käyttää etsintä- ja pelastusyksiköitä mahdollisen merihädän selvittämiseksi. Epävarmuustilanteessa tällaista toimintaa ei vielä edellytetä. Tämä seikka muodostaa toiminnallisen rajan Hampurin sopimuksessa tarkoitettun epävarmuus- ja hälytystilanteen välille.

Vaaratilanne olisi pykälän 1 kohdan c alakohdan mukaan käsillä myös silloin, kun on hyvin todennäköistä tai varmaa, että ihminen on merellä vaarassa. Asia voidaan ilmaista myös siten, että tällainen Hampurin sopimuksessa hätätilanteeksi määritelty tilanne on käsillä, kun on syntynyt perusteltu epäily siitä, että ihminen on merellä vaarassa. Täy-

dellistä varmuutta asiasta ei siis c alakohdan mukaisessa tilanteessakaan tarvitse ehdottomasti olla. Hampurin sopimuksessa tarkoitettusta hätätilanteesta olisi kysymys esimerkiksi silloin, kun aluksesta on vastaanotettu hätäviesti, tai kun aluksesta on annettu muu kansainvälinen hätämerkki. Myös esillä olevat tosiseikat ja käsillä olevat olosuhteet, kuten esimerkiksi poikkeuksellisen kova myrsky yhdessä aluksen tunnetun tai oletetun avomerellä olevan sijaintipaikan kanssa, voisivat oikeuttaa arvioimaan käsillä olevan tilanteen c alakohdan mukaiseksi vaaratilanteeksi. Hätätilannetta koskevat määräykset ovat Hampurin sopimuksen 1.3.13 ja 4.4.3 kohdassa.

Etsintä- ja pelastusyksikkö. Hampurin sopimuksen 1.3.8 kohdassa määritellään etsintä- ja pelastusyksikkö. Kyseessä voisi meripelastuslain mukaan olla yhtä hyvin viranomaisen kuin vapaaehtoisen järjestökin alus tai ilma-alus, joka on nimenomaisesti tarkoitettu meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtävän hoitamiseen. Aluksella tarkoitettaisiin tässä yhteydessä yhdenmukaisesti meriteiden sääntöjen A osan 3 säännön a kohdan kanssa jokaista uivaa laitetta, myös alusta ilman uppoamaa sekä vesilentokonetta, jota käytetään tai voidaan käyttää vesitse tapahtuvaan kuljetukseen. Kysymykseen voisi siten käytännössä tulla esimerkiksi kauppa-aluksesta mereen hätätapauksissa laskettava, meressä olevan henkilön pelastamiseen nimenomaisesti suunniteltu vene (niin sanottu *MOB -vene*), jos se vain muuten täyttää pykälässä säädetyt edellytykset. Etsintä- ja pelastusyksikössä tulisi ehdotetun määritelmän mukaan olla tehtävän asianmukaiseen hoitamiseen soveltuva varustus ja koulutettu miehistö.

Meripelastustoimen vastuualue. Suomen meripelastustoimen vastuualueena olisi 3 kohdan mukaan nykyiseen tapaan Suomen aluevedet, niillä sijaitseva saaristo sekä aluevesiin välittömästi liittyvä kansainvälisen merialueen osa, josta on naapurivaltioiden kanssa erikseen sovittu. Meripelastustoimen vastuualueutta koskeva määräys on Hampurin sopimuksen 1.3.4 kohdassa.

Aluevedet määritellään Suomen aluevesien rajoista annetussa laissa (463/1956). Suomen meripelastustoimen vastuualue olisi kuitenkin

kin laajempi kuin se alue, joka määräytyy aluevesien mukaan. Ruotsin ja Venäjän kanssa on nimenomaisesti sovittu, että maiden meripelastustoimen vastuualueiden välisenä rajana toimii Kansainvälisen Siviili-ilmailujärjestön (*International Civil Aviation Organization, ICAO*) määräämä lentotiedotusalueiden välinen raja eli FIR -raja. Viron kanssa on niin ikään sovittu, että meripelastustoimen vastuualueen raja noudattelee lentotiedotusalueiden välistä rajaa. Asianomaisia sopimuksia on tarkemmin kuvattu esityksen meripelastuksen kansainvälisiä sopimuksia koskevassa jaksossa 1.3..

Meripelastuslohko. Suomessa rajavartiolaitos ja siihen kuuluvat merivartiostot ovat meripelastuspalvelulain mukaan vastanneet meripelastuspalvelun järjestämisestä. Tämä asiantila ehdotetaan säilytettäväksi meripelastuslainkin mukaan. Näin ollen on luonnollista, että myös meripelastustoimen johtamisjärjestelmä perustuu merivartiostojen organisaatioon ja aluejakoon.

Tällä hetkellä Suomen meripelastuksen vastuualue on jaettu kolmeen meripelastuslohkoon, eli Pohjanlahden, Saaristomeren ja Suomenlahden meripelastuslohkoihin. Pykälän 4 kohtaan ehdotetaan nyt otettavaksi säännös, jonka mukaan meripelastuslohkon rajat yhtyisivät pääsääntöisesti merivartiostojen valvonta-alueiden rajoihin. Asianomainen merivartiosto vastaisi kullakin meripelastuslohkolla meripelastustoimen järjestämisestä. Lohkojen sen paremmin kuin merivartiostojenkaan nimiä ei kuitenkaan mainittaisi laissa, jotta mahdollisesti tarpeelliset rajojen ja organisaatioiden muutokset voitaisiin toteuttaa hallinnollisesti meripelastuslakia muuttamatta.

Rajavartiolain 2 §:n 1 kohdan mukaan rajavartiolaitoksen valvonta-alue ulottuu merellä Suomen kalastusvyöhykkeen ulkorajaan saakka. Kuten edellä on todettu, on naapurivaltioiden kanssa toisaalta sovittu FIR -rajan hyödyntämisestä meripelastustoimen kansallisten vastuualueiden määrittelyssä. Koska FIR -raja ei kaikilta osin yhdy kalastusvyöhykkeen ulkorajaan, ehdotetaan meripelastuslohkon määrittelmään sisällytettäväksi maininta, jonka mukaan meripelastuslohko määräytyisi viime kädessä myös sen mukaan, mitä asiasta on naapurivaltion kans-

sa sovittu tai rajavartiolaitoksen toimesta hallinnollisesti määrätty.

Edellä kuvatusta rajojen määrittelystä johdettujen asianomaisen merivartioston valvonta-alueeseen kuuluva merialue voisi kohdan mukaan jäädä meripelastuslohkon ulkopuolelle. Meripelastuslohkoon voisi toisaalta kuulua merialue, joka poikkeuksellisesti ei kuulu asianomaisen merivartioston valvonta-alueeseen. Tällainen tilanne liittyy myös aivan valtakunnan itärajan läheisyydessä sijaitsevaan Hurpun merivartioasemaan. Hurppu lähialueineen kuuluu hallinnollisesti Kaakkois-Suomen rajavartioston alaisuuteen, eikä se näin ollen kuulu merivartioston valvonta-alueeseen, mutta sijaintinsa ja tehtäviensä takia se on tarkoituksenmukaista sisällyttää nykytilannetta vastaten meripelastustoimen asioissa Suomenlahden meripelastuslohkoon.

Meripelastuskeskus. Pykälän 5 kohta vastaisi asiallisesti Hampurin sopimuksen 1.3.5 ja 2.3 kohdassa olevia meripelastuskeskusta koskevia määräyksiä.

Kuten esityksen yleisperustelujen kohdassa 1.4. on todettu, toteutettiin Suomessa sisäasiainministeriön 30 päivänä marraskuuta 1995 tekemällä päätöksellä meripelastustoimen johtamisjärjestelmän muutos. Muutos tuli voimaan 1 päivää tammikuuta 1996. Mainittua ajankohtaa aikaisemmin jokaisen merivartioston esikunnan yhteydessä toimi meripelastuskeskus eli MRCC. Merivartioloalueiden rajat olivat tuolloin meripelastusloikkojen rajoja vastaavat. Kunkin merivartioloalueen johtopaikalla toimi mainittuna aikana meripelastusloikkokeskus eli MRSC. Muutoksen jälkeen Turun meripelastuskeskus määrittiin Suomen ainoaksi meripelastuskeskukseksi.

Meripelastuskeskuksen kansallisena tehtävänä olisi 5 kohdan mukaan huolehtia meripelastusloikkokeskuksen tehtävistä meripelastusloikkonsa alueella. Meripelastusloikkokeskuksen tehtävistä säädettäisiin 6 kohdassa. Näiden meripelastusloikkokeskuksen tehtäviin lisäksi meripelastuskeskuksen tehtäviin kuuluisi toimiminen meripelastustoimen tehtäviä Suomen meripelastustoimen vastuualueella valtakunnallisesti yhteen sovittavana johtokeskuksena. Tässä tarkoituksessa sen tulisi varautua osoittamaan tarvittaessa voi-

mavaroja pelastustoimia johtavalle meripelastuslohkokeskukselle, pitää yllä tilannekuvaa tärkeimpien kansallisten meripelastusviranomaisten valmiudesta, sekä ratkaista meripelastusvoimavarojen kohdentaminen tilanteissa, joissa niitä tarvitaan samanaikaisesti useammalla kuin yhdellä meripelastuslohkolla.

Meripelastuskeskus toimisi myös Suomen meripelastustoimen kansainvälisenä yhteyspisteenä. Se pitäisi yllä tilannekuvaa tärkeimpien kansainvälisten meripelastusviranomaisten valmiudesta. Sen tehtävänä olisi lisäksi muun muassa toimiminen COSPAS-SARSAT -satelliittihälytysjärjestelmän kansainvälisenä yhteydenottopisteenä. Meripelastuskeskuksen kansainvälistä yhteistoimintaa, kuten meripelastustoimeen liittyvän avun antamista ja vastaanottamista, koskevista tehtävistä ehdotetaan säädettäväksi erikseen lain 7 §:ssä.

Ehdotetulla meripelastuslailla ei varsinaisesti otettaisi kantaa meripelastuskeskusten ja meripelastuslohkokeskuksen lukumäärään. Koska nykyinen yhden meripelastuskeskuksen järjestelmä on kuitenkin osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi, määrättäisiin asiasta rajavartiolaitoksen hallinnollisella määräyksellä siten, että maassamme olisi edelleenkin vain yksi meripelastuskeskus. Tehtävään määrättäisiin nykytilannetta vastaten Turun meripelastuskeskus eli MRCC Turku. Lisäksi maassamme olisi kaksi meripelastuslohkokeskusta, eli MRSC Helsinki ja MRSC Vaasa. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi sen, että tarvittaessa meripelastuskeskusten ja lohkokeskuksen lukumäärää voitaisiin joustavasti hallinnollisin määräyksin muuttaa Hampurin sopimuksen mahdollistamissa rajoissa.

Meripelastuslohkokeskus. Meripelastuslohkokeskuksen, jota koskevat määräykset ovat Hampurin sopimuksen 1.3.6 ja 2.3 kohdassa, tehtävänä olisi 6 kohdan mukaan huolehtia johtamis- ja viestitysvalmiuden jatkuvasta ylläpitämisestä sekä etsintä- ja pelastustoimien johtamisesta meripelastuslohkonsa alueella. Jo Hampurin sopimuksen 1.3.6 kohdassa olevasta määräyksestä johtuu, että meripelastuslohkokeskus on alistettu meripelastuskeskukselle.

Edellä selostetun, vuoden 1996 alusta lukien toteutetun meripelastustoimen organisoimisen uudelleenjärjestelyn jälkeen meripelastuslohkonsa alueella suoritettavien etsintä- ja pelastustoimien toiminnallinen johtaminen on hoidettu käytännössä kokonaan meripelastuskeskuksesta tai lohkokeskuksista käsin. Merivartioalueilla on kyllä edelleenkin meripelastustoimen etsintä- ja pelastustoimien johtamisvalmius, mutta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ne antavat operaation johdon käyttöön henkilöstö- ja kalustovoimavaransa.

Meripelastusjohtaja. IMO:n ja ICAO:n yhteisessä lento- ja meripelastuskäsikirjassa (*International Aeronautical and Maritime Search and Rescue Manual, IAMSAR*) käsitellään meripelastusjohtajan tehtäviä. Hampurin sopimukseen ei sen sijaan sisälly määräyksiä meripelastusjohtajasta. IAMSAR:n mukaan meripelastusjohtajan tehtävänä on vaaratilanteessa etsintä- ja pelastustoimien yhteensovittaminen.

Meripelastusjohtajalla tarkoitettaisiin 7 kohdassa meripelastuskeskuksessa tai lohkokeskuksessa toimivaa rajavartiomiestä, jonka tehtävänä on johtaa konkreettisia etsintä- ja pelastustoimia. Hän toimisi siten meripelastustehtävän operatiivisena johtajana. Esitys vastaisi tältä osin IAMSAR:ssa esitetyjä periaatteita.

Meripelastusjohtaja toimisi esityksen mukaan aina meripelastuskeskuksessa tai lohkokeskuksessa, jossa hänellä on parhaat johtamisedellytykset. Hänen tehtäviään ei siten voitaisi siirtää esimerkiksi onnettomuus- tai vaara-alueella olevan aluksen päällikölle tai mainitun alueen läheisyydessä olevalla merivartioalueen johtopaikalla työskentelevälle virkamiehelle. Tällainen henkilö voitaisiin kuitenkin määrätä 8 kohdassa tarkoitetuksi onnettomuuspaikan johtajaksi. Meripelastusjohtajan tehtäviä ei myöskään voitaisi hoitaa päivystysjärjestelyin esimerkiksi virkamiehen asunnolta käsin.

Meripelastusjohtajalle esitetään lakiehdotuksessa annettavaksi huomattavia toimivaltuuksia. Näitä toimivaltuuksia sekä meripelastusjohtajan asemaa rajavartiolaitoksen sotilaallisessa johtamisjärjestelmässä on käsitelty jäljempänä 10 §:n 3 momentin perustelujen kohdalla.

Onnettomuuspaikan johtaja. Onnetto-

muuspaikan johtaja on Hampurin sopimuksen 1.3.14 kohdan mukaan etsintä- ja pelastustoimia tietyllä alueella koordinoiva henkilö. Koska tällaisen onnettomuuspaikalla toimivan henkilön toimenkuvaan on käytännössä kuuluttava toimivaltaa tehdä etsintä- ja pelastustoimien järjestämistä koskevia, muita paikalla olevia sitovia päätöksiä, ehdotetaan, että meripelastuslaissa käytettävä nimike olisi ”onnettomuuspaikan johtaja” Hampurin sopimuksessa käytettävästä nimikkeestä ”onnettomuuspaikan koordinaattori” poiketen.

Onnettomuuspaikan johtajan nimeäminen on erittäin tarkoituksenmukainen ratkaisu erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa onnettomuuspaikalle saapuu runsaasti hätäkutsun vastaanottaneita aluksia, ja näiden lisäksi vielä mahdollisesti ilma-aluksia. Kaikille paikalle saapuneille etsintä- ja pelastusyksiköille sekä paikalla muuten oleville aluksille on jaettava tehtävät. Tähän toimenpiteeseen onnettomuuspaikalla olevalla henkilöllä on yleensä parhaat edellytykset.

Onnettomuuspaikan johtajan asettaisi tehtävänsä 26 §:n 1 momentin nojalla meripelastusjohtaja. Asianmukainen menettely olisi se, että meripelastusjohtaja ilmoittaa hätätilanteen radioliikenteessä etsintä- ja pelastusyksiköille ja muille paikalla oleville aluksille antamastaan onnettomuuspaikan johtajan määräyksestä. Tällöin paikalle tulossa olevat alukset voisivat ilmoittautua suoraan onnettomuuspaikan johtajalle. Onnettomuuspaikan johtajan tehtävänä olisi nimenomaan toimenpiteiden yhteensovittaminen onnettomuuspaikalla meripelastusjohtajan alaisuudessa.

Onnettomuuspaikan johtajaa ei olisi välttämätöntä asettaa kaikissa vaaratilanteissa, vaan ainoastaan tarpeen vaatiessa. Suomessa onnettomuuspaikan johtajan määrääminen on viime vuosina selvästi yleistynyt.

Onnettomuuspaikan johtajana toimisi yleensä maista onnettomuusalueelle lähetetty rajavartiomies. Hampurin sopimuksen 4.7.2 kohdassa olevan määräyksen mukaan onnettomuuspaikan johtaja on kuitenkin pyrittävä nimeämään mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, mielellään jo ennen etsintä- ja pelastusyksiköiden saapumista onnettomuuspaikalle. Käytännössä sekä tämä määräys, että myös etsintä- ja pelastustoimien viivytyksetön järjestäminen edellyttää, että

onnettomuuspaikan johtajana voisi toimia muukin henkilö kuin virkamies, esimerkiksi onnettomuuspaikalla oleva matkustajaluksen päällikkö. Esimerkiksi matkustajaluutta Estonian etsintä- ja pelastustoimia johti menestyksekkäästi juuri matkustajaluksen päällikkö.

Onnettomuuspaikan johtajalle kuuluisi toimivaltaa antaa paikalla oleville etsintä- ja pelastusyksiköille sitovia käskyjä ja määräyksiä. Hänen voitaisiin siten katsoa käyttävän tehtävässään meripelastusjohtajan alaisuudessa julkista valtaa. Onnettomuuspaikan johtaja voisi kuitenkin väliaikaisesti olla muukin henkilö kuin virkamies. Näitä kysymyksiä käsitellään jäljempänä 26 §:n kohdalla.

Lentotoiminnan koordinaattori. Hampurin sopimukseen ei sisälly määräyksiä lentotoiminnan koordinaattorista. Lentotoiminnan koordinaattorin tehtäviä käsitellään sen sijaan IAMSAR:ssa. Koska IAMSAR ei ole Suomessa sitova, ei meripelastuslakiin ole välttämätöntä sisällyttää lentotoiminnan koordinaattoria koskevia säännöksiä. Koska etsintä- ja pelastustoimien tarkoituksenmukainen järjestäminen joissakin tapauksissa tätä kuitenkin edellyttää, esitetään, että meripelastusjohtaja voisi tarvittaessa asettaa avukseen lentotoiminnan koordinaattorin. Käytettävä nimike olisi nimenomaan ”lentotoiminnan koordinaattori” eikä ”lentotoiminnan johtaja”, koska viimeksi mainittu nimike on jo niin viranomais- kuin siviili-ilmailussakin vakiintuneesti käytössä.

IAMSAR:n mukaan lentotoiminnan koordinaattori on yksikkö, esimerkiksi ilma-alus, eikä henkilö. Mitään esteitä ei luonnollisesti ole sille, että kansallisessa lainsäädännössä määritellään lentotoiminnan koordinaattorin olevan henkilö. Onkin tarkoituksenmukaisempaa sitoa käsite henkilöön, joka käytännössä voi työskennellä juuri esimerkiksi ilma-aluksessa. Onnettomuuspaikan johtajaa vastaavalla tavalla lentotoiminnan koordinaattorilla olisi toimivaltaa antaa paikalla olevia etsintä- ja pelastusyksiköitä koskevia sitovia määräyksiä.

Lentotoiminnan koordinaattorin asettaminen olisi perusteltua erityisesti silloin, kun etsintä- ja pelastustoimintaan osallistuu suuri määrä ilma-aluksia. Suuronnettomuuksien

kyseessä ollessa voi onnettomuuspaikalla olla kymmeniä helikoptereita ja lentokoneita. Lentotoiminnan koordinaattori nimettäisiin samassa järjestyksessä kuin onnettomuuspaikan johtajakin. Asiaa koskevat tarkemmat säännökset sisältyisivät lain 26 §:ään.

Monialaonnettomuus. Esityksen eräänä keskeisenä tavoitteena on selkeyttää pelastustoimien tärkeysjärjestystä sellaisissa onnettomuuksissa, joissa vaara uhkaa ihmishengen lisäksi myös alusta, sen lastia tai ympäristöä. Tämän vuoksi 10 kohtaan ehdotetaan otettavaksi monialaonnettomuutta koskeva määritelmä.

Perustason sairaankuljetus. Perustason sairaankuljetuksen määritelmä on sairaankuljetuksesta annetun asetuksen 2 §:n 3 kohdassa. Koska esityksessä on lähdetty siitä, että Hampurin sopimuksen asettamat velvoitteet voitaisiin osaltaan täyttää asettamalla rajavartiolaitoksen päivystävälle meripelastushelikopterille velvollisuus perustason sairaankuljetuksen suorittamiseen, olisi välttämätöntä sisällyttää perustason sairaankuljetuksen määritelmä lakitasolle.

Perustason sairaankuljetuksen määritelmä ehdotetaan sisällytettäväksi 11 kohtaan. Se olisi asiallisesti täysin yhdenmukainen sairaankuljetusasetuksessa olevan määritelmän kanssa. Perustason sairaankuljetukseen sisältyvät hoitotoimenpiteet määräytyisivät siten samanlaisiksi kuin muussakin sairaankuljetustoiminnassa.

Turvallisuusradioviestintä. Turvallisuusradioviestintää koskeva 12 kohtaan ehdotettava määritelmä on varsinaisen meripelastustoimen näkökulmasta tarpeettoman laaja, koska meripelastustoimen -käsitteen piiriin ei ehdoteta kuuluvan omaisuuden pelastamiseen tähtäviä toimia. Turvallisuusradioviestinnän piiriin kuuluisi sen sijaan myös radioviestintä, jota harjoitetaan omaisuuden turvaamiseksi. Turvallisuusradioviestinnän -määritelmän sisällyttäminen meripelastuslakiin on kuitenkin perusteltua, sillä laissa säädettäisiin meripelastustoimen tehtävien lisäksi muun ohella myös merenkulun turvallisuusradioviestinnän vastuuviranomaisista.

Turvallisuusradioviestinnän ehdotettu määritelmä on täysin samanlainen kuin valmisteilla olevaan uuteen radiolakiin on

tarkoitus sisällyttää. Se vastaisi asiallisesti myös radiolaissa olevaa turvallisuusradioviestinnän määritelmää. Määritelmässä käytettäisiin sanaa ”viestintä”, koska tekninen kehitys on mahdollistanut myös muunlaisten viestien kuin perinteisten radiopuheluiden välittämisen radiolaitteen avulla.

3 §. Johtava meripelastusviranomainen. Rajavartiolaitos olisi edelleen nykyistä tilannetta vastaten johtava meripelastusviranomainen. Sillä olisi vastuu meripelastustoimen järjestelmän yleisestä toimivuudesta. Rajavartiolaitos ei kuitenkaan yksin kykene vastaamaan meripelastustoimen tehtävistä koko Suomen meripelastustoimen vastuualueella. Tämän vuoksi sillä olisi vastuu meripelastustoimen yleisestä järjestämisestä, mutta meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtäviin sekä muihin meripelastustoimen tehtäviin osallistuisivat muutkin viranomaiset sen mukaan kuin 4 §:ssä tarkemmin säädettäisiin.

Pykälässä ehdotetaan määriteltäviksi rajavartiolaitoksen tehtävät meripelastustoimessa. Pykälä vastaisi monilta osin meripelastuspalvelulaissa olevaa rajavartiolaitoksen tehtäviä koskevaa 2 §:ää. Rajavartiolaitos vastaisi meripelastustoimen johtamisesta kuten tähänkin asti. Se myös suorittaisi meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtäviä kuten ennenkin. Lisäksi se huolehtisi meripelastustoimen suunnittelusta ja valvonnasta sekä meripelastustoimeen osallistuvien viranomaisten ja vapaaehtoisten järjestöjen toiminnan yhteensovittamisesta.

Pykälän 1 kohdassa esitetään rajavartiolaitokselle annettavaksi uutena tehtävänä vastuu meripelastustoimen kehittämisestä. Tämä lisäys on asiallisesti perusteltavissa rajavartiolaitoksen meripelastustoimen yleistä järjestämistä koskevan velvoitteen kanssa.

Pykälän 3 kohdan mukaan rajavartiolaitos antaisi meripelastustoimeen liittyvää johtamiskoulutusta. Rajavartiolaitos antaa nykyisinkin meripelastustoimen johtamiskoulutusta raja- ja merivartiokoulun eri kursseilla sekä työpaikkakoulutuksena. Koulutukseen on osallistunut myös rajavartiolaitoksen ulkopuolisia henkilöitä, esimerkiksi kauppalaivojen päällystöä ja vapaaehtoisjärjestöjen edustajia. Mainitun koulutuksen antaminen onkin eräs merkittävä

tekijä, jolla voidaan käytännössä luoda edellytykset sille, että vaaratilanteissa on yleensä paikan päälle saatavissa nopeasti tarpeellisen toimintakyvyn omaava onnettomuuspaikan johtaja.

Rajavartiolaitos voisi tarvittaessa antaa muutakin meripelastustoimen alaan liittyvää koulutusta sen mukaisesti kuin raja- ja merivartiokoulun käytössä olevat koulutusmoduulit tarkoitukseen sopivat ja rajavartiolaitoksella on kurssien pitämiseen taloudellisia mahdollisuuksia. Tämä saattaisi tulla ajankohtaiseksi etenkin 1 kohdassa rajavartiolaitokselle esitetyn yhteensovittamisvelvoitteen täyttämiseksi. Raja- ja merivartiokoulun antaman kurssimuotoisen koulutuksen lisäksi rajavartiolaitos voisi huolehtia meripelastustoimeen osallistuvien viranomaisten ja vapaaehtoisten toiminnan yhteensovittamisesta merivartiostojen järjestämällä meripelastustoimen yhteistoiminta-harjoituksilla.

Kuten muidenkin onnettomuuksien torjunnassa, myös merionnettomuuksien torjunnassa on pyrittävä niiden ennalta ehkäisemiseen. Tähän tavoitteeseen voidaan meripelastustoimen alalla pyrkiä sekä merialueen tehokkaalla valvonnalla että kansalaisille suunnatulla kohdennetulla valistustoiminnalla. Ehdotetun valistustoiminnan tarkoituksena olisi lisätä kansalaisten tietoa meripelastustoimesta sekä vaikuttaa myönteisesti kansalaisten turvallisuusajatteluun. Meripelastustoimen alaan kuuluvien koulutus- ja valistustehtävien antamisesta meripelastustoimen alalla toimivan vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön suoritettavaksi ehdotetaan säädettäväksi erikseen 6 §:n 2 momentissa.

4 §. Muut meripelastusviranomaiset. Meripelastuspalvelulain 3 §:ssä luetellaan viranomaiset, jotka ovat velvollisia osallistumaan rajavartiolaitoksen ohella meripelastuspalveluun asetuksella säädetyssä laajuudessa. Nämä viranomaiset ovat merenkululaitos, poliisi, puolustusvoimat, tullilaitos, tie- ja vesirakennuslaitos, posti- ja telelaitos sekä ilma- ja palo- ja terveydenhuoltoviranomaiset.

Meripelastuslain 4 §:n 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi nykyisen lain 3 §:ää vastaavasti luettelo meripelastustoimen teh-

täviin osallistumaan velvollisista viranomaisista. Viranomaisia, jotka mainittaisiin 1 momentin luettelossa, kutsuttaisiin muiksi meripelastusviranomaisiksi erotukseksi 3 §:ssä tarkoitettusta johtavasta meripelastusviranomaisesta, eli rajavartiolaitoksesta. Meripelastustoimen tehtäviin osallistuminen olisi 1 momentissa mainittujen viranomaisten lakisääteinen tehtävä. Meripelastustoimi olisi otettava huomioon niiden toiminnan suunnittelussa.

Pykälä 1 momentin luetteloon sisältyisivät muiden viranomaisten ohella kuntien palokunnat, sosiaali- ja terveystoimikunnat sekä ympäristöviranomaiset. Kunta ylläpitää kunnan palokuntaa, mutta myös kahteen viimeksi mainittuun viranomaisryhmään kuuluu kunnallisia viranomaisia. Suomen perustuslain (731/1999), jäljempänä *perustuslaki*, 121 §:n 2 momentin mukaan kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Eduskunnan hallintovaliokunta on puolestaan katsonut (HaVM 23/1998 vp) hallituksen esitystä pelastustoimilaki (HE 76/1998 vp) käsitellessään, että kansalaisten on pystyttävä säädöstehtävien perusteella päätelemään toimivaltaiset pelastustoimintaan osallistuvat viranomaiset. Hallintovaliokunta on pitänyt perusteltuna kansalaisten oikeusturvan ja viranomaisten välisten toimivaltasuhteiden hahmottamiseksi yksilöidä lakitekstissä mainitut viranomaiset siitäkin huolimatta, että luettelosta saattaa tulla pitkä.

Valiokunta on edellä viitatussa mietinnössään käsitellyt erityisesti puolustusvoimien osallistumisvelvollisuutta pelastustoimintaan. Valiokunta on hallituksen esityksestä poiketen katsonut perustelluksi lisätä puolustusvoimat pelastustoimintaan osallistumaan velvollisten viranomaisten joukkoon. Valiokunta on katsonut, että puolustusvoimien tehtävistä pelastustoiminnassa tulisi ensisijaisesti säätää puolustusvoimista annetussa laissa (402/1974). Koska mainittu laki kuitenkin oli valiokunnan mielestä tältä osin puutteellinen, lisättiin pelastustoimilakiin tarpeellinen säännös eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Valiokunta kuitenkin totesi, että sääntely voisi olla asianmukaista eri yhteydessä siirtää puolustusvoimia koskevaan lainsäädäntöön. Pelastustoimintaan osallis-

tumista koskeva velvoite onkin myöhemmin sisällytetty puolustusvoimista annettuun lakiin lisäämällä lain 2 §:ään uusi 6a kohta.

Edellä olevan perusteella esitetään, että kaikkien niiden muiden meripelastusviranomaisten, joiden lakisääteisenä velvoitteena olisi rajavartiolaitoksen ohella osallistua meripelastustoimen tehtäviin, tarkemmat tehtävänkuvat meripelastustoimessa määriteltäisiin 4 §:n 2 momentissa. Tehtäviä voitaisiin tarvittaessa vielä tästäkin täsmentää valtioneuvoston asetuksella 27 §:ään sisällytetyn valtuussäännöksen nojalla. Kyseiset meripelastuslaissa olevat tehtävänkuvaukset voitaisiin sopivassa yhteydessä siirtää asianomaisia viranomaisia koskevaan lainsäädäntöön jos se katsottaisiin tarkoituksenmukaiseksi. Tässä vaiheessa näin ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista menettellä minkään viranomaisen osalta, koska näin ei kuitenkaan voitaisi menetellä kaikkien viranomaisten kohdalla. Meripelastustoimen tehtäviä koskevien säännösten sijoittaminen asianomaisia viranomaisia koskevaan lainsäädäntöön olisi osin epätarkoituksenmukaista käynnissä olevien muiden lainsäädäntöhankkeiden takia, ja osin sen vuoksi, että sääntelyn toteuttaminen muussa lainsäädännössä edellyttäisi joissakin tapauksissa lainsäädännön rakenne huomioon ottaen suurien muutosten tekemistä. Meripelastustoimen kokonaisuuden mieltämisen kannalta ei myöskään liene perusteltua, että joidenkin viranomaisten tehtävät meripelastustoimessa todettaisiin meripelastuslaissa ja joidenkin taas ei.

Vaikka muille meripelastusviranomaisille 2 momentissa ehdotetut tehtävät olisivat pääosin aiempaa sääntelyä vastaavat, olisi kyse kuitenkin joiltakin osin myös aiempaan nähden hieman muuttuneista tehtävistä. Tämän vuoksi, ja koska kaikilla 1 momentissa mainituilla viranomaisilla on myös muita lakisääteisiä tehtäviä, esitetään 1 momenttiin otettavaksi säännös, jonka mukaan meripelastustoimen tehtävän suorittaminen ei saisi merkittävällä tavalla vaarantaa kyseisen viranomaisen tärkeän muun lakisääteisen tehtävän suorittamista. Asiaan liittyvä intressipunninta ja päätöksenteko olisi luonnollisesti suhteutettava vaaratilanteen vakavuuteen ja luonteeseen sekä muihin kä-

sillä oleviin tosiseikkoihin. Yleispätevien sääntöjen antaminen tässä suhteessa on mahdollonta. Ihmishengen suojeleminen on kuitenkin niin tärkeä päämäärä ja oikeusjärjestelmämme korkeimmin suojelema oikeushyvä, että lähtökohtaisesti ihmishengen pelastamisen voi ääritapauksessa syrjäyttää vain toisen ihmishengen pelastaminen. Arvioinnissa on kuitenkin otettava huomioon käynnissä olevan muun virkatehtävän laatu ja toisaalta vaaratilanteen vakavuus. Käynnissä oleva muu virkatehtäväkin voi suoraan tähdätä ihmishengen pelastamiseen.

Muulla meripelastusviranomaisella olisi 1 momentin mukaan velvollisuus osallistua meripelastustoimen paitsi vaaratilanteen kärsillä ollessa niin myös siltä osin, kuin se on sen toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua. Näin ollen esimerkiksi Merentutkimuslaitos olisi velvollinen varautumaan siihen, että siltä vaaratilanteen sattuessa voidaan pyytää onnettomuuden uhrien ajalehtimistä koskevan laskelman tekemistä.

Pykälän 2 momentissa oleva luettelo eroaisi jossakin määrin meripelastuspalvelulakiin sisältyvästä vastaavasta luettelosta. Merenkululaitoksen, poliisin, puolustusvoimien, tullilaitoksen ja ilmailuviranomaisten osalta sääntely jäisi asiallisesti ennalleen. Paloviranomaisista ehdotetaan käytettäväksi nykyisen lainsäädännön mukaista ilmaisua ”kunnalliset palokunnat”. Kunnalla tulee pelastustoimilain 5 §:n 1 momentin mukaan olla palokunta. Meripelastustoimeen osallistumaan velvollinen palokunta voisi olla joko kunnan oma palokunta tai muu pelastustoimilain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu palokunta, esimerkiksi vapaaehtoinen palokunta.

Sanan ”terveydenhuoltoviranomaiset” sijasta ehdotetaan 2 momentissa käytettäväksi laajempaa ilmaisua ”sosiaali- ja terveysviranomaiset”. Käsitteen ehdotettu laajennus johtuu muun muassa siitä, että sosiaali- ja terveysviranomaiset huolehtivat sekä pelastettujen että pelastajien psykososiaalisesta huollosta. Tämä tehtävä edellyttää molempien osasektorien panosta.

Asiallisena muutoksena 2 momentin luetteloon siihen ehdotetaan lisättäväksi hätäkeskuslaitos, Ilmatieteen laitos, Meren-

tutkimuslaitos ja ympäristöviranomaiset. Luettelosta ehdotetaan puolestaan poistettavaksi tie- ja vesirakennuslaitos sekä posti- ja telelaitos.

Tullilaitos on osallistunut meripelastuspalveluun aluskalustollaan. Tullin merellä tapahtuva valvontatoiminta ja sen myötä venekaluston käyttö on viime vuosina vähentynyt. Samalla tullilaitoksen meripelastussuoritteiden määrä on jäänyt suhteellisen vähäiseksi. Tästä syystä meripelastuslainsäädäntötoimikunta ehdotti tullilaitoksen poistettavaksi meripelastustoimeen osallistuvien viranomaisten luettelosta. Tullilaitoksella on kuitenkin jonkin verran ajanmukaista aluskalustoa, eikä sen alusten esiintyminen merialueellamme ole enää vähentymässä. Tästä syystä tullilaitos ehdotetaan jätettäväksi muiden meripelastusviranomaisten joukkoon.

Tie- ja vesirakennuslaitos, sittemmin tielaitos, on osallistunut meripelastuspalveluun lähinnä maantielautoillaan. Tielaitoksessa toteutetun organisaatiouudistuksen seurauksena tielaitos on 1 päivänä tammikuuta 2001 jaettu viranomaisena toimivaan Tiehallintoon ja valtion liikelaitoksena toimivaan Tieliikelaitokseen. Muutos perustuu Tiehallinnosta annettuun lakiin (568/2000) ja Tieliikelaitoksesta annettuun lakiin (569/2000). Tielaitoksen omistuksessa ollut lauttakalusto on siirtynyt Tieliikelaitokselle. Viimeksi mainittu hoitaa lauttaliikennettä Tiehallinnon tilauksesta.

Toteutettu muutos merkitsee näin ollen sitä, etteivät edellä mainitut lautat kuulu enää viranomaiselle, eikä meripelastustoimen tehtäviä voida enää ottaa aiempaa vastaavalla tavalla huomioon viranomaisena toimivan tielaitoksen toiminnan suunnittelussa. Myös käskyvaltasuhteet ja kaluston käytön korvausperusteet ovat muuttuneet organisaatiouudistuksen myötä. Vaikka edellä tarkoitettu lauttakalusto on edelleenkin merkittävä voimavara erityisesti lauttojen lähialueilla tapahtuvien vaaratilanteiden etsintä- ja pelastustoimia järjestettäessä, on Tieliikelaitoksen lauttakaluston käyttäminen etsintä- ja pelastustehtävien hoitamiseen jätettävä ehdotetun meripelastuslain 10 ja 11 §:n yleissäännösten varaan.

Posti- ja telelaitosta ei enää ole, joten se

voidaan poistaa 2 momentin luettelosta.

Muiden meripelastusviranomaisten joukkoon on tarpeellista lisätä hätäkeskuslaitos, koska hätäkeskuksilla on merkittävä asema toimintasuunnitelmien mukaisten hälytysten tekemisessä. Etsintä- ja pelastustoimenpiteiden riittävän nopea käynnistäminen ei ole mahdollista pelkästään rajavartiolaitoksen käytössä olevin voimavaroin, jos kysymyksessä on laajoja toimenpiteitä edellyttävä vaaratilanne.

Pikainen yhteistyön tehostaminen perinteisten meripelastustoimen viranomaisten ja ympäristöviranomaisten kanssa on perusteltua, koska merionnettomuuksiin liittyy usein ympäristövahinkojen riski. Pelkästä meripelastustilanteesta alkanut operaatio saattaa nopeasti kehittyä monialaonnettomuuden torjuntatehtäväksi. On erittäin tarpeellista, että ympäristöviranomaiset osallistuvat jo meripelastustoimen suunnittelutehtäviin meripelastustoimen eri yhteistyöelimissä. Ympäristöviranomaisilla on myös hyvä valmius ajalehtimislaskelmien laatimiseen.

Ilmatieteen laitos ja Merentutkimuslaitos ovat toimittaneet meripelastuspalvelun käyttöön sää-, aallokko-, virtaus- ym. tietoja ja laatineet ennusteita, jotka ovat pelastustoimen tehtävien suunnittelun kannalta tarpeellisia. Tämän vuoksi ne ehdotetaan lisättäväksi 2 momentin luetteloon.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan muut kuin 2 momentissa tarkoitetut valtion viranomaiset ja laitokset olisivat vaaratilanteessa velvollisia pyynnöstä antamaan rajavartiolaitoksen ja muun meripelastusviranomaisen käyttöön henkilöstään ja kalustoaan sekä niille kuuluva asiantuntemusta.

5 §. *Neuvottelukunta ja johtoryhmät.* Rajavartiolaitoksen avuksi esitetään perustettavaksi meripelastustoimen neuvottelukunta. Asiallisesti mainittu neuvottelukunta korvaisi aiemmin esityksessä mainitun ja nykyisin toimivan meripelastuspalvelun valtakunnallisen johtoryhmän. Kunkin merivartioston avuksi perustettaisiin meripelastuslohkon johtoryhmä. Lisäksi onnettomuuspaikan johtajan avuksi muodostettaisiin tarvittaessa onnettomuuspaikan johtoryhmä. Meripelastustoimen neuvottelukunnan ja meripelastus-

lohkon johtoryhmän asettamisesta ja kokoonpanosta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Onnettomuuspaikan johtoryhmä poikkeaisi edellä mainituista yhteistyöelimistä siinä, että se perustettaisiin aina tarpeen vaatiessa onnettomuuspaikalle. Siitä säädettäisiin kokonaisuudessaan valtioneuvoston asetuksella pykälän 3 momenttiin ehdotettavan valtuussäännöksen nojalla.

Rajavartiolaitoksen johdolla toimivassa meripelastustoimen neuvottelukunnassa olisi muiden meripelastusviranomaisten sekä keskeisten meripelastustoimen vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen edustus. Neuvottelukunta avustaisi rajavartiolaistosta meripelastustoimen suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa. Se olisi valtakunnallinen yhteistyöelin, jolla ei olisi minkäänlaisia toiminnallisia tehtäviä. Sen asettaisi valtioneuvoston asetuksessa olevan säännöksen perusteella sisäasiainministeriö. Sen perustamiseen ja toimintaan sovellettaisiin 10 päivänä maaliskuuta 1988 annettua komiteota koskevaa valtioneuvoston päätöstä (218/1988).

Meripelastuslohkon johtoryhmällä olisi kaksi tärkeää tehtävää. Se toimisi ensinnäkin normaalioloissa merivartioston apuna meripelastustoimen tehtävien suunnittelussa. Tämä tehtävä olisi luonteeltaan hallinnollinen. Käytännössä se osallistuisi merivartioston komentajan apuna muun muassa alueellisen meripelastussuunnitelman laatimiseen. Onnettomuus- tai vaaratilanteissa se avustaisi meripelastusjohtajaa luomalla operatiivisia edellytyksiä tämän johtamistyölle. On tarkoituksenmukaista, että meripelastusjohtaja voi keskittyä yksinomaan operatiiviseen etsintä- ja pelastustoiminnan johtamistehtävään.

Meripelastuslohkon johtoryhmään kutsutaisiin jäseniksi keskeisten meripelastustoimeen osallistuvien viranomaisten ja vapaaehtoisten järjestöjen edustajat. Johtoryhmän organisaation on oltava joustava, jotta se voidaan kaikissa vaaratilanteissa saattaa nopeasti toimintavalmiiksi.

Kuten esityksessä on muualla todettu, voi meripelastustoimen alaan kuuluva vaaratilanne muuttua nopeasti ympäristövahingon torjuntatehtäväksi kaikkien ihmishenkien tultua pelastetuksi tai toivon hengissä olevien

löytymisestä ollessa mennyt. Usein on myös niin, että ihmishengen pelastamisesta ja ympäristövahingon torjunnasta joudutaan huolehtimaan samanaikaisesti. Näin ollen on tärkeää, että johtoryhmässä olisi, muiden tahojen ohella, ympäristönsuojelusta vastaavien viranomaisten edustus. Näin menetellessä monialaonnettomuuksien pelastus- ja torjuntatoimien hoitamiseen ei tulisi tarpeettomia tieto- ja muita vastaavia katkoksia.

Merellä tapahtuneiden erityisen vakavien tai laajojen onnettomuuksien yhteydessä voitaisiin etsintä- ja pelastustoimintaa johtavan meripelastuskeskuksen tai -lohkokeskuksen yhteydessä toimivaa meripelastuslohkon johtoryhmää laajentaa edellä mainittujen tahojen valtakunnallisen tason edustajilla. Onnettomuutta voidaan pitää erityisen vakavana tai laajana ainakin siinä tapauksessa, että sen pelastustoimet edellyttävät esimerkiksi koko valtakunnan laajuisten voimavarojen käyttöön ottamista. Momentissa tarkoitettu laaja ja erityisen vakava onnettomuus ei silti välttämättä olisi aivan yhteneväinen onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) 3 §:ään sisältyvän suuronnettomuuden määritelmän kanssa. Johtoryhmän laajentaminen saattaisi olla tarpeellista esimerkiksi silloinkin, kun etsittävien tai pelastettavien henkilöiden lukumäärä ei ole suuri, mutta etsintäalue on hyvin laaja.

Tarvittaessa voitaisiin perustaa johtoryhmä myös onnettomuuspaikan johtajan tueksi. Asiasta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Onnettomuuspaikan johtoryhmän asettaminen olisi tarpeellista erityisesti niissä tapauksissa, joissa onnettomuuspaikalla on useampien viranomaisten pelastusyksiköitä ja -henkilöstöä, tai viranomaisten lisäksi myös vapaaehtoisten tahojen pelastusyksiköitä ja -henkilöstöä.

6 §. *Vapaaehtoistoiminta.* Pykälän 1 momentissa olisi säännös, jonka mukaan meripelastustoimen tehtävissä voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia yhdistyksiä ja muita yhteisöjä. Momentin tarkoituksena olisi yleissäännöksenä antaa rajavartiolaitokselle oikeus meripelastustoimen tehtävien jakamiseen ja osoittamiseen muillekin tahoille kuin viranomaisille silloin kun se on tarkoituksenmukaista.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hal-

lintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä järjestely vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. On epätodennäköistä, että vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön meripelastustoimen alaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen millään osin kuuluisi julkisen vallan käyttöä sen jäsenistön suorittaessa esimerkiksi koulutus- ja valistustehtäviä tai osallistuessa etsintä- ja pelastustoimintaan. Vaikka edellä mainittu perustuslain pykälä koskee joka tapauksessa myös meripelastustoimen vapaaehtoistoimintaa, ehdotetaan 1 momenttiin kuitenkin otettavaksi asiaa koskeva selventävä säännös, jonka mukaan vapaaehtoiselle tahoille annettavaan tehtävään ei saisi sisältyä merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Vaikka pykälässä tarkoitettu vapaaehtoiselle yhdistykselle tai muulle yhteisölle ei siis ainakaan tavanomaisesti kuuluisi lainkaan tehtäviä, joihin sisältyisi julkisen vallan käyttöä, voisi esimerkiksi vapaaehtoisen yhdistyksen etsintä- ja pelastusyksikön päällikkö tulla asetetuksi onnettomuuspaikan johtajaksi. Tähän asemaan kuuluisi julkisen vallan käyttöä, mutta asialla ei olisi mitään tekemistä sen seikan kanssa, että kyseessä sattuu olemaan vapaaehtoisen meripelastustoimen alalla toimivan yhdistyksen jäsen.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi tarkempi vapaaehtoistoimintaa koskeva säännös, jonka mukaan rajavartiolaitos voisi antaa meripelastustoimen alalla toimivan vapaaehtoisen yhdistyksen ja muun yhteisön suoritettavaksi erilaisia meripelastustoimeen liittyviä tehtäviä. Vastaava säännös on meripelastuspalvelulain 11 §:ssä. Tarkoituksena on, että vapaaehtoista pelastuspalvelujärjestelmää voitaisiin käyttää apuna myös muissa meripelastustoimen tehtävissä kuin varsinaisissa etsintä- ja pelastustehtävissä. Rajavartiolaitos voisi antaa vapaaehtoisille yhdistyksille ja muille yhteisöille myös koulutus- ja valistustehtäviä suoritettavaksi.

Rajavartiolaitoksen nimenomaisesti vapaaehtoiselle yhdistykselle tai muulle yhteisölle osoittamista meripelastustoimen tehtävistä

maksettavista palkkioista ja korvauksista säädettäisiin 21 §:n 1 momentissa. Koska ei ole tarkoituksenmukaista, että valtio korvaa esimerkiksi huvialuksen satamaan hinaamisesta aiheutuneet kustannukset varsinaisten pelastustoimien jo päätyttyä, olisi tehtäviä vapaaehtoisille yhdistyksille ja muille yhteisöille annettaessa aina tehtävä selväksi, onko kyseessä rajavartiolaitoksen nimenomaisesti antama toimeksianto vai muunlainen tehtävän välittäminen. Tarkoituksena on, että rajavartiolaitos voisi edelleenkin ehdotetun meripelastuslain soveltamisalaan kuulumattomana asiana välittää vapaaehtoisille yksiköille erilaisia meripelastustoimintaan liittyviä avustustehtäviä, kuten merihädästä pelastettujen huvialusten hinaustehtäviä.

On selvää, etteivät vapaaehtoiset yhdistykset ja muut yhteisöt jäsenineen olisi velvollisia osallistumaan meripelastustoimen tehtäviin muuten kuin siinä tapauksessa, että meripelastusjohtaja näin nimenomaisesti ehdotetun 10 §:n 3 momentin nojalla määräisi. Tämä on otettu esityksessä lähtökohdaksi kautta linjan. Vapaaehtoisille yksiköille voidaan esityksen mukaan antaa tehtäviä, mutta virkavelvollisuuteen verrattavaa pakkoa niiden suorittamiseen ei niillä olisi.

Koska ehdotetulla lailla ei annettaisi vapaaehtoiselle meripelastuspalvelulle lakisääteisiä tehtäviä, sääntelyllä ei myöskään olisi vaikutusta mainittujen yhdistysten ja muiden yhteisöjen varainhankintaan. Käytännössä merkittävä osa niiden toimintamenoista katetaan lahjoitus- ja vastaavin varoin.

7 §. *Meripelastuspalvelun kansainvälinen yhteistoiminta.* Hampurin sopimuksen 3.1.6 kohdassa suositellaan, että pelastuskeskuksen tulisi voida antaa ulkomaalaisille etsintä- ja pelastusyksiköille niiden maahantuloon oikeuttavat luvat. Samoin suositellaan, että pelastuskeskus muutenkin avustaisi mainittujen yksikköjen maahantuloon liittyvissä tull- ja muissa muodollisuuksissa. Edellä mainittujen suositusten lisäksi sopimuksen 3.1.7 kohdassa edellytetään sopimusvaltion varmistavan, että sen pelastuskeskukset antavat pyydettyessä apua toisille pelastuskeskuksille. Annettavaan apuun tulee mainitun kohdan mukaan sisältyä alusten, ilma-alusten, henkilöstön ja kaluston muodossa annettava apu.

Yhdenmukaisesti edellä esitetyn kanssa ja

viivytyksettömän toiminnan varmistamiseksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että meripelastustoimen alaan kuuluvassa asiassa avun antamisesta Suomesta ulkomaille ja avun pyytämisestä muusta valtiosta Suomeen meripelastustoimen tehtävien vuoksi päättää meripelastuskeskus. Edellytyksenä olisi, että avun antaminen tai sen pyytäminen on tarpeen ihmishenkien pelastamiseksi. Käytännössä tämä edellytys täytyisi, jos kysymyksessä on vaaratilanne. Momentissa tarkoitettu menettely ei siten tulisi sovellettavaksi esimerkiksi meripelastustoimen harjoituksissa. Avun antamiseen ja pyydetyn avun vastaanottamiseen sovellettaisiin muuten yleisiä kansainvälisoikeudellisia periaatteita.

Meripelastuskeskus voisi pykälän mukaan tehdä päätöksen vain käytettävissä olevan yksikön antamisesta ulkomaille. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että rajavartiolaitoksen omia yksiköjä lukuun ottamatta meripelastuskeskus ei voisi itsenäisesti päättää avun lähettämisestä ulkomaille. Näin ollen se viranomainen tai esimerkiksi yksityinen varustamo, jonka määräysvaltaan tarjottavan avun kohde kuuluu, päättäisi lopultakin itse siitä, onko pyydetyn avun kohde käytettävissä. Lähtökohtana luonnollisesti olisi, että vaaratilanteessa kaikki tarkoituksenmukainen apu annetaan myös ulkomaille. Kaikkea periaatteessa käytettävissä oleva apua ei kuitenkaan aina ole käytettävissä esimerkiksi ilma-alusten keskeneräisten huoltotöiden takia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin meripelastuskeskuksen velvollisuudesta avustaa ulkomaalaisia etsintä- ja pelastusyksiköitä niiden maahantuloon liittyvissä muodollisuuksissa. Meripelastuskeskukselle ei siten ehdoteta annettavaksi toimivaltaa antaa maahantuloon oikeuttavia lupia, vaan maahantulon edellytykset ratkeaisivat muun asianomaisen lainsäädännön ja Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten perusteella. Suomen alueelle tuloa, maassaoloa ja maastalähtöä koskevia säännöksiä on muun muassa aluevalvontalaissa (755/2000), jossa maahantuloon liittyvää menettelyä on yksinkertaistettu muun muassa merellä sattuneiden onnettomuus- ja vaaratilanteiden kyseessä ollessa. Kansainvälisistä asiaa koskevista sopi-

muksista voidaan esimerkkinä viitata jo edellä esityksessä mainittuun Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä tehtyyn sopimukseen valtakunnanrajojen yli ulottuvasta yhteistyöstä onnettomuustapauksissa ihmisiin, omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvien vahinkojen estämiseksi tai rajoittamiseksi, jossa niin ikään on asiaa koskevia määräyksiä.

Vaikka Turun meripelastuskeskus toimikin Suomen meripelastustoimen kansainvälisenä yhteyspisteenä, ei tämä sulkisi pois jo pitkään menestyksekkäästi harjoitettua kahdenvälistä yhteistyötä esimerkiksi Helsingin meripelastuslohkokeskuksen sekä Tallinnan ja Pietarin meripelastuskeskusten välillä. Pääosa kansainvälistä yhteydenottoa vaativista tapauksista on luonteeltaan nopeita *"mies yli laidan"*-tilanteita tai esimerkiksi hätärakettihavainnon seurauksena käynnistettäviä lyhyitä etsintöjä. On luonnollista ja tarkoituksenmukaista, että lähimmät meripelastuskeskukset ja -lohkokeskukset ottavat mainituissa tilanteissa toisiinsa suoraan yhteyttä ajan säästämiseksi. Voidaan katsoa, että tällainen toiminta on paitsi tarkoituksenmukaista, niin myös meripelastuskeskuksen valtuuttamaa ja hyväksymää, kunhan se vain pidetään koko ajan tietoisena käynnissä olevista pienimuotoisistakin kansainvälisistä operaatiosta. Vallitsevaa käytäntöä ei siten tältä osin ole tarkoitus muuttaa.

8 §. *Valmiusvaatimukset.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi meripelastuspalvelulain 4 §:ää vastaava säännös, jonka mukaan meripelastustoimi on suunniteltava ja järjestettävä niin, että siihen kuuluvat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Säännös velvoittaisi erityisesti meripelastustoimen yleisestä järjestämisestä vastaavaa rajavartiolaitosta, mutta myös muita siihen osallistuvia viranomaisia, pyrkimään toiminnassaan suurimpaan mahdolliseen nopeuteen ja tehokkuuteen.

Käytännön meripelastustilanteissa helikopterit ovat osoittautuneet erittäin tehokkaiksi etsintä- ja pelastusyksiköiksi. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa lääkinnällisiä toimenpiteitä tarvitseva pelastettu on vietävä nopeasti hoitoon. Kuitenkin myös pinta-alusyksiköillä on edelleen hyvin tärkeä merkitys erilaisissa meripelastustoimen tehtä-

vissä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan uudenlaista säännöstä, jossa velvoitettaisiin rajavartiolaitos pitämään sille osoitettujen voimavarojen sallimissa rajoissa pinta-alusyksiköiden lisäksi helikoptereita, jotka muiden tehtäviensä ohella soveltuvat meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtävien suorittamiseen. Rajavartiolaitoksella on tällä hetkellä lukuisia pinta-aluksia ja kahdeksan meripelastustoimen tehtävissä käytettäväksi soveltuvaa helikopteria.

Perustason sairaankuljetusta koskevan velvoitteen lisäämisen meripelastusta koskevaan lainsäädäntöön on katsottu olevan tarpeellinen sen vuoksi, että näin menetellen Suomi varmuudella täyttäisi Hampurin sopimuksen vaatimukset merellä vaarassa olleille ihmiselle annettavasta kuljetuksesta ja siihen liittyvästä hoidosta. Hampurin sopimukseen sisältyvien uusien veloitteiden takia 2 momenttiin ehdotetaan merellä vaarassa oleville henkilöille järjestettävää perustason sairaankuljetusta koskevaa säännöstä. Vastaavaa säännöstä ei ole meripelastuspalvelulaissa.

Rajavartiolaitos pitää nykyisin vähintään yhtä meripelastushelikopteria jatkuvassa lähtövalmiudessa. Säännös merkitsisi käytännössä rajavartiolaitokselle veloitetta pitää päivystävässä meripelastushelikopterissa sellaista miehistöä ja varustaa helikopteri siten, että se kykenisi aina, muiden tehtäviensä sallimissa puitteissa, suorittamaan meripelastuslain soveltamisalaan liittyvän perustason sairaankuljetuksen. Käytännön vaaratilanteissa on luonnollisesti todennäköistä, että etsintä- ja pelastustoimiin voi osallistua muiden etsintä- ja pelastusyksiköiden lisäksi useitakin rajavartiolaitoksen ja muidenkin tahojen helikoptereita. Rajavartiolaitoksella on jo tällä hetkellä, vaaratilanteen sitä edellyttäessä, käytännössä mahdollisuus saada nopeasti käyttöön useampikin helikoptereita, joilla kyettäisiin suorittamaan perustason sairaankuljetus. Momentissa asetettava vaatimus täytyisi kuitenkin jo yhden päivystävän meripelastushelikopterin järjestelmällä.

Perustason sairaankuljetus määriteltäisiin lain 2 §:n 11 kohdassa yhdenmukaisesti sairaankuljetuksesta annetun asetuksen 2 §:n 3 kohdassa olevan määritelmän kanssa. Tällä hetkellä perussäännös rajavartiolaitoksen sai-

raankuljetustehtävistä on rajavartiolaitain 6 §:n 3 momentissa, jonka mukaan rajavartiolaitos voi suorittaa sellaisen kiireellisen sairaankuljetustehtävän, jonka muuten suorittaisi muu viranomainen tai sairaankuljetuspalveluja tarjoava elinkeinonharjoittaja, mutta jota nämä eivät voi aluksen, ilma-aluksen tai muun erityiskulkuneuvon puuttumisen vuoksi toteuttaa. Asiaa täsmennetään rajavartiolaitoksesta annetun asetuksen (269/2000), jäljempänä *rajavartioasetus* 42 §:ssä. Sen mukaan siinä tapauksessa, että edellä tarkoitettu sairaankuljetus edellyttää sairaankuljetuksesta annetun asetuksen 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua asianmukaisen koulutuksen saaneen henkilön mukanaoloa potilaan kuljetuksen aikana, on kuljetusta rajavartiolaitokselta pyytävän osoitettava tällainen henkilö potilaan saattajaksi.

Uudenlaisen säännöksen on katsottu olevan tarpeellinen Hampurin sopimukseen sisältyvien veloitteiden lisäksi myös siitä syystä, että käytännössä rajavartiolaitoksen helikopterit suorittavat jo nykyisin runsaasti sellaisia pelastuslentoja merialueelta, joihin liittyy kuljetettavalle annettavia terveydenhuollon alaan kuuluvia toimenpiteitä. Varsin tavanomainen sairaankuljetustehtävä on Suomen ja Ruotsin välillä liikenneväylä matkustajalautalta sairaalaan noudettava, sairauskohtauksen saanut potilas. Käytännössä tällainen potilas voi tarvita kuljetuksen aikana melkoista asiantuntemustakin edellyttäviä hoitotoimenpiteitä. Näihin äkillisiin kuljetuksiin ei useinkaan ole osoitettavissa rajavartioasetuksessa tarkoitettua asianmukaisen koulutuksen saanutta henkilöä mukaan. Tällaista henkilöä ei yleensä ole osoitettavissa mukaan myöskään tyypillisissä meripelastustilanteissa, joissa usein jo hypotermiaan vaipunut tai itsensä loukannut henkilö nostetaan merestä ja tuodaan sairaalahoitoon. Kuitenkin tällaisia ja vastaavan tyyppisiä kuljetuksia hoidetaan jatkuvasti.

Rajavartiolaitoksen viime vuosilta keräämät tiedot osoittavat, että kuljetettavien ikärakenne sekä sairauksien ja vammojen laatu ja kirjo edellyttävät helikopterimiehistöltä huomattavaa osaamista ja valmiuksia. Tilanteet poikkeavat toisistaan hyvinkin paljon, ja vaikka lääkäri on usein tilanteen vaatiessa saatu mukaan lennolle, erityisosaamista vaativan

sairaankuljetuksen tarve voi paljastua myös yllättäen meripelastustapahtuman yhteydessä. Viime vuosien leimaa-antava kehityspiirre sairaankuljetuksessa on muutenkin ollut painopisteen siirtäminen kuljetuksesta hoitoon sekä sairaankuljetustehtävissä toimivien henkilöiden koulutus- ja osaamistason nostaminen.

Käytännössä rajavartiolaitoksen meripelastustehtäviin käyttämien helikopterien varustus on myös tältä osin asianmukainen ja henkilöstön ammattitaito perustason sairaankuljetustehtävien suorittamiseen pääosin riittävä. Tilanne on kuitenkin epätydyttävä niin hoitoon kuljetettavan henkilön kuin häntä kuljettavan rajavartiomiehenkin kannalta, sillä oikeudellinen perusta mainittujen sairaankuljetustehtävien hoitotoimenpiteille on riittämätön ja tilanne muutenkin oikeudellisesti epäselvä esimerkiksi terveydenhuollon ammattihenkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) kannalta.

Meripelastuslain 2 §:n 11 kohtaan ehdotettavan määritelmän mukaan perustason sairaankuljetuksella tarkoitetaan kuljetusta, jossa on riittävät valmiudet valvoa ja huolehtia potilaasta siten, ettei hänen tilansa kuljetuksen aikana odottamatta huonone, ja jossa on mahdollisuudet aloittaa yksinkertaiset henkeä pelastavat toimenpiteet. Käytännössä perustason sairaankuljetuksen on tavanomaisesti katsottu edellyttävän ensinnäkin tilannearvion tekemistä potilasta haastattelemalla ja hänet tutkimalla käyttäen apuna tutkimuksessa tarvittavia välineitä. Perustason sairaankuljetukseen kuuluu niin ikään hätäensiavun antaminen. Lisäksi sen piiriin on katsottu kuuluvan suoni yhteyden avaaminen normaalipaineisen aikuisen raajan pinnalliseen laskimoon, hapenanto, haavojen sitominen, lastoitus ja potilaan itse ottamien lääkkeiden valvottu antaminen.

Meripelastushelikopterien varustukseen kuuluvat välineet mahdollistavat jo tällä hetkellä kuljetettavan henkilön hengityksen ja verenkierron ylläpidon. Varustukseen kuuluu muun muassa ventilointi- eli keuhkotuuletusvälineet ja intubaatio -välineet. Intubaatiolla tarkoitetaan hengityspotken asettamista henkitorveen. Varusteisiin kuuluu lisäksi sydänsähkökäyrän ottamiseen liittyvä EKG - laite, sydämen eteis- ja kammiovärinän pois-

toon tarkoitettu defibrilaattori, happilaukku, suonen sisäisen nestehoidon aloittamiseen tarvittavat välineet ja perusnesteet, verenpainemittari, verensokerimittari, tyhjiöpatja sekä pelastus- ja sairaankuljetusparit potilaan siirtämiseksi tapahtumapaikalta ja kuljettamiseksi ilma-aluksessa.

Tällä hetkellä rajavartiolaitoksen palveluksesta olevasta yhteensä 13:sta pintapelastajasta ainoastaan kolme ei ole saanut minkäänlaista terveydenhuollon tai pelastusalan sairaankuljetuskoulutusta. Muiden kymmenen pintapelastajan koulutus vaihtelee. Heillä on joko sairaanhoitajan, lääkintävahvistimestari-sairaankuljettajan, perushoitajan tai kuntahoitajan koulutus. Kaksi pintapelastajaa on saanut Pelastusopiston pelastajakoulutuksen. Pääosa pintapelastajista on myös merkitty terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen pitämään terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin. Tämä seikka ei kuitenkaan perustu heidän toimimiseensa rajavartiolaitoksen palveluksessa pintapelastajina, vaan heidän muusta syystä suorittamaansa koulutukseen. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteristä säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994).

Pintapelastajille annettavaa koulutusta on kehitetty meripelastuslainsäädännön uudistamisesta riippumattakin. Vuoden 2000 keväällä on pintapelastajien koulutus aloitettu Pelastusopistolla siten, että pintapelastajat suorittavat pelastajakurssiin sisältyvän sairaankuljetusosion. Koulutukseen osallistuvat ne pintapelastajat, joilla ei ole aikaisempaa terveydenhuoltoalan tai pelastusalan koulutusta, sekä ne pintapelastajat, joiden koulutuksesta on kulunut jo vuosia. Rajavartiolaitoksen vartiolentolaivueen pintapelastajat osallistuvat pelastajakurssin sairaankuljetuskoulutukseen yhdessä muiden pelastajakurssin oppilaiden kanssa. Koulutus on jaettu kolmeen koulutusjaksoon, ja sen kokonaispituus on viisi kuukautta. Sairaankuljetuskoulutus on sisällöltään täysin sama kuin pelastajakurssin käyneillä palomiehillä. Sairaankuljetus, jota mainitut palomiehet virassaan antavat, on nimenomaan perustason sairaankuljetusta.

Näillä näkymin kaikki vartiolentolaivueen pintapelastajat on koulutettu edellä olevan

ohjelman mukaisesti vuoden 2002 loppuun mennessä. Käytännössä päivystävän meripelastushelikopterin miehitys voidaan järjestää jo meripelastuslain voimaantullessa siten, että sen miehistöön aina kuuluu asianmukaisen perustason sairaankuljetustehtävän suorittamiseen tarvittavan koulutuksen saanut pintapelastaja.

Perustason sairaankuljetuksen valmiuden toteuttaminen edellyttää rajavartiolaitoksessa joitakin hallinnollisia järjestelyjä. Jotta sairaankuljetustoiminta olisi asianmukaisesti organisoitu, on toimintaan liitettävä vastuulääkäri, joka huolehtii pintapelastajien ammattitaitoa ylläpitävän koulutuksen ja siihen liittyvän käytännön harjoittelun järjestämisestä kunnallisessa sairaankuljetusyksikössä tai keskussairaalan ensiapuosastolla. Lisäksi pintapelastajille on laadittava hoito-ohje sekä järjestettävä säännöllisesti pintapelastajien ammattitaitoa mittaava koe, jonka perusteella kullekin pintapelastajalle myönnetään lupa perustason sairaankuljetuksen ja siihen liittyvien hoitoimenpiteiden suorittamiseen.

Merellä sattuneen vaaratilanteen pelastustoimiin käytetään luonnollisesti kaikki tarkoituksenmukaiset käytettävissä olevat voimavarat. Tähän asiaan ei ehdoteta muutosta. Vaikka asiaan ei olekaan liittynyt merkittäviä käytännön ongelmia, ehdotetaan pykälän 3 momenttiin säännöstä, joka oikeuttaisi ja velvoittaisi meripelastusjohtajan arvioimaan kuhunkin tilanteeseen käytettävissä olevien etsintä- ja pelastusvoimavarojen jakautumista tarkoituksenmukaisella tavalla. Siinä vaiheessa, kun pelastusoperaatio on jo hyvin todennäköisesti muuttumassa menehtyneen etsimiseksi, ei ole enää tarkoituksenmukaista käyttää tehtävään kaikkia siihen periaatteessa käytettävissä olevia voimavaroja. Tämä koskee erityisesti ilma-aluksia, joiden käytettävissä oleva lentoaika on ilma-aluksen huoltotoimenpiteiden ja lentoturvallisuusmääräysten mukaan rajallinen. Säännös myös velvoittaisi meripelastusjohtajaa pyrkimään jakamaan käytettävissä olevat voimavarat siten, ettei lähes samanaikaisesti sattuva muu meripelastustapahtuma jää kokonaan asianmukaisesti hoitamatta.

Vaikkei asiassa siis olekaan ollut merkittä-

viä epäselvyyksiä, on kohtuullista, että toisinaan johtamistyössään hyvinkin vaikeita päätöksiä tekemään joutuva meripelastusjohtaja voi nojautua päätöksiään perustellessa voimassa olevaan lainsäädäntöön. Viime vuosien aikana on Suomen meripelastustoimen vastuualueella jouduttu järjestämään myös samanaikaisia laivaluokan alusten etsintä- ja pelastusoperaatioita.

9 §. *Pelastustoimien etusijajärjestys.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös pelastustoimien etusijajärjestyksestä monialaonnettomuudessa. Säännös koskisi nimenomaan ihmishengen pelastamista, joka olisi aina asetettava ensisijaiseksi päämääräksi. Niin kauan kuin ihmishengen pelastamiseen tähtäävät etsintä- ja pelastustoimet ovat käynnissä, sovitettaisiin muut pelastus- ja torjuntatoimet yhteen niiden kanssa meripelastusjohtajan määräämällä tavalla. Tämä merkitsisi sitä, että monialaonnettomuuden pelastustoimet tapahtuvat rajavartiolaitoksen johdolla ja meripelastuslain mukaisessa järjestyksessä niin kauan kuin ihmishengen pelastaminen on käynnissä. Tämän jälkeen johtovastuu siirtyisi sujuvasti asianomaiselle muulle vastuuviranomaiselle. Johtovastuun siirtymistä helpotettaisiin sillä, että kaikkien monialaonnettomuuksien pelastus- ja torjuntatoimissa mukana olevien viranomaisten edustaja olisi jäsenenä 5 §:n 2 momentissa tarkoitettussa meripelastuslohkon johtoryhmässä.

Koska meripelastuslaissa ehdotetaan säädettäväksi lähinnä vain ihmishengen pelastamisesta, siinä ei voida säätää etusijajärjestyksestä muiden suojattavien arvojen osalta. Aluksen, sen lastin ja muun omaisuuden sekä ympäristön suojelemiseen liittyvästä etusijajärjestyksestä ei ehdoteta näin ollen säädettäväksi tässä yhteydessä. Kaikkiin tilanteisiin sopivaa etusijajärjestystä ei voitane muutenkaan asettaa. Käytännössä meripelastustilanteissa on luonnollisesti toimittava niin, että pienemmän edun on väistyttävä suuremman edun tieltä. Tätä päätöksentekoa koskevat seikat jäisivät siis kuitenkin ihmishengen pelastamista koskevin poikkeuksin esityksen ulkopuolelle.

10 §. *Velvollisuus osallistua meripelastustoimeen.* Meripelastuspalvelulain 6 §:n 1 momentin mukaan sen, jonka hallussa on

viestiyhteyksiä, on heti välitettävä hätäilmoitus ja muu meripelastustoimintaa koskeva tiedoksianto. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi asiallisesti edellä mainittua meripelastuspalvelulaissa olevaa säännöstä vastaava velvoite. Pelastustoimilain 30 §:ssä säädetään vastaavasti velvollisuudesta tehdä hätäilmoitus. Meripelastuslakiin ehdotetulla säännöksellä täytettäisiin osaltaan myös Hampurin sopimukseen sisältyviä velvoitteita. Hampurin sopimuksen 4.3 kohdan mukaan etsintä- ja pelastusyksikön, joka saa tiedon hätätapauksesta, tulee välittömästi tehdä vaaratilannetta koskeva ilmoitus pelastuskeskukselle tai -lohkokeskukselle, jonka alueella tapaus on sattunut. Ehdotettu säännös koskisi kuitenkin kaikkia ilmoituksen vastaanottaneita, eikä vain etsintä- ja pelastusyksiköjä.

Meripelastusjärjestelmän tehokkaan ja ajantasaisen toiminnan varmistamiseksi 1 momentissa olisi myös säännös, joka velvoittaisi jokaista ilmoittamaan vaaratilanteita koskevista havainnoistaan ja asiaan liittyvistä toimenpiteistään joko meripelastuskeskukselle tai -lohkokeskukselle. Kyse voisi olla mistä tahansa asiaan liittyvästä havainnosta tai toimenpiteestä, kuten havaitusta tyhjästä pelastuslautasta tai etsintä- ja pelastusyksikön omista pelastustoimenpiteistä. Säännös velvoittaisi siten myös etsintä- ja pelastusyksiköitä varsinaisten etsintä- ja pelastustoimien aikana pitämään yhteyttä asianomaiseen johtokeskukseen. Tältä osin ehdotettu säännös on osittain Hampurin sopimuksen 4.2.3 kohdassa edellytetty.

Pykälän 2 momentin mukaan jokainen olisi velvollinen, jos se itseä tai muita kohtuutomaan vaaraan saattamatta on mahdollista, ryhtymään oma-aloitteisesti sellaisiin toimiin, jotka ovat tarpeellisia merellä vaarassa olevien ihmisten pelastamiseksi. Ehdotettu toimintavelvoite ei välttämättä täytyisi aina edes 2 §:n 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettussa vaaratilanteessakaan, koska edes tuolloin ei välttämättä ole varmuutta siitä, että joku on hädässä merellä. Velvoite ei kaiken kaikkiaan siten liittyisi lainkaan lain 2 §:ssä olevaan vaaratilanteen määritelmään. Ehdotetussa momentissa edellytettäisiin varmaa tietoa siitä, että joku on hädässä merellä.

Selvyyden vuoksi momentissa ehdotetaan todettavaksi, että edellytettyjen toimenpiteiden tulee olla mahdollisia, koska säännöksellä ei ole tarkoitus velvoittaa ketään ryhtymään sellaisiin toimiin, jotka eivät ole käytännössä toteuttamiskelpoisia, vaan jotka olisivat ainoastaan omiaan lisäämään pelastettavien lukumäärää. Säännöksen tarkoituksena on siten asettaa jokaiselle yleinen toimimisvelvoite suorittaa sellaiset järkevät ja tavanomaiset pelastustoimet, joita jokaiselta voidaan kohtuudella odottaa.

Ehdotettua 2 momenttia vastaava säännös on merilain 6 luvun 11 §:ssä. Se koskee kuitenkin vain laivan päällikköä. Mainitun pykälän mukaan päällikkö, joka tapaa merihädässä olevan, on velvollinen, jos se käy päinsä aiheuttamatta vakavaa vaaraa omalle alukselle tai laivaväelle taikka muille aluksessa oleville, antamaan kaikkea apua, mikä on mahdollista ja tarpeellista hädänalaisen pelastamiseksi. Ehdotettu pykälä olisi siis soveltamisalaltaan laajempi, koska se koskisi jokaista merellä vaaratilanteen havaitsevaa henkilöä. Koska maallikolta ei kuitenkaan voida edellyttää vaaratilanteessa samanlaista toimintaa kuin aluksen päälliköltä, olisi rajoituksena ehdotetussa momentissa se, ettei pelastustoimenpide saa aiheuttaa pelastajalle kohtuutonta vaaraa. Merilain asianomainen säännös tulisi luonnollisesti erityissäännöksenä sovellettavaksi ristiriitatilanteessa syrjäyttäen ehdotetun säännöksen.

Pelastustoimilain 30 §:ssä on asiallisesti ehdotetussa 2 momentissa olevaa säännöstä vastaava säännös. Se koskee jokaisen toimintavelvollisuutta tilanteessa, jossa hän huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen. Pelastustoimilakia ei kuitenkaan sovelleta meripelastuspalvelulaissa tarkoitettuun toimintaan. Vastaava soveltamisalan rajoitus koskisi ehdotettua meripelastuslakia. Ehdotettu momentti olisi johdonmukainen ottaen huomioon rikoslain 21 luvun 15 §:n pelastustoimien laiminlyöntiä koskevan rangaistus-säännöksen.

Pykälän 3 momentin mukaan jokainen työkykyinen henkilö olisi meripelastusjohtajan määräyksestä velvollinen avustamaan meripelastustoimen tehtävässä, jollei pätevä syy ole esteenä, ja jos se on merellä vaarassa ole-

vien ihmisten etsimiseksi tai pelastamiseksi välttämätöntä. Avustamaan määrätty ei saisi poistua tehtävästä ennen kuin meripelastusjohtaja on antanut siihen luvan. Meripelastuspalvelulain 5 §:ssä on asiallisesti vastaavansisältöinen säännös, mutta sen mukaan asiaa koskevan määräyksen antaa merivartioston komentaja. Esityksen mukaan määräyksen antaisi siis meripelastusjohtaja, joka muutenkin vastaisi etsintä- ja pelastustoiminnan johtamisesta.

Hampurin sopimuksessa ei edellytetä ehdotetun 3 momentin mukaista säännöstä. Ehdotettu säännös vastaisi kuitenkin asiallisesti voimassa olevaa, tarkoituksenmukaiseksi havaittua sääntelyä. Säännöksen tarpeellisuus on tunnustettu myös yleisen pelastustoiminnan puolella. Pelastustoimilain 48 §:n 1 momentin mukaan pelastustoiminnan johtajalla on oikeus määrätä paloja onnettomuuspaikalla tai sen läheisyydessä oleva työkykyinen henkilö, jolla ei ole pätevää syytä esteenä, avustamaan pelastustoiminnassa. Tehtävästä saa kieltäytyä vain pätevistä syistä.

Nykyisin voimassa olevasta sääntelystä poiketen ehdotetaan, ettei etsintä- ja pelastustehtävässä avustamaan määrätyn henkilön tulisi välttämättä oleskella merivartioston toimintapiirissä. Rajoitus ehdotetaan poistettavaksi, koska mereen rajoittuvien kuntien taajama-alueet eivät rajavartiolain mukaan pääsääntöisesti kuulu rajavartiolaitoksen valvonta-alueeseen. Vakavan onnettomuuden kysymyksessä ollessa voi perustellusti syntyä tarve saada nopeasti avustavaa väkeä myös läheisistä taajamista. Sääntelyn suhteellisuusvaatimuksen vuoksi ehdotetaan kuitenkin, että etsintä- ja pelastustoimiin määrättävän henkilön tulee oleskella vaaratai onnettomuusalueella taikka sen läheisyydessä. Joissakin poikkeustapauksissa voi olla välttämätöntä saada myös kauempana tapahtumapaikasta oleskeleva henkilö mukaan pelastustoimiin. Kyse voisi käytännössä olla vaikkapa erityistä ammattitaitoa omaavasta henkilöstä, joka kykenee pelastamaan kaatuneen mutta pinnalla olevan onnettomuusalueen sisällä olevia henkilöitä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että erityisestä syystä myös muualla oleskeleva henkilö voitaisiin velvoittaa avustamaan meripelastustoimen

tehtävässä.

Avustustehtävään määrätyn tulisi olla työkykyinen ja tehtävään sopiva, jottei hänelle aiheutuisi tehtävästä vahingon vaaraa. Myös tehtävien tulisi olla luonteeltaan sellaisia, että ne voidaan suorittaa ilman erikoiskoulutusta. Koska ehdotettu osallistumisvelvollisuus merkitsee poikkeamista jokaiselle säädettyyn henkilökohtaisen vapauden suojaan, tulisi meripelastusjohtajan aina ensisijaisesti pyrkiä tukeutumaan muihin mahdollisuuksiin, kuten viranomaisilta sekä organisoituilta vapaaehtoisyhdistyksiltä ja muilta vapaaehtois-yhteisöiltä saatavaan apuun.

Käytännön vaaratilanteissa on etsintä- ja pelastustoiminnan käynnistämisen oltava nopeaa toimintaa. Tämän vuoksi meripelastusjohtajalla olisi kiistämätön oikeus sitovien käskyjen antamiseen vastaavalla tavalla kuin pelastustoimilain mukaan on pelastustoiminnan johtajalla. On kuitenkin huomattava, että yleisestä pelastustoiminnasta poiketen meripelastustoimessa on aina kysymys henkilöön kohdistuvasta vaarasta, kun taas pelastustoimilaisissa säädetään myös omaisuuden suojaamisesta. Näin ollen säännöksen sisällyttäminen meripelastuslakiin on vähintään yhtä perusteltua kuin pelastustoimilainkin osalta on asianlaita.

Meripelastusjohtajalle ehdotetusta itsenäisestä toimivallasta huolimatta toiminta vaaratilanteessa perustuu käytännössä Hampurin sopimuksen 4.1.3 kohdassa edellytetyllä tavalla etukäteen laadittuihin toimintasuunnitelmiin. Ensitöimenpiteiden jälkeen tarvittavat jatkohälytykset tehdään mainittujen suunnitelmien mukaan. Niinpä esimerkiksi muiden viranomaisten yksikköjä voidaan viranomaisten välisten keskustelujen jälkeen vapauttaa etsintä- ja pelastustoiminnasta ja uusia yksikköjä komentaa niihin yhteisesti sovitulla tavalla, jollei siitä ole haittaa meripelastuslaille asetettujen tavoitteiden saavuttamiselle.

Rajavartiolain 1 §:n 2 momentin mukaan rajavartiolaitoksen sisäinen järjestys on sotilaallinen. Vaikka meripelastusjohtaja saisikin ehdotetun 10 §:n 3 momentin perusteella huomattavat toimivaltuudet, ei sääntelyllä ole silti tarkoitus aiheuttaa pysyvää tai merkittävää muutosta rajavartiolaitoksen taikka puolustusvoimien käskyvaltasuhteisiin.

Oleellista ehdotetussa 3 momentissa olisi nimenomaan meripelastusjohtajan toimivalta antaa meripelastustoimen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia käskyjä sotilaallisen järjestelmän ulkopuolisille tahoille. Tämän lisäksi on järjestelmän toimivuuden kannalta tärkeää, että meripelastusjohtajalla on vaaratilanteessa toimivalta antaa käskyjä myös rajavartiolaitoksen omille etsintä- ja pelastusyksiköille riippumatta näiden yksiköiden päälliköiden yleisestä hierarkkisesta asemasta. Vaikka meripelastusjohtajalla siis olisikin muodollinen mahdollisuus antaa toimivaltansa rajoissa käskyjä yhtä lailla rajavartiolaitoksen kuin puolustusvoimienkin sotilashenkilöille, jotka ovat sotilaallisessa arvojärjestelmässä häntä ylempiä, ei asiasta voida olettaa aiheutuvan käytännön ongelmia. Kyse on tapauskohtaisista, tiettyä meripelastustoimen tehtävää koskevista operatiivisista määräyksistä, joiden tekemisestä meripelastusjohtaja kantaa täyden vastuun.

Kysymys siitä, kuka toimii kulloinkin meripelastusjohtajana, jäisi rajavartiolaitoksen itsensä järjestettäväksi. Meripelastuslain kannalta oleellista olisi vain se, että meripelastuskeskuksessa ja -lohkokeskuksessa tulee aina olla henkilö, joka vastaa meripelastusjohtajan tehtävistä. Tämän seikan tulee olla selkeästi jälkikäteenkin varmuudella selvitettävissä. Vähäisemmissä vaaratilanteissa meripelastuskeskuksen tai -lohkokeskuksen työvuorossa oleva meripelastusjohtaja voisi johtaa pelastusoperaation alusta loppuun. Meripelastusjohtaja voisi kuitenkin vaihtua pelastustoiminnan aikana esimerkiksi työvuorojen vaihtuessa tai sotilaallisessa arvojärjestelmässä vanhemman ja kokeneemman, vaaditut kelpoisuusehdot täyttävän henkilön, ottaessa johdon itselleen.

Ehdotetulla lailla ei otettaisi kantaa siihen, tulisiko suurten onnettomuuksien tai muuten erityisen merkityksellisten etsintä- ja pelastustehtävien kyseessä ollessa merivartioston komentajan ottaa vastuulleen meripelastusjohtajan tehtävät. On oletettavaa, että useimmissa tilanteissa järjestelmä toimisi hyvin silläkin tavoin, että merivartioston komentaja toimisi meripelastuslohkon johtoryhmän puheenjohtajana, ja loisi tällä tavoin operaation yleisjohtajana parhaat mahdolliset toimintaedellytykset meripelas-

tusjohtajalle onnistua operatiivisessa etsintä- ja pelastusyksiköiden johtamistyössä. On varsin luultavaa, että käytännössä toimenpiteiden tärkeysjärjestyksestä ja käytettävistä keinoista vallitsee joka tapauksessa merivartioston komentajan ja meripelastusjohtajan välillä yksimielisyys. On yhtä lailla selvää, että jollei merivartioston komentaja ole tyytyväinen alaisensa meripelastusjohtajan toimenpiteisiin, voi hän vaihtaa meripelastusjohtajan toiseen, vaaditut kelpoisuusehdot täyttävään henkilöön, tai kelpoisuusehtojen täytyessä ottaa meripelastusjohtajan tehtävät omalle vastuulleen.

Ratkaisu siitä, kuka toimii kulloinkin meripelastusjohtajana, on monitahoinen asia, joka jäisi siis rajavartiolaitoksen hallinnollisten määräysten varaan. Oikeudelliselta kannalta oleellista olisi kuitenkin se, että meripelastusjohtaja vastaisi toimivaltansa nojalla tekemistään ratkaisuisista itsenäisesti.

11 §. Velvollisuus luovuttaa omaisuutta meripelastustoimen tehtävässä käytettäväksi. Pykälän mukaan meripelastusjohtaja voisi määrätä antamaan meripelastustehtävässä käytettäväksi aluksia, ilma-aluksia ja muita kulkuneuvoja, elintarvikkeita, rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä, viestivälineitä, muuta kalustoa ja tarvikkeita sekä poltto- ja voiteluaineita. Säännös vastaisi asiallisesti meripelastuspalvelulain 6 §:n 2 momentissa olevaa säännöstä. Vastaavansisältöinen säännös on lisäksi pelastustoimilain 47 §:n 1 momentin 3 kohdassa.

Käytännössä meripelastusjohtaja voisi ehdotettujen 10 §:n 3 momentin ja 11 §:n perusteella määrätä joko yksittäisiä henkilöitä tai esimerkiksi kauppa-aluksen taikka vapaaehtoisen meripelastuspalvelun pelastusaluksen miehistöineen etsintä- ja pelastustehtäviin. Meripelastusjohtaja voisi myös määrätä meripelastustoimen viranomaisen käytettäväksi esimerkiksi jonkin tarpeellisen kulkuneuvon ilman siihen kuuluvaa miehistöä.

Koska ihmishenkien pelastaminen on tavoitteena paljon omistusoikeuden suojaa painavampi, ehdotetaan, että omaisuutta olisi luovutettava meripelastustoimen tehtäviä varten silloin, kun se on merellä vaarassa olevien ihmisten etsimiseksi tai pelastamiseksi tarpeellista. Ehdotetussa 10 §:n 3

momentissa oleva osallistumisvelvoite edellyttäisi sen sijaan osallistumisen olevan välttämätöntä ihmishenkien pelastamiseksi.

12 §. *Meripelastusrekisteri*. Perussäännökset henkilötietojen käsittelemisestä sisältyvät henkilötietolakiin. Meripelastuslaki on henkilötietojen käsittelyä koskevin osin erityislaki henkilötietolakiin nähden. Erityislaissa voidaan säätää poikkeuksista henkilötietojen käsittelyä koskeviin henkilötietolain säännöksiin, jos niitä pidetään tarpeellisina osoittamaan erityislailla säädeltävän toiminnan erityispiirteitä. Pykälän mukaan meripelastuslaissa säädettäisiin meripelastustoimen järjestämisessä tarpeellisesta meripelastusrekisteristä. Rekisteriin sisältyisi muiden tietojen ohella myös henkilötietoja.

Henkilötietolain 1 luvun 3 §:n 1 kohtaan sisältyy henkilötiedon määritelmä. Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi. Mainitun pykälän 3 kohtaan sisältyy henkilörekisterin määritelmä. Henkilörekisterinä pidetään tietojoukkoa, joka koostuu käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä, ja jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta. Henkilötietolain 2 luvun 6 §:ssä edellytetään puolestaan henkilötietojen käsittelyn olevan asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta.

Rajavartiolain 4 luvun 31-34 §:ssä säädetään rajavartiolaitoksen käytössä olevista henkilörekistereistä. Rekisterit ovat 32 §:ssä tarkoitettu rajavalvontarekisteri, 33 §:ssä tarkoitettu rikostietorekisteri ja 34 §:n nojalla pidettävä työryhmän taikka yhden tai useamman rajavartiolaitoksen yksikön käyttöön perustettava rekisteri. Nimenomaisesti meripelastustoimen tehtävissä käytettäviä henkilörekistereitä koskevia säännöksiä ei rajavartiolaissa tai muussakaan laissa ole.

Henkilötietojen käsitteleminen on tarpeellista sekä asiallisesti perusteltua meripelas-

tustoimen tehtävien tarkoituksenmukaisen hoitamisen kannalta. Tietoja tarvitaan etsintä- ja pelastusvalmiuden ylläpitämiseksi, etsintä- ja pelastustoimenpiteiden järjestämiseksi sekä tapahtumien jälkikäteiseksi selvittämiseksi. Viimeksi mainitussa tarkoituksessa tietoja voidaan tarvita niin onnettomuus- tai vaaratilanteen syiden selvittämiseksi kuin mahdollisesti myös tapahtumia koskevien tosiasioiden osoittamiseksi oikeudenkäynnin tai muun oikeudellisen selvittelyn yhteydessä.

Asianmukaisen meripelastustoimen henkilörekistereitä koskevan säännöksen puuttuessa tällä hetkellä lainsäädännöstämme on meripelastustoimen henkilörekistereitä käytännössä pidetty rajavartiolain 34 §:n nojalla tapauskohtaisesti. Tilanne ei tältä osin ole oikeudellisesti eikä toiminnallisesti tyydyttävä. Tämän vuoksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudesta pitää meripelastusrekisteriä. Meripelastusrekisteri olisi automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävä henkilörekisteri. Rajavartiolaitoksen esikunta olisi sen pitäjä, mutta rekisteriä käyttäisivät ensisijaisesti meripelastuskeskus ja -lohkokeskus. Meripelastuslain 20 §:n 1 momentin mukaan meripelastusrekisterin pitämiseen sovellettaisiin henkilötietolakia siltä osin kuin ehdotetussa laissa ei toisin säädettäisi. Meripelastusrekisterin osalta ei siten miltään osin sovellettaisi rajavartiolain 4 lukuun sisältyviä rajavartiolaitoksen muita henkilörekistereitä koskevia säännöksiä.

13 §. *Meripelastusrekisterin tiedot*. Säännökset meripelastusrekisterin yksityiskohtaisesta tietosisällöstä ehdotetaan otettavaksi 13 §:ään. Rekisteriin voitaisiin ensinnäkin 1 momentin mukaan tallettaa Hampurin sopimuksen 4.1.3 kohdassa edellytettyihin, vaaratilanteiden varalta laadittaviin toimintasuunnitelmiin sisältyvät etsintä- ja pelastusyksiköjä ja niiden henkilöstöä koskevat tiedot. Tarvittavat tiedot voisivat sisältää henkilön yksilöimiseksi ja tavoittamiseksi tarpeelliset yhteystiedot sekä tiedot ajankohdista, jolloin kyseinen henkilö on päivystysvalmiudessa. Vastaavat tiedot voidaan tarvita myös muusta toimintasuunnitelmaan sisältyvästä henkilöstä kuin etsintä- ja pelastusyksikön henkilökuntaan

kuuluvasta, kuten päivystävästä terveydenhuoltohenkilökunnasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hätäilmoituksen tekemistä ja vastaanottamista koskevista tallettavista tiedoista. Hätäilmoituksen tehneen henkilön mahdollisimman tarkka yksilöiminen on ensiarvoisen tärkeää muun muassa häneen kohdistettavien myöhempien yhteydenottojen mahdollistamiseksi. Meripelastusrekisteriin voitaisiin tallettaa myös hätäilmoitusta koskevat liittymän tunnistamistiedot ja matkaviestimen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta. Tältä osin säännös liittyisi esitykseen sisältyvään ehdotukseen televiestinnän tietosuojalain muuttamisesta. Meripelastusrekisteriin olisi niin ikään tarpeellista tallettaa hätäilmoituksen vastaanottajan nimi sekä muut tunnistaja-yhteystiedot. Mahdollista olisi tallettaa pelastuskeskuksen päivystäjän tietojen lisäksi myös sen henkilön vastaavat tiedot, jolle pelastuskeskus välittää tiedon vaaratilanteesta.

On luonnollisesti tärkeää, että hätäilmoituksen kohteena oleva henkilö kyetään yksilöimään mahdollisimman tarkasti. Tieto on niin ikään itsestään selvästi voitava tallettaa meripelastusrekisteriin. Koska on mahdollista, että esimerkiksi rajavartiolaitoksen etsintä- ja pelastusyksikkö pelastaa omien havaintojensa perusteella henkilön, jota koskevaa hätäilmoitusta ei ole vielä tehty, sisältyisi 3 momentin 1 kohtaan säännös, jonka mukaan myös tällaista henkilöä koskevat yksilöintitiedot voidaan tallettaa meripelastusrekisteriin.

Henkilötietolain 11 §:n 4 kohdan mukaan henkilön terveydentilaa, sairautta ja vammaisuutta koskevat tiedot ovat arkaluonteisia henkilötietoja, joiden käsittely on kielletty. Arkaluonteisiakin henkilötietoja voidaan kuitenkin henkilötietolain 12 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan käsitellä, jos asiasta säädetään laissa tai jos käsittely johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Yleensä merellä vaarassa oleva henkilö, jonka elintärkeästä edusta asiassa selvästikin on kysymys, on myös itse estynyt henkilötietolain 12 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla antamasta suostumustaan mainittujen tietojen käsittelemiseen.

Edellä olevan perusteella pykälän 3 mo-

mentin 2 kohdassa ehdotetaan, että meripelastusrekisteriin voitaisiin tallettaa rajavartiolaitoksen ja muiden meripelastusviranomaisten erään lakisääteisen tehtävän, merellä vaarassa olevien ihmisten pelastamisen, suorittamiseksi myös hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön terveydentilaa koskevat tiedot, jos tiedoilla voidaan olettaa olevan merkitystä etsintä- ja pelastustoimenpiteiden tarkoituksenmukaiselle suorittamiselle. Mainitut tiedot saattavat olla ensiarvoisen tärkeitä muun muassa pelastettavien henkilöiden pelastamisjärjestystä suunniteltaessa, sillä esimerkiksi sydänvikaisen tai sokeritautisen henkilön pelastaminen on suoritettava nopeammin kuin täysin terveen henkilön.

Tiedot pelastetulle henkilölle kuljetuksen aikana suoritetuista, varsinkin perustason sairaankuljetuksen alaan kuuluvista, toimenpiteistä on niin ikään tarkoituksenmukaista tallettaa, jotta ne voitaisiin luovuttaa kuljetuksen päätyttyä sairaalan tai muun hoitolaitoksen henkilökunnalle. Tätä koskeva säännös olisi 3 momentin 3 kohdassa. Edellä mainittujen tietojen rekisterissä pitäminen vielä kuljetuksen päätyttyäkin on niin pelastustoimista vastanneen viranomaisyksikön henkilöstön kuin pelastetun henkilönkin näkökulmasta perusteltua mahdollisiin oikeudellisiin kanteisiin varautumista varten. Meripelastusrekisterin henkilötietojen poistamisesta säädettäisiin meripelastuslain 18 §:ssä.

Pykälän 3 momentin 4 kohdan perusteella meripelastusrekisteriin voitaisiin tallettaa myös tiedot hätäilmoituksen perusteella suoritetuista toimenpiteistä. Toimenpiteisiin voi sisältyä myös henkilötietoja. Niiden tarkempi määrittäminen lakitasolla on kuitenkin mahdotonta. Oleellisia tietoja voivat olla esimerkiksi perustelut sille, miksi hätäilmoituksen kohteena olevaa henkilöä on etsitty juuri tietyistä paikasta, kuten todennäköisen kalakaverinsa luota. Näillä seikoilla, joihin sisältyy henkilötietoja, voi kuitenkin olla suurtakin merkitystä tapahtumia jälkikäteen selvitellessä.

Pykälän neljännessä momentissa olevan säännöksen nojalla hätäilmoitusta koskeva nauhoite tai vastaava tekninen tallenne saataisiin säilyttää muiden rekisteritietojen yhteydessä.

14 §. *Oikeus tietojen saamiseen viranomaisilta.* Perussäännökset rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeudesta muilta viranomaisilta ovat rajavartiolaitain 29 §:ssä. Mainitun pykälän 3 momentissa säädetään oikeudesta saada viranomaisilta tietoja paitsi eräiden rajavartiolaitoksen muiden tehtävien, myös meripelastustoimen tehtävien suorittamista varten. Ehdotettu pykälä olisi kuitenkin yksityiskohtaisempi ja täydellisempi kuin rajavartiolaitoksesta annetun lain yleissäännös. Lisäksi se olisi soveltamisalaltaan laajempi. Vaikka tiedonsaantioikeus olisi laaja, sisältyisi pykälän asianomaisiin kohtiin nimenomaiset maininnat siitä, että tietojen tulee olla tarpeellisia meripelastustoimen tehtävien suorittamiseksi.

Meripelastustoimen toimintavalmiuden ylläpitäminen edellyttää, että rajavartiolaitos pitää meripelastustoimen toimintasuunnitelmat ajan tasalla. Tämä puolestaan edellyttää, että se saa muilta meripelastusviranomaisilta niiden etsintä- ja pelastusyksikköjen toimintavalmiutta ja sijaintia koskevat tiedot. Toimintasuunnitelmien pitämistä edellytetään myös Hampurin sopimuksen 4.1.3 kohdassa. Vaaratilanteen sattuessa tarvittavat jatkohälytykset suoritetaan lähestulkoon automaattisesti ennalta vahvistettujen toimintasuunnitelmien ja hälytyskaavioiden mukaisesti. On luonnollista, että toimintasuunnitelmiin on sisällyttävä myös muiden meripelastusviranomaisten henkilöstön yhteystietoja. Näistä asioista ehdotetaan säädettäväksi pykälän 1 momentissa. Koska kyse olisi muiden meripelastusviranomaisten lakisääteisen tehtävän hoitamisesta, olisi tiedot annettava maksutta.

Vaaratilanteessa rajavartiolaitoksella voi olla tarve saada eri viranomaisilta niiden pitämiin rekistereihin sisältyvää tai niillä muuten olevaa tietoa, joka on merkityksellistä etsintä- ja pelastustoimenpiteiden suunnittelulle ja toteuttamiselle. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi hyvän tietojenkäsittelytavan vaatimusten mukaisesti mahdollisimman yksityiskohtaisesti niistä tiedoista, joita rajavartiolaitoksella olisi vaaratilanteessa oikeus saada muilta viranomaisilta. Kustakin säännöksestä kävisi mahdollisimman tarkoin ilmi, kuka tietoja luovuttaa, mistä tietoja luovutetaan sekä, niin

tarkoin kuin se on mahdollista, mihin tarkoitukseen tietoja käytetään. Tietojen luovuttamisen edellytyksenä olisi vaaratilanne. Vaaratilanteen käsillä olo ratkaisi meripelastusjohtajan tekemän tilannearvion perusteella.

Pykälän 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa olisi aina kyse konkreettisesta vaaratilanteesta. Koska kyse olisi viranomaisella joka tapauksessa jo muutenkin olevien tietojen luovuttamisesta, ja koska tietojen luovuttamisen ei voida arvioida tuottavan yhdellekään viranomaiselle merkittäviä kustannuksia, olisi tiedot luovutettava maksutta. Valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetyt perusteet viranomaisten suoritteiden maksullisuudesta ovat toissijaisia muussa laissa säädettyihin maksuperusteisiin nähden. Viranomaisten omia tehtäviään varten hankkimia tietoja, joita ei ole tarkoitettu tuottaa palveluksina tai suoritteina valtionhallinnon ulkopuolisille, on tarkoituksenmukaista luovuttaa maksutta toisille viranomaisille, jos tällä tavoin vältetään tarpeetonta tai päällekkäistä samojen tietojen hankkimista. Johtavan meripelastusviranomaisen, rajavartiolaitoksen, keskeisten tehtävien suorittaminen on maksutonta. Tämän vuoksi on asianmukaista, että se saa myös itse maksutta muilta viranomaisilta ne tiedot, jotka se meripelastustoimen tehtävän suorittamiseksi tarvitsee. Esimerkiksi poliisilla on vastaavasti poliisilain (493/1995) 35 §:n mukaan oikeus saada viranomaiselta maksutta virka-tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot.

Rajavartiolaitoksella saattaa olla perusteltu tarve selvittää merellä vaarassa olevan henkilön henkilöllisyys ajoneuvoja ja ajokortteja koskevien rekisterien avulla. On mahdollista, että käytännön meripelastustilanteessa helpostikin kyetään selvittämään merellä vaarassa olevan henkilön rannalla oleva ajoneuvo. Tämän vuoksi rajavartiolaitokselle esitetään pykälän 2 momentin 1 kohdassa tiedonsaantioikeutta asianomaisista ajoneuvoja ja ajokortteja koskevasta rekistereistä. Tieliikenteen tietojärjestelmästä säädetään tieliikenteen tietojärjestelmästä annetussa laissa (819/1989).

Meripelastustoimen alaa koskeva hätäilmoitus voidaan käytännössä tehdä meripelastuskeskuksen tai -lohkokeskuksen sijasta

myös valtion hätäkeskukselle. On tarkoituksenmukaista, että hätäkeskuksen välittäessä ilmoituksen meripelastustoimen viranomaisille viimeksi mainitut voivat saada kaiken sen tiedon, joka hätäkeskuksella on vaaratilanteessa käytettävissään. Valtion ylläpitämien hätäkeskusten lisäksi maassamme on kuntien pelastustoimilain nojalla ylläpitämiä hätäkeskuksia. Vaaratilannetta koskevan tiedon on oltava vastaavalla tavalla siirrettävissä meripelastustoimen viranomaisille myös kuntien ylläpitämillä hätäkeskuksilta. Edellä kuvatuista tilanteista ehdotetaan säädettäväksi pykälän 2 momentin 2 kohdassa. Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskustietojärjestelmästä säädetään hätäkeskuslain 7 §:ssä. Kunnan hätäkeskuksen hälytys- ja toimenpiderekisteristä säädetään pelastustoimilain 66 ja 67 §:ssä.

Meripelastuslaissa ehdotetaan säädettäväksi merellä vaarassa olevien ihmisten etsimisestä ja pelastamisesta. Vaaraan voi merellä joutua myös ilma-aluksen matkustaja tai sen miehistöön kuuluva. Jotta meripelastusviranomaisilla olisi käytettävissä täydellisin mahdollinen tieto mereen pudonneesta tai pakkolaskun tehneestä ilma-aluksesta, ehdotetaan pykälän 2 momentin 3 kohdassa säädettäväksi rajavartiolaitoksen oikeudesta saada Ilmailulaitokselta etsintä- ja pelastustoimissa tarvittavia tietoja.

Kunnan satamat pitävät tiedostoja niiden satamissa vierailleista aluksista ja alusten lasteista. Kalastusviranomaisilla on tietoja kalastusaluksista ja niiden pyyntialueista. Kalastusviranomaiset on määritelty kalastuslain (286/1982) 118 §:ssä. Pykälän 2 momentin 4 ja 5 kohdassa ehdotetaan rajavartiolaitokselle oikeutta saada vaaratilanteessa tietoja kuntien satamilta ja kalastusviranomaisilta.

Veneliikenneasetuksessa (152/1969) säädetään eräiden veneiden rekisteröimisestä. Automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävään moottorivenerekisteriin sisältyy pääsäännön mukaan muita veneitä kuin purjeverneitä ja moottoripurjeverneitä koskevia tietoja. Maistraatti vastaa toimialueensa rekisteritiedoista. Merenkululaitos ja Ahvenanmaan maakuntahallitus pitävät alusrekisterilaissa (512/1993) tarkoitettua alusrekisteriä kauppamerenkulkuun käytettä-

vistä aluksista. Edellä mainitut tiedot voivat olla vaaratilanteessa etsintä- ja pelastustoimenpiteiden järjestämiseksi tarpeellisia. Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada mainitut tiedot ehdotetaan säädettäväksi pykälän 2 momentin 6 ja 7 kohdassa.

Merenkululaitos ohjaa ja tukee alusliikennettä alusliikennepalvelujärjestelmän avulla. Tämän toiminnan yhteydessä sille kertyy alusten sijainti- ja reittitietoja. Puolustusvoimat valvoo puolestaan sille aluevalvontalaissa asetetun valvontavelvoitteen täyttämiseksi merialuetta. Valvonnan puitteissa se havainnoi ja seuraa alusliikennettä. On tarkoituksenmukaista, että edellä tarkoitettujen valvontatiedot ovat tarvittaessa myös meripelastustoimen tehtävissä käytettävissä. Tämän vuoksi pykälän 2 momentin 8 kohdan perusteella rajavartiolaitoksella olisi vaaratilanteessa oikeus mainittujen valvontatietojen saamiseen.

Joissakin tapauksissa voi olla mahdollista, ettei merellä vaarassa olevaa, hätäkutsua lähettävää alusta kyetä tavanomaisin keinoin paikantamaan. Tästä syystä pykälän 2 momentin 9 kohtaan ehdotetaan säännöstä, joka antaisi rajavartiolaitokselle oikeuden saada Telehallintokeskukselta radiolaitetta sekä sen omistajaa ja haltijaa koskevia tietoja. Säännöksen perusteella Telehallintokeskuksen olisi mahdollista suuntimalla selvittää radiolaitteen sijaintipaikka.

Tullilla on tiedostoja, joihin sisältyy aluksia ja tavaraliikennettä koskevia tietoja. Rajavartiolaitoksella olisi pykälän 2 momentin 10 kohdan mukaan oikeus saada tullilta mainitut tiedot. Erityisesti lastia koskevat tiedot voivat olla käytännön pelastustoimissa merkityksellisiä. Näin saattaa olla varsinkin siinä tapauksessa, että operaatio jatkuu ympäristönsuojelua koskevana operaationa ihmisten tultua pelastetuiksi.

Perustiedot Suomen kansalaisesta ja hänen asunnostaan sisältyvät väestötietolaissa (507/1993) säädettyyn väestötietojärjestelmään. Nämä tärkeät perustiedot, jotka auttavat yksilöimään vaarassa olevan henkilön ja tavoittamaan hänen kanssaan samassa asunnossa asuvat henkilöt, rajavartiolaitos saisi tarvittaessa vaaratilanteen yhteydessä pykälän 2 momentin 11 kohdan perusteella.

Rajavartiolain 32 §:ssä tarkoitettuun raja-

valvontarekisteriin voi sisältyä tietoja, jotka ovat meripelastustoimen tehtävien järjestämisen kannalta tärkeitä ja tarpeellisia. Tällainen on muun muassa tieto henkilön maahantuloon tai maastalähtöön käyttämästä huvialuksesta. Selvyyden vuoksi pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että rajavalvontarekisterin tietoja saa vaaratilanteessa tarvittaessa käyttää myös etsintä- ja pelastustoimenpiteiden järjestämiseksi. Käytännössä meripelastuskeskuksen ja -lohkokeskusten päivystäjillä on jo tällä hetkellä mainittu rajavalvontarekisteri saatavillaan heidän muiden tehtäviensä hoitamista varten.

15 §. *Oikeus tietojen saamiseen yksityisiltä yrityksiltä ja yhteisöiltä.* Meripelastustoimen tehtävien nopea ja tehokas hoitaminen saattaa edellyttää erilaisten vaarassa olevia henkilöitä ja aluksia koskevien tietojen saamista myös eräiltä yksityisiltä yrityksiltä ja yhteisöiltä. Nämä tiedot voivat osittain olla rekisterissä, osittain kyse voi taas olla mainituilla tahoilla muussa muodossa olevista meripelastustoimen tehtävien kannalta tärkeistä tiedoista.

Pykälässä säädettäisiin rajavartiolaitoksen oikeudesta saada meripelastustoimen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja varustamolta, veneilyalan järjestöltä, matka-, rahti-, satama- ja pelastuspalveluja tarjoavalta yritykseltä sekä telakkayritykseltä. Tiedot voisivat koskea alusta ja sen miehistöä, matkustajia ja lastia. Saatujen tietojen avulla voitaisiin määrittellä vaarassa olevien henkilöiden lukumäärä, saada perusteet etsintätehtävän suunnittelulle sekä arvioida suoritettavia pelastustoimenpiteitä aluksen varusteiden ja kunnon pohjalta. Aluksen lastilla on puolestaan suuri merkitys, kun etsintä- ja pelastustoimenpiteiden yhteydessä varaudutaan mahdollisiin ympäristönsuojelutoimenpiteisiin.

Tiedostoja, joista rajavartiolaitoksella olisi pykälän nojalla oikeus saada tietoja, ei voida määrittellä kovin tarkasti, koska pykälässä tarkoitettujen tietojen pitäminen ei pääsääntöisesti perustu säännöksiin. Poikkeuksena ovat alusten matkustajaluettelot, joiden pitämisestä säädetään matkustajien luetteloinnista matkustaja-aluksella annetussa asetuksessa (65/1996). Lisäksi kysymykseen voisivat tulla erilaiset miehistöluettelot, ve-

neseurojen rekisterit ja rahtiasiakirjat. Aluksella ja sen sisätiloissa tapahtuvissa pelastustoimenpiteissä tarvitaan usein myös telakoilla olevia aluksen piirustuksiin sisältyviä tietoja.

Pykälässä tarkoitettuja tietoja tarvittaisiin varsin harvoin. Tietojen antaminen ei aiheuttaisi kenellekään kohtuuttomia kuluja. Tietojen antamisen perusteena on merellä vaarassa oleva ihminen. Tiedot olisi edellä mainituin perustein annettava maksutta.

16 §. *Oikeus tietojen saamiseen teleyrityksiltä.* Kuten esityksessä on edellä todettu, on hätäilmoituksen tekovälineenä yhä useammin matkaviestin. Matkaviestimien edelleen yleistyessä ja niiden paikantamista koskevien teknisten ratkaisujen yhä kehittyessä tulee entistä perustellummaksi antaa hätäilmoituksia vastaanottaville viranomaisille mahdollisuus myös sellaisen matkaviestimen paikantamiseen, josta ei hätäilmoitusta ole tehty, mutta jonka käyttäjän voidaan perustellusti arvioida olevan hädässä tai vaarassa.

Esitykseen sisältyy ehdotus televiestinnän tietosuojalain muuttamisesta. Mainittuun lakiin tehtäisiin muutokset, jotka selkiyttäisivät tunnistamis- ja vastaavien tietojen luovuttamista koskevaa oikeustilaa. Lisäksi muutoksella tehtäisiin mahdolliseksi luovuttaa hätäilmoituksia vastaanottaville viranomaisille, muiden ohella myös meripelastuskeskukselle ja -lohkokeskukselle, matkaviestimen paikantamistietoja. Televiestinnän tietosuojalakiin sisällytettäisiin myös säännökset tunnistamis-, paikantamis- ja vastaavien tietojen luovuttamiseen liittyvästä kustannusten jaosta. Kun televiestinnän tietosuojalaissa olisi säännökset, jotka velvoittaisivat teleyrityksen tietojen luovuttamiseen, sisällytettäisiin hätäilmoituksia vastaanottavia viranomaisia koskevaan asianomaiseen lainsäädäntöön säännökset, jotka oikeuttaisivat mainittujen tietojen saamiseen.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset, jotka oikeuttaisivat rajavartiolaitoksen saamaan salassapitosäännösten estämättä televiestinnän tietosuojalaissa tarkoitettuja teleyritykseltä hätäilmoitusta koskevat liittymän tunnistamistiedot ja matkaviestimen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta. Matkavies-

timen sijaintitiedon luovuttaminen ei tällä hetkellä voimassa olevien säännösten mukaan ole hätätilanteessa mahdollista.

Vaikka erityisesti matkaviestimen sijaintitietojen käsittelemiseen onkin yhdistettävissä yksityisyyden suojaan liittyviä painavia näkökohtia, on myös mahdollista, että matkaviestimen sijaintitietojen avulla voidaan pelastaa ihmishenkiä tilanteissa, joissa matkaviestimen käyttäminen ei esimerkiksi vaarassa olevan henkilön sairaskohtauksen tai hypotermian vuoksi ole enää mahdollista. Mahdollisuudet merellä vaarassa olevan henkilön löytymiseen hengissä ovat oleellisesti paremmat tilanteessa, jossa hänen sijaintinsa tiedetään edes melko tarkasti, kuin jos etsintäalue on vaikkapa itäinen Suomenlahti. Erityisesti meriveden kylmyys ympäri vuoden edellyttää Suomessa nopeita etsintä- ja pelastustoimenpiteitä.

Matkaviestimen paikantamistiedot olisi luovutettava sillä tarkkuudella, kuin se käytettävissä olevan tekniikan perusteella on mahdollista. Käytännössä rajavartiolaitoksen meripelastushelikoptereihin ollaan jo toteuttamassa teknisiä ratkaisuja, jotka parhaimmillaan mahdollistavat paikallistetun matkaviestimen tarkan sijainnin viemisen elektroniselle karttapohjalle. Tämä parantaa etsinnän tehokkuutta ja nopeutta entisestään.

Ehdotetut säännökset mahdollistaisivat matkaviestimen sijaintitietojen saamisen sellaisissa tapauksissa, joissa meripelastuskeskukselle tai -lohkokeskukselle tehdään hyvin perusteltu hätäilmoitus henkilöstä, jonka perustellusti voidaan arvioida olevan vaarassa merellä. Matkaviestimen sijaintitietojen luovuttamiseen liittyvien yksityisyyden suojan piiriin kuuluvien näkökohtien vuoksi esitykseen sisältyy lakiehdotukset, joiden mukaan niin teleyritysten kuin myös viranomaisten olisi käsiteltävä matkaviestimen sijaintitietoja luottamuksellisina.

Pykälässä tarkoitettujen tietojen luovuttamiseen liittyvästä kustannusten jaosta säädettäisiin televiestinnän tietosuojalaissa.

17 §. Tietojen luovutustapa. Pykälään ehdotetaan säännöstä, joka mahdollistaisi 14-16 §:ssä tarkoitettujen tietojen luovuttamisen teknisen käyttöyhteyden avulla. Teknisen käyttöyhteyden käyttöönottamisesta seuraisi useissa tapauksissa se, ettei kyseessä olevaa

tietoa tarvitsisi tallettaa meripelastusrekisteriin. Tietyissä meripelastustoimen tilanteissa teknisellä käyttöyhteydellä olisi myös tarkoituksenmukaista selailta edellä mainituissa pykälissä tarkoitettun muun tahon tietojärjestelmään sisältyviä asianomaisia tietoja. Tietojen siirtäminen rajavartiolaitokselle konekielisessä muodossa parantaisi useissa tapauksissa tietojensiirron turvallisuutta sekä vähentäisi siirtotyössä syntyviä virheitä ja työn määrää.

Koska tekninen käyttöyhteys ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa ole turvallisin ja tarkoituksenmukaisin tapa tietojen siirtämiseen, sovittaisiin tietojen luovuttamisesta tarkemmin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa. Lähtökohtaisesti rajavartiolaitoksella olisi kuitenkin aina oikeus tietojen saamiseen teknisen käyttöyhteyden avulla. Siinä tapauksessa, ettei tietoja voitaisi tai niitä ei olisi tarkoituksenmukaista luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla, voitaisiin tiedot joka tapauksessa saada muulla tavoin.

18 §. Henkilötietojen poistaminen meripelastusrekisteristä. Henkilötieto olisi pykälän 1 momentin mukaan poistettava meripelastusrekisteristä, kun sen säilyttämistä 12 §:ssä mainitussa tarkoituksessa ei enää voida pitää tarpeellisena. Edellä lausutusta riippumatta tieto tulisi joka tapauksessa poistaa rekisteristä kymmenen vuoden kuluttua vaara- tai onnettomuustilanteesta taikka muusta meripelastustoimen tapahtumasta. Ehdotetun tietojen enimmäissäilytysajan voidaan arvioida olevan riittävä, sillä mahdollinen onnettomuuden syiden selvittäminen ehdittäisiin kymmenessä vuodessa vaivatta toteuttaa. Säilytysaika olisi riittävä myös oikeudellisten vaateiden vanhenemisen kannalta.

Erilaisten valmiussuunnitelmien tietojen paikkansapitävyys joudutaan käytännössä tarkistamaan lyhyin säännöllisin väliajoin. On kuitenkin mahdollista, ettei näissä tiedoissa tapahdu muutoksia kymmenenkään vuoden kuluessa. Selvyyden vuoksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin, ettei velvoite tietojen poistamiseen viimeistään kymmenen vuoden kuluttua tapahtumasta koske meripelastustoimen toimintavalmiuden ylläpitämiseen liittyvää henkilötietoa.

Esityksen mukaan meripelastusrekisteriin

voitaisiin tallettaa myös terveydentilaa koskevia tietoja. Terveydentilaa koskevat tiedot ovat henkilötietolain 11 §:n mukaan arkaluonteisia henkilötietoja. Tällaiset tiedot on henkilötietolain 12 §:n 2 momentin mukaan poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei enää ole perustetta. Perustetta ja käsittelyn tarvetta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jollei laista tai tietosuojalautakunnan antamasta luvasta muuta johdu.

Ehdotettu pykälä syrjäyttäisi edellä selostetun henkilötietolain säännöksen. Terveydentilaa koskevat samoin kuin muutkin meripelastusrekisteriin sisältyvät henkilötiedot kuitenkin poistettaisiin heti, kun niiden tallettamiselle ei enää olisi tarvetta. Varsinkin kaikin puolin onnistuneiden etsintä- ja pelastustoimenpiteiden kohdalla tarpeen terveydentilaa koskevien tietojen rekisterissä pitämiseksi voitaisiin arvioida olevan lyhyt. Toisaalta taas sellaisissa tapauksissa, joissa on arvioitavissa olevan mahdollisuus etsintä- ja pelastustoimenpiteisiin liittyvien oikeudellisten selvitysten tekemiselle, olisi aika pidempi.

Rajavartiolaitos tarkistaisi vuosittain tietojen tallettamisen tarpeellisuuden.

19 §. Muut meripelastusrekisterin käyttäjät. Meripelastustoimen tehtäviin osallistuvilla muillakin viranomaisilla kuin rajavartiolaitoksella on oltava tarpeen mukaan yhdenmukaiset edellytykset meripelastusrekisterin sisältämien tietojen käyttämiseen. Vaikka rajavartiolaitoksen esikunta olisi meripelastusrekisterin pitäjä, voisivat muut meripelastusviranomaiset rajavartiolaitoksen lisäksi käyttää rekisteriä pykälän 1 momentin mukaan silloin, kun se on niiden meripelastustoimeen liittyvien tehtävien vuoksi tarpeellista. Ne voisivat vastaavasti myös tallettaa siihen tietoja. Tällä tavoin menetellen välttyttäisiin samojen tietojen monenkertaiselta tallettamiselta. Henkilötietojen luottamuksellisuudenkin kannalta 1 momenttiin ehdotettu säännös olisi tarkoituksenmukainen, koska se rajoittaisi henkilötietojen käsittelyn mahdollisimman pieneen määrään viranomaisia.

Meripelastusrekisteriin sisältyisi myös joiakin maanpuolustuksen kannalta tärkeitä salassa pidettäviä tietoja. Nämä tiedot koski-

sivat niin puolustusvoimien kuin rajavartiolaitoksenkin yksiköiden sijoittautumista, toimintavalmiutta ja suorituskykyä. Oikeus näiden tietojen käsittelyyn rajoitettaisiin vain edellä mainittuihin viranomaisiin, joilla muutenkin on oikeus mainittujen tietojen käsittelyyn. Muita salassa pidettäviä tietoja ei meripelastusrekisteriin pääsäännön mukaan sisältyisi. Jos tällaisia tietoja kuitenkin rekisteriin sisältyisi, olisivat ne kaikkien meripelastustoimeen osallistuvien viranomaisten periaatteessa käytettävissä. Tiedon käytettäväksi saaminen luonnollisesti edellyttäisi, että tieto olisi kyseiselle viranomaiselle meripelastustoimen tehtävän takia tarpeellinen. Tällainen tieto voisi olla esimerkiksi etsintä- ja pelastustehtävän yhteydessä rekisteriin kirjattu liikesalaisuutta koskeva tieto, jonka salassa pidettävyydestä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, 6 luvun 24 §:n 1 momentin 20 kohdassa.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin säännös meripelastusrekisteriin tietoja tallettavien viranomaisten vastuusta. Meripelastusrekisteriin saisi tallettaa tietoja usea eri viranomaisen meripelastustoimen alan tehtävissä suorittamistaan toimenpiteistä. On tarkoituksenmukaista, että tiedon tallettaja vastaa tallettamiensa tietojen virheettömyydestä. Tietoja meripelastusrekisteriin tallettavat viranomaiset vastaisivat kukin osaltaan tietojen tallettamisen laillisuudesta sekä niiden käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa. Tiedot tallettava viranomaisen vastaisi näin ollen myös siitä, että talletetut tiedot ovat voimassa olevien sopimusten mukaisia.

20 §. Meripelastusrekisterin henkilötietojen käsittelyä ja tietojen julkisuutta koskevat säännökset ja määräykset. Meripelastuslakiin sisältyvät henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset syrjäyttäisivät erityissäännöksiä henkilötietolain säännökset. Siltä osin, kuin meripelastuslaissa ei toisin säädetä, sovellettaisiin meripelastustoimenkin henkilötietojen käsittelyyn kuitenkin henkilötietolakia. Pykälään 1 momenttiin sisältyisi asiaa koskeva selvä säännös. Meripelastuslain ja henkilötietolain lisäksi olisi henkilötietojen käsittelyssä luonnollisesti noudatettava myös

Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten määräyksiä.

Ehdotetun 12 §:n nojalla rajavartiolaitoksen esikunta saisi oikeuden pitää meripelastusrekisteriä. Meripelastusrekisteriin sisältyisi sekä henkilötietoja että muita tietoja. Meripelastusrekisteriin voitaisiin tallettaa varsin yksityiskohtaisia henkilöitä ja yrityksiä koskevia tietoja, jotka voivat olla joko henkilön yksityisyyden suojan kannalta luottamuksellisia tai joissakin tapauksissa myös esimerkiksi yritysten liikesalaisuuksien kannalta merkityksellisiä. Rekisterissä voisi olla jonkin verran myös salassa pidettäviä tietoja.

Asiakirjojen julkisuudesta säädetään asiaa koskevana yleislakina julkisuuslaissa. Asiakirjojen julkisuutta koskevia säännöksiä on kuitenkin myös lukuisissa muissa laeissa, jotka asiakirjojen julkisuuteen koskevilla kysymyksissä ovat julkisuuslakiin nähden erityislakeja. Ehdotetun pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että meripelastusrekisterin asiakirjojen julkisuuteen sovellettaisiin, mitä viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta on säädetty. Viittaus koskisi näin ollen sekä julkisuuslakia että muita lakeja, joissa viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta on säädetty.

Oikeustila matkaviestimen sijaintitietojen julkisuuden suhteen on tällä hetkellä epäselvä. On tarkoituksenmukaista säätää ainakin viranomaisten rekisterissä olevat matkaviestimen sijaintitiedot tietojen luottamuksellisuuden vuoksi salassa pidettäviksi. Eduskunta on hallituksen esitykseen laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 30/1998 vp) antamassaan vastauksessa (EV 303/1998 vp) edellyttänyt, että tulevaisuudessa suhtaudutaan pidättyvästi salassapitoa koskevien säännösten sijoittamiseen erityislainsäädäntöön. Matkaviestimien sijaintitietojen osalta ehdotetaankin esityksessä meneteltäväksi siten, että mainittujen tietojen salassapitoa koskeva säännös sisällytettäisiin nimenomaan viranomaisten asiakirjojen julkisuutta koskevaan yleislakiin eli julkisuuslakiin. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun viittaus-säännöksen nojalla olisi selvää, että matkaviestimen sijaintitiedon salassapitoa olisi arvioitava julkisuuslaissa olevan säännöksen valossa.

21 §. Palkkiot ja korvaukset. Henkilölle, joka on määrätty 10 §:n 3 momentin nojalla avustamaan meripelastustoimen tehtävässä, maksettaisiin pykälän 1 momentin nojalla valtion varoista kohtuullinen palkkio. Vastaava säännös on tällä hetkellä meripelastuspalvelulain 8 §:n 1 momentissa. Nykyisin voimassa olevaa sääntelyä ehdotetaan kuitenkin täydennettäväksi siten, että asianomaiselle meripelastustoimen tehtävään määrättylle henkilölle maksettaisiin korvaus myös tarpeellisista kustannuksista. Edellä mainituissa tapauksissa kyse olisi meripelastusjohtajan hänellä olevan toimivallan nojalla nimenomaisesti määräämistä tehtävistä.

Myös meripelastustoimen tehtävässä olleelle vapaaehtoiselle yhdistykselle tai muulle yhteisölle voitaisiin pykälän 1 momentin nojalla maksaa kohtuullinen palkkio ja kustannusten korvaus, vaikka kysymys ei olisikaan meripelastusjohtajan edellä mainitussa ominaisuudessa antamasta sitovasta määräyksestä. Palkkio ja kustannusten korvaus maksettaisiin meripelastustoimen tehtävästä, jonka rajavartiolaitos olisi vapaaehtoiselle yhdistykselle tai muulle yhteisölle nimenomaisesti osoittanut 6 §:n 2 momentin perustella. Näissä tapauksissa kyse olisi siten puhtaasti vapaaehtoisuuteen perustuvista tehtävistä. Varsinaisten etsintä- ja pelastustehtävien lisäksi kyse voisi asiallisesti olla mistä tahansa ehdotetun 6 §:n 2 momentin mukaisesta tehtävästä, jonka rajavartiolaitos on meripelastustoimen alalla toimivalle yhdistykselle tai muulle vapaaehtoiselle yhteisölle antanut, kuten erilaisista koulutus- ja valistustehtävistä. Palkkio ja korvaus maksettaisiin nimenomaan yhdistykselle tai muulle yhteisölle, eikä sen jäsenelle. Yhdistyksen tai muun yhdistyksen olisi itse ratkaistava, haluaako se maksaa jäsenilleen palkkion tai korvauksen momentissa tarkoitettuun tehtävään osallistumisesta.

Valtio maksaisi pykälän 2 momentin mukaan meripelastustoimen tehtävään määrättylle henkilölle korvauksen toiminnassa turmeltuneista tai hävinneistä työvälineistä, vaatteista ja varusteista. Korvaus maksettaisiin myös vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenelle, jos tämän työvälineet, vaatteet tai varusteet olisivat turmeltuneet tai hävinneet silloin, kun kyse

on rajavartiolaitoksen vapaaehtoiselle yhdistykselle tai muulle yhteisölle nimenomaisesti lain 6 §:n 2 momentin nojalla osoittamasta meripelastustoimen tehtävästä. Korvausvelvollisuuden piiriin eivät siten kuuluisi meripelastustoimen harjoituksissa sattuneet vahingot. Korvausvelvollisuuden ulkopuolelle jäisivät niin ikään vahingot, joilla ei ole asiallista yhteyttä meripelastustoimen tehtävään, vaikka ne sattuisivatkin sen yhteydessä.

Pykälän 3 momentin mukaan valtio suorittaisi ehdotetun 11 §:n nojalla meripelastustoimen tehtävien takia käyttöön otetusta omaisuudesta täyden korvauksen tai käyttöajalta kohtuullisen vuokran. Käytetystä polttoaineesta, elintarvikkeista ja vastaavista kertakulutushyödykkeistä maksettaisiin täysi korvaus, kun taas esimerkiksi aluksen tai viestivälineiden käytöstä maksettaisiin kohtuullinen vuokra. Siinä tapauksessa, että meripelastustoimen käyttöön otettu omaisuus on hävinnyt, tuhoutunut tai turmeltunut, maksaisi valtio siitä täyden korvauksen. Ehdotettu momentti vastaa sisällöltään asiallisesti meripelastuspalvelulain 10 §:ää. Pelastustoimilain 47 §:ssä säädetään asiallisesti ehdotettua pykälää vastaten kunnan velvollisuudesta suorittaa täysi korvaus ja korvata vahinko tapauksissa, joissa palon sammuttamiseksi ja sen leviämisen estämiseksi sekä muun onnettomuuden torjumiseksi on käyttöön annettavaksi määrätty antamaan rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja välineitä sekä muuta pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa.

Myös vapaaehtoiselle yhdistykselle tai muulle yhteisölle meripelastustoimen tehtävässä aiheutunut vahinko korvattaisiin pykälän 3 momentin nojalla. Näin ollen esimerkiksi etsintä- ja pelastusyksikön karilleajosta aiheutunut vahinko lähtökohtaisesti korvattaisiin valtion varoista, jos tehtävä olisi rajavartiolaitoksen mainitulle yhdistykselle tai muulle yhteisölle nimenomaisesti antama. Toisessa asemassa olisi sitä vastoin karilleajo sellaisessa tilanteessa, jossa kyseessä olisi avustustehtävä, kuten konevian saaneen aluksen hinaustehtävä, jota rajavartiolaitos ei ole nimenomaisesti yhdistykselle tai muulle yhteisölle antanut.

Edellä olevan perusteella olisi sellainen ti-

lanne mahdollinen, jossa rajavartiolaitos olisi osoittanut vapaaehtoisen meripelastuspalvelun yhdistyksen alukselle meripelastuslain 6 §:n 2 momentin nojalla etsintä- ja pelastustehtävän. Tässä tilanteessa yhdistys olisi oikeutettu saamaan kohtuullisen palkkion ja kustannusten korvauksen. Kesken operaation saattaisi tulla tarpeelliseksi määrätä mainittu etsintä- ja pelastusyksikkö toiseen tehtävään. Meripelastusjohtaja määräisi lisäksi yhdistyksen aluksen käytettäväksi operaatioissa. Meripelastusjohtaja voisi vielä asettaa aluksen päällikön onnettomuuspaikan johtajaksi. Muuttuneessa tilanteessa valtio ei maksaisikaan yhdistykselle palkkiota ja kustannusten korvausta 21 §:n 1 momentin nojalla, vaan kullekin tehtävään määrätystä henkilöistä maksettaisiin kohtuullinen palkkio ja kustannusten korvaus saman lainkohdan perusteella. Myös onnettomuuspaikan johtajalle maksettaisiin palkkio ja kustannusten korvaus. Yhdistykselle puolestaan maksettaisiin 21 §:n 3 momentin perusteella käyttöön otetusta omaisuudesta täysi korvaus tai käyttöajalta kohtuullinen vuokra.

22 §. *Palkkion ja korvauksen hakeminen.* Turmeltunutta, hävinnyttä tai tuhoutunutta omaisuutta koskevasta vahingosta tulisi pykälän mukaan ensi tilassa ilmoittaa meripelastusjohtajalle, jotta syntyneet vahingot voitaisiin nopeasti tarkastaa. Korvausta olisi haettava rajavartiolaitokselta meripelastuspalvelulaissa edellytetyn kuuden kuukauden määräajan sijasta kohtuulliseksi arvioidussa kolmen kuukauden määräajassa palkkio- tai korvausperusteen syntymisestä. Meripelastuslain 27 §:n 1 momentin 7 kohdassa annettaisiin valtuus säätää valtioneuvoston asetuksella tarkemmin palkkion ja korvauksen hakemisessa noudatettavasta menettelystä sekä hakemisessa käytettävistä asiakirjoista.

23 §. *Korvaus tapaturmasta.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan meripelastuspalvelulain 9 §:ää vastaavat säännökset oikeudesta korvaukseen tilanteessa, jossa meripelastustoimen tehtävään osallistuneelle henkilölle on sattunut tapaturma. On kohtuullista, että erilaisille esineille sattuneiden vahinkojen lisäksi myös henkilöön kohdistuvista tapaturmista, jotka johtuvat siitä, että joku on määrätty meripelastustoimen tehtä-

vään, maksetaan korvaus valtion varoista. Korvaus maksettaisiin samojen perusteiden mukaan myös sellaisessa meripelastustoimen tehtävässä sattuneesta tapaturmasta, johon meripelastusjohtaja ei ole henkilöä määrännyt, mutta johon kyseessä oleva henkilö on osallistunut siksi, että rajavartiolaitos on nimenomaisesti osoittanut tehtävän vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön suorittavaksi.

Edellä olevan johdosta pykälän 1 momentissa esitetään, että meripelastustoimen tehtävään 10 §:n 3 nojalla määrätyleiselle henkilölle, sekä sille, joka osallistuu meripelastustoimen tehtävään vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä 6 §:n 2 momentin nojalla, ja jolla ei ole oikeutta tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukaisiin korvauksiin, maksettaisiin korvaus tapaturmasta valtion varoista samojen perusteiden mukaan kuin työtapaturmasta tai ammattitaudista. Edellytyksenä olisi, ettei asianomaisella ole oikeutta vähintään saman suuruiseen korvaukseen muun lain nojalla.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin työnantajan oikeuksien osalta tapaturmavakuutuslakiin. Korvausasiain käsittely säädettäisiin 3 momentissa valtiokonttorin tehtäväksi. Mainittujen asioiden käsittelemisen kuuluu jo nykyisinkin valtiokonttorille.

24 §. Merenkulun turvallisuusradioviestinnän vastuuviranomaiset.

Merenkululaitos vastaa tällä hetkellä meripelastuspalveluasetuksen 1 §:n 4 kohdan nojalla hätä- ja turvallisuusradioviestinnästä ja siihen osallistuvien viranomaisten, laitosten ja yhteisöjen toiminnan yhteensovittamisesta. Vaikka asiaa koskeva vastuunjako onkin siten oikeudellisesti täysin selvä, on rajavartiolaitoksen ja merenkululaitoksen kesken sovittu muiden meripelastuspalvelun uudelleenjärjestelyjen yhteydessä, että käytännössä merenkululaitos hoitaa varoitussanomaliikennettä ja vastaa lääkäri- eli "radio medical" -puheluiden, jotka voivat koskea esimerkiksi merellä sattuneita sairauskohtauksia, välittämisestä rajavartiolaitoksen huolehtiessa hätätilanteiden radioviestinnästä. Järjestelmä on toiminut hyvin.

Esityksessä on jo edellä selostettu asian-

omaisia Hampurin sopimuksen määräyksiä, joiden johdosta muodollinenkin vastuu merenkulun vaaratilanteiden radioviestinnän hoitamisesta on syytä siirtää meripelastustoimen yleisestä järjestämisestä sekä käytännön etsintä- ja pelastustoimenpiteiden johtamisesta vastaavalle rajavartiolaitokselle. Pykälässä säädettäisiinkin asiaa koskevasta uudesta vastuunjaosta.

Meripelastustoimen vaaratilanteiden radioviestinnän piiriin kuuluisi muun ohella yleisten radioliikenneohjeiden ja GMDSS -määräysten mukaisesti hätä- ja pikaliikenteenä hoidettava radioviestintä. Kyseeseen voisi tulla vaaratilanteeseen liittyvän merkin, merkinannon, kirjoituksen, kuvan, äänen tai muussa muodossa olevan tiedon siirto käyttäen hyväksi radioaaltoja. Vaaratilanteita koskevassa hätäliikenteessä käytetään ensisijaisesti radioliikenteen kansainvälisiä hätätaajuuksia. Epävarmuus- ja hälytystilanteen radioliikenne hoidetaan tarvittaessa pikaliikenteenä. Käytännössä vaaratilanteiden radioviestinnän piiriin kuuluisivat hätäkanavien kuuntelu, hätäkutsuihin vastaaminen, etsintä- ja pelastusyksiköiden hälyttäminen sekä etsintä- ja pelastusoperaation aikaisen radioliikenteen johtaminen.

Merenkululaitos vastaisi muusta turvallisuusradioviestinnästä. Se vastasi näin ollen varoitussanomaliikenteenä hoidettavien merenkulun turvallisuustiedotteiden välittämisestä, varoitussanomaliikenteestä, VTS - liikenteenohjausjärjestelmän edellyttämästä radioliikenteestä sekä "radio medical" - liikenteestä.

25 §. Eräiden hätämerkkien käyttämisen luvanvaraisuus. SOLAS -sopimuksen V luvun 9 säännön mukaan kansainvälisen hätämerkin käyttö muuhun tarkoitukseen kuin osoittamaan aluksen tai ilma-aluksen olevan hädässä, samoin kuin muun merkin käyttö, jota voidaan erehdyksessä luulla kansainväliseksi hätämerkiksi, on kielletty jokaisessa aluksessa ja ilma-aluksessa. SOLAS -sopimukseen ei kuitenkaan sisälly kansainvälisen hätämerkin määritelmää.

Meriteiden säännöt koskevat sitovasti kaikkia aluksia avomerellä. Meriteiden sääntöihin sisältyy myös kansainvälisen hätämerkin määritelmä. Mainittuja hätä-

merkkejä ovat tykinlaukaus tai muu pamahdusmerkki annettuna noin minuutin väliajoin, keskeytymätön ääni jollakin sumumerkinantolaitteella, radiosähkötyksellä tai muulla viestitysmenetelmällä annettu merkkiryhmä "SOS" Morsen järjestelmän mukaan, radiopuhelimella annettu puhuttu sana "MAYDAY", tulen liekit aluksessa, hätämerkki "NC" kansainvälisen viestityskirjan mukaan sekä merkki, jonka muodostaa nelikulmainen lippu ja sen ylä- tai alapuolella oleva pallo tai muu sen kaltainen esine. Lisäksi hätämerkkejä ovat laskuvarjoraketti tai käsisoihju, joka näyttää punaista valoa, yksitellen lyhyin väliajoin ammutut punaisia tähtiä sinkoavat raketit tai pommit sekä savumerkki, joka kehittää oranssin väristä savua. Hätämerkkinä pidetään myös sivuille ojennettujen käsivarsien verkkaista ja jatkuvaa nostamista.

Kansainvälisten hätämerkkien käyttäminen tulisi edellä selostettujen kansainvälisten sopimusten velvoitteiden täyttämiseksi kieltää kaikissa aluksissa ja ilma-aluksissa. Vaikka lainsäädäntöömme ei sisällykään nimenomaista kieltoa kansainvälisten hätämerkkien käyttämisestä, on rikoslain 34 luvun 10 pykälässä säädetty rangaistus merihätää tai muuta vastaavaa hätää koskevasta perusteettomasta ilmoituksesta.

Hallituksen esityksessä rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittävissä rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi (HE 94/1993 vp) todetaan edellä viitatus pykälän kohdalla, että perusteettoman ilmoituksen tulisi olla sellainen, että se on omiaan aiheuttamaan pelastus- tai turvallisuustoimen tai pakokauhua. Esityksessä todetaan merihätää koskevan yleisen väärän hälytyksen olevan hätämerkin aiheuttoman ampumisen. Rangaistavuuden edellytyksenä ei esityksen mukaan olisi se, että pelastus- tai turvallisuustoimeen tosiasiallisesti ryhdytään ilmoituksen johdosta, kunhan hätämerkin näyttävä henkilö ymmärtää teosta olevan seurauksena normaalien toimintaohjeiden mukaan vähintäänkin tarkistustoimia. Rangaistavuuden edellytyksenä on siten tarkoitettu olevan jo melko matalan tahallisuuden asteen.

Käytännön ja edellä mainittujen sopimusten kannalta olisi edellä mainitusta

riippumatta kuitenkin selkeämpää, että perusteettomien kansainvälisten hätämerkkien käyttäminen selvästi kielletään. Tämän vuoksi 1 momentissa ehdotetaan kiellettäväksi kansainvälisen hätämerkin tai tällaista hätämerkkiä erehdyttävästi muistuttavan merkin käyttäminen muuten kuin hätätilanteessa annettuna hätämerkkinä. Ehdotettu kieltolauseke olisi valvonta- ja pelastustoimien kannalta perusteltu. Se ei myöskään johtaisi käytännön soveltamisongelmiin, koska kansainvälisiä hätämerkkejä ei voi juurikaan vahingossa antaa. Jos näin kuitenkin kävisi, jäisi teko joka tapauksessa rankaisematta rikoslain edellä viitatus pykälän nojalla, koska vaadittava tahallisuus teosta joka tapauksessa puuttuisi.

Merenkulun turvallisuusmääräysten mukaan niin isompien kauppa- ja muiden vastaavien alusten kuin varsin pienien huviveneidenkin varustukseen tulee kuulua eräitä hätämerkinantovälineitä. Käytännössä huviveneissä on varsin yleisesti varustuksena punaisia hätäraketteja tai käsisoihjuja. Näiden välineiden tehokas ja turvallinen käyttöikä on rajallinen. Edellä kuvatun kansallisen hätämerkkejä koskevan sääntelymme takia erityisesti huviveneilijöiden keskuudessa vallitsee epäselvyyttä siitä, saako näitä vanhenemassa olevia hätämerkinantovälineitä ampua tai muuten käyttää niiden käyttöön harjaannuttamiseksi. Tältä osin jossakin määrin epäselvä lainsäädäntöömme on johtanut myös erilaisiin viranomaistulkintoihin. Jotkin viranomaiset ovat käytännössä hyväksyneet edellä mainittujen välineiden käytön harjoittamisen toisten viranomaisten taas tulkittaessa lakia toisin.

Edellä selostetun epätydyttävän tilanteen korjaamiseksi 2 momentissa esitetään säädetäväksi, että merivartiosto valvonta-alueellaan ja siihen välittömästi liittyvien rannikkokuntien alueella sekä poliisi muualla maassa voisivat antaa 1 momentissa olevasta kiellosta huolimatta luvan valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määriteltävien hätämerkkien käyttämiseen niiden turvalliseen ja asianmukaiseen käyttöön harjaannuttamiseksi. Käytännössä valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin mahdollisuudesta saada lupa juuri punaisten hätärakettien ja käsisoihjujen sekä oranssin savun käyttämiseen harjoitustarkoituksessa.

Alue, jolla asianomaisella merivartiostolla olisi oikeus antaa lupa hätämerkkien käyttämiseen, käsittäisi kyseisen merivartioston valvonta-alueen lisäksi myös siihen välittömästi liittyvien rannikkokuntien alueet. Merivartiostot vastaisivat näin ollen lupahakemusten käsittelystä Suomen rannikolla ja sen läheisyydessä mukaan lukien rajavartiolaituksen valvonta-alueeseen kuulumattomat taajamat sekä Kaakkois-Suomen rajavartioston valvonta-alueeseen kuuluvat rannikkokunnat.

Ehdotetun sääntelyn tavoitteena olisi suhteellisen harvojen, hyvin johdettujen harjoitustilaisuuksien järjestäminen esimerkiksi purjehduskauden päättymisen yhteydessä. Tilaisuudet olisi 2 momentin mukaan järjestettävä siten, ettei toiminnalla vaaranneta turvallisuutta. Luvan antaisi nimenomaan merivartiosto eikä meripelastuskeskus tai -lohkokeskus, koska kyse on hallinnollisesta eikä toiminnallisesta asiasta. Muualla maassa voisi poliisi antaa vastaavan luvan. Viranomaisten välisellä tietojenvaihdolla vältettäisiin turhat etsintätoimet sen mukaisesti kuin valtioneuvoston asetuksella asiasta tarkemmin säädettäisiin 27 §:n 1 momentin 8 kohdan nojalla. Harjoitustilaisuudelle voitaisiin myös määrätä vastuullinen johtaja. Kyse voisi olla virkamiehestä yhtä lailla kuin siviilihenkilöstäkin.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin viittaus-säännös rikoslain 34 luvun 10 pykälässä olevaan edellä selostettuun rangaistussääntöseen.

26 §. Onnettomuuspaikan johtajan ja lentotoiminnan koordinaattorin asettaminen sekä rikosoikeudellinen virkavastuu. Sekä onnettomuuspaikan johtaja että lentotoiminnan koordinaattori toimisivat vaaratilanteessa meripelastusjohtajan alaisuudessa. Edellä mainitut käskyvaltasuhteet selviävät ehdotetun 2 §:n 8 ja 9 kohdasta. On tarkoituksenmukaista, että koko etsintä- ja pelastusoperaation toteuttamisesta vastaava meripelastusjohtaja nimeää myös onnettomuuspaikalla toimivat alaisensa. Tästä ehdotetaan säädettäväksi pykälän 1 momentissa.

Sekä onnettomuuspaikan johtajalla että lentotoiminnan koordinaattorilla olisi käskyvalta etsintä- ja pelastusyksikköihin ja muihinkin

yksikköihin, jotka on hänen alaisuuteensa asetettu. Ihmishenkien pelastamisen onnistuminen on paljolti riippuvainen heidän kyvykkyydestään. On selvää, että sekä onnettomuuspaikan johtajaksi että lentotoiminnan koordinaattoriksi tulee asettaa paras käytävissä oleva, kyseiseen tehtävään hyvin kykenevä henkilö. Tavoitteena olisi niin ikään asettaa edellä mainittuihin tehtäviin heti alusta lähtien virkamies. Tämä on tarpeellista muun muassa sen vuoksi, että molemmat edellä mainitut käyttäisivät tehtävässään julkista valtaa.

Etsintä- ja pelastustoimet on erityisesti Suomen kylmissä olosuhteissa käynnistettävä välittömästi vaaratilanteen ilmettyä. Veden keskilämpötilan Itämerellä ollessa kesäaikaanakin lämpimimmillään vain noin 12 astetta, ei toimenpiteiden käynnistämisen suhteen ole hetkeäkään hukuttavissa. Myös Hampurin sopimuksen 4.7.2 kohdassa edellytetään, että kaikkein kyvykkäin henkilö tulisi määrätä onnettomuuspaikan johtajaksi mahdollisimman pian, ja mieluiten ennen kuin etsintä- ja pelastusyksiköt saapuvat sovitulle toiminta-alueelle.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että pääsäännön mukaan onnettomuuspaikan johtajana ja lentotoiminnan koordinaattorina toimisi virkamies. Ensin mainittu voisi tyypillisesti olla maista alueelle lähetetty rajavartiomies tai alueella olevan rajavartiolaituksen aluksen päällikkö. Jäljempänä mainittuna voisi taas olla vaikkapa lennonjohtotehtävistä irrotettu lennonjohtaja. Varsinkin Suomen meripelastustoimen vastualueen ulkorajalla sattuneen vaaratilanteen kyseessä ollessa voi käytännössä kuitenkin kestää useita tunteja, ennen kuin paikalla saadaan virkamies. Tästä syystä ehdotetaan, että myös tehtävään kykenevä muu henkilö kuin virkamies, esimerkiksi onnettomuusalueella olevan matkustaja- tai rahtialuksen päällikkö, voisi tilapäisesti toimia onnettomuuspaikan johtajana ja lentotoiminnan koordinaattorina.

Koska sekä onnettomuuspaikan johtaja että lentotoiminnan koordinaattori käyttäisivät tehtävässään julkista valtaa, ja koska molemmissa tehtävissä voisi kiireellisissä tapauksissa toimia muukin henkilö kuin virkamies, säädettäisiin pykälän 3 momentissa

rikosoikeudellisen virkavastuun ulottamisesta mainittuihin henkilöihin.

27 §. *Tarkemmat säännökset ja ohjeet.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi tarpeelliset valtuutussäännökset säätää eräistä meripelastustoimeen liittyvistä käytännön asioista tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tarpeellisia valtuussäännöksiä sisältyy myös aikaisempiin pykäliin.

Hampurin sopimukseen sisältyy varsin yksityiskohtaisia määräyksiä siitä, minkälaisiin toimenpiteisiin meripelastusjärjestelmän puitteissa tulee ryhtyä erilaisissa vaaratilanteissa. Sopimuksessa määritellään niin ikään tarkasti, missä tilanteissa etsintä- ja pelastustoimet saadaan lopettaa, ja koska ne voidaan keskeyttää tilapäisesti esimerkiksi olosuhteiden kohtuuttoman huononemisen takia. Näistä edellä mainituista meripelastustoimen käytännön johtamiseen ja muuhun järjestämiseen liittyvistä seikoista voitaisiin pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Edellä on jo esitetty perustelut sille, miksi muiden meripelastusviranomaisten tehtävistä meripelastustoimessa ehdotetaan säädettäväksi melkoisen tarkasti lakitasolla. Tästä huolimatta valtioneuvoston asetuksella saataisi olla tarpeellista säätää mainituista tehtävistä vielä hieman yksityiskohtaisemmin. Pykälän 1 momentin 3 kohtaan ehdotetaan tähän asiaan liittyvää valtuussäännöstä.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä meripelastustoimen neuvottelukunnan ja meripelastuslohkon johtoryhmän asettamisesta ja kokoonpanosta. Valtuus antaa tarkempia säännöksiä onnettomuuspaikan johtajan avuksi tarvittaessa asetettavasta onnettomuuspaikan johtoryhmästä sisältyy ehdotettuun 5 §:n 3 momenttiin.

Lakiehdotuksen 8 §:n 2 momenttiin sisältyy perustason sairaankuljetusta koskeva säännös. Sen mukaan rajavartiolaitoksen päivyttävän meripelastushelikopterin tulisi kyetä tarjoamaan merellä vaarassa olleille ja sieltä pelastetuille henkilöille perustason sairaankuljetuspalveluja. Asian käytännön järjestämiseksi ehdotetaan, että siitä voitaisiin pykälän 1 momentin 5 kohdan nojalla

antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Meripelastusjohtajalle ehdotetaan meripelastuslaissa annettavaksi melkoisen merkittäviä oikeuksia määrätä kansalaisia sitovalla tavalla henkilöiden sekä erilaisen välineistön ja muun omaisuuden käyttämisestä ihmisten pelastamiseksi vaarasta merellä. Nämä toimet merkitsisivät puuttumista useisiin yksilön perusoikeuksiin, jotka on turvattu perustuslaissa. Vaikka edellä mainitut rajoitukset yksilön perusoikeuksiin ovatkin esityksen mukaan perusteltuja, tarpeellisia ja riittävän tarkkarajaisia hengenhädässä olevien ihmisten pelastamiseksi vaarasta merellä, on tehtävän merkityksellisyys takia kuitenkin oikeutettua edellyttää, että meripelastusjohtajan kelpoisuusvaatimuksista säädetään tarkasti. Asiaa koskeva tarkempi sääntely ehdotetaan voitavan toteuttaa valtioneuvoston asetuksella pykälän 1 momentin 6 kohtaan otettavan valtuussäännöksen nojalla.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää pykälän 1 momentin 7 kohdan nojalla tarkemmin käytännön menettelystä, jota tulisi noudattaa haettaessa valtiolta korvauksia tai palkkioita meripelastustoimeen osallistumisesta tai mainitussa tehtävässä sattuneesta vahingosta.

Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 25 §:ssä tarkoitettujen hätämerkkien luvanvaraisen käyttämisen johdosta tehtävistä ilmoituksista sekä annettavista tiedotuksista. Kysymyksen voisivat tulla niin eri viranomaisten välillä tehtävät ilmoitukset kuin myös yleisölle suunnattavat tiedotukset koskien annettua lupaa. On tärkeää, että viranomaisten välisten ilmoitusten lisäksi annetusta luvasta tiedotetaan yleisölle tehokkaasti. Tarkempia säännöksiä voitaisiin niin ikään antaa tilaisuudelle asetettavan johtajan kelpoisuusvaatimuksista. Kelpoisuusvaatimuksena kysymyksen voisi tulla esimerkiksi pyroteknisten välineiden turvalliseen käyttämiseen liittyvän näyttökokeen suorittaminen.

Meripelastuslakiehdotuksen 10 §:n 1 momenttiin sisältyisi jokaista koskeva velvoite välittää vaaratilannetta koskevat ilmoitukset ja tiedonannot meripelastuskeskukselle tai -

lohkokeskukselle. Velvoite koskisi luonnollisesti myös viranomaisten etsintä- ja pelastusyksiköjä, mutta ei meripelastuskeskusta ja -lohkokeskusta. Hampurin sopimuksen 4.5.5 kohtaan sisältyy kuitenkin määräys pelastuskeskuksen ja -lohkokeskuksen velvollisuudesta toimittaa hätätilassa olevalle henkilölle, laivalle tai muulle alukselle tieto käynnistämistään etsintä- ja pelastustoimista. Myös meripelastuskeskusta ja -lohkokeskusta koskevia säännöksiä tulisi tarvittaessa voida antaa. Pykälän 1 momentin 9 kohtaan ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan etsintä- ja pelastustoimia koskevista viranomaisten välisistä ilmoituksista ja ilmoituksiin liittyvästä tietojenvaihdosta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Kuten edellä esityksessä on todettu, on sisäasiainministeriön antama meripelastusohje ollut käytännössä erittäin tärkeä meripelastuspalvelun käytännön järjestämistä ja tehtävien yhteensovittamista koskeva asiakirja. Sillä on ollut myös suuri merkitys erityisesti huviveneilijöiden meripelastuspalvelua koskevan valistuksen jakamisessa. Vaikka oikeudellisesti sitomattoman ohjeen antaminen onkin mahdollista ilman erityistä laissa olevaa valtuussäännöstäkin, ehdotetaan asian tärkeyden vuoksi pykälän 2 momenttiin sisällytettäväksi sisäasiainministeriötä koskeva velvoite julkaista annettuja meripelastustoimen säännöksiä täydentävä meripelastusohje.

28 §. *Voimaantulosäännös.* Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi tavanmukainen voimaantulosäännös.

2.3. Merilaki

11 a §. *Merihädän vaara.* Aluksen päällikölle on perinteisesti asetettu ankara vastuu huolehtia aluksen, siinä olevien ihmisten ja lastin turvallisuudesta. Toisaalta hänelle on myös annettu oikeus huolehtia tarvittavista pelastustoimista onnettomuus- ja vaaratilanteessa aluksen omin käytettävissä olevin voimin. Tämä käy selvästi ilmi esimerkiksi merilain 6 luvun 12 §:stä, jossa säädetään päällikön velvollisuuksista silloin, kun hänen oma aluksensa on joutunut merihätään. Pykä-

lään ei sisälly nimenomaista velvoitetta ulkopuolisen avun pyytämisestä vakavassakaan vaaratilanteessa. Sen sijaan aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain 18 §:n mukaan päällikön on välittömästi ilmoitettava maissa oleville torjuntaviranomaisille sattuneesta öljypäästöistä ja öljyvuodon vaarasta. Edellä lausutusta huolimatta virhearvio merihädän kyseessä ollessa ulkopuolisen avun pyytämisessä, esimerkiksi viivyttelyminen hätäsanoman lähettämiseksi, voi kuitenkin olla merilain mukaan rangaistavaa hyvän merimiestavan vastaisena menettelynä.

Yhtenä syynä siihen, että päällikölle on annettu laajat valtuudet päättää ulkopuolisen avun pyytämisestä, on ollut avunpyynnöstä usein käytännössä aiheutuvat kustannukset. Monien valtioiden satamissa päälliköt pyrkivät esimerkiksi tukahduttamaan laivalla alkaneen tulipalon mahdollisuuksien mukaan laivan oman sammutushenkilöstön ja -kaluston voimin, koska palokunnan kutsuminen maista voi aiheuttaa suuren laskun varustamolle.

Eräissä Suomen lähivesillä tapahtuneissa merionnettomuuksissa on voitu selkeästi todeta viivyttelyä hätäsanoman lähettämiseksi. Eräissä tapauksissa viivyttely on johtanut jopa tuomioistuimen antamaan rangaistukseen. Muutamissa tapauksissa viivyttely on selkeästi vaarantanut lukuisten ihmisten hengen. Näiden kokemusten perusteella eräissä meripelastustoimea koskeneissa mietinnöissä on korostettu sitä, että vastuunjako aluksen päällikön ja viranomaisten välillä tulisi selkiyttää, ja että aluksen päällikölle olisi joka tapauksessa asetettava velvollisuus ilmoittaa pelastusviranomaisille riittävän ajoissa alusta tai siinä mukana olevia uhkaavasta vaarasta tai onnettomuudesta.

Merilain 6 luvun 12 §:n pääpaino on selkeästi itse aluksen ja lastin pelastamisessa. Kun ihmishengen pelastamista on kuitenkin pidettävä aina ensisijaisena tavoitteena, olisi sille myös säännöksissä annettava sille kuuluva, muita pelastettavia etuuksia suurempi painoarvo ja ylempi etusija.

Merilain 6 lukuun ehdotetaan nyt lisättäväksi uusi 11 a §, jonka mukaan aluksen päällikön olisi viivytyksettä ilmoitettava meripelastuskeskukselle tai -lohkokeskukselle

tapauksesta, jossa alus on vaarassa joutua merihätään, josta voi aiheutua vaaraa aluksessa oleville. Säännös on tarpeen erityisesti siksi, että ilmoituksen tultua tehdyksi meripelastustoimeen osallistuvat viranomaiset voivat tarvittaessa ryhtyä kohottamaan valmiuttaan tilanteen pahenemisen varalta. Jos uhkaava vaara lopulta kyetäänkin torjumaan aluksen oman väen voimin, maissa jo käynnistetyt pelastustoimet voidaan lopettaa ja mahdollisesti jo liikkeelle lähteneet yksiköt kutsua takaisin.

2.4. Laki aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä

31 a §. Torjuntatöiden johtoryhmä. Aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 31 a §, jonka mukaan alusöljy- ja aluskemikaalivahingon torjuntatöitä varten perustettaisiin tarvittaessa torjuntatöiden johtajan johtama johtoryhmä. Johtoryhmä perustettaisiin silloin, kun torjuntatöihin osallistuu vastuuviranomaisen lisäksi muita viranomaisia tai viranomaisten ohella vapaaehtoisia. Vastuuviranomaisena on edellä mainitun lain mukaan tilanteesta riippuen joko ympäristöviranomainen tai pelastusviranomainen. Lisäksi edellytettäisiin, että tilanteen tarkoituksenmukainen hoitaminen edellyttää johtoryhmän muodostamista. Johtoryhmään kuuluisivat torjuntatöihin osallistuvien viranomaisten ja vapaaehtoisorganisaatioiden edustajat.

Ehdotus perustuu tarpeeseen selkiyttää johtamisjärjestelmää monialaonnettomuuksien pelastustoimissa. Meripelastuslakia koskevan ehdotuksen 5 §:ssä on vastaavat säännökset ihmishengen pelastamiseen tähtäävien pelastustoimien johtoryhmistä. Kun nämä ensisijaiset, ihmishengen pelastamiseen tähtäävät pelastustoimet saadaan yksittäisessä onnettomuustapauksessa suoritetuiksi loppuun, tilanne voi edelleen jatkua esimerkiksi ympäristövahingon torjuntatoimena. Tällaisissa tapauksissa johtoryhmä voisi periaatteessa jatkaa toimintaansa samassa kokoonpanossa siten, että ainoastaan sitä koskeva johtovastuu siirtyy toisen vastuuviranomaisen edustajalle.

2.5. Laki yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta

7 §. Vaitiolovelvollisuus. Pykälässä säädetään teleyrityksen palveluksessa olevien tai olleiden vaitiolovelvollisuudesta. Pykälän vaitiolovelvollisuuden piiriin ehdotetaan lisättäväksi matkaviestimen sijaintitiedot. On tarkoituksenmukaista, että tunnistamistietoihin verrattava vaitiolovelvollisuus ulotetaan myös matkaviestimen sijaintitietoihin, koska sijaintitiedot saattavat tilanteesta riippuen olla matkaviestimen haltijan näkökulmasta hyvinkin luottamuksellisia. Tekninen kehitys on muutenkin tekemässä sijaintitietojen käsitteystä teleyrityksissä hyvin tavanomaista toimintaa.

Matkaviestimien sijaintitietojen puitteissa on kehitteillä monenlaisia kaupallisia sovelluksia. Mainittujen kaupallisten palvelujen hyödyntäminen ei kuitenkaan millään tavoin vaikeutuisi ehdotetusta sääntelystä. Matkaviestimen haltija voisi aina antaa teleyritykselle luvan matkaviestimen sijaintitietojen antamiseen ulkopuolisellekin. Viranomaisten hallussa olevien matkaviestimen sijaintitietojen julkisuudesta ehdotetaan puolestaan säädettäväksi julkisuuslaissa.

18 §. Tietojen luovutus viranomaiselle. Pykälän 2 momentissa säädetään teleyrityksen oikeudesta luovuttaa viranomaisille hätäilmoitusta koskevia tunnistamis- ja muita tietoja. Velvollisuutta tietojen luovuttamiseen ei teleyritykselle sen sijaan ole asetettu, vaikka kyse olisi ihmishengen pelastamisesta hengenvaarasta.

Hallituksen esityksen laiksi yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 85/1998 vp) mukaan tunnistamistieto oltaisiin voitu antaa vain siitä liittymästä, josta hätäilmoitus on tullut. Asiaa koskevassa eduskunnan liikennevaliokunnan mietinnössä (LiVM 18/1998 vp) todetaan, että käytännössä on esiintynyt tilanteita, joissa varsinainen hätäilmoitus on tullut muun kuin hädänalaisen liittymästä. Valiokunta katsoi, että olisi perusteltua laajentaa säännöksen käyttöalaa myös näihin tilanteisiin. Valiokunta ehdottikin 18 §:n 2 momenttia muutettavaksi siten, että hätäilmoituksia vastaanottavalle

viranomaiselle olisi voitu antaa tunnistamistietoja käyttäjistä, jota tehty hätäilmoitus koskee.

Pykälän 2 momenttiin on hyväksytyssä ja voimassa olevassa muodossaan jäänyt edellä kerrotusta huolimatta sisällöllinen ristiriita. Momentin loppuosan mukaan tunnistamistietoina voidaan antaa liittymän numeron ja muun tunnisteiden ohella tieto liittymän asennusosoitteesta ja tilaajasta tai käyttäjästä sekä tieto sen tukiaseman sijainnista, jonka kautta matkaviestimellä tehty hätäilmoitus on ohjattu yleiseen televerkkoon. Kyseisessä kohdassa ei siten mainita, minkälainen tunnistamistieto voidaan antaa sellaisesta liittymästä, josta hätäilmoitusta ei ole tehty, mutta jota se koskee. Tunnistamistiedon muodostumisen edellytyksenä on televiestintän tietosuojalain 3 §:n 7 kohdan mukaan teleyhteys. Teleyhteydestä puolestaan ei ole kysymys sellaisessa tilanteessa, jossa halutaan paikallistaa matkaviestin, jonka käyttäjän voidaan kyllä perustellusti arvioida olevan hädässä., mutta jossa kyseisellä matkaviestimellä ei ole soitettu hätäpuhelua.

Pelastustoimilain 43 §:n 2 momentissa oikeutetaan kunnan pitämä hätäkeskus saamaan tunnistamistietoja liittymästä, josta hätäilmoitus on tehty. Hätäkeskuslain 8 §:n 1 momentin 11 kohdassa annetaan valtion hätäkeskukselle puolestaan oikeus saada muun muassa tieto tukiaseman sijainnista, jonka kautta matkaviestimellä tehty hätäilmoitus on ohjattu yleiseen televerkkoon. Säätely on kaiken kaikkiaan epäselvä kaikkien hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten osalta. Mainituilla viranomaisilla ei esimerkiksi ole minkään voimassa olevan säännöksen nojalla oikeutta saada teleyritykseltä hätäilmoituksen perusteella tarkinta mahdollista tiedossa olevaa matkaviestimen sijaintia tilanteessa, jossa matkaviestimen käyttäjän voidaan perustellusti epäillä olevan hädässä tai vaarassa.

Esityksessä ehdotetaan edellä kuvattu epäselvä tilanne selkiytettäväksi siten, että teletoiminnan tietosuojalaissa säädettäisiin mahdollisimman selkeästi niistä tilanteista, joissa teleyrityksellä olisi velvollisuus tunnistamis- tai muiden vastaavien tietojen sekä matkaviestimen sijaintitietojen antamiseen hätäilmoituksia vastaanottavalle viranomai-

selle. Tiedot olisi annettava sillä tarkkuudella, kuin se teleyritykselle käytettävissä olevalla tekniikalla ja järjestelmillä tavallisesti mahdollista on. Kutakin hätäilmoituksia vastaanottavaa viranomaisesta koskevassa erityislainsäädännössä säädettäisiin vastaavasti oikeudesta saada teleyritykseltä mainitut tiedot.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin teleyrityksen velvollisuudesta antaa hätäilmoituksia vastaanottavalle viranomaiselle liittymää koskevia tietoja. Hätäilmoituksia vastaanottavalla viranomaisella tarkoitettaisiin momentissa ainakin valtion ja kunnan hätäkeskusta sekä meripelastuskeskusta ja -lohkokeskusta.

Pykälän 2 momentin 1 kohtaan ehdotetaan sisällytettäväksi tiedot, jotka teleyrityksellä on jo pykälän voimassa olevan 2 momentin nojalla oikeus antaa viranomaiselle. Tiedot ryhmiteltäisiin nykyistä asianmukaisemmalla tavalla, mutta tältä osin esitys perustuu asiallisesti voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa säädettäisiin uutena asiana teleyrityksen velvollisuudesta antaa momentissa tarkoitetuille viranomaisille matkaviestimen sijaintitietoja. Edellytyksenä tietojen antamiselle oli se, että matkaviestimen käyttäjän voitaisiin hätäilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen käsityksen mukaan perustelluin syin uskoa olevan hädässä tai vaarassa. Kysymyksessä voisi näin ollen olla joko maalla tai merellä hädässä olevan henkilön paikallistaminen. Teleyhteyttä ei edellytetäisi, vaan matkaviestimen paikantamiseen voitaisiin ryhtyä, vaikkei matkaviestimestä olisikaan soitettu hätäilmoitusta.

Asiassa olisi ratkaisevaa nimenmaan virkavastuulla toimivan virkamiehen, eli käytännössä hätä- tai vastaavan keskuksen päivystäjän tekemä tilannearvio asiassa. Hänen tulisi ammattitaitonsa, vallitsevien olosuhteiden ja ilmi tulleiden tosiseikkojen varassa tehdä päätös siitä, pyydetäänkö teleyritykseltä momentissa tarkoitettuja tietoja.

Matkaviestimen sijainnin selvittäminen saattaa muodostaa matkaviestimen käyttäjälle hänen yksityisyyttään koskevan uhan sellaisissa tapauksissa, joissa mainitusta matkaviestimestä ei ole tehty hätäilmoitusta, mutta sen sijainti selvitetään sen vuoksi, että

hänen epäillään olevan vaarassa merellä tai muuten hädässä. Matkapuhelimen käyttäjän oikeusturvasta on pyritty osaltaan pitämään huolta siten, että ehdotetussa meripelastuslaissa on rajoitettu niiden virkamiesten piiriä, jotka voivat saada käytettäväkseen matkaviestimen sijaintitiedon. Lisäksi meripelastusrekisterin tietojen käsittely olisi oikeutettua vain silloin, kun se on meripelastustoimen tehtävän kannalta perusteltua. Lisäksi esitykseen sisältyy ehdotus julkisuuslain muuttamisesta siten, että viranomaisella olevat matkaviestimen sijaintitiedot olisivat salassa pidettäviä.

Teleyrityksen olisi annettava matkaviestimen sijaintitiedot sillä tarkkuudella kuin se teleyrityksellä käytettävissä olevalla tekniikalla ja järjestelmillä tavanmukaisesti on mahdollista. Minkäänlaisia uusia järjestelmiä eivät teleyritykset olisi esityksen takia velvollisia kehittämään. Voidaan kuitenkin arvioida, että matkaviestimien paikantamiseen liittyvä tekniikka on jo hyvin pian yleisesti käytössä. Jo tällä hetkellä eräät teleyritykset kauppaavat veneilijöille tarkoitettuja palveluita, joissa on oman sijaintipaikan perusteella mahdollisuus saada matkaviestimeen tietoja lähellä olevista veneilyalan palveluista.

Sekä hätäkeskuslain että pelastustoimilain mukaan mainituissa laeissa tarkoitetuilla hätäkeskuksilla on oikeus saada tunnistamistiedot maksutta. Suomessa on jo perinteisesti katsottu hätäpuhelimien olevan ilmaisia. Tähän asiantilaan ei ehdoteta muutosta. Esityksen mukaan teleyrityksille tulisi uutena tehtävänä velvollisuus eräissä harvoissa vaara- ja hätätilanteissa antaa hätäilmoituksia vastaanottaville viranomaisille matkaviestimien sijaintitietoja. Näitä tietoja tarvittaisiin hyvin harvoin.

Teleyritys olisi ehdotetun 3 momentin perusteella velvollinen antamaan myös sijaintitiedot maksutta. Tämä ei voine aiheutua teleyrityksille ainakaan mainittavia lisäkustannuksia, koska niiden tulee jo kaupallisten päämääriensä takia kyetä selvittämään paikantamistiedot hyvin tarkasti ja tehokkaasti. Viranomaiset vastaisivat omista kustannuksistaan halutessaan rakentaa itselleen järjestelmän, jonka avulla ne pystyvät automaattisesti vastaanottamaan tele-

yritykseltä saamia tietoja.

Kuten edellä esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa jaksossa on todettu, on perusteltua jatkaa selvitystyötä sen seikan arvioimiseksi, olisiko pitkän tähtäimen ratkaisuna tarkoituksenmukaista ottaa teleyritysten ja hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten käyttöön esimerkiksi keskitetty tietojärjestelmä, josta hätäpuhelimuita koskevat ja vastaavat tiedot saataisiin. Käytettävissä olevan tiedon perusteella esitystä päätöksen tekemiseksi asiassa ei kuitenkaan ole mahdollista tehdä.

2.6. Hätäkeskuslaki

8 §. *Tiedonsaantioikeus rekistereistä.* Pykälän 1 momentissa säädetään valtion ylläpitämän hätäkeskuksen oikeudesta saada tietoja rekistereistä. Momentin alkuosan mukaan hätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvalla on hätäkeskukselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus saada julkisuuslain estämättä momentissa jäljempänä mainittuja tietoja. Julkisuuslaissa säädetään viranomaisilla olevien asiakirjojen julkisuudesta. Koska momentissa säädetty tiedonsaantioikeus koskee muitakin rekistereitä kuin viranomaisten rekistereitä, ehdotetaan momentin alkuosaa muutettavaksi siten, että oikeus tietojen saamiseen olisi salassapitosäännösten estämättä.

Pykälän 1 momentin 11 kohdassa säädetään hätäkeskuksen oikeudesta saada teleyritykseltä tunnistamis- ja vastaavia tietoja. Kohtaa esitetään muutettavaksi siten, että se olisi yhdenmukainen televiestinnän tietosuojalakiin ehdotetun muutoksen kanssa, ja että hätäkeskuksilla näin ollen olisi oikeus saada myös matkaviestimen sijaintitietoja. Momentin alkuosan mukaan hätäkeskuksella on oikeus saada tiedot maksutta.

2.7. Pelastustoimilaki

43 §. *Hätäkeskuksen tehtävät.* Pykälän 2 momentissa säädetään kunnan ylläpitämän hätäkeskuksen oikeudesta saada salassapitovelvollisuuden estämättä tunnistamistietoja siitä liittymästä, josta hätäilmoitus on tehty. Momenttiin esitetään tehtäväksi asiallisesti vastaavan sisältöinen muutos kuin hätäkes-

kuslakiinkin ehdotetaan tehtäväksi. Näin olen valtion hätäkeskuksen ohella myös kunnan pelastustoimilain nojalla ylläpitämällä hätäkeskuksella olisi oikeus matkaviestimen sijaintitietojen saamiseen hätä- ja vaaratilanteessa.

2.8. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

24 §. *Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat.* Ehdotetun meripelastuslain mukaan meripelastusviranomaiset saattaisivat käynnistää etsinnän merialueella sillä perusteella, että matkaviestimen käyttäjän voitaisiin perustellusti epäillä olevan vaarassa. Etsinnän kuluessa saattaisi kuitenkin ilmetä, ettei henkilö olekaan minkäänlaisessa vaarassa. Hän saattaisi sitä paitsi haluta salata todellisen olinpaikkansa muilta. Jokaisella tulee olla tähän oikeus, ja valtiovallan tulee pyrkiä turvaamaan jokaisen yksityisyyden suojan toteutuminen. Edellä kuvattua tapausta vastaava tilanne saattaisi tulla yhtä lailla eteen myös hätäkeskuksen toiminnassa koskien vaikkapa erämaassa kadonneeksi epäiltyä henkilöä.

Julkisuuslaissa säädetään viranomaisten hallussa olevien asiakirjojen julkisuudesta. Matkaviestimen sijaintitietojen luottamuksellisuuden vuoksi ehdotetaan, että niitä olisi viranomaistoiminnassa käsiteltävä salassa pidettävänä.

Käytännössä edellä lausuttu merkitsisi sitä, että etsityn ja hyvässä kunnossa olevan henkilön löytänyt etsintä- ja pelastusyksikkö ei saisi ilman etsityn lupaa antaa edes hätäilmoituksen tehneelle henkilölle tietoa siitä, mistä etsitty henkilö löytyi. Viimeksi mainittu voisi toisaalta antaa viranomaiselle luvan mainitun tiedon antamiseen.

3. Tarkemmat säännökset

Ehdotetun meripelastuslain nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetus. Mainitulla asetuksella säädettäisiin tarkemmin muun muassa meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtävien järjestämiseen liittyvistä toiminnallisista asioista, kuten eri vaaratilanteiden edellyttämistä toimenpiteistä ja niiden johdosta tehtävistä ilmoituksista. Valtioneu-

voston asetuksella säädettäisiin myös meripelastustoimen eri yhteistyöelinten asettamisesta ja kokoonpanosta sekä meripelastusjohtajan kelpoisuusvaatimuksista. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin meripelastuslakia täydentäen useista muistakin meripelastustoimen tehtävien järjestämiseen liittyvästä sellaisesta seikasta, joiden sijoittaminen lakisalolle ei ole välttämätöntä.

4. Voimaantulo

Kuten edellä esityksen yleisperustelujen jaksosta 5.3., jossa käsitellään esityksen riippuvuutta kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista, ilmenee, olisi Hampurin sopimukseen tehdyt muutokset tullut saattaa voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2000. Suomi on ainoa Hampurin sopimuksen jäsenvaltio, joka on ilmoittanut IMO:lle, ettei se vielä kykene saattamaan kansallisesti voimaan mainittuja Hampurin sopimukseen vuonna 1998 tehtyjä muutoksia.

Esitykseen sisältyvät lait on edellä olevan perusteella tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytyt ja vahvistettu.

5. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan määräys on luettava lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvattun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista. Määräys on niin ikään luettava lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos se muuten koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla tai jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on jo voimassa lain säännöksiä taikka jos siitä on Suomessa valitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Määräys kuuluu lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lakitasoisen sään-

nöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp ja PeVL 45/2000 vp).

Hampurin sopimusta ei ole aikanaan saatettu eduskunnan hyväksyttäväksi. Perustuslain 94 §:n ilmaisua lainsäädännön kattamasta alasta on kuitenkin tulkittava perustuslain ja perustuslakivaliokunnan viimeaikaisen lausuntokäytännön pohjalta. Koska Hampurin sopimukseen vuonna 1998 hyväksytyt muutokset sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, on sopimuksen muutoksille tarpeen pyytää eduskunnan hyväksyminen.

Lainsäädännön alaan voidaan katsoa kuuluvan ainakin Hampurin sopimuksen soveltamisalan muutoksen, jonka mukaan sopimusvaltion on sisällytettävä meripelastustoimen tehtäväkokonaisuuteen aiemmasta poiketen myös lääkinnällisiä toimenpiteitä. Asiaa koskevat määräykset ovat sopimuksen 1 luvun 1.3.1-1.3.3 kohdassa. Perustuslain 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus turvalliseen elämään. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Uudet määräykset merkitsevät valtiovallalle velvoitetta järjestää merihädästä pelastetuille erilaisia lääkinnällisiä palveluja. Mainituilla palveluilla pyritään osaltaan turvaamaan jokaiselle oikeus turvalliseen elämään. Sopimuksen 4 luvun 4.2 kohtaan sisältyvät uudet määräykset etsintä- ja pelastustoimien keskeyttämisestä ja lopettamisesta liittyvät puolestaan sen ajankohdan määräämiseen, jolloin yhteiskunnalla ei enää katsottaisi olevan velvollisuutta jatkaa toimenpiteitä mainitun perusoikeuden turvaamiseksi.

Perustuslain 119 §:ssä säädetään valtionhallinnon järjestämisestä. Pykälän 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Yleisillä perusteilla tarkoitetaan säännöksessä lähinnä yksikön nimeä, toimialaa ja sen pääasiallisia tehtäviä. Hampurin sopimuksen 1 luvun 1.3.6 kohtaan sisältyvät muuttuneet määräykset meripelastuslohkokeskuksen tehtävistä yhdessä uuden, ympärivuorokautista päivystysvelvollisuutta koskevan 4 luvun 4.2.1 kohdan kanssa liittyvät viranomaisen toimialaan ja tehtäviin. Mainituista seikoista on säädettävä lailla.

Merkittävä lainsäädännön alaan kuuluva muuttunut määräys on 3 luvun 3.1.7 kohtaan sisältyvä ehdoton velvoite, jonka mukaan sopimuspuolen tulee varmistaa, että sen pelastuskeskukset antavat pyydettyä apua toisille pelastuskeskuksille.

6. Säättämisyjärjestys

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteutuminen. Ehdotetuilla laeilla pyritäisiin edellä olevan perusteella turvaamaan jokaiselle kuuluva oikeus turvallisuuteen siinä tapauksessa, että he joutuvat vaaraan merellä. Tämän on katsottava olevan julkisen vallan velvollisuus. Hallituksen esityksen tavoitteena on ollut luoda käytettävissä oleviin voimavaroihin nähden paras mahdollinen järjestelmä ihmisten pelastamiseksi vaarasta merellä. Ehdotetulla televiestinnän tietosuojalain muuttamisella pyritäisiin entistä paremmin turvaamaan matkaviestimen käyttäjän turvallisuus merellä sattuneiden vaaratilanteiden lisäksi myös silloin, kun hän on joutunut hätään tai vaaraan muualla kuin merellä.

Edellä mainittuun tavoitteeseen pääsemisen edellyttää joidenkin muiden perusoikeuksien loukkaamista. Esityksessä on pyritty siihen, että muiden perusoikeuksien loukkaamista merkitsevät säännökset ovat mahdollisimman tarkkarajaisia ja oikeasuhtaisia. Muiden perusoikeuksien loukkaamista merkitseviä säännöksiä on ehdotettu tehtävän vain niissä tapauksissa, joissa vaihtoehtoa mainituille järjestelyille ei ole ollut.

Meripelastuslain 8 §:n 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi meripelastukseen käytettävissä olevien voimavarojen tarkoituksenmukaisesta jakamisesta. Säännöksen tarkoituksena ei ole missään mielessä rajoittaa ihmishengen pelastamiseen käytettäviä ponnisteluja. Niin kauan kuin on toivoa ihmishengen pelastamisesta, on siihen käytettävä kaikkia tarkoituksenmukaiset käytettävissä olevat voimavarat. Ehdotetussa momentissa on kuitenkin osaltaan pyritty turvaamaan kaikille kuuluva oikeus meripe-

lastustoimen palvelujen saamiseen. Meripelastustilanteissakin saavutetaan jossakin vaiheessa raja, jolloin toivo hengissä olevan pelastettavan löytymisestä on jo hyvin pieni, kun taas toisaalta koko ajan on mahdollista, että jossakin muualla rannikkoalueellamme sattuu toinen meripelastustapahtuma. Viimeksi mainitunkin vaaratilanteen hoitamiseen on oltava voimavaroja jäljellä. Voimavarojen jakamista koskevan ratkaisun tekeminen on yksittäisen meripelastustapahtuman yhteydessä vaikeaa, mutta ehdotetulla säännöksellä pyrittäisiin osaltaan avustamaan meripelastusjohtajaa asiaa koskevassa päätöksenteossa.

Meripelastuslain 9 §:ssä säädettäisiin selkeästi, että monialaonnettomuuden kyseessä ollessa ihmishengen suojaaminen on aina ensisijainen tavoite. Säännöksellä varmistettaisiin jokaiselle kuuluvan henkilökohtaista turvallisuutta koskevan oikeuden toteutuminen kaikissa tilanteissa.

Ehdotetun meripelastuslain 10 §:ään sisältyy meripelastusjohtajaa koskevia säännöksiä. Meripelastusjohtajalla olisi vastaava toimivalta eräiden kaikkia koskevien valtaoikeuksien käyttöön kuin voimassa olevassa meripelastuspalvelulaissa on annettu asianomaisen merivartioston komentajalle. Meripelastusjohtajalla olisi oikeus perustuslain 9 §:n vastaisesti rajoittaa jokaisen oikeutta vapaasti liikkua maassa, koska hän voisi määrätä jokaisen vaara- tai onnettomuusalueella taikka sen läheisyydessä oleskelevan osallistumaan meripelastustoimen tehtäviin. Aivan poikkeuksellisesti voitaisiin tehtävään määrätä kauempanakin oleskeleva henkilö. Jotta kenenkään turvallisuus ei meripelastustoimen tehtävään määräämisestä kohtuuttomasti vaarantuisi, tulisi meripelastustoimen tehtävään määrättävän henkilön kuitenkin olla työkykyinen. Tehtävään määräämiseen edellytyksenä olisi lisäksi se, että se on välttämätöntä merellä vaarassa olevien ihmisten etsimiseksi ja pelastamiseksi.

Avustamisvelvollisuudesta aiheutuva henkilökohtaisen vapauden rajoitus olisi tilapäinen ja lyhytkestoinen. Lisäksi siitä määrääminen ehdotetaan uskottavaksi viranomaiselle eli meripelastusjohtajalle. Henkilö, joka olisi meripelastustoimen tehtävään määrätty, saisi työpanoksestaan valtiolta meripe-

lastuslain 21 §:n 1 momentin nojalla kohtuullisen palkkion ja kustannusten korvauksen. Hänelle kuuluvasta turmeltuneesta, hävinneestä tai tuhoutuneesta omaisuudesta maksettaisiin täysi korvaus. Vastaavalla tavalla valtio maksaisi korvauksen mainitun henkilön mahdollisesta tapaturmasta meripelastuslain 23 §:n 1 momentin nojalla.

Meripelastusjohtaja voisi meripelastuslain 11 §:n nojalla määrätä meripelastustoimen tehtävässä käyttöön annettavaksi merellä vaarassa olevien ihmisten etsimiseksi tai pelastamiseksi tarpeellisia aluksia ja muuta omaisuutta. Säännös merkitsisi perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan loukkaamista. Käyttönotetusta omaisuudesta maksettaisiin kuitenkin perustuslain 15 §:n 2 momentissa tarkoitettu täysi korvaus siinä tapauksessa, että omaisuus tuhoutuu. Polttoaineesta ja vastaavista kertakulutushyödykkeistä maksettaisiin niin ikään täysi korvaus ja kaluston käytöstä kohtuullinen vuokra. Omaisuuden käyttöön ottamisesta johtuvaa omaisuuden suojan rajoitusta voidaan pitää vähäisenä, koska se koskee poikkeuksellista tilannetta, rajoitettua joukkoa onnettomuuden lähipiirissä olevia ihmisiä tai oikeushenkilöitä ja tapahtuu lisäksi täyttä korvausta vastaan.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta on säädettävä lailla. Ehdotetun meripelastuslain mukaan meripelastusrekisteristä säädettäisiin joko meripelastuslailla tai henkilötietolailla. Säätely olisi siten kaikilta osin lakitasoista. Henkilötietojen käsitteleminen olisi meripelastustoimen tehtävien hoitamisen kannalta välttämätöntä ja riittävän tarkkarajaisesti säänneltyä.

Perustuslain 10 §:n 2 momentissa säädetään muutenkin yksityisyyden suojasta. Esitetty matkaviestimen sijaintitietojen saaminen teleyritykseltä saattaa joissakin oloissa olla omiaan vaarantamaan etsinnän kohteena olevan henkilön yksityisyyden suojaa. Etsinnän kohteena olevan henkilön yksityiselämän suojaamiseksi julkisuuslakiin otettaisiin kuitenkin säännös matkaviestimen sijaintitietojen pitämisestä viranomaistoiminnassa salassa. Lisäksi teletoiminnan tietosuojalakea muutettaisiin siten, että tunnistamistietojen luovuttamisen edellytyksistä säädettäisiin

nykyistä tarkkarajaisemmin. Meripelastusrekisterin tietojen julkisuuteen sovellettaisiin, mitä viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta säädetään.

Ehdotetun meripelastuslain mukaan meripelastustoimessa voitaisiin käyttää apuna vapaaehtoisia yhdistyksiä ja muita yhteisöjä. Niille ei kuitenkaan voitaisi antaa tehtäviä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä. Pääsääntöisesti niille ei kuuluisi minkäänlaisia julkisen vallan piiriin kuuluvia tehtäviä.

Ehdotetun meripelastuslain mukaan onnettomuusalueelle voitaisiin asettaa onnettomuuspaikan johtaja ja lentotoiminnan koordinaattori johtamaan ja sovittamaan yhteen etsintä- ja pelastustoimintaa onnettomuusalueella. Tehtävien hoitamiseen kuuluisi julkisen vallan käyttöä. Molempiin edellä mainittuihin tehtäviin tulisi ensisijaisesti eli heti tilaisuuden tullen asettaa virkamies. Etsintä- ja pelastustoimien ensi vaiheessa mainituissa tehtävissä voisi kuitenkin olla myös muu kuin virkamies, jos se ihmishenkien pelastamiseksi on välttämätöntä.

Perustuslain 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle. Merellä sattuneessa vaaratilanteessa ihmishenkien pelastamiseen tähtäviin toimiin on ryhdyttävä välittömästi. Jos etsintä- ja pelastustoimien tehokkaasta järjestämisestä ei voitaisi lakitasolla säätää myös niissä tapauksissa, joissa etsintä- ja pelastustoimia paikan päällä johtamaan ei heti olisi saatavissa virkamiestä, järjestettäisiin ihmishengen pelastamiseen tähtäävät toimet joka tapauksessa jollakin tavalla. Tämä tapa ei välttämättä olisi

tehokkain ja tarkoituksenmukaisin. Ilman valmista etsintä- ja pelastusorganisaatiota ja siihen liittyviä toimintamalleja tehtävät hoidettaisiin todennäköisesti huomommin kuin onnettomuuspaikan johtajan ja lentotoiminnan koordinaattorin johdolla. Tämä puolestaan merkitsisi ihmishenkien menetyksiä.

Esityksessä on ehdotettu julkisen vallan käyttöön liittyvistä tekijöistä ja rajoituksista huolimatta, että onnettomuuspaikan johtajana ja lentotoiminnan koordinaattorina voisi kiireellisissä tapauksissa olla muukin kuin virkamies. Mainittuihin tehtäviin olisi kuitenkin vaihdettava virkamies heti kun virkamies paikalle saataisiin. Ehdotettu sääntely on ihmishenkien pelastamiseksi välttämätön. Se olisi tarkkarajaista ja oikeasuhtaista. Sekä onnettomuuspaikan johtaja että lentotoiminnan koordinaattori olisivat rikosoikeudellisen virkavastuun alaisia myös siinä tapauksessa, että tehtävässä toimisi muu kuin virkamies.

Hallitus katsoo, että lakiehdotukset voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyksessä. Edellä olevan perusteella hallitus pitää kuitenkin toivottavana, että eduskunnan perustuslakivaliokunnalle annettaisiin mahdollisuus antaa lausuntonsa esityksestä

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että Eduskunta hyväksyisi etsintä- ja pelastuspalvelua merellä koskevaan vuoden 1979 kansainväliseen yleissopimukseen (SopS 89/1986) 18 päivänä toukokuuta 1998 tehdyt muutokset.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan

Eduskunnan hyväksyttäväksi samalla seuraavat lakiehdotukset:

*Lakiehdotukset***1.****Laki****etsintä- ja pelastuspalvelua merellä koskevan vuoden 1979 kansainvälisen yleissopimuksen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Etsintä- ja pelastuspalvelua merellä koskevan vuoden 1979 kansainvälisen yleissopimuksen 18 päivänä toukokuuta 1998 hyväksytyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

2.

Meripelastuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan merellä vaarassa olevien ihmisten etsimiseen ja pelastamiseen, heille annettavaan ensiapuun sekä vaaratilanteeseen liittyvän radioviestinnän hoitamiseen (*meripelastustoimi*). Tässä laissa säädetään lisäksi merenkulun turvallisuusradioviestinnän vastuuviranomaisista, eräiden hätämerkinantovälineiden käyttämisen luvanvaraisuudesta sekä perustason sairaankuljetuksesta merialueella.

Tätä lakia ei sovelleta ihmishengen pelastamiseen satamassa maihin kiinnitettynä olevalla aluksella.

Aluksen ja siinä olevan lastin pelastamisesta sekä alusöljy- ja aluskemikaalivahingon torjunnasta säädetään erikseen.

2 §

Käsitteet ja määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *vaaratilanteella*:

a) tilannetta, jolloin vallitsee epävarmuus ihmisen turvallisuudesta merellä taikka jolloin muuten on aihetta ryhtyä toimenpiteisiin mahdollisen avuntarpeen selvittämiseksi;

b) tilannetta, jolloin voidaan olettaa ihmisen turvallisuuden vaarantuneen merellä tai jolloin avuntarpeen selvittämiseksi suoritettut tiedustelut ovat olleet tuloksettomia;

c) tilannetta, jolloin on ilmeistä, että ihminen on vaarassa merellä ja välittömän avun tarpeessa;

2) *etsintä- ja pelastusyksiköllä* (*Search and rescue unit, SRU*) alusta tai ilma-alusta, jossa on meripelastustoimen etsintä- ja pelastus-

tehtävän hoitamista varten koulutettu miehistö ja joka on tehtävän hoitamiseen varustettu;

3) *meripelastustoimen vastuualueella* (*Search and rescue region, SRR*) merialuetta, joka käsittää Suomen aluevedet, niillä olevan saariston sekä aluevesiin välittömästi liittyvän kansainvälisen merialueen osan, josta on naapurivaltioiden kanssa erikseen sovittu;

4) *meripelastuslohkolla* (*Search and rescue sub-region, SRS*) meripelastustoimen vastuualueen osa-alueita, joka yleensä käsittää asianomaisen merivartioston valvontalueen ja lisäksi muun sen läheisyydessä olevan osan meripelastustoimen vastuualueesta sen mukaan kuin asiasta on tarkemmin sovittu tai määrätty sekä jolla asianomainen merivartiosto vastaa meripelastustoimesta;

5) *meripelastuskeskuksella* (*Maritime rescue co-ordination centre, MRCC*) erikseen määrättyä merivartioston johtokeskusta, joka on Suomen meripelastustoimen vastuualueen valtakunnallinen johtokeskus ja Suomen meripelastustoimen kansainvälinen yhteyspiste sekä joka huolehtii johtamis- ja viestitysvalmiuden jatkuvasta ylläpitämisestä ja etsintä- ja pelastustoiminnan johtamisesta meripelastuslohkonsa alueella;

6) *meripelastuslohkokeskuksella* (*Maritime rescue sub-centre, MRSC*) erikseen määrättyä merivartioston johtokeskusta, joka huolehtii johtamis- ja viestitysvalmiuden jatkuvasta ylläpitämisestä sekä etsintä- ja pelastustoiminnan johtamisesta meripelastuslohkonsa alueella;

7) *meripelastusjohtajalla* (*Search and rescue mission co-ordinator, SMC*) meripelastuskeskuksessa tai meripelastuslohkokeskuksessa toimivaa rajavartiomiestä, jonka tehtävänä on johtaa etsintä- ja pelastustoimintaa;

8) *onnettomuuspaikan johtajalla* (*On-scene co-ordinator, OSC*) henkilöä, jonka tehtävänä on meripelastusjohtajan alaisuudessa johtaa ja sovittaa yhteen etsintä- ja pelastustoimintaa onnettomuusalueella;

9) *lentotoiminnan koordinaattorilla* (*Aircraft co-ordinator, ACO*) henkilöä, jonka tehtävänä on meripelastusjohtajan alaisuudessa johtaa ja sovittaa yhteen etsintä- ja pelastustoiminnan lentotoimintaa onnettomuusalueella;

10) *monialaonnettomuudella* onnettomuutta tai vaaratilannetta, jossa vaara uhkaa ihmishengen ohella ympäristöä, alusta, sen lastia tai muuta omaisuutta;

11) *perustason sairaankuljetuksella* hoitoa ja kuljetusta, jossa on riittävät valmiudet valvoa ja huolehtia potilaasta siten, ettei hänen tilansa kuljetuksen aikana odottamatta huonone, ja mahdollisuudet aloittaa yksinkertaiset henkeä pelastavat toimenpiteet;

12) *turvallisuusradioviestinnällä* radioviestintää, jota harjoitetaan ihmishengen tai omaisuuden turvaamiseksi ja pelastamiseksi.

3 §

Johtava meripelastusviranomainen

Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen, joka vastaa meripelastustoimen järjestämisestä. Tässä tarkoituksessa se:

1) huolehtii meripelastustoimen suunnittelusta, kehittämisestä ja valvonnasta samoin kuin meripelastustoimeen osallistuvien viranomaisten ja vapaaehtoisten toiminnan yhteensovittamisesta;

2) johtaa ja suorittaa etsintä- ja pelastustoimintaa;

3) antaa meripelastustoimeen liittyvää johtamiskoulutusta sekä voi tarvittaessa antaa muutakin meripelastustoimeen liittyvää koulutusta ja valistusta.

4 §

Muut meripelastusviranomaiset

Hätäkeskuslaitos, ilmailuviranomaiset, Ilmatieteen laitos, kuntien palokunnat, merenkululaitos, Merentutkimuslaitos, poliisi, puolustusvoimat, sosiaali- ja terveysviranomaiset, tullilaitos ja ympäristöviranomaiset (*muu meripelastusviranomainen*) ovat rajavartiolaitoksen ohella velvollisia osallistumaan meripelastustoimen tehtäviin, jos se on niiden toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua taikka jos se vaaratilanteen vakavuus tai erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen, eikä meripelastustoimen tehtävän suorittaminen merkittävällä tavalla

vaaranna kyseisen viranomaisen muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista.

Muiden meripelastusviranomaisten tehtävät meripelastustoimessa ovat seuraavat:

1) hätäkeskuslaitos osallistuu etsintä- ja pelastusyksiköiden sekä meripelastustoimen tehtäviin osallistuvan henkilöstön hälyttämiseen sen mukaan kuin siitä erikseen sovitaan;

2) ilmailuviranomaiset osallistuvat etsintä- ja pelastustoimintaan käyttäen ilmailun pelastuspalvelujärjestelmää;

3) Ilmatieteen laitos ja Merentutkimuslaitos antavat rajavartiolaitoksen käyttöön toimialaansa kuuluvaa asiantuntemusta;

4) merenkulkulaitos valvoo merialuetta alusliikennepalvelujärjestelmän avulla onnettomuus- ja vaaratilanteiden havaitsemiseksi ja paikantamiseksi sekä osallistuu etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi sille kuuluvaa henkilöstöä ja kalustoa;

5) kuntien palokunnat, poliisi ja tullilaitos osallistuvat etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi niille kuuluvaa henkilöstöä ja kalustoa;

6) puolustusvoimat valvoo merialuetta onnettomuus- ja vaaratilanteiden havaitsemiseksi ja paikantamiseksi alueellisen koskemattomuuden valvontaan liittyen sekä osallistuu etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi sille kuuluvaa erityisasiantuntemusta, henkilöstöä ja kalustoa;

7) sosiaali- ja terveysturvaviranomaiset järjestävät ja ylläpitävät lääkinällisen pelastustoiminnan palveluja sekä huolehtivat pelastettujen psykososiaalisesta huollosta;

8) ympäristöviranomaiset vastaavat aluksista aiheutuvien alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan järjestämisestä merionnettomuuksien yhteydessä yhdessä muiden viranomaisten kanssa sen mukaan kuin aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetussa lainsäädännössä tarkemmin säädetään sekä antavat rajavartiolaitoksen käyttöön toimialaansa kuuluvaa asiantuntemusta.

Muut kuin edellä tarkoitettut valtion viranomaiset ja laitokset antavat vaaratilanteessa pyynnöstä rajavartiolaitoksen ja muun meripelastusviranomaisen käyttöön niille kuuluvaa asiantuntemusta, henkilöstöä ja kalustoa.

5 §

Neuvottelukunta ja johtoryhmät

Meripelastustoimen suunnittelua, kehittämistä ja seurantaan varten rajavartiolaitoksen apuna on meripelastustoimen neuvottelukunta.

Merivartioston apuna on meripelastuslohkon johtoryhmä, jonka tehtävänä on avustaa merivartiosta meripelastustoimen suunnittelussa. Vaaratilanteen sitä edellyttäessä johtoryhmän tehtävänä on meripelastusjohtajan apuna sovittaa yhteen viranomaisten, vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen sekä muiden tahojen meripelastustoimen alaan kuuluvat tehtävät. Milloin vaaratilanteen laajuus tai erityinen vakavuus sitä edellyttää, voidaan meripelastuslohkon johtoryhmää laajentaa viranomaisten sekä vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen valtakunnallisen johdon edustajilla.

Onnettomuuspaikan johtajan avuksi tarvittaessa asetettavasta onnettomuuspaikan johtoryhmästä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Vapaaehtoistoiminta

Meripelastustoimessa voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia yhdistyksiä ja muita yhteisöjä, ei kuitenkaan tehtävässä, johon sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Rajavartiolaitos voi antaa meripelastustoimen alaan kuuluvia tehtäviä sekä koulutus- ja valistustehtäviä meripelastustoimen alalla toimivan vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön suoritettavaksi.

7 §

Meripelastustoimen kansainvälinen yhteistoiminta

Meripelastuskeskus päättää valtioiden välisen sopimuksen tai vieraan valtion pyynnön perusteella käytettävissä olevan avun antamisesta ulkomaille meripelastustoimen alaan

kuuluvassa asiassa, milloin se on ihmishenkien pelastamiseksi tarpeen. Meripelastuskeskus päättää myös avun pyytämisestä ulkomailta, milloin on ihmishenkien pelastamiseksi tarpeen.

Meripelastuskeskuksen tulee 1 momentissa tarkoitettua apua vastaanottaessa avustaa ulkomaalaisia etsintä- ja pelastusyksistöitä niiden maahantuloon liittyvissä lupa-, ilmoitus- ja vastaavissa asioissa sen mukaan kuin maahantulon edellytyksistä erikseen säädetään tai Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa määrätään.

8 §

Valmiusvaatimukset

Meripelastustoimi on suunniteltava ja järjestettävä niin, että siihen kuuluvat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Rajavartiolaitos ylläpitää sille osoitettujen voimavarojen asettamisessa rajoissa muiden meripelastustoimen tehtäviin soveltuvien etsintä- ja pelastusyksistöiden lisäksi valmiudessa helikoptereita, jotka muiden tehtäviensä ohella soveltuvat meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtävien suorittamiseen. Meripelastustoimen päivystysvalmiudessa olevalla helikopterilla tulee voida suorittaa etsintä- ja pelastustehtävään liittyviä perustason sairaankuljetuksia.

Yksittäistä vaaratilannetta koskevia etsintä- ja pelastustoimia mitoitettaessa on pyrittävä jättämään voimavaroja myös muiden samanaikaisten vaaratilanteiden etsintä- ja pelastustoimenpiteiden hoitamiseen, jos se on mahdollista tälle laille asetettujen tavoitteiden siinä vaarantumatta.

9 §

Pelastustoimien etusijajärjestys

Monialaonnettomuuden pelastustoimissa ihmishengen pelastaminen on ensisijainen tavoite. Samaan monialaonnettomuuteen liittyvät muut pelastus- ja torjuntatoimet on sovittava yhteen ihmishengen pelastamiseen tähtäävien toimien kanssa meripelastusjohtajan määräämällä tavalla.

10 §

Velvollisuus osallistua meripelastustoimeen

Jokaisen on viipymättä välitettävä vaaratilannetta koskevat ilmoitukset ja tiedonannot sekä ilmoitettava sitä koskevat havainnot ja toimenpiteet asianomaiselle meripelastuskeskukselle tai meripelastuslohkokeskukselle.

Joka tietää toisen olevan vaarassa merellä, on velvollinen, jos se häntä itseään tai muita kohtuuttomaan vaaraan saattamatta on mahdollista, ryhtymään oma-aloitteisesti tilanteen edellyttämiin tarpeellisiin ja mahdollisiin toimiin vaarassa olevan pelastamiseksi.

Meripelastusjohtajan määräyksestä on jokainen työkykyinen henkilö, joka oleskelee vaara- tai onnettomuusalueella taikka sen läheisyydessä, velvollinen, jos se on merellä vaarassa olevien ihmisten etsimiseksi tai pelastamiseksi välttämätöntä, avustamaan meripelastustoimen tehtävässä, jollei pätevä syy ole esteenä. Erityisestä syystä voidaan muuallakin oleskeleva henkilö velvoittaa avustamaan meripelastustoimen tehtävässä. Avustamaan määrätty ei saa, ellei siihen ole pakottavaa syytä, poistua tehtävästä ennen kuin meripelastusjohtaja on antanut siihen luvan.

11 §

Velvollisuus luovuttaa omaisuutta meripelastustoimen tehtävässä käytettäväksi

Meripelastusjohtaja voi määrätä, jos se on merellä vaarassa olevien ihmisten etsimiseksi tai pelastamiseksi tarpeellista, antamaan meripelastustoimen tehtävässä käytettäväksi aluksia, ilma-aluksia ja muita kulkuneuvoja, elintarvikkeita, rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä, viestivälineitä, muuta kalustoa ja tarvikkeita sekä poltto- ja voiteluaineita.

12 §

Meripelastusrekisteri

Meripelastustoimen tehtävien tarkoitusten mukaiseksi hoitamiseksi sekä vaara-

tilannetta koskevien tapahtumien ja siihen liittyvien etsintä- ja pelastustoimenpiteiden jälkikäteiseksi selvittämiseksi rajavartiolaitoksen esikunta (*rekisterinpitäjä*) pitää automaattisen tietojenkäsittelyn avulla valtakunnallista meripelastusrekisteriä vaaratilanteiden varalta laatimistaan toimintasuunnitelmista sekä vastaanottamistaan hätäilmoituksista ja niiden perusteella suorituista toimenpiteistä.

13 §

Meripelastusrekisterin tiedot

Meripelastusrekisteriin voidaan tallettaa meripelastustoimen toimintavalmiuden ylläpitämiseksi meripelastustoimen tehtävien hoitamiseen varautuneiden henkilöiden valmius-, tunniste- ja yhteystiedot.

Meripelastusrekisteriin voidaan tallettaa seuraavat hätäilmoituksen tekemiseen ja vastaanottamiseen liittyvät tiedot:

1) hätäilmoituksen tekijän yksilöimiseksi tiedot hänen nimestään, henkilötunnuksistaan tai syntymäajastaan, syntymäpaikastaan ja -maastaan, sukupuolestaan, kansalaisuudestaan tai kansallisuudestaan sekä muut tunniste- ja yhteystiedot;

2) hätäilmoituksen teko aika- ja tapa;

3) hätäilmoitusta koskevat liittymän tunnistamistiedot ja matkaviestimen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta;

4) hätäilmoituksen vastaanottajan nimi sekä muut tunniste- ja yhteystiedot.

Meripelastusrekisteriin voidaan tallettaa vaaratilanteen johdosta seuraavat tiedot:

1) hätäilmoituksen kohteena olevan tai vaaratilanteesta pelastetun henkilön yksilöimiseksi tiedot hänen nimestään, henkilötunnuksistaan tai syntymäajastaan, syntymäpaikastaan ja -maastaan, sukupuolestaan, kansalaisuudestaan tai kansallisuudestaan sekä muut tunniste- ja yhteystiedot;

2) tiedot 1 kohdassa tarkoitetun henkilön terveydentilasta, jos tiedoilla voidaan olettaa olevan merkitystä etsintä- ja pelastustoimenpiteiden tarkoituksenmukaiselle suorittamiselle;

3) tiedot vaaratilanteesta pelastetulle henkilölle suoritetuista hoitotoimenpiteistä;

4) muut tiedot hätäilmoituksen johdosta tai vaaratilanteesta suoritetuista toimenpiteistä.

Hätäilmoituksen nauhoite tai vastaava tekninen tallenne saadaan säilyttää rekisteritietojen yhteydessä.

14 §

Oikeus tietojen saamiseen viranomaisilta

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta muulta meripelastusviranomaiselta meripelastustoimen suunnittelussa tarvittavat, mainitun viranomaisen toimintavalmiutta ja sijoittautumista koskevat tiedot sekä henkilöstön valmius-, tunniste- ja yhteystiedot.

Rajavartiolaitoksella on oikeus vaaratilanteessa saada salassapitosäännösten estämättä maksutta meripelastustoimen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja seuraavasti:

1) Ajoneuvohallintokeskuksen pitämän tietoliikenteen tietojärjestelmän ajoneuvo- ja ajokorttirekistereistä ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen ajoneuvorekisteristä ajoneuvoa sekä sen omistajaa ja haltijaa koskevia tietoja;

2) hätäkeskuslaitoksen hätäkeskustietojärjestelmästä sekä kunnan hätäkeskuksen hälytys- ja toimenpiderekisteristä hätäilmoitusta ja vaaratilannetta koskevia tietoja;

3) Ilmailulaitoksen tietojärjestelmästä ilma-alusta, ilma-aluksen omistajaa ja haltijaa sekä ilma-alusliikennettä koskevia tietoja;

4) kunnan satamalaitoksen tietojärjestelmästä aluksia sekä alus- ja tavaraliikennettä koskevia tietoja;

5) kalastusviranomaisilta kalastusalusta, aluksen omistajaa ja haltijaa sekä aluksen toimintaa koskevia tietoja;

6) maistraatin ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen venerekisteristä venettä sekä veneen omistajaa ja haltijaa koskevia tietoja;

7) merenkululaitoksen ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen alusrekistereistä sekä muista merenkululaitoksen ylläpitämistä rekistereistä alusta sekä sen omistajaa ja haltijaa koskevia tietoja;

8) merenkululaitoksen alusliikennepalvelujärjestelmästä alusliikennettä koskevia

tietoja ja puolustusvoimilta merialueen valvontaa koskevia tietoja;

9) Telehallintokeskukselta tietoja radiolaitteen sijainnista sekä radioluparekisteristä radiolaitetta ja sen omistajaa ja haltijaa koskevia tietoja;

10) tullilaitoksen tietojärjestelmästä alus- ja tavaraliikennettä koskevia tietoja;

11) väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmästä väestötietolain (507/1993) 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja.

Rajavartiolaitoksesta annetun lain (320/1999) 32 §:ssä tarkoitetun rajavalvontarekisterin tietoja voidaan vaaratilanteessa tarvittaessa käyttää etsintä- ja pelastustoimenpiteiden järjestämiseksi.

15 §

Oikeus tietojen saamiseen yksityisiltä yrityksiltä ja yhteisöiltä

Rajavartiolaitoksella on oikeus vaaratilanteessa saada salassapitosäännösten estämättä maksutta varustamolta, veneilyalan järjestöltä, matka-, rahti-, satama- ja pelastuspalveluja tarjoavalta yritykseltä sekä telakkayritykseltä meripelastustoimen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia alusta sekä sen miehistöä, matkustajia ja lastia koskevia tietoja.

16 §

Oikeus tietojen saamiseen teleyrityksiltä

Rajavartiolaitoksella on oikeus vaaratilanteessa saada salassapitosäännösten estämättä yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja telen toiminnan tietoturvasta annetussa laissa (565/1999), jäljempänä *televiestinnän tietosuojalaki*, tarkoitetulta teleyritykseltä hätäilmoitusta koskevat liittymän tunnistamistiedot ja matkaviestimen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sen mukaan kuin televiestinnän tietosuojalain 18 §:n 2 ja 3 momentissa tarkemmin säädetään.

17 §

Tietojen luovutustapa

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada 14–16 §:ssä tarkoitetut tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla siten kuin siitä erikseen sovitaan ja muulla tavalla.

18 §

Henkilötietojen poistaminen meripelastusrekisteristä

Henkilötieto tulee poistaa meripelastusrekisteristä, kun sen säilyttämistä ei 12 §:ssä säädetyn rekisteröinnin tarkoituksen kannalta enää voida pitää tarpeellisena. Muu kuin meripelastustoimen toimintavalmiuden ylläpitämiseen liittyvä henkilötieto tulee kuitenkin poistaa rekisteristä viimeistään kymmenen vuoden kuluttua tapahtumasta.

Rajavartiolaitoksen on tarkistettava vähintään kerran vuodessa meripelastusrekisterissä olevien tietojen tarpeellisuus.

19 §

Muut meripelastusrekisterin käyttäjät

Muut meripelastusviranomaiset voivat tallettaa tietoja meripelastusrekisteriin ja käyttää sen tietoja, jos se on meripelastustoimen tehtävän hoitamisen vuoksi tarpeellista. Sotilaallisen maanpuolustuksen toimintavalmiutta ja suorituskykyä koskevia tietoja eivät kuitenkaan saa käsitellä muut viranomaiset kuin puolustusvoimat ja rajavartiolaitos.

Tietoja meripelastusrekisteriin tallettanut viranomainen vastaa tallettamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

20 §

Meripelastusrekisterin henkilötietojen käsittelyä ja tietojen julkisuutta koskevat säännökset ja määräykset

Meripelastusrekisterin henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä. Meripelastusrekisterin henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan lisäksi Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia.

Meripelastusrekisterin tietojen julkisuuteen sovelletaan mitä viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta säädetään.

21 §

Palkkiot ja korvaukset

Valtio maksaa meripelastustoimen tehtävään 10 §:n 3 momentin nojalla määrätylle henkilölle kohtuullisen palkkion ja kustannusten korvauksen. Valtio maksaa vapaaehtoiselle yhdistykselle tai muulle yhteisölle kohtuullisen palkkion ja kustannusten korvauksen sellaiseen meripelastustoimen tehtävään osallistumisesta, jonka rajavartiolaitos on sille 6 §:n 2 momentin nojalla antanut.

Valtio maksaa meripelastustoimen tehtävään 10 §:n 3 momentin nojalla määrätylle henkilölle korvauksen tehtävässä turmeltuneista tai hävinneistä työvälineistä, vaatteista ja varusteista. Valtio maksaa vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenelle korvauksen tehtävässä turmeltuneista tai hävinneistä työvälineistä, vaatteista ja varusteista silloin, kun rajavartiolaitos on antanut tehtävän vapaaehtoiselle yhdistykselle tai muulle yhteisölle 6 §:n 2 momentin nojalla.

Valtio maksaa 11 §:n mukaan käyttöön otetusta omaisuudesta täyden korvauksen tai käyttöajalta kohtuullisen vuokran sekä turmeltuneesta, hävinneestä tai tuhoutuneesta omaisuudesta täyden korvauksen. Valtio maksaa vapaaehtoiselle yhdistykselle tai muulle yhteisölle täyden korvauksen meripelastustoimen tehtävässä turmeltuneesta, hävinneestä tai tuhoutuneesta omaisuudesta silloin, kun rajavartiolaitos on tehtävän sille 6 §:n 2 momentin nojalla antanut.

22 §

Palkkion ja korvauksen hakeminen

Edellä 21 §:ssä tarkoitettua palkkiota tai korvausta on haettava rajavartiolaitokselta kolmen kuukauden kuluessa palkkio- tai korvausperusteen syntymisestä. Turmeltunutta, hävinnyttä tai tuhoutunutta omaisuutta koskevan korvauksen maksamisen ehtona on, että vahingosta on ensitilassa ilmoitettu meripelastusjohtajalle.

23 §

Korvaus tapaturmasta

Sille, joka on 10 §:n 3 momentin perusteella määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävässä, ja sille, joka osallistuessaan meripelastustoimen tehtävään 6 §:n 2 momentin nojalla vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä ja jolla ei ole oikeutta korvaukseen tapaturmavakuutuslain (608/1948) 1 §:n mukaan, suoritetaan tehtävässä sattuneesta tapaturmasta korvaus valtion varoista. Korvaus suoritetaan samojen perusteiden mukaan kuin työtapaturmasta tai ammattitaidista. Korvaus suoritetaan vain siltä osin kuin henkilöllä ei ole oikeutta vähintään saman suuruiseen korvaukseen muun lain nojalla.

Jos vahingoittuneen työnantaja on tämän lain nojalla korvattavan tapaturman osalta maksanut palkkaa, ennakkoa tai muita maksuja, on työnantajan oikeudesta voimassa, mitä tapaturmavakuutuslaissa työnantajan oikeudesta säädetään.

Asian, joka koskee korvauksen suorittamista valtion varoista 1 ja 2 momentin nojalla, käsittelee ensimmäisenä asteena Valtiokonttori.

24 §

Merenkulun turvallisuusradioviestinnän vastuuviranomaiset

Rajavartiolaitos vastaa meripelastustoimen vaaratilanteiden radioviestinnästä ja siihen liittyvän valmiuden ylläpitämisestä. Meren-

kulkulaitos vastaa muusta merenkulun turvallisuusradioviestinnästä.

25 §

Eräiden hätämerkkien käyttämisen luvanvaraisuus

Kansainvälisistä säännöistä yhteentörmäämisen ehkäisemiseksi merellä vuonna 1972 tehdyn yleissopimuksen (SopS 30/1977) liitteessä IV määriteltyjen hätämerkkien ja tällaisia hätämerkkejä erehdyttävästi muistuttavien merkkien käyttö muuten kuin hätätilanteessa annettuna hätämerkkinä on kielletty.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, merivartiosto voi valvonta-alueellaan ja siihen välittömästi liittyvien rannikkokuntien alueella sekä poliisi muualla maassa antaa luvan valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävien hätämerkkien käyttämiseen muualla kuin aluksessa tai ilma-aluksessa niiden käyttämiseen harjaannuttamiseksi. Edellytyksenä luvan antamiselle on se, ettei vaaraa tarpeettomien etsintä- ja pelastustoimien käynnistämiseksi ole, sekä se, ettei toiminnalla vaaranneta turvallisuutta. Luvan antava viranomainen voi tarvittaessa määrätä harjoitukselle johtajan, jonka määräyksiä ja ohjeita harjoitukseen osallistuvien on noudatettava.

Rangaistus merihätää tai muuta vastaavaa hätää koskevasta perättömästä ilmoituksesta säädetään rikoslain (39/1889) 34 luvun 10 §:ssä.

26 §

Onnettomuuspaikan johtajan ja lentotoiminnan koordinaattorin asettaminen sekä rikosoikeudellinen virkavastuu

Onnettomuuspaikan johtajan ja lentotoiminnan koordinaattorin asettaa tehtävänsä meripelastusjohtaja.

Onnettomuuspaikan johtajaksi ja lentotoiminnan koordinaattoriksi asettavan on oltava tehtävään hyvin perehtynyt virkamies. Kii-reellisissä tapauksissa, joissa se ihmishenkien pelastamiseksi on välttämätöntä, voidaan onnettomuuspaikan johtajaksi ja lentotoiminnan

koordinaattoriksi tilapäisesti nimetä muikin tehtävään kykenevä henkilö kuin virkamies.

Onnettomuuspaikan johtaja ja lentotoiminnan koordinaattori ovat tehtävässään rikosoikeudellisen virkavastuun alaisia.

27 §

Tarkemmat säännökset ja ohjeet

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) etsintä- ja pelastustoimista vaaratilanteessa;

2) etsintä- ja pelastustoimien johtamisesta, lopettamisesta ja keskeyttämisestä;

3) edellä 4 §:ssä tarkoitettujen muiden meripelastusviranomaisten tarkemmista tehtävistä;

4) meripelastustoimen neuvottelukunnan ja meripelastuslohkon johtoryhmän asettamisesta ja kokoonpanosta;

5) edellä 8 §:n 2 momentissa tarkoitettujen perustason sairaankuljetuksen järjestämiseen liittyvästä koulutuksesta, ammattitaidon ylläpitämisestä ja ammattipätevyyden osoittamiseen liittyvästä menettelystä sekä muista perustason sairaankuljetuksen järjestämiseen liittyvistä käytännön seikoista;

6) meripelastusjohtajan kelpoisuusvaatimuksista;

7) edellä 21 §:ssä tarkoitettujen palkkion ja korvauksen hakemisesta noudatettavasta menettelystä ja käytettävistä asiakirjoista;

8) edellä 25 §:n 2 momentissa tarkoitettujen luvan hakemisesta noudatettavasta menettelystä, luvan johdosta tehtävistä ilmoituksista ja annettavista tiedotuksista sekä harjoitukselle määrättävän johtajan kelpoisuusvaatimuksista;

9) etsintä- ja pelastustoimia koskevista viranomaisten välisistä ilmoituksista ja niihin liittyvästä tietojenvaihdosta.

Sisäasiainministeriö antaa meripelastusohjeen, jonka tavoitteena on annettuja säännöksiä täydentäen johtaa meripelastustoimen mahdollisimman tehokkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen, sekä joka sisältää tiedot meripelastustoimen tehtävistä, rakenteesta, suunnittelusta, johtamisesta, viestijärjestelmästä, meripelastuskeskuksen ja -lohkokeskuksen tehtävistä sekä

meripelastustoimeen liittyvästä yhteistoimin-
nasta.

28 §

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 2001.

Tällä lailla kumotaan meripelastuspalvelu-
sta 20 päivänä elokuuta 1982 annettu laki
(628/1982) siihen myöhemmin tehtyine muu-
toksineen.

3.

Laki**merilain 6 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 15 päivänä heinäkuuta 1994 annetun merilain (674/1994) 6 lukuun uusi 11 a § seuraavasti:

11 a § meripelastuskeskukselle tai meripelastuslohkokeskukselle.
Merihädän vaara

Jos alus on vaarassa joutua merihätään, josta voi aiheutua vaaraa aluksessa oleville, päällikön on viivytyksettä ilmoitettava asiaa meripelastuslaissa (/) tarkoitetulle
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2001.

4.

Laki**aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä 16 päivänä maaliskuuta 1979 annettuun lakiin (300/1979) uusi 31 a § seuraavasti:

31 a §

Torjuntatöiden johtoryhmä

omaisten sekä vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen edustajat.

Milloin alusöljy- ja aluskemikaalivahingon torjuntatöihin osallistuu useita viranomaisia tai viranomaisten lisäksi vapaaehtoisia, muodostetaan tarvittaessa torjuntatöiden johtajan johtama johtoryhmä, jossa ovat eri viran-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 2001.

5.

Laki**yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annetun lain 7 ja 18 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta 22 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (565/1999) 7 § sekä 18 §:n otsikko ja 2 momentti sekä *lisätään* 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 532/2000, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

7 §

Vaitiolovelvollisuus

Teleyrityksen palveluksessa oleva tai ollut ei saa luvattomasti ilmaista, mitä hän on tehvässään saanut tietää televiestin sisällöstä, televiestinnän harjoittajien tunnistamistiedoista tai matkaviestimen sijaintitiedoista, ellei 3 luvun säännöksistä muuta johdu.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vaitiolo-
 velvollisuus on myös telemarkkinalain 12 §:ssä tarkoitettulla valtuutetulla teleurakoitsijalla sekä sillä, joka on tai on ollut teleurakoitsijan palveluksessa.

18 §

Tietojen luovutus viranomaiselle

Sen estämättä, mitä 7 §:ssä säädetään tai mitä tilaaja on sopinut teleyrityksen kanssa tunnistamistietojen tai matkaviestimen sijaintitietojen pitämisestä salassa, teleyritys on velvollinen luovuttamaan viranomaiselle, jonka tehtäviin hätäilmoitusten vastaanottaminen kuuluu:

1) sen liittymän tunnistamistiedot, josta hätäilmoitus on tehty ja jota se koskee, sekä tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta; ja

2) hätäilmoituksen kohteena olevan matkaviestimen käyttäjän matkaviestimen tiedossa olevan sijainnin, jos liittymän käyttäjän voidaan hätäilmoituksen vastaanottaneen

viranomaisen käsityksen mukaan perustelluin syin uskoa olevan hädässä tai vaarassa.

Hätäilmoituksia vastaanottava viranomai- nen toteuttaa ja ylläpitää omalla kustan- nuksellaan teknisen ratkaisun 2 momentissa tarkoitettujen tietojen vastaanottamiseksi. Te- leyritys on velvollinen

antamaan 2 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____
kuuta 2001

6.

Laki**häätäkeskuslain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä helmikuuta 2000 annetun häätäkeskuslain (157/2000) 8 §:n 1 momentin johdantokappale ja 11 kohta seuraavasti:

8 §

Tiedonsaantioikeus rekistereistä

Häätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvalla on häätäkeskukselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa voidaan saada:

11) yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annetussa laissa (565/1999), jäljempänä *televiestinnän tietosuojalaki*, tarkoitetulta teleyritykseltä häätäilmoitusta koskevat liittymän tunnistamistiedot ja matkaviestimen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sen mukaan kuin televiestinnän tietosuojalain 18 §:n 2 ja 3 momentissa tarkemmin säädetään;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2001.

7.

Laki**pelastustoimilain 43 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1999 annetun pelastustoimilain (561/1999) 43 §:n 2 momentti seuraavasti:

43 §

Hätäkeskuksen tehtävät

Tehtäviensä suorittamista varten hätäkeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annetussa laissa (565/1999), jäljempänä *televiestinnän tietosuojalaki*, tarkoitettulta teleyritykseltä hätäilmoitusta koskevat liittymän tunnistamistiedot ja matkaviestimen

sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sen mukaan kuin televiestinnän tietosuojalain 18 §:n 2 ja 3 momentissa tarkemmin säädetään. Hätäkeskuksella on oikeus saada tiedot myös teknisen käyttöyhteyden avulla.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 2001

8.

Laki**viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21 päivänä toukokuuta 1999 annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 31 kohta seuraavasti:

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

31) asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön ilmoittamasta salaisesta puhelinnumerosta tai tiedon matkaviestimen sijaintipaikasta, samoin kuin asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön kotikunnasta ja hänen siellä olevasta

asuinpaikastaan tai tilapäisestä asuinpaikastaan samoin kuin puhelinnumerosta ja muista yhteystiedoista, jos henkilö on pyytänyt tiedon salassapittoa ja hänellä on perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 2001

Helsingissä 11 päivänä toukokuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sisäasiainministeri *Ville Itälä*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

5.

Laki

yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annetun lain 7 ja 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta 22 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (565/1999) 7 § sekä 18 §:n otsikko ja 2 momentti sekä *lisätään* 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 532/2000, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Vaitiolovelvollisuus

Vaitiolovelvollisuus

Teleyrityksen palveluksessa oleva tai ollut ei saa luvattomasti ilmaista, mitä hän on tehvässään saanut tietää televiestin sisällöstä tai televiestinnän harjoittajien tunnistamistiedoista, ellei 3 luvun säännöksistä muuta johdu.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vaitiolovelvollisuus on myös telemarkkinalain 12 §:ssä tarkoitettulla valtuutetulla teleurakoitsijalla sekä sillä, joka on tai on ollut teleurakoitsijan palveluksessa.

Teleyrityksen palveluksessa oleva tai ollut ei saa luvattomasti ilmaista, mitä hän on tehvässään saanut tietää televiestin sisällöstä, televiestinnän harjoittajien tunnistamistiedoista tai matkaviestimen sijaintitiedoista, ellei 3 luvun säännöksistä muuta johdu.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vaitiolovelvollisuus on myös telemarkkinalain 12 §:ssä tarkoitettulla valtuutetulla teleurakoitsijalla sekä sillä, joka on tai on ollut teleurakoitsijan palveluksessa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 §

18 §

Tunnistamistietojen luovutus viranomaiselle

Tietojen luovutus viranomaiselle

Sen estämättä, mitä 7 §:ssä säädetään tai mitä tilaaja on sopinut teleyrityksen kanssa tunnistamistietojen pitamisestä salassa, teleyrityksellä on oikeus antaa hätäilmoituksen vastaanottaneelle poliisille, pelastusviranomaiselle ja muille hätäilmoituksia vastaanottaville viranomaisille tunnistamistietoja liittymästä, jonka käyttäjää hätäilmoitus koskee. Tunnistamistietoina voidaan antaa liittymän numeron ja muun tunnisteiden ohella tieto liittymän asennusosoitteesta ja tilaajasta tai käyttäjästä sekä tieto sen tukiaseman sijainnista, jonka kautta matkaviestimellä tehty hätäilmoitus on ohjattu yleiseen televerkkoon.

Sen estämättä, mitä 7 §:ssä säädetään tai mitä tilaaja on sopinut teleyrityksen kanssa tunnistamistietojen tai matkaviestimen sijaintitietojen pitamisestä salassa, teleyritys on velvollinen luovuttamaan viranomaiselle, jonka tehtäviin hätäilmoitusten vastaanottaminen kuuluu:

1) sen liittymän tunnistamistiedot, josta hätäilmoitus on tehty ja jota se koskee, sekä tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta; ja

2) hätäilmoituksen kohteena olevan matkaviestimen käyttäjän matkaviestimen tiedossa olevan sijainnin, jos liittymän käyttäjän voidaan hätäilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen käsityksen mukaan perustelluin syin uskoa olevan hädässä tai vaarassa.

Hätäilmoituksia vastaanottava viranomaisinen toteuttaa ja ylläpitää omalla kustannuksellaan teknisen ratkaisun 2 momentissa tarkoitettujen tietojen vastaanottamiseksi. Teleyritys on velvollinen antamaan 2 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2001

6.

Laki**häätäkeskuslain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä helmikuuta 2000 annetun häätäkeskuslain (157/2000) 8 §:n 1 momentin johdantokappale ja 11 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Tiedonsaantioikeus rekistereistä

Tiedonsaantioikeus rekistereistä

Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvala on häätäkeskukselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa voidaan saada:

Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvala on häätäkeskukselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus *salassapitosäännösten* estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa voidaan saada:

11) teleyritykseltä tunnistetietoina liittymän numero ja muun tunnisteen ohella tieto liittymän asennusosoitteesta ja tilaajasta tai käyttäjästä sekä tieto tukiaseman sijainnista, jonka kautta matkaviestimellä tehty hätäilmoitus on ohjattu yleiseen televerkkoon;

11) *yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoininnan tietoturvasta annetussa laissa (565/1999), jäljempänä televiestinnän tietosuojalaki, tarkoitetulta teleyritykseltä hätäilmoitusta koskevat liittymän tunnistamistiedot ja matkaviestimen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sen mukaan kuin televiestinnän tietosuojalain 18 §:n 2 ja 3 momentissa tarkemmin säädetään;*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2001.

7.

Laki**pelastustoimilain 43 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1999 annetun pelastustoimilain (561/1999) 43 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

43 §

Hätäkeskuksen tehtävät

 Tehtäviensä suorittamista varten hätäkeskuksella on oikeus saada salassapitovollisuuden estämättä telemarkkinalaissa (396/1997) tarkoitetulta teleyritykseltä maksettua tunnistamistietoja siitä liittymästä, josta hätäilmoitus on tehty. Hätäkeskuksella on oikeus saada vastaavat tiedot teleyrityksen liittymistä myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisessä muodossa.

43 §

Hätäkeskuksen tehtävät

 Tehtäviensä suorittamista varten hätäkeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoinnin tietoturvasta annetussa laissa (565/1999), jäljempänä televiestinnän tietosuojalaki, tarkoitetulta teleyritykseltä hätäilmoitusta koskevat liittymän tunnistamistiedot ja matkaviestimen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sen mukaan kuin televiestinnän tietosuojalain 18 §:n 2 ja 3 momentissa tarkemmin säädetään. Hätäkeskuksella on oikeus saada tiedot myös teknisen käyttöyhteyden avulla.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2001

8.

Laki**viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21 päivänä toukokuuta 1999 annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 31 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 §

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

31) asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön ilmoittamasta salaisesta puhelinnumerosta sekä tiedon henkilön kotikunnasta ja hänen siellä olevasta asuinpaikastaan tai tilapäisestä asuinpaikastaan samoin kuin puhelinnumerosta ja muista yhteystiedoista, jos henkilö on pyytänyt tiedon salassapitoa ja hänellä on perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi;

31) asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön ilmoittamasta salaisesta puhelinnumerosta tai tiedon matkaviestimen sijaintipaikasta, samoin kuin asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön kotikunnasta ja hänen siellä olevasta asuinpaikastaan tai tilapäisestä asuinpaikastaan samoin kuin puhelinnumerosta ja muista yhteystiedoista, jos henkilö on pyytänyt tiedon salassapitoa ja hänellä on perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2001

MUUTOKSET VUODEN 1979 KANSAINVÄLISEEN YLEISSOPIMUKSEEN ETSINTÄ- JA PELASTUSPALVELUSTA MERELLÄ

MUUTOSTEN HYVÄKSYMINEN VUODEN 1979 KANSAINVÄLISEEN YLEISSOPIMUKSEEN ETSINTÄ- JA PELASTUSPALVELUSTA MERELLÄ

MERITURVALLISUUSKOMITEA, joka

palauttaa mieliin Kansainvälistä Merenkulkujärjestöä koskevan yleissopimuksen 28 artiklan b kohdan, joka koskee komitean tehtäviä,

palauttaa edelleen mieliin etsintä- ja pelastuspalvelua merellä koskevan vuoden 1979 kansainvälisen yleissopimuksen, jäljempänä yleissopimus, III artiklan 2 kappaleen e kohdan, joka koskee menettelytapoja, joita sovelletaan yleissopimuksen liitteen muiden kuin 2.1.4, 2.1.5, 2.1.7, 2.1.10, 3.1.2. tai 3.1.3. kohdan määräysten muuttamiseen, ja

on tarkastellut kuudennessakymmenennessäyhdeksännessä istunnossaan yleissopimuksen muutoksia, joita on ehdotettu ja jotka on toimitettu järjestön jäsenille ja sopimusvaltioille yleissopimuksen III artiklan 2 kappaleen a kohdan mukaisesti,

1. hyväksyy yleissopimuksen III artiklan 2 kappaleen c kohdan mukaisesti yleissopimuksen muutokset, joiden teksti sisältyy tämän päätöslauselman liitteeseen;

2. päättää yleissopimuksen III artiklan 2 kappaleen f kohdan mukaisesti, että muutosten katsotaan tulleen hyväksytyiksi 1 päivänä heinäkuuta 1999, jolleivät useampi kuin yksi kolmasosa sopimuspuolista ole ennen tätä päivämäärää ilmoittanut vastustavansa muutoksia;

3. kehottaa yleissopimuksen sopimuspuolia ottamaan huomioon, että yleissopi-

ADOPTION OF AMENDMENTS TO THE INTERNATIONAL CONVENTION ON MARITIME SEARCH AND RESCUE, 1979

THE MARITIME SAFETY COMMITTEE,

RECALLING article 28(b) of the Convention on the International Maritime Organization concerning the functions of the Committee,

RECALLING FURTHER article III(2)(e) of the International Convention on Maritime Search and Rescue (SAR), 1979, hereinafter referred to as "the Convention", concerning the procedures for amending the Annex to the Convention, other than the provisions of paragraphs 2.1.4, 2.1.5, 2.1.7, 2.1.10, 3.1.2 or 3.1.3 thereof,

HAVING CONSIDERED, at its sixty-ninth session, amendments to the Convention proposed and circulated in accordance with article III(2)(a) thereof,

1. ADOPTS, in accordance with article III(2)(c) of the Convention, amendments to the Convention, the text of which is set out in the annex to the present resolution;

2. DETERMINES, in accordance with article III(2)(f) of the Convention, that the amendments shall be deemed to have been accepted on 1 July 1999, unless, prior to that date, more than one third of the Parties, have notified their objections to the amendments;

3. INVITES Parties to the Convention to note that, in accordance with article III

muksen III artiklan 2 kappaleen h kohdan mukaisesti muutokset tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000 sen jälkeen, kun ne on hyväksytty edellä olevan 2 kappaleen mukaisesti;

4. pyytää pääsihteeriä yleissopimuksen III artiklan 2 kappaleen d kohdan mukaisesti lähettämään tämän päätöslauselman ja liitteeseen sisältyvän muutostekstin oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille yleissopimuksen sopimuspuolille;

5. pyytää edelleen pääsihteeriä toimittamaan tämän päätöslauselman ja sen liitteen jäljennökset sellaisille järjestön jäsenille, jotka eivät ole yleissopimuksen sopimuspuolia.

(2)(h) of the Convention, the amendments shall enter into force on 1 January 2000 upon their acceptance in accordance with paragraph 2 above;

4. REQUESTS the Secretary-General, in conformity with article III(2)(d) of the Convention, to transmit certified copies of the present resolution and the text of the amendments contained in the Annex to all Parties to the Convention;

5. FURTHER REQUESTS the Secretary-General to transmit copies of this resolution and its Annex to Members of the Organization, which are not Parties to the Convention.

LIITE

ANNEX

MUUTOKSET VUODEN 1979 KANSAINVÄLISEEN YLEISSOPIMUKSEEN ETSINTÄ- JA PELASTUSPALVELUSTA MERELLÄ

Yleissopimuksen liitteen nykyinen teksti, lukuun ottamatta 2.1.4, 2.1.5, 2.1.7, 2.1.10, 3.1.2 ja 3.1.3 kohtaa, korvataan seuraavalla:

1 LUKU

Käsitteitä ja määritelmiä

1.1 Ilmaisua ”tulee” käytetään liitteessä osoittamaan sopimusmääräystä, jonka yhdenmukaista soveltamista vaaditaan kaikilta sopimuspuolilta ihmishengen turvaamiseksi merellä.

1.2 Ilmaisua ”tulisi” käytetään liitteessä osoittamaan sopimusmääräystä, jonka yhdenmukaista soveltamista suositellaan kaikille sopimuspuolille ihmishengen turvaamiseksi merellä.

1.3 Alla lueteltavia käsitteitä käytetään liitteessä seuraavissa merkityksissä:

1 ”Etsintä”. Hädässä olevien ihmisten paikantamiseen tähtäävä toiminta, jota tavallisesti koordinoi pelastuskeskus tai pelastuslohkokeskus käyttäen hyväksi käytettävissä olevia henkilöitä ja resursseja;

2 ”Pelastus”. Toiminta hädässä olevien ihmisten pelastamiseksi, lääkinnällisen ensiavun antamiseksi ja muiden tarpeiden täyttämiseksi sekä henkilöiden saattamiseksi turvalliseen paikkaan;

3 ”Etsintä- ja pelastuspalvelu”. Valvonta hätätapausten havaitsemiseksi, viestintä, koordinointi sekä etsintä- ja pelastustoiminnot, mukaan lukien lääkinnällisen neuvonnan antaminen, lääkinnällinen en-

AMENDMENTS TO THE INTERNATIONAL CONVENTION ON MARITIME SEARCH AND RESCUE, 1979

The existing text of the Annex to the Convention, except paragraphs 2.1.4, 2.1.5, 2.1.7, 2. 1. 10, 3.1.2 and 3.1.3 is replaced by the following:

"CHAPTER 1

Terms and definitions

1.1 "Shall" is used in the Annex to indicate a provision, the uniform application of which by all Parties is required in the interest of safety of life at sea.

1.2 "Should" is used in the Annex to indicate a provision, the uniform application of which by all Parties is recommended in the interest of safety of life at sea.

1.3 The terms listed below are used in the Annex with the following meanings:

1 "Search". An operation, normally coordinated by a rescue co-ordination centre or rescue sub-centre, using available personnel and facilities to locate persons in distress;

2 "Rescue". An operation to retrieve persons in distress, provide for their initial medical or other needs, and deliver them to a place of safety;

3 "Search and rescue service". The performance of distress monitoring, communication, co-ordination and search and rescue functions, including provision of medical advice, initial medical assistance,

siapu, tai sairaiden kuljettaminen julkisia ja yksityisiä resursseja hyväksi käyttäen, mukaan lukien yhteistyössä toimivat ilmalukset, laivat ja muut alukset ja laitteet;

4 "Etsintä- ja pelastusalue". Ulottuvuudeltaan määritelty pelastuskeskukseen liittyvä alue, jolla etsintä- ja pelastuspalvelua ylläpidetään.

5 "Pelastuskeskus". Yksikkö, joka vastaa etsintä- ja pelastuspalvelun tehokkaiden järjestelyiden edistämisestä sekä etsintä- ja pelastustoimien suorittamisen koordinoinnista etsintä- ja pelastusalueella.

6 "Pelastuslohkokeskus". Pelastuskeskuksen alainen yksikkö, joka on perustettu täydentämään sitä vastuuviranomaisten antamien erityisten määräysten mukaisesti;

7 "Etsintä- ja pelastusresurssi". Liikkuva yksikkö, mukaan lukien tehtävään määrätty etsintä- ja pelastusyksiköt, jota käytetään suorittamaan etsintä- ja pelastustoimia;

8 "Etsintä- ja pelastusyksikkö". Koulutetusta henkilöstöstä koostuva yksikkö, jolla on etsintä- ja pelastustoimien nopeaan suorittamiseen soveltuva varustus;

9 "Hälytysasema". Yksikkö, jonka tehtävänä on toimia viestinvälittäjänä hätätilanteesta ilmoittavan henkilön ja pelastuskeskuksen tai pelastuslohkokeskuksen välillä.

10 "Vaaratilanne". Yleiskäsite, joka tarkoittaa tilanteen mukaan epävarmuus-, hälytys- tai hätätilannetta;

11 "Epävarmuustilanne". Tilanne, jossa vallitsee epätietoisuus henkilön, laivan tai muun aluksen turvallisuudesta;

12 "Hälytystilanne". Tilanne, jossa vallitsee pelko henkilön, laivan tai muun aluksen turvallisuudesta;

13 "Hätätilanne". Tilanne, jossa on ilmeistä, että henkilö, laiva tai muu alus on vakavassa ja välittömässä vaarassa ja tarvitsee välitöntä apua;

14 "Onnettomuuspaikan koordinaattori". Henkilö, joka on määrätty koordinoimaan etsintä- ja pelastustoimia tietyllä alueella.

15 "Pääsihteeri". Kansainvälisen Merenkulkujärjestön pääsihteeri.

or medical evacuation, through the use of public and private resources including co-operating aircraft, vessels and other craft and installations;

4 "Search and rescue region". An area of defined dimensions associated with a rescue co-ordination centre within which search and rescue services are provided;

5 "Rescue co-ordination centre". A unit responsible for promoting efficient organization of search and rescue services and for co-ordinating the conduct of search and rescue operations within a search and rescue region;

6 "Rescue sub-centre". A unit subordinate to a rescue co-ordination centre established to complement the latter according to particular provisions of the responsible authorities;

7 "Search and Rescue facility". Any mobile resource, including designated search and rescue units, used to conduct search and rescue operations;

8 "Search and rescue unit". A unit composed of trained personnel and provided with equipment suitable for the expeditious conduct of search and rescue operations;

9 "Alerting post". Any facility intended to serve as an intermediary between a person reporting an emergency and a rescue co-ordination centre or rescue sub-centre;

10 "Emergency phase". A generic term meaning, as the case may be, uncertainty phase, alert phase or distress phase;

11 "Uncertainty phase". A situation wherein uncertainty exists as to the safety of a person, a vessel or other craft;

12 "Alert phase". A situation wherein apprehension exists as to the safety of a person, a vessel or other craft;

13 "Distress phase". A situation wherein there is a reasonable certainty that a person, a vessel or other craft is threatened by grave and imminent danger and requires immediate assistance;

14 "On-scene co-ordinator". A person designated to co-ordinate search and rescue operations within a specified area;

15 "Secretary-General". The Secretary-General of the International Maritime Organization.

2 LUKU

Organisaatio ja koordinaatio

2.1 Etsintä- ja pelastuspalvelujen järjestämistä ja koordinaatioita koskevat järjestelyt

2.1.1 Sopimuspuolten tulee, mahdollisuuksien mukaan yksittäin tai yhteistyössä muiden valtioiden kanssa ja tarvittaessa järjestön kanssa, osallistua etsintä- ja pelastuspalvelujen kehittämiseen sen varmistamiseksi, että apua annetaan jokaiselle, joka on joutunut merihätään. Saatuaan tiedon, jonka mukaan henkilö on merihädässä tai hänen oletetaan joutuneen merihätään, sopimuspuolen vastuuviranomaisen tulee ryhtyä kiireellisiin toimiin varmistaa, että tarpeellinen apu annetaan.

2.1.2 Sopimuspuolten tulee joko yksittäin tai tarvittaessa yhteistyössä muiden valtioiden kanssa luoda seuraavat etsintä- ja pelastuspalvelun peruselementit:

- 1 oikeudelliset järjestelyt;
 - 2 vastuuviranomaisen määrääminen;
 - 3 käytettävissä olevien resurssien organisaatio;
 - 4 viestintäyhteydet;
 - 5 koordinaatio ja toiminnalliset tehtävät;
- ja
- 6 palvelua parantavat toimenpiteet, mukaan lukien suunnittelu, kotimaiset ja ulkomaiset yhteistyösuhteet sekä koulutus.

Sopimuspuolten tulee mahdollisuuksien mukaan noudattaa järjestön kehittämiä asiankuuluvia vähimmäisstandardeja ja ohjeita.

2.1.3 Voidakseen varmistua siitä, että maissa on riittävät perusrakenteet yhteydenpitoa varten ja tehokkaat hätähälytyskanavat, ja että toimia koordinaoidaan asianmukaisesti etsintä- ja pelastuspalvelun tukemiseksi tehokkaalla tavalla, sopimuspuolten tulee yksittäin tai yhteistyössä muiden valtioiden kanssa varmistaa, että kullekin merialueelle perustetaan kohdan 2.1.4 ja 2.1.5 mukaisesti riittävät etsintä- ja pelastusalueet. Näiden alueiden tulisi olla vierekkäiset eikä, mikäli mahdollista, päällekkäisiä.

CHAPTER 2

Organization and co-ordination

2.1 Arrangements for provision and co-ordination of search and rescue services

2.1.1 Parties shall, as they are able to do so individually or in co-operation with other States and, as appropriate, with the Organization, participate in the development of search and rescue services to ensure that assistance is rendered to any person in distress at sea. On receiving information that any person is, or appears to be, in distress at sea, the responsible authorities of a Party shall take urgent steps to ensure that the necessary assistance is provided.

2.1.2 Parties shall, either individually or, if appropriate, in co-operation with other States, establish the following basic elements of a search and rescue service:

- 1 legal framework;
- 2 assignment of a responsible authority;
- 3 organisation of available resources;

4 communication facilities;

5 co-ordination and operational functions;

and

6 processes to, improve the service including planning, domestic and international co-operative relationships and training.

Parties shall, as far as practicable, follow relevant minimum standards and guidelines developed by the Organization.

2.1.3 To help ensure the provision of adequate shore-based communication infrastructure, efficient distress alert routing, and proper operational co-ordination to effectively support search and rescue services, Parties shall, individually or in co-operation with other States, ensure that sufficient search and rescue regions are established within each sea area in accordance with paragraphs 2.1.4 and 2.1.5. Such regions should be contiguous and, as far as practicable, not overlap.

2.1.6 Kyseisten sopimuspuolten tulee kirjata 2.1.4 ja 2.1.5 kohdassa tarkoitettu alueita ja järjestelyjä koskeva sopimus tai tällainen sopimus tulee sisällyttää sopimuspuolten hyväksymiin kirjallisiin suunnitelmiin.

2.1.8 Sopimuspuolten tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä edistämään merenkulun ja ilmailun etsintä- ja pelastuspalveluiden välisen toiminnan johdonmukaisuutta harkitessaan merenkulun etsintä- ja pelastusalueiden perustamista, jotka tulee perustaa sopimuksella 2.1.4 kohdan mukaisesti, tai sopimuksen tekemistä tarkoituksenmukaisista järjestelyistä 2.1.5 kohdan mukaisesti.

2.1.9 Otettuaan vastuun etsintä- ja pelastuspalvelun järjestämisestä tietyllä alueella sopimuspuolten tulee käyttää etsintä- ja pelastusyksiköitä ja muita saatavilla olevia resursseja avun antamiseksi henkilölle, joka on joutunut tai jonka oletetaan joutuneen merihätään.

2.1.11 Sopimuspuolten tulee toimittaa pääsihteerille tietoja etsintä- ja pelastuspalvelustaan, mukaan lukien:

1 tieto kansallisesta viranomaisesta, joka vastaa etsintä- ja pelastuspalvelusta merellä;

2 tieto perustettujen pelastuskeskusten ja muiden etsintä- ja pelastuspalvelua koordinoivien keskusten sijainnista etsintä- ja pelastuspalvelualueita tai -alueita ja niissä tapahtuvaa viestintää varten;

3 tieto etsintä- ja pelastusalueen tai — alueiden rajoista ja maissa sijaitsevien hätä- ja turvallisuusviestinnässä käytettävien viestiyhteyksien kattavuudesta; ja

4 tieto käytettävissä olevien etsintä- ja pelastusyksiköiden päätyypeistä.

Sopimuspuolten tulee ensi tilassa päivittää antamansa tiedot, mikäli niiden osalta on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Pääsihteerin tulee välittää saamansa tiedot kaikille sopimuspuolille.

2.1.12 Pääsihteerin tulee ilmoittaa kaikille sopimuspuolille 2.1.4 ja 2.1.5 kohdassa tarkoitetuista sopimuksista tai järjestelyistä..

2.1.6 Agreement on the regions or arrangements referred to in paragraphs 2.1.4 and 2.1.5 shall be recorded by the Parties concerned, or in written plans accepted by the Parties.

2.1.8 Parties should seek to promote consistency, where applicable, between their maritime and aeronautical search and rescue services while considering the establishment of maritime search and rescue regions which shall be established by agreement in accordance with paragraph 2.1.4 or the reaching of agreement upon appropriate arrangements in accordance with paragraph 2.1.5.

2.1.9 Parties having accepted responsibility to, provide search and rescue services for a specified area shall use search and rescue units and other available facilities for providing assistance to, a person who is, or appears to be, in distress at sea.

2.1.11 Parties shall forward to the Secretary-General information on their search and rescue service, including the:

1 national authority responsible for the maritime search and rescue services;

2 location of the established rescue co-ordination centres or other centres providing search and rescue co-ordination, for the search and rescue region or regions and communications therein;

3 limits of their search and rescue region or regions and the coverage provided by their shore based distress and safety communication facilities; and

4 principal types of available search and rescue units.

Parties shall with priority, update the information provided with respect to any alterations of importance. The Secretary-General shall transmit to all Parties the information received.

2.1.12 The Secretary-General shall notify all Parties of the agreements or arrangements referred to in paragraphs 2.1.4 and 2.1.5.

2.2 Kansallisten etsintä- ja pelastuspalvelujen kehittäminen

2.2.1 Sopimuspuolet ottavat käyttöön asianmukaiset kansalliset menettelytavat etsintä- ja pelastuspalvelujen yleistä kehittämistä, koordinaatiota ja parantamista varten.

2.2.2 Tehokkaan etsintä- ja pelastuspalvelun tukemiseksi sopimuspuolten tulee:

1 varmistaa käytettävissä olevien järjestelmien koordinoitu käyttö; ja

2 ryhtyä tiiviiseen yhteistyöhön sellaisten laitosten ja organisaatioiden kanssa, jotka voivat auttaa parantamaan etsintä- ja pelastuspalvelua esimerkiksi toiminnan, suunnittelun, koulutuksen, harjoitusten sekä tutkimuksen ja kehityksen aloilla.

2.3 Pelastuskeskusten ja pelastuslohkokeskusten perustaminen

2.3.1 Täyttääkseen edellä 2.2 kohdassa esitetyt vaatimukset sopimuspuolten tulee yksittäin tai yhteistyössä muiden valtioiden kanssa perustaa pelastuskeskuksia etsintä- ja pelastuspalvelujaan varten sekä tarkoituksenmukaisiksi katsottavia pelastuslohkokeskuksia.

2.3.2 Jokaisen pelastuskeskuksen ja pelastuslohkokeskuksen, joka on perustettu 2.3.1 kohdan mukaisesti, tulee varautua ottamaan vastaan hätähälytyksiä etsintä- ja pelastusalueeltaan. Jokaisen keskuksen tulee myös huolehtia yhteydenpitomahdollisuuksista hätään joutuneiden henkilöiden, etsintä- ja pelastusresurssien sekä muiden pelastuskeskusten ja pelastuslohkokeskuksien kanssa.

2.3.3 Jokaisen pelastuskeskuksen tulee olla toiminnassa 24 tuntia vuorokaudessa, ja jatkuvasti miehitettynä koulutetulla henkilöstöllä, joka pystyy käyttämään englannin kieltä työkielensä *.

* Katso Kansainvälisen Merenkulkujärjestön julkaisun Standard Maritime Communication Phrases (MSC/Circ.794) meripelastuspalvelua käsittelevä kohta.

2.4 Koordinaatio ilmailupalvelujen kanssa

2.4.1 Sopimuspuolten tulee varmistaa mahdollisimman tiivis yhteistyö meri- ja ilmailupalvelujen välillä tarjotakseen mah-

2.2 Development of national search and rescue services

2.2.1 Parties shall establish appropriate national procedures for overall development, co-ordination, and improvement of search and rescue services.

2.2.2 To support efficient search and rescue operations, Parties shall:

1 ensure the co-ordinated use of available facilities; and

2 establish close co-operation between services and organizations which may contribute to improve the search and rescue service in areas such as operations, planning, training, exercises and research and development.

2.3 Establishment of rescue co-ordination centres and rescue sub-centres

2.3.1 To meet the requirements of paragraph 2.2, Parties shall individually or in co-operation with other States establish rescue co-ordination centres for their search and rescue services and such rescue sub-centres as they consider appropriate.

2.3.2 Each rescue co-ordination centre and rescue sub-centre, established in accordance with paragraph 2.3.1 shall arrange for the receipt of distress alerts originating from within its search and rescue region. Every such centre shall also arrange for communications with persons in distress, with search and rescue facilities, and with other rescue co-ordination centres or rescue sub-centres.

2.3.3 Each rescue co-ordination centre shall be operational on a 24-hour basis and be constantly staffed by trained personnel having a working knowledge of the English language *.

* Refer to the Search and Rescue section of the IMO Standard Marine Communication Phrases (MSC/Circ.794).

2.4 Co-ordination with aeronautical services

2.4.1 Parties shall ensure the closest practicable co-ordination between maritime and aeronautical services so as to, provide for

dollisimman tehokkaat etsintä- ja pelastuspalvelut etsintä- ja pelastusalueillaan ja niiden ilmatilassa.

2.4.2 Sopimuspuolen tulisi mahdollisuuksien mukaan perustaa yhteisiä pelastuskeskuksia ja pelastuslohkokeskuksia vastaamaan sekä merenkulun että ilmailun tarpeisiin.

2.4.3 Kun erilliset meri- ja lentopelastuskeskukset tai pelastuslohkokeskukset perustetaan palvelemaan samaa aluetta, asianomaisen sopimuspuolen tulee varmistaa mahdollisimman tiivis yhteistyö keskusten tai lohkokeskusten välillä.

2.4.4 Sopimuspuolten tulee varmistaa, että merenkulkua ja ilmailua varten perustetut etsintä- ja pelastusyksiköt käyttävät mahdollisuuksien mukaan samoja menettelytapoja.

2.5. Etsintä- ja pelastusresurssien määrittäminen

Sopimuspuolten tulee määrittää kaikki resurssit, jotka voivat olla mukana etsintä- ja pelastustoiminnassa ja ne voivat määrätä sopivat resurssit etsintä- ja pelastusyksiköiksi.

2.6 Etsintä- ja pelastusyksiköiden varustus

2.6.1 Jokaisella etsintä- ja pelastusyksiköllä tulee olla sen tehtäviin soveltuva varustus.

2.6.2 Pelastuneille pudotettaviksi tarkoitettujen pelastustarvikkeita sisältävät säiliöt ja pakkaukset tulisi varustaa niiden sisältöä osoittavalla merkinnällä järjestön hyväksymien standardien mukaisesti.

3 LUKU

Valtioiden välinen yhteistyö

3.1 Valtioiden välinen yhteistyö

3.1.1 Sopimuspuolten tulee koordinoita etsintä- ja pelastusorganisaationsa, ja niiden tulisi tarpeen mukaan koordinoita etsintä- ja pelastustoimensa naapurivaltioidensa vastaavien toimien kanssa.

3.1.4 Sopimuspuolten vastuuviranomaisen tulee:

1 vastaanotettuaan etsintä- ja pelastuspyynnön ilmoittaa siitä välittömästi; ja

the most effective and efficient search and rescue services in and over their search and rescue regions.

2.4.2 Whenever practicable, each Party should establish joint rescue co-ordination centres and rescue sub-centres to serve both maritime and aeronautical purposes.

2.4.3 Whenever separate maritime and aeronautical rescue co-ordination centres or rescue sub-centres are established to serve the same area, the Party concerned shall ensure the closest practicable co-ordination between the centres or sub-centres.

2.4.4 Parties shall ensure as far as is possible the use of common procedures by search and rescue units established for maritime purposes and those established for aeronautical purposes.

2.5 Designation of search and rescue facilities

Parties shall identify all facilities able to participate in search and rescue operations, and may designate suitable facilities as search and rescue units.

2.6 Equipment of search and rescue units

2.6.1 Each search and rescue unit shall be provided with equipment appropriate to its task.

2.6.2 Containers and packages containing survival equipment for dropping to survivors should have the general nature of their contents indicated by markings in accordance with standards adopted by the Organization.

CHAPTER 3

Co-operation between states

3.1 Co-operation between States

3.1.1 Parties shall co-ordinate their search and rescue organizations and should, whenever necessary, co-ordinate search and rescue operations with those of neighbouring States.

3.1.4 The responsible authorities of Parties shall:

1 immediately acknowledge the receipt of such a request, and

2 mahdollisimman pian ilmoittaa ne ehdot, joiden perusteella suunniteltuun tehtävään voidaan ryhtyä, jos sellaisia on.

3.1.5 Sopimuspuolten tulisi tehdä naapurivaltioidensa kanssa sopimuksia, joissa asetetaan ne ehdot, joiden perusteella etsintä- ja pelastusyksiköt pääsevät toistensa aluevesille tai alueelle tai ilmatilaan. Näiden sopimusten tulisi myös turvata tällaisten yksiköiden pääsy nopeasti alueelle mahdollisimman vähäisin muodollisuuksin.

3.1.6 Sopimuspuolen tulisi valtuuttaa pelastuskeskuksensa:

1 pyytämään toisilta pelastuskeskuksilta tarvittavaa apua, mukaan lukien alukset, ilma-alukset henkilöstö ja kalusto;

2 myöntämään tällaisille aluksille ja ilma-aluksille, henkilöstölle tai kalustolle tarvittava lupa, jotta nämä pääsevät sen aluevesille tai alueelle tai ilmatilaan;

3 ryhtymään tarpeellisiin järjestelyihin asianomaisten tulli-, maahanmuutto-, terveys- tai muiden viranomaisten kanssa pääsyn nopeuttamiseksi.

3.1.7 Kunkin sopimuspuolen tulee varmistaa, että sen pelastuskeskukset antavat pyydettyä apua toisille pelastuskeskuksille, mukaan lukien apu alusten, ilma-alusten, henkilöstön ja kaluston muodossa.

3.1.8 Sopimuspuolten tulisi tehdä tarvittaessa sopimuksia muiden valtioiden kanssa etsintä- ja pelastusyhteistyön ja sen koordinoinnin vahvistamiseksi. Sopimuspuolten tulee valtuuttaa vastuviranomaisensa laatimaan toimintasuunnitelmia ja tekemään järjestelyjä yhteistyötä varten etsintä- ja pelastusyhteistyön alalla muiden valtioiden vastuviranomaisten kanssa.

4 LUKU

Toimintamenetelmät

4.1. Alustavat toimet

4.1.1 Jokaisella pelastuskeskuksella ja pelastuslohkokeskuksella tulee olla käytettävissään ajantasaiset tiedot erityisesti niistä etsintä- ja pelastusresursseista ja käytettävissä olevista viestintäyhteyksistä, joilla on merkitystä etsintä- ja pelastus-

2 as soon as possible indicate the conditions, if any, under which the projected mission may be undertaken.

3.1.5 Parties should enter into agreements with neighbouring States setting forth the conditions for entry of each other's search and rescue units into or over their respective territorial sea or territory. These agreements should also provide for expediting entry of such units with the least possible formalities.

3.1.6 Each Party should authorize its rescue co-ordination centres:

1 to request from other rescue co-ordination centres such assistance, including vessels, aircraft, personnel or equipment, as may be needed;

2 to grant any necessary permission for the entry of such vessels, aircraft, personnel or equipment into or over its territorial sea or territory; and

3 to make the necessary arrangements with the appropriate customs, immigration, health or other authorities with a view to expediting such entry.

3.1.7 Each Party shall ensure that its rescue co-ordination centres provide, when requested, assistance to other rescue co-ordination centres, including assistance in the form of vessels, aircraft, personnel or equipment.

3.1.8 Parties should enter into agreements with other States, where appropriate, to strengthen search and rescue co-operation and co-ordination. Parties shall authorize their responsible authority to, make operational plans and arrangements for search and rescue co-operation and co-ordination with responsible authorities of other States.

CHAPTER 4

Operating procedures

4.1 Preparatory measures

4.1.1 Each rescue co-ordination centre and rescue sub-centre shall have available up-to-date information especially concerning search and rescue facilities and available communications relevant to search and rescue operations in its area.

toiminnalle sen alueella.

4.1.2 Jokaisen pelastuskeskuksen ja pelastuslohkokeskuksen tulisi päästä helposti käsiksi tietoihin, jotka koskevat sellaisten sen alueella olevien alusten asemaa, reittiä ja nopeutta, jotka voivat auttaa merihätään joutuneita henkilöitä, laivoja tai muita aluksia, sekä tietoihin siitä, miten niihin saa yhteyden. Nämä tiedot tulisi joko säilyttää pelastuskeskuksessa tai pitää helposti saatavilla tarpeen mukaan.

4.1.3 Jokaisella pelastuskeskuksella ja pelastuslohkokeskuksella tulee olla yksityiskohtaiset toimintasuunnitelmat etsintä- ja pelastustoimien suorittamista varten. Nämä suunnitelmat tulee kehittää yhdessä niiden tahojen edustajien kanssa, jotka voivat auttaa etsintä- ja pelastuspalvelun antamisessa tai jotka voivat hyötyä siitä, jos tämä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

4.1.4 Pelastuskeskukset tai pelastuslohkokeskukset tulee pitää ajan tasalla etsintä- ja pelastusyksiköiden valmiudesta.

4.2. Vaaratilanteita koskevat tiedot

4.2.1 Sopimuspuolten tulee joko yksittäin tai yhteistyössä muiden valtioiden kanssa varmistaa, että ne kykenevät nopeasti ja luotettavasti vastaanottamaan hätähälytyksiä tähän tarkoitukseen käytettävistä laitteista etsintä- ja pelastusalueillaan 24 tuntia vuorokaudessa. Hälytysaseman, joka saa hätähälytyksen tulee:

1 välittömästi välittää hälytys asianomaiselle pelastuskeskukselle tai pelastuslohkokeskukselle ja sitten auttaa etsintään ja pelastustyöhön liittyvässä viestinnässä tarpeen mukaan; ja

2 jos käytännössä mahdollista, ilmoittaa vastaanottaneensa hälytyksen.

4.2.2 Sopimuspuolten tulee tarvittaessa varmistaa, että viestintävälineiden rekisteröinnin ja vaaratilanteisiin vastaamisen edellyttämät järjestelyt on hoidettu tehokkaasti, jotta pelastuskeskus tai pelastuslohkokeskus pääsee käsiksi asiaankuuluvaan rekisteriin nopeasti.

4.2.3 Etsintä- ja pelastuspalveluviranomaisen tai sen alayksikön, jolla on syytä uskoa, että henkilö, laiva tai muu alus on vaarassa, tulee toimittaa mahdollisimman pian kaikki käytettävissä

4.1.2 Each rescue co-ordination centre and rescue sub-centre should have ready access to information regarding the position, course, and speed of vessels within its area which may be able to provide assistance to persons, vessels or other craft in distress at sea, and regarding how to contact them. This information should either be kept in the rescue co-ordination centre, or be readily obtainable when necessary.

4.1.3 Each rescue co-ordination centre and rescue sub-centre shall have detailed plans of operation for the conduct of search and rescue operations. Where appropriate, these plans shall be developed jointly with the representatives of those who may assist in providing, or who may benefit from, the search and rescue services.

4.1.4 Rescue co-ordination centres or sub-centres shall be kept informed of the state of preparedness of search and rescue units.

4.2 Information concerning emergencies

4.2.1 Parties, either individually or in co-operation with other States shall ensure that they are capable on a 24-hour basis of promptly and reliably receiving distress alerts from equipment used for this purpose within their search and rescue regions. Any alerting post receiving a distress alert shall:

1 immediately relay the alert to the appropriate rescue co-ordination centre or sub-centre, and then assist with search and rescue communications as appropriate; and

2 if practicable acknowledge the alert.

4.2.2 Parties shall, where appropriate, ensure that effective arrangements are in place for the registration of communication equipment and for responding to emergencies, to enable any rescue co-ordination centre or sub-centre to access pertinent registration information quickly.

4.2.3 Any authority or element of the search and rescue service having reason to believe that a person, a vessel or other craft is in a state of emergency shall forward as soon as possible all available information to

olevat tiedot asianomaiselle pelastuskeskukselle tai pelastuslohkokeskukselle.

4.2.4 Pelastuskeskusten ja pelastuslohkokeskusten tulee välittömästi saatuaan tiedon siitä, että henkilö, laiva tai muu alus on vaarassa, arvioida kyseiset tiedot ja määrittää vaaratilanne 4.4 kohdan mukaisesti sekä määrittellä tarvittavien toimenpiteiden laajuus.

4.3. Alkutoimenpiteet

Etsintä- ja pelastusyksikön, joka saa tiedon hätätapauksesta, tulee välittömästi ryhtyä toimiin, jos sillä on mahdollisuus auttaa, ja joka tapauksessa viipymättä tehdä ilmoitus asiasta pelastuskeskukselle tai pelastuslohkokeskukselle, jonka alueella tapaus on sattunut.

4.4. Vaaratilanteet

Asianmukaisten toimintamenetelmien määrittämisen helpottamiseksi pelastuskeskuksen tai pelastuslohkokeskuksen tulee luokitella vaaratilanteet seuraavasti:

1 Epävarmuustilanne,

1.1 kun henkilö on ilmoitettu kadonneeksi tai laiva tai muu alus on aikataulusta myöhässä; tai

1.2 kun henkilö, laiva tai muu alus on jättänyt tekemättä asianmukaisen sijainti- tai turvallisuusilmoituksen.

2 Hälytystilanne:

2.1 kun epävarmuustilanteen jälkeiset yhteydenottoyritykset henkilöön, laivaan tai muuhun alukseen ovat epäonnistuneet ja muihin sopiviin lähteisiin osoitetut tiedustelut ovat osoittautuneet tuloksettomiksi; tai

2.2 kun on saatu tieto, että laivan tai muun aluksen toimintakyky on jossain määrin heikentynyt, mutta hätätilanne ei ole todennäköinen.

3 Hätätilanne:

3.1 kun on saatu varma tieto siitä, että henkilö, laiva tai muu alus on vaarassa ja välittömän avun tarpeessa; tai

3.2 kun hälytystilanteen jälkeiset uudet tuloksettomat yhteydenottoyritykset henkilöön, laivaan tai muuhun alukseen ja sitä laajemmat tuloksettomat tiedustelut osoittavat hätätilanteen olevan todennäköinen; tai

the rescue co-ordination centre or rescue sub-centre concerned.

4.2.4 Rescue co-ordination centres and rescue sub-centres shall, immediately upon receipt of information concerning a person, a vessel, or other craft in a state of emergency, evaluate such information and determine the phase of emergency in accordance with paragraph 4.4, and the extent of operations required.

4.3 Initial action

Any search and rescue unit receiving information of a distress incident shall initially take immediate action if in the position to assist and shall, in any case without delay, notify the rescue co-ordination centre or rescue sub-centre in whose area the incident has occurred.

4.4 Emergency phases

To assist in determining the appropriate operating procedures, the following emergency phases shall be distinguished by the rescue co-ordination centre or sub-centre concerned:

1 Uncertainty phase:

1.1 when a person has been reported as missing, or a vessel or other craft is overdue; or

1.2 when a person, a vessel or other craft has failed to make an expected position or safety report.

2 Alert phase:

2.1 when, following the uncertainty phase, attempts to establish contact with a person, a vessel or other craft have failed and inquiries addressed to other appropriate sources have been unsuccessful; or

2.2 when information has been received indicating that the operating efficiency of a vessel or other craft is impaired, but not to the extent that a distress situation is likely.

3 Distress phase:

3.1 when positive information is received that a person, a vessel or other craft is in danger and in need of immediate assistance; or

3.2 when, following the alert phase, further unsuccessful attempts to establish contact with a person, a vessel or other craft and more widespread unsuccessful inquiries point to the probability that a distress situation exists; or

3.3 kun on saatu tieto, että laivan tai muun aluksen toimintakyky on siinä määrin heikentynyt, että hätätilanne on todennäköinen.

4.5. Pelastuskeskusten ja pelastuslohkokeskusten noudattamat menettelytavat vaaratilanteissa

4.5.1 Kun epävarmuustilanne on julistettu, pelastuskeskuksen tai pelastuslohkokeskusten tulee asianmukaisesti käynnistää tiedustelut henkilön, laivan tai muun aluksen turvallisuuden määrittämiseksi tai julistaa hälytystilanne.

4.5.2 Kun hälytystilanne on julistettu, pelastuskeskuksen tai pelastuslohkokeskusten tulee asianmukaisesti laajentaa kadonneeseen henkilöön, laivaan tai muuhun alukseen kohdistuvia tiedusteluja, hälyttää tarkoituksenmukaiset etsintä- ja pelastuspalvelut ja käynnistää kyseisessä tilanteessa vallitsevien olosuhteiden perusteella tarpeelliset toimet.

4.5.3 Kun hätätilanne on julistettu, pelastuskeskuksen tai pelastuslohkokeskusten tulee asianmukaisesti edetä sen toimintasuunnitelmissa määrättyllä tavalla 4.1 kohdan vaatimusten mukaisesti.

4.5.4 Etsintä- ja pelastustoimien aloittaminen, kun etsinnän kohteen sijainti on tuntematon

Mikäli vaaratilanne on julistettu tuntemattomassa paikassa sijaitsevan kohteen etsimiseksi, sovelletaan seuraavaa:

1 ellei vaaratilanteessa pelastuskeskuksen tai pelastuslohkokeskusten tiedossa ole, että muut keskuksat olisivat ryhtyneet toimiin, sen tulee ottaa vastuu sopivien toimien käynnistämiseksi ja neuvotella muiden keskusten kanssa jonkin keskuksen määräämisestä vastuussa olevaksi keskuksiksi;

2 elleivät asianomaiset keskuksat toisistaan sovi, vastuulliseksi keskuksiksi tulee määrätä keskus, jonka vastuualueella etsinnän kohde sen viimeisen sijainti-ilmoituksen mukaan oli; ja

3 hätätilanteen julistamisen jälkeen etsintä- ja pelastustoimia koordinoivan keskuksen tulee asianmukaisesti ilmoittaa muille keskuksille kaikista vaaratilanteeseen liittyvistä olosuhteista ja tilanteen

3.3 when information is received which indicates that the operating efficiency of a vessel or other craft has been impaired to the extent that a distress situation is likely.

4.5 Procedures to be followed by rescue co-ordination centres and rescue sub-centres during emergency phases

4.5.1 Upon the declaration of the uncertainty phase, the rescue co-ordination centre or rescue sub-centre, as appropriate, shall initiate inquiries to determine the safety of a person, a vessel or other craft or shall declare the alert phase.

4.5.2 Upon the declaration of the alert phase, the rescue co-ordination centre or rescue sub-centre, as appropriate, shall extend the inquiries for the missing person, vessel or other craft, alert appropriate search and rescue services and initiate such action, as is necessary in the light of the circumstances of the particular case.

4.5.3 Upon the declaration of the distress phase, the rescue co-ordination centre or rescue sub-centre, as appropriate, shall proceed as prescribed in its plans of operation, as required by paragraph 4.1.

4.5.4 Initiation of search and rescue operations when the position of the search object is unknown

In the event of an emergency phase being declared for a search object whose position is unknown, the following shall apply:

1 when an emergency phase exists, a rescue co-ordination centre or rescue sub-centre shall, unless it is aware that other centres are taking action, assume responsibility for initiating suitable action and confer with other centres with the objective of designating one centre to assume responsibility;

2 unless otherwise decided by agreement between the centres concerned, the centre to be designated shall be the centre responsible for the area in which the search object was according to its last reported position; and

3 after the declaration of the distress phase, the centre co-ordinating the search and rescue operations shall, as appropriate, inform other centres of all the circumstances of the emergency and of all

kehittymisestä.

4.5.5 Tietojen välittäminen henkilölle, laivoille tai muille aluksille, joiden osalta on julistettu vaaratilanne

Aina kun mahdollista, etsintä- ja pelastustoimista vastaavan pelastuskeskuksen tai pelastuslohkokeskuksen tulee toimittaa hätätilassa olevalle henkilölle, laivalle tai muulle alukselle tieto käynnistämistään etsintä- ja pelastustoimista.

4.6 Koordinointi kahden tai useamman sopimuspuolen osallistuessa toimiin

Kun etsintä- ja pelastustoimiin osallistuu useampi kuin yksi sopimuspuoli, kunkin sopimuspuolen tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin 4.1 kohdassa tarkoitettujen toimintasuunnitelman mukaisesti alueen pelastuskeskuksen sitä pyytäessä.

4.7. Etsintä- ja pelastustoiminnan koordinointi onnettomuuspaikalla

4.7.1 Etsintä- ja pelastusyksiköiden ja muiden etsintä- ja pelastustoimiin osallistuvien resurssien toimet tulee koordinoita onnettomuuspaikalla parhaan mahdollisen tuloksen varmistamiseksi.

4.7.2 Kun useiden yksiköiden on tarkoitus osallistua etsintä- ja pelastustoimiin, ja kun pelastuskeskus tai pelastuslohkokeskus katsoo, että näin on tarpeen menetellä, kaikkein kyvykkäin henkilö tulisi määrätä onnettomuuspaikan koordinaattoriksi mahdollisimman pian ja mieluiten ennen kuin yksiköt saapuvat sovitulle toiminta-alueelle. Onnettomuuspaikan koordinaattori määrätään vastaamaan tietyistä tehtävistä ottaen huomioon onnettomuuspaikan koordinaattorin ilmeiset kyvyt ja toiminnan vaatimukset.

4.7.3 Jos vastuussa olevaa pelastuskeskusta ei ole määrätty tai pelastuskeskus ei jostakin syystä kykene koordinoimaan etsintä- ja pelastustehtävää, mukana olevien tahojen tulisi määrätä onnettomuuspaikan koordinaattori yhteisellä sopimuksella.

4.8. Etsintä- ja pelastustoimien päättäminen ja keskeyttäminen

4.8.1 Jos mahdollista, etsintä- ja pelastustoimien tulee jatkua, kunnes kaikki kohtuullinen toivo eloonjääneiden pelastamisesta on menetetty.

subsequent developments.

4.5.5 Passing information to persons, vessels, or other craft for which an emergency phase has been declared

Whenever possible, the rescue co-ordination centre or rescue sub-centre responsible for search and rescue operations shall forward to the person, a vessel or other craft for which an emergency phase has been declared, information on the search and rescue operations it has initiated.

4.6 Co-ordination when two or more Parties are involved

For search and rescue operations involving more than one Party, each Party shall take appropriate action in accordance with the plans of operation referred to in paragraph 4.1 when so requested by the rescue co-ordination centre of the region.

4.7 On-scene co-ordination of search and rescue activities

4.7.1 The activities of search and rescue units and other facilities engaged in search and rescue operations shall be co-ordinated on-scene to ensure the most effective results.

4.7.2 When multiple facilities are about to engage in search and rescue operations, and the rescue co-ordination centre or rescue sub-centre considers it necessary, the most capable person should be designated as on-scene co-ordinator as early as practicable and preferably before the facilities arrive within the specified area of operation. Specific responsibilities shall be assigned to the on-scene co-ordinator taking into account the apparent capabilities of the on-scene co-ordinator and operational requirements.

4.7.3 If there is no responsible rescue co-ordination centre or, for any reason, the responsible rescue co-ordination centre is unable to co-ordinate the search and rescue mission, the facilities involved should designate an on-scene co-ordinator by mutual agreement.

4.8 Termination and suspension of search and rescue operations

4.8.1 Search and rescue operations shall continue, when practicable, until all reasonable hope of rescuing survivors has passed.

4.8.2 Vastuussa olevan pelastuskeskuksen tai pelastuslohkokeskuksen tulee yleensä päättää, milloin etsintä- ja pelastustoimet lopetetaan. Jos toimia ei koordinoi mikään keskus, onnettomuuspaikan koordinaattori voi tehdä tämän päätöksen.

4.8.3 Jos pelastuskeskus tai pelastuslohkokeskus luotettavien tietojen perusteella katsoo, että etsintä- ja pelastustoimet ovat onnistuneet tai vaaratilanne on päätynyt, sen tulee lopettaa etsintä- ja pelastustoimet ja viipymättä ilmoittaa asiasta viranomaisille, yksiköille tai palveluille, jotka on hälytetty tai joille asiasta on ilmoitettu.

4.8.4 Jos etsintä- ja pelastustoimia onnettomuuspaikalla on mahdotonta jatkaa, ja pelastuskeskus tai pelastuslohkokeskus päättää, että eloonjääneitä saattaa silti edelleen olla, keskus voi väliaikaisesti keskeyttää toimet onnettomuuspaikalla odottaessaan tilanteen kehittymistä, ja sen tulee viipymättä ilmoittaa asiasta viranomaisille, yksiköille tai palveluille, jotka on hälytetty tai joille asiasta on ilmoitettu. Myöhemmin saatavat tiedot tulee arvioida ja etsintä- ja pelastustoimet aloittaa uudelleen, kun toimenpiteisiin on saatujen tietojen perusteella aihetta.

5 LUKU

Alusten ilmoitusjärjestelmät

5.1. Yleistä

5.1.1 Alusten ilmoitusjärjestelmiä voi perustaa joko yksittäinen sopimuspuoli tai sopimuspuoli yhdessä muiden valtioiden kanssa, kun tämä katsotaan tarpeelliseksi helpottamaan etsintä- ja pelastustoimia.

5.1.2 Alusten ilmoitusjärjestelmää harkitsevien sopimuspuolten tulisi ottaa huomioon järjestön asiaa koskevat suositukset. Sopimuspuolten tulisi myös harkita, saadanko olemassa olevista ilmoitusjärjestelmistä tai muista alusten sijaintitietolähteistä riittävästi tietoa alueelta, ja pyrkiä minimoimaan alusten tarpeeton lisäraportointi tai pelastuskeskuksen tarve tarkistaa alusten saatavuus useista ilmoitusjärjestelmistä sen määrittelemiseksi, mistä

4.8.2 The responsible rescue co-ordination centre or rescue sub-centre concerned shall normally decide when to discontinue search and rescue operations. If no such centre is involved in co-ordinating the operations, the on-scene co-ordinator may take this decision.

4.8.3 When a rescue co-ordination centre or rescue sub-centre considers, on the basis of reliable information that a search and rescue operation has been successful, or that the emergency no longer exists, it shall terminate the search and rescue operation and promptly so inform any authority, facility or service which has been activated or notified.

4.8.4 If a search and rescue operation on-scene becomes impracticable and the rescue co-ordination centre or rescue sub-centre concludes that survivors might still be alive, the centre may temporarily suspend the on-scene activities pending further developments, and shall promptly so inform any authority, facility or service which has been activated or notified. Information subsequently received shall be evaluated and search and rescue operations resumed when justified on the basis of such information.

CHAPTER 5

Ship reporting systems

5.1 General

5.1.1 Ship reporting systems may be established either individually by Parties or in co-operation with other States, where this is considered necessary, to facilitate search and rescue operations.

5.1.2 Parties contemplating the institution of a ship reporting system, should take account of the relevant recommendations of the Organization. Parties should also consider whether existing reporting systems or other sources of ship position data can provide adequate information for the region, and seek to minimize unnecessary additional reports by ships, or the need for rescue co-ordination centres to check with multiple reporting systems to determine

saadaan apua etsintä- ja pelastustoimiin.

5.1.3 Alusten ilmoitusjärjestelmien tulisi antaa alusten liikkeistä ajantasaista tietoa, jotta hätätapauksessa:

1 voidaan lyhentää aikaa, joka kuluu yhteyden menettämisestä alukseen siihen, kun etsintä- ja pelastustoimet aloitetaan tapauksissa, joissa hätäsanomaa ei ole saatu;

2 voidaan nopeasti määrittää alukset, jotka voidaan kutsua apuun;

3 voidaan määrittää rajattu etsintäalue, mikäli hädässä olevan henkilön, laivan tai muun aluksen sijainti ei ole tiedossa tai sijainti on epävarma; ja

4 voidaan helpottaa kiireellisen lääkinnällisen avun tai neuvonnan saantia.

5.2. Toiminnalliset vaatimukset

5.2.1 Alusten ilmoitusjärjestelmien tulisi täyttää seuraavat vaatimukset:

1 järjestelmästä tulisi käydä ilmi tiedot, joiden avulla on mahdollista määrittää osallistuvien alusten nykyinen ja tuleva sijainti, mukaan lukien purjehdussuunnitelmat ja sijainti-ilmoitukset;

2 järjestelmään tulisi sisältyä alusten paikatiedon seuranta;

3 järjestelmän tulisi vastaanottaa ilmoituksia osallistuvilta aluksilta sopivin väliajoin;

4 järjestelmän tulisi perustua yksinkertaiseen suunnitteluun ja toimintaan; ja

5 järjestelmässä tulisi käyttää kansainvälisesti sovittua vakioilmoituskaavaa ja menettelyjä.

5.3. Ilmoituslajit

5.3.1 Alusten ilmoitusjärjestelmien tulisi sisältää seuraavat ilmoitukset järjestön suositusten mukaisesti:

1 purjehdussuunnitelma;

2 sijainti-ilmoitus; ja

3 loppuraportti.

5.4 Järjestelmien käyttö

5.4.1 Sopimuspuolten tulisi kehottaa kaikkia aluksia ilmoittamaan sijaintinsa, kun ne liikkuvat alueilla, joilla on tehty järjestelyjä sijaintitietojen keräämiseksi etsintä- ja pelastustarkoitusta varten.

availability of ships to assist with search and rescue operations.

5.1.3 The ship reporting system should provide up-to-date information on the movements of vessels in order, in the event of a distress incident, to:

1 reduce the interval between the loss of contact with a vessel and the initiation of search and rescue operations in cases where no distress signal has been received;

2 permit rapid identification of vessels which may be called upon to provide assistance;

3 permit delineation of a search area of limited size in case the position of a person, a vessel or other craft in distress is unknown or uncertain; and

4 facilitate the provision of urgent medical assistance or advice.

5.2 Operational requirements

5.2.1 Ship reporting systems should satisfy the following requirements:

1 provision of information, including sailing plans and position reports, which would make it possible to determine the current and future positions of participating vessels;

2 maintenance of a shipping plot;

3 receipt of reports at appropriate intervals from participating vessels;

4 simplicity in system design and operation; and

5 use of internationally agreed standard ship reporting format and procedures.

5.3 Types of reports

5.3.1 A ship reporting system should incorporate the following types of ship reports in accordance with the recommendations of the Organization:

1 Sailing plan;

2 Position report; and

3 Final report.

5.4 Use of systems

5.4.1 Parties should encourage all vessels to report their position when travelling in areas where arrangements have been made to collect information on positions for search and rescue purposes.

5.4.2 Alusten sijainnista tietoja tallettavi-
en sopimuspuolten tulisi pyydettyäessä
mahdollisuuksien mukaan jakaa näitä tieto-
ja muille valtioille etsintä- ja pelastus-
palvelutarkoituksiin.

5.4.2 Parties recording information on the
position of vessels should disseminate, so
far as practicable, such information to other
States when so requested for search and res-
cue purposes."